University of Alberta Library
0 1620 2381 9285

ІЛЮСТРОВАНИЙ

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА РІК

1937

РІЧНИК XX.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ В КАНАДІ,
ВІННІПЕҐ, МАН.

Printed and published by the Ukrainian Publishing Co. of Canada Ltd.
210—214 Dufferin Ave., Winnipeg, Manitoba.

Printed in Canada

UNIVERSITY LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

РІК 1937

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР.

Рік 1937 є звичайним роком, числить 365 днів і зачинається в практичному громадянському житті опівночі з 31 грудня 1936 року на 1 січня 1937 року. Астрономічний рік 1937 починається щойно 22 березня 48 хвилин по півночі, коли сонце входить у звіздовий збір (знак) „Барана".

ПОРИ РОКУ.

ВЕСНА зачинається дня 22 березня 48 мінут по півночі, коли сонце входить у звіздовий збір „Барана"; є це весняне зрівнання дня з ніччю.

ЛІТО зачинається дня 22 червня в 4 годині рано, коли сонце входить у звіздовий збір „Рака". Тоді маємо літню перевагу дня над ніччю.

ОСІНЬ зачинається дня 24 вересня в 12 годині 57 хвилин, коли сонце входить у звіздовий збір „Ваги". Тоді маємо осіннє зрівнання дня з ніччю.

ЗИМА настає дня 23 грудня в 19 годині 40 хвилин, коли сонце входить у звіздовий збір „Козорога". Тоді маємо зимову перевагу ночі над днем.

ЗАТЬМИ В 1937 РОЦІ.

В 1937 році будуть дві затьми сонця й одна затьма місяця.

I. **Повна затьма сонця** буде дня 8 червня. Початок затьми настане в 18 годині 4,4 хвилин, а кінець у 23 годині 16,7 хвилин. Видна буде: на Полінезії, Спокійному океані з винятком північної та західної частини, на південно-західній частині північної та середущої Америки, на Антилях і на північно-західній та західній частині південної Америки.

II. **Частинна затьма місяця** буде дня 18 листопада. Початок її настане в 6 годині 9,1 хвилин, а кінець в 10 годині 28,7 хвилин. Видна буде; на кінчинах північної та північно-західної Европи, в Анґлії, на Південному океані, на північній частині Атлянтійського океану, в Америці, на Спокійному океані, в північно-східній та середущій Азії, а дальше на східніх кінчинах Австралії.

III. **Обручкова затьма сонця** прийде з дня 2 на 3 грудня. Початок настане дня 2 грудня в 20 годині 5 хвилин, а кінець дня 3 грудня в 2 годині 5,5 хвилин. Видна буде: на східніх побережах Азії, на Японських островах, у Новій Ґвінеї, на Полінезії, Спокійному океані та в західній частині північної Америки.

ЗДОГАДНИЙ ХАРАКТЕР 1937 Р.

В 1937 році панує планета **Сатурн.** Роки Сатурна по довголітнім досвідам бувають холодні й вогкі. **Весна** — холодна та суха. **Літо** — не дуже гаряче, але доволі дощеве. **Осінь** — холодна та мокра. **Зима** — буває сніжна й студена.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЄНДАР.

ПАСХАЛІЇ.

Рік 1937 є 6650 юліянського навороту, а 7445—7446 візантійської ери.

Пасхальна буква: ъ.

В руці літо: до 14 березня „в", а від 14 березня „г".

Мясниці тривають від Різдва Христового, тобто від 7 січня до мясного пущення, тобто до 7 березня включно, то значить 8 неділь і 4 дні.

Тріодь пістна зачинається 21 лютого, тобто в неділю Митаря і Фарисея.

Мясне пущення дня 7 березня в мясопустну неділю.

Сирне пущення дня 14 березня в сиропустну неділю.

Благовіщення Пр. Б. дня 7 квітня в середу четвертого тижня великого посту.

Середопістя в середу, дня 7 квітня.

Утрення четверга (поклони) 5 тижня великого посту в середу вечером, дня 14 квітня.

Пасха — 2 травня.

Переполовлення празника Пасхи — в середу четвертого тижня по Великодні, дня 26 травня.

Віддання празника Пасхи — в середу перед Вознесенням Господнім, дня 9 червня.

Вознесення Господнє, 10 червня.

Поминальна субота перед Зеленими Святами, 19 червня.

Зіслання Св. Духа, 21 червня.

Неділя Всіх Святих, 27 червня.

Св. Апост. Петра й Павла в понеділок 12 липня.

ПОСТИ.

1. В навечеріє Богоявлення Господнього — 18 січня.
2. Великий піст — від понеділка по сиропустній неділі, 15 березня до Великої суботи 1 травня.
3. Петрівка — від понеділка по неділі Всіх Святих, 28 червня до навечерія св. ап. Петра й Павла, 11 липня.
4. Спасівка — від 14 серпня, до 27 серпня.
5. В день Усічення голови Святого Івана Хрестителя, 11 вересня.
6. В день Воздвиження Чесного Хреста — 27 вересня.
7. Пилипівка від 29 листопада до навечерія Різдва Христового — 6 січня, 1938.
8. Кожної середи й пятниці крім загальниць.
9. В сирний тиждень у всі дні тільки з набілом.

ЗАГАЛЬНИЦІ.

1. Від Різдва до Богоявлення Господнього, крім навечерія Богоявлення Господнього.
2. Від неділі Митаря і Фарисея до неділі Блудного сина, тобто від 21 до 28 лютого.
3. Від Сирного понеділка, 15 бевідної) неділі, тобто від 2 до 9 травня.
4. Від Зелених Свят, 20 червня, до неділі Всіх Святих, 27 червня.

ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС ВЕСІЛЬ ТА ЗАБАВ З МУЗИКОЮ.

1. Всі середи і пятниці, крім загальниць.
2. Від початку Пилипівки, 28 листопада до Богоявлення Господнього — 19 січня.
3. Від Сирного понеділка, 15 березня до Томиної неділі — 9 травня.
4. У Петрівку.
5. У Спасівку.
6. У день Усічення Голови Св. Івана Хрестителя — 11 вересня.
7. У день Воздвиження Чесного Хреста — 27 вересня.

ПУБЛИЧНІ СВЯТА В КАНАДІ.

Ціла Канада святкує такі свята:

День Нового року.
Великодну Пятницю.
Великодний Понеділок.
Вознесення Господнє.
День королеви Вікторії (24 травня).
Уродини короля в день, який буде проголошений.
Домініон Дей (1 липня).
Лейбор Дей (перший понеділок в місяці вересні).
День подяки.
День замирення, 11 листопада, або в найблищий понеділок, що звичайно проголошують.
День Різдва Христового.

Січень - January

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Боніфатія муч.	**Новий рік 1937**
С	2	Мч. Ігнатія Бог.	Макарія
Н	3	**Св. Отців.** Петра митр. Київ.	**2 по Різд.** Генов.
П	4	Вмч. Анастасії	Тита еп.
В	5	10 мучеників на Криті	Імени Ісус
С	6	Навеч. Різдва. Евгенії.	**Трох королів**
Ч	7	**Різдво Христове**	Валентина, Св. Р.
П	8	**Соб. ПБ., Йосифа**	Северина
С	9	**Стефана првмч.**	Юліяна, Василіси
Н	10	**Нед. по Різдві.** 20 тис. муч.	**1 по 3 К.** Івана еп.
П	11	14 тис. уб. у Вефл.	Гиґіна папи м.
В	12	Анисії і Теодори	Аркадія
С	13	Меланії пп.	Леонтія еп.
Ч	14	**Новий Рік. О.Г. Вас. Вел.**	Ілярія
П	15	Сильвестра	Мавра
С	16	Малахії	Маркила п. м.
Н	17	**Нед. по Просв.,** 70 Апост.	**2 по 3 К.** Антонія
П	18	Навеч. Богоявл. Теоп.	Прест. св. Петра
В	19	**Богоявлення Господне**	Марії м.
С	20	**Собор св. Івана Хрест.**	Фабіяна
Ч	21	Ґеорґія	Агнети
П	22	Полієвкта мч.	Вінкентія м.
С	23	Григорія Ніс.	Раймунда
Н	24	**Нед. по Просв.,** Теодосія В.	**Старозап.** Тимот.
П	25	Мч. Татіяни	Нав. Ап. Павла
В	26	Єрміла мч.	Полікарпа
С	27	ОО. в Синаї	Івана Золотоуст.
Ч	28	Павла Т., Івана К.	Кароля В.
П	29	Покл. ок. св. Петра	Франца Салез.
С	**30**	† Антонія Великого	Мартини д. м.
Н	31	**30 по З. св. Д.** Атанасія і Кир.	**Мясоп.** Петра з Н.

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА СІЧЕНЬ.

10. I. 1646 умер київський митрополит Петро Могила, подвижник української культури.

11. I. 1888 умер буковинсько-український поет Юрій Федькович, перший редактор видавництв Товариства Просвіти у Львові.

13. I. 1667 Андрусівський мир, між Польщею й Московщиною в селі Андрусові смоленської ґубернії: правобічну Україну приділено до Польщі, лівобічну з Києвом до Московщини.

14. I. 1649 торжественний вїзд побідоносного гетьмана Богдана Хмельницького до Києва перед Софійський Собор, який зобразив у прегарнім образі наш артист-маляр М. Івасюк.

17. I. 1654 Переяславський договір, яким Богдан Хмельницький приєднав Україну до Москви. Цей договір складався з тимчасових умов, та зі статтей, списаних між царським урядом та посольством України в Москві; український уряд із виборним гетьманом на чолі діставав право на повну самостійність у внутрішно-державнім житті та на дещо обмежену закордонну політику; козацький стан займав місце колишнього шляхетського стану. У Переяславськім договорі Україна ставала окремою державою під протекторатом Москви.

20. I. 1921 умер популярний письменник П. Рудченко (Панас Мирний).

21. I. 1803 умер останній український гетьман Кирило Розумовський.

22. I. 1918 проголошення самостійности Української Держави.

22. I. 1919 на Софійськім майдані в Києві, коло памятника Богдана Хмельницького зійшлися відпоручники з усієї України і в прияві величезної маси народу та війська Української Народньої Республіки четвертим універсалом Української Центральної Ради святочно проголосили зєдинення всіх українських земель в одну Соборну Державу.

22. I. 1920 умерла письменниця й орґанізаторка жіночого руху серед галицьких українок, Наталія Кобринська.

26. I. 1916 умер визначний український письменник і журналіст Михайло Павлик.

28. I. 1663 умер український гетьман Данило Апостол.

29. I. 1663 умер український полємічний письменник Мелетій Смотрицький.

КОЖНОГО МІСЯЦЯ В РОЦІ УЖИВАЙТЕ
PURITY FLOUR
(МУКУ ПЮРИТІ)
НАЙЛІПША ДЛЯ ВСЯКОГО ВАШОГО ПЕЧИВА

Лютень - February

— має 28 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Прп. Макарія	Ігнатія еп. м.
В	2	†Евтимія Великого	**М. Б. Громн.**
С	3	Максима	Власія
Ч	4	Тимот. ап., Атаназія	Вероніки
П	5	Климентія	Аґати д. і м.
С	6	Пр. Ксенії	Тита еп., Дороти
Н	7	**31 по З. св. Д.** Григорія Б.	**Запуст.,** Ромуаль.
П	8	Ксенофонта й ін.	Івана з Мати
В	9	† Перен. м. Івана Золот.	Апольонії
С	10	Пп. Єфрема	**Попел.** Схоляст.
Ч	11	Ігнатія Богон., Романа	Поява М. Б. Люр
П	12	**Трьох Святителів**	7 Основ. Серв.
С	13	Кира і Івана	Григорія II папи
Н	14	**32 по З. св. Д.** Трифона мч.	**1 Вступна.** Валєн.
П	15	**Стрітення Господне**	Фавстина і Йов.
В	16	Симеона і Анни пр.	Юліяни діви
С	17	Ізидора	Юліяна
Ч	18	Мч. Агафії, Теодозія	Симеона
П	19	Вукола, Юліяна	Ґабіна м.
С	20	Пр. Партенія	Льва еп.
Н	21	**Мит. і Фар.** Вм. Теодора Ст.	**2. Суха.** Фелікса
П	22	Мч. Никифора	Марґарети з К.
В	23	Харлампія	Петра
С	24	Власія, Віґілія	Віґілія
Ч	25	Мелетія еп., Антонія	Матея ап.
П	26	Пп. Мартиніяна	Вальбурґа
С	27	Прп. Авксентія	Александра м.
Н	28	**Блуд. Сина.** Ап. Онисима	**3 Глуха.** Леандра

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ЛЮТИЙ.

2. II. 1061 перший бій українських князів з половцями.

3. II. 1812 уродився поет Евген Гребінка.

4. II. 1658 Іван Богун бє полтавського полковника Пушкаря під Полтавою.

6. II. 1908 Марко Каганець, галицько-український громадський діяч, селянин, згинув від жандармського багнету підчас виборів до сойму, в селі Коропець, бучацького повіту.

9. II. 1918 Берестейський мир, перший підчас світової війни мир, який підписано в Берестю Литовському між новоутвореною Українською Народньою Республікою з одного боку та Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Туреччиною з другого.

14. II. 1897 умер перший перекладчик св. Письма на українську мову, Панько Куліш.

18. II. 1668 повстання Івана Брюховецького проти Москви.

20. II. 1054 умер великий князь Київської Держави, Ярослав Мудрий.

25. II. 1871 уродилася славна українська поетка Леся Українка.

25. II. 1145 князъ Володимирко, син Володаря здобув Галич, до якого переніс свою столицю.

27. II. 1664 поляки розстріляли Івана Богуна під Новгородом Сіверським..

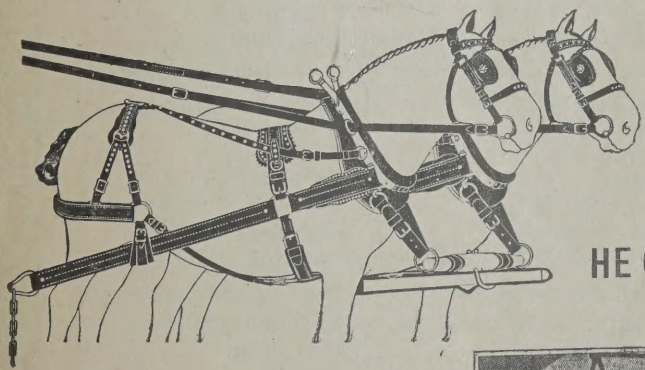

НАЙНИЩОЇ ЦІНИ УПРЯЖ НЕ Є НАЙДЕШЕВША

Упряж найнищої ціни не завжди є найдешевша, бо вона не витримує напруження при тягарах і буде вас коштувати більше грошей на направу.

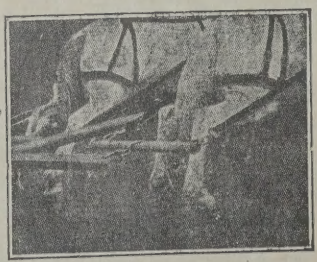

HORSE SHOE Brand HARNESS

Ніколи не обчисляйте вартости упряжі по ціні, яку первісно за ню заплатили. Обчисляйте, кілько вас коштує РІЧНО. Коли упряж за $24.00 зужиється за три роки, то значить, що вона коштує вас $8.00 річно, але упряж за $38.00 може видержати 8 літ, а це є тільки $4.75 річно. Ви ЩАДИТЕ $3.25 річно і ще маєте ліпшу упряж. Отже поплачується видати трошки більше і дістати додаткову УСЛУГУ.

Упряж з знаком „Горс Шу" дає вам ту додаткову услугу. Бо упряж з знаком „Горс Шу" є упряжею ліпшої якости і є зроблена на те, аби ДОВШЕ СЛУЖИТИ. Питайте свого місцевого торговця „Горс Шу Бренд".

HORSE SHOE BRAND GOODS REGISTERED TRADE MARK

The GREAT WEST SADDLERY COMPANY LIMITED

Manufacturing in Western Canada Since 1869

Березень - March

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Памфила	Альбіна
В	2	Теодора вмч.	Сиплікія
С	3	Льва п.	Кенеґунди
Ч	4	Архипа, Филимона	Казимира
П	5	Льва еп., Аґатона	Адріяна
С	6	Пп. Тимофія, Євстратія	Перпетуї і Феліц.
Н	7	**Мясопустна.** СС. в Є.	**4 Середоп.**
П	8	Полікарпа	Вінкентія
В	9	†1 і 2 н. г. Івана Хр.	Франціски Рим.
С	10	Тараса еп.	40 Мучеників
Ч	11	Порфирія еп.	Константина
П	12	Прокопія	Григорія В.
С	13	Василя еп., Марини й Кири	Христини д. м.
Н	14	**Сироп.** Евдокії прпмч.	**5 Чорна.** Матильди
П	15	Теодота	Климента
В	16	Евтропія, Кл.	Киріяка м.
С	17	Гарасима	Патрикія еп.
Ч	18	Мч. Конона, Іроїди	Кирила
П	19	42 муч. в Аморії.	**Йосифа Обруч.**
С	20	Василія, Єфрема, пп. Павла	Евфимії д.
Н	21	**1 н. посту.** Теофілякта еп.	**6. Пальмова.** Вен.
П	22	† 40 мч. в С.	Катерини
В	23	Кондрата	Оттона
С	24	Софронія	Гавриїла Архистр.
Ч	25	Теофана пов.	**Вел. Четвер**
П	26	Никифора	**Вел. Пятниця**
С	27	Пп. Венедикта Нурс.	**Вел. Субота**
Н	28	**2 н. посту.** Св. Олександра	**7. Воскресення**
П	29	Мч. Савина	**Св. Понеділок**
В	30	Олексія чол. Божого	Квірина
С	31	Кирила Єрусалимського	Бальбіни

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА БЕРЕЗЕНЬ.

3. III. 1861 скасовано панщину на Україні під російською займанщиною. (На українських землях під Австрією обмежив її цісар Йосиф II 1782, а скасовано зовсім 1848 року).

9. III. 1814 уродився найбільший український поет, маляр і ґравер Тарас Шевченко, в селі Моринцях на Київщині, в кріпацькій семї.

10. III. 1861 умер найбільший український поет Тарас Шевченко.

13. III. 1928 умерла Людмила Василевська, псевдонім Дніпрова Чайка.

14. III. 1684 Бакчисарайська умова Москви з Туреччиною про запустіння України.

16. III. 1664 розстріл Івана Виговського під Ольхівцем.

16. III. 1896 умер перекладач Гомера на українську мову, Петро Ніщинський.

17. III. 1919 Мирова конференція в Парижі признала українське Закарпаття Чехо-Словацькій Республиці.

20. III. 1917 Українська Центральна Рада в Києві.

20. III. 1921 умер визначний історичний письменник, співець Запоріжського Війська, А. Кащенко.

21. III. 1907 умер історик українського мистецтва і археольоґ Володимир Антонович.

23. III. 1842 уродився найбільший український композитор Микола Лисенко.

26. III. 1909 умер український популярний історик і музик Микола Аркас.

27. III. 1865 умер закарпатський український поет і суспільний діяч — Олександер Духнович.

Учітеся, брати мої!
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь, —
Свого не цурайтесь.

Т. Шевченко.

КОЖНОГО МІСЯЦЯ В РОЦІ УЖИВАЙТЕ
PURITY FLOUR
(МУКУ ПЮРИТІ)
НАЙЛІПША ДЛЯ ВСЯКОГО ВАШОГО ПЕЧИВА

Квітень - April

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Хрисанта, Дарії	Гуґона
П	2	Івана мч., Сергія	Франца
С	3	Якова ісповід.	**М. Б. Страд.**
Н	4	**3 н. посту. Хрестоп.**	**1. Біла.** Ізидора
П	5	Пп. Нікона	Вінкента
В	6	Пп. Захарії, Якова	Келестина папи
С	7	**Благовіщення Пр. Богор.**	Епіфанія
Ч	8	Собор Арх. Гавриїла	Діонізія
П	9	Матрони	Марії Єгип.
С	10	Іларіона	Єзекіїла
Н	11	**4 н. посту.** Марка і Кирила	**2 по В.** Льва В.
П	12	Івана Л.	Юлія
В	13	Іпатія	Юстини
С	14	Марії Єгипетської	Юстина м.
Ч	15	Пп. Тита, Амфіяна	Анастазії
П	16	Микити	Венедикта Й. Л.
С	17	Пп. Йосифа співця	Анікита папи
Н	18	**5 н. посту.** Мч. Агатопода	**3 по В.** Аполонії
П	19	Євтихія арх.	Кресцента
В	20	Юрія еписк.	Сульпіція
С	21	Ап. Іродіона	Анзельма
Ч	22	Мч. Євпсихія	Сотера
П	23	Мч. Терентія Африкана	Войтіха еп.
С	24	См. Антипи еп. Пергам.	Феделіса
Н	25	**6 Квітна н.** Василія Пар.	**4 по В.** Марка єв.
П	26	Мч. Гомаїди	Клита і Марк.
В	27	Св. Мартина	Петра Кан.
С	28	Ап. Аристарха	Павла від Х.
Ч	29	**Стр. Четвер.** Ірини	Петра з Бер.
П	30	**Вел. Пятниця.** Симона еп.	Катерини Сієн.

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА КВІТЕНЬ.

2. IV. 1111 князь Володимир Мономах побив половців над рікою Сольницею.

2. IV. 1918 умер український письменник-повістяр Іван Нечуй-Левицький.

6. IV. 1709 Кость Гордієнко злучився з гетьманом Мазепою проти москалів.

7. IV. 1811 уродився галицько-український письменник і пробудник українського життя в Галичині Маркіян Шашкевич.

7. IV. 1917 проголосили в столиці України, в Києві, Українську Центральну Раду, а 19 квітня Всеукраїнський Конґрес визнав її найвищою владою України.

12. IV. 1596 Наливайко і Лобода громлять Жолкевського під Білим Каменем.

14. IV. 1340 останній галицький князь Юрій II. гине з рук боярів за прихильність латинській вірі.

15. IV. 1924 умер галицько-український письменник і педаґоґ Володимир Масляк.

19. IV. 1885 умер славний український письменник і історик, професор київського та петербурзького університету, член-основник Кирило-Методіївського Братства в Києві — Микола Костомарів.

20. IV. 1922 умер український композитор, музичний орґанізатор і педаґоґ, орґанізатор народніх хорів, діріґент Українського Національного Хору, опісля Української Державної Капелі — Кирило Стеценко.

22. IV. 1932 умер галицько-український політичний і громадський діяч та письменник, один із творців новітнього українського відродження Галичини, основник Т-ва „Просвіти" й Наукового Товариства ім. Шевченка — Юліян Романчук.

22. IV. 1910 умер драматурґ і батько українського театру Марко Кропивницький.

25. IV. 1622 умер в Києві гетьман Запоріжського Війська Петро Конашевич Сагайдачний, родом зпід Самбора, оборонець східнього обряду і добродій українських шкіл та братств церковних.

27. IV. 1904 умер український поет, драматурґ, режісер і найкращий український декляматор — Михайло Старицький.

28. IV. 1871 уродився галицько-український письменник, співець селянського життя на галицькім Покуттю — Василь Стефаник.

29. IV. 1648 Богдан-Зеновій Хмельницький, родом із покозаченої шляхти, вибраний запорізьким гетьманом.

Страшно впасти у кайдани,
Умірать в неволі,
А ще гірше — спати, спати,
І спати на волі.

Т. Шевченко.

Травень - Мау

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	**Вел. Субота.** Пп. Івана, Кузь.	Филипа і Якова
Н	**2**	**Великдень**	**5 по В.** Жигмонта
П	**3**	**Світлий Понеділок**	Знайдення Хреста
В	4	**Світлий Вівторок**	Фльоріяна
С	5	Теодора Сиксот.	Пія V.
Ч	6	**Вм. Юрія Переможця**	**Вознес. Господ.**
П	**7**	Мч. Сави Стратил.	Флявії
С	**8**	† Ап. єв. Марка	Станислава еп.
Н	9	**1 Томина.** См. Василя Амас.	**6 по В.** Григ. еп.
П	**10**	Ап. Симеона	Ізидора
В	11	Ап. Язона і Сосипатра	**Францішка з Гієр.**
С	12	Мч. 9 в Кізику	Панкратія
Ч	**13**	Ап. Якова	Серватія
П	14	Пр. Єремії; см. Макарія	Боніфатія
С	15	Атанасія Вел. еп. Ол.	Івана зі Салі
Н	16	**2 Миронос.** † Теодосія печ.	**7 Зісл. св. Духа**
П	**17**	Пм. Пелагії	**Пон. Зел. Свят**
В	18	Вм. Ірини; пп. Адріяна	Хр. Дні. Венанція
С	19	Пм. Йова	Петра Кел.
Ч	20	Зявл. Ч. Хреста	Бернарда
П	21	† Івана Богосл.	Олени К.
С	22	† Пер. мощей Миколая чуд.	Юлії д.
Н	23	**Нед. Розслаб.** Ап. Симона З.	**1 Пресв. Тройці.**
П	**24**	Кирила і Методія печ.	Йоанни
В	25	Епіфана еп. Кипр.	Григорія VII.
С	26	Мч. Гликерії діви	Филипа Нер.
Ч	27	Ізидора, Максима	**Боже Тіло**
П	28	Пахомія В.	Августина
С	29	Теодора освяч.	Марії Магд. з П.
Н	**30**	**Нед. Самар.** Ап. Андроніка	**2 по З.** Фердинан.
П	**31**	Теодота М.	Петронелі

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ТРАВЕНЬ.

2. V. 1848 перше в Галичині українське політичне товариство „Головна Руська Рада".

4. V. 1838 викуплено Шевченка з кріпацтва.

5. V. 1836 уродився український письменник і композитор, професор музики в духовній семінарії в Чернівцях — Сидір Воробкевич (псевдонім Данило Млака).

6. V. 1910 умер суспільно-просвітний письменник, автор найбільшого українського Словаря, перший голова „Просвіти" в Києві, почесний член „Просвіти" у Львові — Борис Грінченко.

7. V. 1775 прилучено Буковину до Австрії.

12. V. 1907 засновано Українське Наукове Товариство в Києві.

14. V. 1648 побіда гетьмана Богдана Хмельницького над поляками на Жовтих Водах.

14. V. 1857 Шевченка звільнили з неволі.

19—21. V. 1917 перший Всеукраїнський Військовий Зїзд у Києві.

22. V. 1920 умер композитор і діріґент Остап Нижанківський.

22. V. 1861 перевезено тіло Тараса Шевченка з Петрограду і похоронено його на Чернечій горі біля Канева.

25. V. 1926 смерть отамана Симона Петлюри в Парижі, з руки більшовицького аґента Шварцбарта.

26. V. 1648 перемога гетьмана Богдана Хмельницького над поляками під Корсунем на Київщині.

26. V. 1742 умер гетьман Пилип Орлик у Яссах в Молдавії.

27. V. 1722 указ про Малоросійську Колеґію на Україні.

28. V. 1916 умер найбільший галицько-український письменник, учений і громадський діяч — д-р Іван Франко.

30. V. 1876 царський указ про заборону українського письменства в Росії.

Не пора, не пора, не пора,
Москалеві й ляхові служить;
Довершилась України кривда стара,
Нам пора для України жить!

Іван Франко.

КОЖНОГО МІСЯЦЯ В РОЦІ УЖИВАЙТЕ

PURITY FLOUR

(МУКУ ПЮРИТІ)

НАЙЛІПША ДЛЯ ВСЯКОГО ВАШОГО ПЕЧИВА

Червень - June

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	См. Патрикія	Якова
С	2	Мч. Талалея	Марцеля
Ч	3	Рівноап. Константина і Ол	Кльотильди
П	4	Мч. Василіска, Володим.	Квірина
С	5	Сп. Михайла Синад.	Боніфатія
Н	6	**5 Нед. Сліпор.** Симона Див.	**3 по З.** Норберта
П	7	† Найд. гол. Ів. Івана Хр.	Роберта
В	8	Ап. Карпа, вм. Юрія нового	Медарда
С	9	См. Терапонта	Феліціяна
Ч	10	**Вознес. Господнє.**	Марґарети
П	11	Мч. Теодосії діви Тирськ.	Варнави
С	12	Пр. Ісаакія Далм.	Івана Фак.
Н	13	**6. Св. Отців.** Ап. Ерма	**4 по З.** Антон.
П	14	Мч. Юстина	Василія еп.
В	15	**† См. Івана Сучавського**	Бенона
С	16	Муч. Лукиліяна	Івана Фран.
Ч	17	Митрофана	Райнера
П	18	См. Доротея еп. Тир.	Ефрема діяк.
С	19	Еп. Висаріона, Іларіона	Серця Ісуса
Н	20	**Пресв. Тройці.**	**5 по З.** Сильверія
П	21	**Зісл. Св. Духа**	Альойзія
В	22	Кирила арх. Алекс.	Павлина еп.
С	23	Свм. Тимофія	Аґрипіни
Ч	24	Ап. Вартоломея	Різдво Івана
П	25	Пп. Онуфрія Вел.	Вільгельма ав.
С	26	Мч. Акилини, Анастасії	Павла і Івана м.
Н	27	**1 по Зісл. Всіх Святих**	**6 по З.** Владисл.
П	28	Пр. Амоса	Іринея еп.
В	29	Тихона еп. Амафун.	**Петра і Павла ап.**
С	30	Мч. Мануїла	Пам. св. Павла

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ЧЕРВЕНЬ.

2. VI. 1935 умер визначний письменник і громадянський діяч Андрій Чайковський.

2. VIII. 1920 умер закарпатсько-дана Хмельницького над поляками під Батогом.

2. VI. 1933 умер галицько-український педаґоґ і письменник, директор української академічної ґімназії у Львові, опісля голова Українського Педаґоґічного Товариства і добродій „Рідної Школи" — Ілля Кокурудз.

7. VI. 1843 умер перший галицько-український поет і будитель Маркіян Шашкевич.

10. VI. 1917 перший всеукраїнський селянський зїзд у Києві.

11. VI. 1876 вийшов царський указ, яким заборонено в Росії друкувати українські книжки.

14. VI. 1569 Люблинська унія, переведене на соймі в Люблині остаточне зєднання Литви з Польщею так, що обидві держави почали творити одну, неподільну цілість із одним королем і одним соймом, а тільки Литві залишено окремих міністрів; українські та литовські пани не хотіли признати Люблинської унії, але її переведено проти їх волі; після Люблинської унії настав новий поділ українських земель: при Литві залишилося тільки воєвідство берестейське — яке вдержалося до 1648.

15. VI. 1895 умер перший европейської слави український журналіст, критик, історик і провідник політичного українства Михайло Драгоманів.

17. VI. 1917 другий всеукраїнський зїзд у Києві.

22. VI. 1929 умер в Празі один з найвизначніших громадських діячів Придніпрянської України, патріот, видавець і опікун української культури Евген Чикаленко.

23. VI. 1917 перший універсал Української Центральної Ради в Києві (про автономію в Росії).

25. VI. 1205 поляг галицький князь Роман Великий під Завихостом в бою з поляками.

28. VI. 1914 великий Сокільський Здвиг у Львові; вбивство австрійського престолонаслідника в Сараєві — причина світової війни.

29. VI. 1918 уступлення Української Центральної Ради. Павло Скоропадський гетьманом.

30. VI. 1786 Ґонта й Залізняк здобули Умань.

Не пора, не пора, не пора
В рідну хату вносити роздор;
Хай пропаде незгоди проклята
[мара,
Під України єднаймось прапор!

Іван Франко.

Липень - July

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Мч. Леонтія, Ігнатія	Іпанія. Кр. І. Хр.
П	2	† Ап. Юди, брата Господ.	Посіщ. ПДМ.
С	3	Мч. Методія Патар.	Анатолія еп.
Н	4	**2 по З. св. Д.** Мч. Юліяна	**7 по З.** Теодора
П	5	Євсевія	Кирила
В	6	Мч. Агрипини	Ісаії пр.
С	7	**Різдво Івана Предтечі**	Вілібальда
Ч	8	Февронії	Єлисавети
П	9	Давида Солун., Івана еп.	Вероніки
С	10	Самсона странопр.	7 Братей м.
Н	11	**3 по З. св. Д.** Беср. Кира й І.	**8 по З.** Пія І пап.
П	12	**Ап. Петра і Павла**	Івана Ґв.
В	13	Собор 12 Апостолів	Анаклита п. і м.
С	14	Безср. Кузьми і Дамяна	Бонавентури
Ч	15	Пол.. риз П. Богор.	Генрика
П	16	Мч. Гіяцинта, Діомида	МБ. Шкаплір.
С	17	Андрія Крит. пр. Марти	Алексія
Н	18	**4 по З. св. Д.** Сергія Радон.	**9 по З.** Симеона
П	19	Уляни діви	Вінкентія
В	20	Пр. Хоми Малеїна, Акакія	Чеслава
Є	21	Вм. Прокопа	Пракседи
Ч	22	Смч. Панкратія	Марії М.
П	23	÷ Пр. Антонія печ.	Аполінарія еп.
С	24	Мч. Євтимії, бл. кн. Ольги	Кунеґунди кор.
Н	25	**5 по З. св. Д.** Мч. Прокла	**10 по З.** Якова ап.
П	26	Арх. Гавриїла	Анни
В	27	Ап. Акіли, мч. Юста	Рудольфа Акв.
С	28	**Рівноапост. кн. Волод. Вел.**	Віктора
Ч	29	Смч. Атиноґена	Марти д.
П	30	Вмч. Марини, Іринарха	Руфіна
С	31	Мч. Гіяцинта амастрид.	Ігнатія Льойолі

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ЛИПЕНЬ.

1.VII. 1910 впав у боротьбі за український університет у Львові Адам Коцко.

7. VII. 1659 перемога гетьмана Виговського над москалями під Конотопами.

8. VII. 1919 смерть в летунській катастрофі полк. Вітовського, першого секретаря військових справ ЗУНР. в часі перелету з Німеччини на Україну.

10. VII. 1709 бій і поразка українсько-шведського війська під Полтавою.

12. VII. 1775 уродився в селі Митченках коло Батурина на Чернигівщині патріярх українського пасічництва Петро Прокопович. Від 1798 р. почав пасічникувати, покинувши військову службу. Його пасіка складалася з 10,000 пнів. В 1814 р. скомбінував перший в світі рамковий вулик, а в 1828 році заснував пасічничу школу в Батурині, яка існувала до 1878 р. і з неї вийшло поверх 600 вишколених пасічників. Написав низку праць із бджільництва. В 1935 році святкували пасічники всього світа 160-ліття уродин Петра Прокоповича, як свого пасічничого патрона.

13. VII. 1874 уродився галицько-український письменник Марко Черемшина.

15. VII. 1015 умер великий князь Київської Держави, Володимир Великий, що злучив Червенські Городи (нинішну Галичину) з Києвом та впровадив віру Христову з Царгороду на Україні.

16. VII. 1917 другий універсал Української Центральної Ради в Києві про угоду з тимчасовим російським урядом.

18. VII. 1775 москалі руйнують Запорозьку Січ.

23. VII. 1917 перший всеукраїнський робітничий зїзд в Києві.

26. VII. 1709 страчення Кочубея й Іскри за те, що доносили на Мазепу.

27. VII. 972 договір українського князя Святослава з грецьким цісарем під Царгородом.

27. VII. 1657 умер великий український полководець, творець козацької України, гетьман Богдан Хмельницький, що прогнав з України „і жида і пана".

31. VII. 1918 вбито першого українського міністра освіти Івана Стешенка в Полтаві.

КОЖНОГО МІСЯЦЯ В РОЦІ УЖИВАЙТЕ

PURITY FLOUR

(МУКУ ПЮРИТІ)

НАЙЛІПША ДЛЯ ВСЯКОГО ВАШОГО ПЕЧИВА

Серпень - August

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**6 по З. св. Д.** Пр. Макрини	**11 по З.** Петра
П	2	† **Пр. Іллі**	БМ. Ангел.
В	3	Симона Юрод. Івана стовп.	Найд. св. Стеф.
С	4	Марії Магдалини	Домініка
Ч	5	Мч. Трофима	МБ. Сніжної
П	6	† Мч. Бориса й Гліба	† Преобр. Госп.
С	7	† Прав. Анни (матері М. Б.)	Каєтана в.
Н	8	**7 по З. св. Д.** Смч. Єрмолая	**12 по З.** Киріяка
П	9	Пантелеймона	Романа
В	10	Ап. і діяк. Прохора	Лаврентія м.
С	11	Мч. Каленика	Сузанни
Ч	12	Ап. Сили, Сильвана	Кляри Д.
П	13	Євдокима, мч. Юдити	Гіполита
С	14	Перенес. дерева Хр. Госп.	Евзевія еп.
Н	15	**8 по З. св. Д.** Архид. Степ.	**13 по З. Усп. П. Б.**
П	16	Ісаакія	Йоакіма
В	17	Мч. 7 отрок ефес.	Яцка в.
С	18	Мч. Евсигнія	Єлени кор.
Ч	19	**Преображення Г.Н.І.Х.**	Людвика
П	20	Дометія перс. мч. Марина	Стефана Кор.
С	21	Еміліяна еп. Кизич.	Іванни Фр. Шан.
Н	22	**9 по З. св. Д.** † Ап. Матвія	**14 по З.** Тимотея
П	23	Лаврентія	Филипа
В	24	Мч. Євпла діякона	Вартоломея ап.
С	25	Мч. Аникити	Людвика
Ч	26	Максима, Іполита	МБ. Ченст.
П	27	Пр. Михея, Теодосія печ.	Йосифа Каляс.
С	28	**Успіння Пресв. Богородиці**	Августина еп.
Н	29	**10 по З. св. Д.** Нерук. Обр.	**15 по З.** Усік. г. І.
П	30	Мирона	Рожі Лім.
В	31	Мч. Флора й Лавра, Єрма	Раймунда Нон.

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА СЕРПЕНЬ.

1. VIII. 1913 умерла славна українська поетка Леся Українка.

2. VIII. 1920 умер закарпатсько-український письменник о. Юрій Жаткович.

3. VIII. 1930 умер український політичний діяч Михайло Тишкевич.

5. VIII. 1911 умерла письменниця Олександра Кулішева (Ганна Барвінок).

7. VIII. 1680 умер кошовий Запоріжжя Іван Сірко.

10. VIII. 1907 умерла славна українська письменниця і найбільша українська стилістка, що писала під прибраним псевдонімом Марко Вовчок.

12. VIII. 1925 умер поет Володимир Самійленко.

15—16. VIII. 1649 побіда Богдана Хмельницького над поляками під Зборовом.

15. VIII. 1856 уродився пробоєвий муж галицьких українців письменник Іван Франко.

17. VIII. 1772 прилучено Галичину до Австрії.

20. VIII. 1843 умер перший український повістяр Григорій Квітка-Основяненко.

21. VIII. 1925 умер галицько-український письменник Осип Маковей.

28. VIII. 1919 большевики розстріляли українського поета Грицька Чупринку.

31. VIII. 1673 напад Івана Сірка з запорожцями на Очаків.

31. VIII. 1919 галицькі і придніпрянські війська входять переможно до Києва.

Смійся, лютий враже,
Та не дуже, бо все гине, —
Слава не поляже;
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда,
І чиї ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине...
От де, люди, наша слава,
Слава України!!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово.

Т. Шевченко.

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину;
А себе найбільше бережи без впину;
Та віддай майно і жінку й себе
[за Україну.

І. Франко.

Вересень - September

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Андрія Стратилата	Броніслава
Ч	2	Пр. Самійла	Стефана
П	3	Ап. Тадея; мч. Васи й дітей	Зенона
С	4	Мч. Агатоника, **Зотика**	Розалії д.
Н	**5**	**11 по З. св. Д.** Лупи мч.	**16 по З.** Паврен.
П	**6**	Петра	Захарії
В	**7**	Ап. Вартоломея й **Тита**	Бл. Мельхіора
С	**8**	Мч. Адріяна і Наталії	Різдво ПДМ.
Ч	9	Пп. Пимена	Петра Кл.
П	10	Мойсея мур. Сави печ.	Николая з Тол.
С	11	**Усічення Голови Ів. Хрест.**	Прота і Якинта м.
Н	12	**12 по З. св. Д.** Св. Олексан	**17 по З.** Н. ім. МБ.
П	13	Пол. пояса **Богородиці**	Филипа
В	14	Семена стовп.	Воздв. Ч. Хр.
С	15	Маманта	Стр. ПДМ.
Ч	16	Антипа еп.	Корнилія
П	17	Вавили еп. Антіох.	Знаки св. Фран.
С	18	Прор. Захарія та Єлисавети	Йосифа з Купер.
Н	**19**	**13 по З. св. Д.** Чудо Арх. М.	**18 по З.** Януарія
П	**20**	Созонта	Евстахія
В	**21**	**Різдво Пресвятої Богород.**	Матея ап.
С	22	Богоотців Якима і Анни	Томи з Вілян
Ч	**23**	Мч. Минодори	Теклі д.
П	24	Теодори Олександ.	ПД. Викупл.
С	25	Відд. Різдва Б. Матері	Бл. Володислава
Н	26	**14 по З. св. Д.** Оновл. хр. В.	**19 по З.** Кипріяна
П	27	**Воздвиж. Чесного Хреста**	Косми і Демяна
В	28	Вмч. Микити, Порфира	Вячеслава кор.
С	29	Евтимії, Віктора	Михаїла Арх.
Ч	30	Мч. Віри, Надії і Любови	Єроніма

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ВЕРЕСЕНЬ.

2. IX. 1657 похорони гетьмана Богдана Хмельницького в Суботові і вибір Виговського гетьманом.

2. IX. 1881 умер письменник Іван Вагилевич, член „Руської Трійці".

3. IX. 1914 москалі займають Львів, Українські Січові Стрільці переїздять до Стрия.

6. IX. 1672 гетьман Петро Дорошенко добуває Камянець, займає Поділля та частину Галичини.

10. IX. 1769 уродився батько нового українського письменства, родом із Полтави, Іван Котляревський.

11. IX. 1652 весілля Тимоша Хмельницького з Роксандою Лупулівною.

12. IX. 957 гостина княгині Ольги в Царгороді.

14. IX. 1867 умер письменник Панас Маркович.

15. IX. 1903 умер найбільший український драматурґ Іван Тобілевич (Карпенко Карий).

16. IX. 1658 гадяцька умова гетьмана Івана Виговського — Україна самостійна держава в союзі з Польщею.

17. IX. 1660 Юрій Хмельницький у друге гетьманом.

19. IX. 1903 умер буковинсько-український поет і письменник Сидір Воробкевич.

22. IX. 1918 відкрито в Києві український університет.

25. IX. 1931 умер педаґоґ і громадський діяч Михайло Галущинський.

28. IX. 1651 білоцерківська умова Богдана Хмельницького.

29. IX. 1866 уродився найбільший історик України Михайло Грушевський.

30. IX. 1877 умер письменник і вчений Осип Бодянський.

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине;
От де, люди, наша слава,
Слава України!

Т. Шевченко.

КОЖНОГО МІСЯЦЯ В РОЦІ УЖИВАЙТЕ
PURITY FLOUR
(МУКУ ПЮРИТІ)
НАЙЛІПША ДЛЯ ВСЯКОГО ВАШОГО ПЕЧИВА

Жовтень - October

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Євменія еп. горт., мч. Софії	Бл. Івана з Дуклі
С	2	Мч. Трохима, Саватія	Ангелів Стор.
Н	3	**15 по З. св. Д.** Вмч. Остапа	**20 по З.** Кандида
П	4	Кондрата	МБ. Рож.
В	5	Смч. Фоки Синоп.	Плакида м.
С	6	Зачаття Івана Предтечі	Брунона
Ч	7	Рівноап. Теклі, Копрія	Марка п.
П	8	Пр. Євфросинії, Сергія Рад.	Бриґіди д.
С	9	† Івана Богослова ап. і єв.	Людвика Бертр.
Н	10	**16 по З. св. Д.** Мч. Калистр.	**21 по З.** Франціш.
П	11	Харитона	Еміліяна
В	12	Киріяка анахор., мч. Дади	Максиміліяна еп.
С	13	Григорія Вірменина	Едварда кор.
Ч	14	**Покров Пр. Богородиці**	Каликста
П	15	Смч. Кипріяна й мч. Юстини	Тереси д.
С	16	Смч. Діонісія ареопаг.	Ґерарда Маєллі
Н	17	**17 по З. св. Д.** Смч. Ієротея	**22 по З.** Марґар.
П	18	Харитини	Луки ев.
В	19	† Ап. Томи	Петра з Ал.
С	20	Сергія і Вакха	Івана Кант.
Ч	21	Пр. Палагії, Таїси	Уршулі
П	22	† Ап. Якова Алф.	Кордулі д. і м.
С	23	Свято відр. укр. ієрархії	Северина еп.
Н	24	**18 по З. св. Д.** Ап. Пилипа	**23 по З.** Рафаїла
П	25	Прова і Тараха	Криспина
В	26	Мч. Карпа й Папили	Евариста пап.
С	27	Назарія	Фльорентія
Ч	28	Пр. Євтимія, Лукіяна	Симона
П	29	Мч. Лонгина сотника	Наркіса еп.
С	30	Прор. Осії; Андрія Крит.	Альфонса Родр.
Н	31	**19 по З. св. Д.** † Ап. єв. Луки	**24 по З.** Вольфґан.

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ЖОВТЕНЬ.

1. X. 1877 умер письменник і вчений Осип Боданський.

5. X. 1657 вибір Івана Виговського гетьманом.

6. X. 1918 відкриття українських університетів у Києві й Камянці Подільськім.

6. X. 1926 умер український етноґраф Володимир Гнатюк.

9. X. 1655 перемога гетьмана Богдана Хмельницького під Городком.

10. X. 1648 гетьман Богдан Хмельницький облягає Львів.

12. X. 1624 напад козаків на Царгород.

13. X. 1866 умер український поет-сатирик Петро Артемовський-Гулак.

14. X. 1524 Запорожці здобувають Царгород.

19. X. 1918 Українські Національні Збори у Львові проголошують на українських землях Австро-Угорщини українську державу.

20. X. 1814 уродився вчений, член „Руської Трійці", Я. Головацький.

24. X. 1648 кінець облоги Львова Богданом Хмельницьким.

27. X. 1662 чуднівська умова; Юрій Хмельницький переходить під зверхність Польщі.

28. X. 1894 умер учений Омелян Огоновський.

Все розберіть,
Та й спитайте тоді себе;
Хто ми? Чиї сини?
Яких батьків?
Ким, за що закуті?

Т. Шевченко.

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ КНИЖКИ.

Місяць жовтень — місяць української преси і книжки. Влаштовувати реферати про значіння часопису, приєднувати передплатників, окрема кампанія за поширенням преси. Набути нових книжок для домашніх і товариських бібліотек. Подбати, щоб при кожній бібліотеці були часописи і книжки для дітей і молоді й заохочувати їх до читання. Книжка і часопис повинні стати нерозлучними приятелями кожного українця. Вони повинні бути в кожній українській хаті. В теперішніх часах може мати свою власну книгозбірню і найбідніший чоловік.

Листопад - November

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Йоіля прор.	**Всіх Святих**
В	2	Вмч. Артема; пр. Артема	День Задушний
С	3	Іляріона Вел.	Губерта
Ч	4	Мч. Олександра	Кароля Бором.
П	5	Ап. Якова брата Госп.	Захарія і Єлисав.
С	6	Мч. Арети; Арети печ.	Леонарда в.
Н	7	**20 по З. св. Д.** Мч. Маркіяна	**25 по З.** Бл. Ант.
П	8	**Дмитра Вмч.**	Ґотфріда
В	9	Мч. Нестора, Капітолини	Теодора м.
С	10	Терентія і Неоніли	Андрія з Авел.
Ч	11	Бл. Марії, Анастазії	Мартина еп.
П	12	Мч. Зиновія й Зиновії	Мартина папи
С	13	Ап. Стахія, Амплія, Наркиса	Станіслава Кост.
Н	14	**21 по З. св. Д.** Кузьми й Дем.	**26 по З.** Йосаф.
П	15	Акиндина	Ґертруди
В	16	Мч. Акепсима еп.	МБ. Остробрам.
С	17	Йоанікія Вел.	Сальомеї
Ч	18	Мч. Галактіона	Романа
П	19	Св. Павла арх. Конст.	Єлисавети кор.
С	20	Мч. 33 Мелітинських	Фелікса Валєйз.
Н	21	**22 по З. св. Д. С. Арх. Мих.**	**27 по З.** Введ. ПБ
П	22	Онисифора	Кекилії діви
В	23	Ап. Єраста, Олимпа	Климента пап. м.
С	24	Віктора, Стефаніди	Івана від Хр.
Ч	25	Івана Милост.	Катерини
П	26	† Івана Золот. арх. Конст.	Леонарда
С	27	† Ап. Филипа, Григорія	Валєріяна еп.
Н	28	**23 по З. св. Д.** Мч. св. Гурія	**1 Адв.** Здислави
П	29	Ап. Матея	Сатурніна
В	30	Григорія чуд. еп. Неокес.	Андрія ап.

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ЛИСТОПАД.

1. XI. 1918 українці скинули австрійську владу в Галичині. В тому дні почалася українсько-польська війна боями українського війська за Львів. Українці тримали Львів до 22 листопада. Того дня українські війська вийшли зі Львова й почали облогу, яка тривала до 15 травня 1919 р.

3. XI. 1885 умер письменник Микола Устіянович.

6. XI. 1912 умер найбільший український музик-композитор Микола Лисенко.

9. XI. 1893 умер український байкар Леонід Глібів.

10. XI. 1838 умер батько українського національного відродження, перший український поет, автор „Енеїди" Іван Котляревський.

11. XI. 1918 румуни заняли Чернівці.

14. XI. 1918 відкриття Української Академії Наук в Києві.

15. XI. 1918 гетьман Павло Скоропадський проголошує федерацію з Московщиною, створення Директорії Української Народньої Републики, початок перевороту.

17. XI. 1708 вибір гетьманом Івана Скоропадського.

17. XI. 1804 заснування університету в Харкові.

18. XI. 1838 уродився письменник Іван Нечуй-Левицький.

19. XI. 1698 умер в Московщині гетьман Петро Дорошенко.

20. XI. 1917 третий універсал Української Центральної Ради в Києві про самостійність Української Держави.

22. XI. 1921 большевики розстріляли 359 українських повстанців під Базаром.

23. XI. 1919 умер талановитий український критик Михайло Федюшка (М. Євшан).

25. XI. 1934 умер найбільший український історик М. Грушевський.

29. XI. 1916 умер учений природник Іван Верхратський.

29. XI. 1778 уродився письменник Григорій Квітка-Основяненко.

В Листопадові Роковини відправити панахиду за поляглих Героїв, на якій повинні бути всі громадяне. Відчити про недавно минуле. Збірки на Українських Інвалідів.

КОЖНОГО МІСЯЦЯ В РОЦІ УЖИВАЙТЕ

PURITY FLOUR

(МУКУ ПЮРИТІ)

НАЙЛІПША ДЛЯ ВСЯКОГО ВАШОГО ПЕЧИВА

Грудень - December

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Мч. Платона	Еліґія еп.
Ч	2	Пр. Авдія	Бібіяни д.
П	3	Григорія Декапол.	Франца Ксав.
С	4	**Введення в Храм Пр. Бог.**	Варвари д. м.
Н	5	**24 по З. св. Д.** Ап. Филим.	**2 Адв.** Сави еп.
П	6	Амфілохія	Миколая
В	7	Вмч. Катерини	Амврозія еп.
С	8	Климента	**Неп. Зачаття ДМ.**
Ч	9	Пр. Аліпія стовп.	Леокадії
П	10	Вмч. Якова; пп. Романа	МБ. Льорет.
С	11	Пм. Стефана Нов.	Дамазія пап.
Н	12	**25 по З. св. Д.** Мч. Парамона	**3 Адв.** Алексан.
П	13	Андрія првмч.	Лукії діви
В	14	Пр. Наума; мч. Анації	Спіридіона еп.
С	15	Пр. Авакума	Валеріяна
Ч	16	Пр. Софронії	Евсевія
П	17	Вм. Варвари; Івана Дамас.	Лазаря еп.
С	18	Пп. Сави Освяч.	Очікув. МБ.
Н	19	**26 по З. св. Д. Св. Миколая**	**4 Адв.** Немезія еп.
П	20	Амврозія еп.	Теофіля м.
В	21	Пп. Потапія; ап. Состена	Томи ап.
С	22	Зач. Анною Пресв. Богор.	Зенона м.
Ч	23	Мч. Мини, Єрмогена	Вікторії д.
П	24	Пп. Данила Стовп., Луки	Нав. Р., Адама і Е
С	25	Спиридона еп. Тримиф.	**Різдво Христове**
Н	26	**27 по З. св. Д. Праотців**	**Н. по Р. Стефана**
П	27	Мч. Тирса	Івана ев.
В	28	См. Єлевтерія і матері його	Дітей убит. у В.
С	29	Пр. Аггея	Томи еп.
Ч	30	Пр. Данила, Ананії	Евгенія
П	31	Мч. Севастія й др.	Сильвестра пап.

ІСТОРИЧНІ ПРИГАДКИ НА ГРУДЕНЬ.

3. XII. 1848 умер український письменник Евген Гребінка.

4. XII. 1803 умер останній кошовий Запоріжської Січі Іван Кальнишевський на засланню над Білим озером.

7. XII. 1917 перший всеукраїнський зїзд робітничо-селянських і військових депутатів.

8. XII. 1868 засновано перше культурно-освітне Товариство „Просвіта" у Львові.

9. XII. 1931 умер ґенерал Української Армії Михайло Доброволя-Вітошинський.

12. XII. 1900 умер письменник Ол. Кониський.

14. XII. 1918 Січові Стрільці з військами Директорії заняли Київ.

17. XII. 1915 умер опікун української культури Василь Симиренко.

19. XII. 1240 Батий руйнує Київ і йде на Галичину.

21. XII. 1764 скасування Гетьманщини.

23. XII. 1873 заснування Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

25. XII. 1848 катедра української мови на університеті у Львові.

25. XII. 1926 умер політичний і громадський діяч Олександер Барвінський.

28. XII. 1724 умер наказний гетьман Павло Полуботок в Петербурзі.

31. XII. 1637 смерть гетьмана Павлюка.

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені!
В неволі виріс між чужими,
І, неоплаканий своїми,
В неволі, плачучи, умру,
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій — не своїй землі.
І не помяне батько з сином,
Не скаже синові: „Молись,
Молися, сину: за Вкраїну
Його замучили колись."
Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Ох, не однаково мені!

Т. Шевченко.

О, прийде запевне той день,
Що ми відпочинем од мук
І скинем заліза важкі
З ізвязаних стомлених рук.

Б. Грінченко.

В 20 РОКОВИНИ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

1917 — 1937

Коли в Петрограді дня 9 березня 1917 року вибухла революція і за три дні перемогла, то про це в Києві дізналися 13 березня 1917 року, а 17 березня вже утворився осередок в Києві (з почину ТУП-а — Товариство Українських Поступовців) — Українська Центральна Рада. В Центральній Раді, як центральній українській орґанізації, обєдналися всі місцеві українські політичні партії, орґанізації і установи для кермування українським революційно-національним рухом.

В склад президії Української Центральної Ради увійшли: голова проф. Михайло Грушевський (його заступав до повороту з заслання В. Науменко), заступники голови: Д. Антонович і Д. Дорошенко. Склад її був усталений на Всеукраїнськім Національнім Конґресі (17—21 квітня, 1917).

Після того Центральна Рада поширилася через допущення селянських депутатів, обраних на Першім Всеукраїнськім Селянськім Зїзді, військових депутатів, обраних на Другім Всеукраїнськім Військовім Зїзді та робітничими депутатами, обраними на Першім Всеукраїнськім Робітничім Зїзді. Крім цього в склад її ввійшли представники міської та земської самоуправи й національних меншостей, російських, жидівських і польських соціялістичних партій. Цей осередок почав збирати українські сили, щоб здобути волю для України. Цего треба було, бо по всяких робітничих і вояцьких радах та громадських комітетах панували російські та жидівські партії, що думали лише про Росію, а не про Україну.

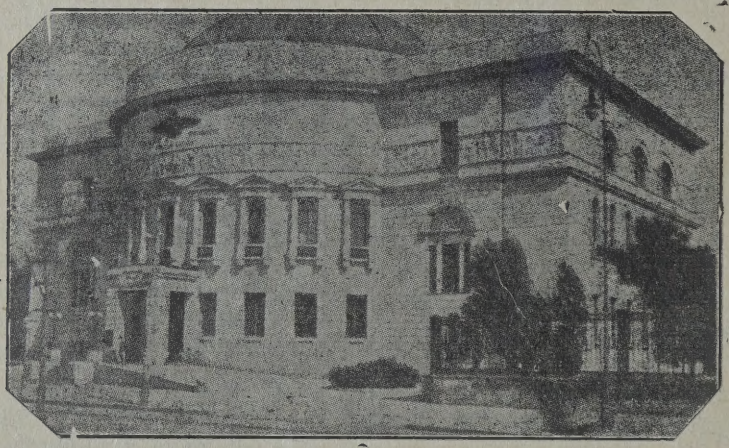

Будинок Педаґоґічного Музею при Володимирській вулиці в Києві, в якім відбувалися засідання Центральної Ради.

У другій половині 1917 року Цен-

тральна Рада мала біля 800 членів і стала фактичним тимчасовим парляментом України.

Для кермування біжучою працею Центральна Рада виділила з себе виконавчий комітет, так звану Малу Раду, а в червні 1917 року утворила свій уряд — Ґенеральний Секретаріят.

Центральна Рада видала чотири урочисті маніфести (універсали—відозви) до українського народу:

Перший маніфест 23 червня 1917 року про обєднання всіх українців до праці й боротьби за самостійне здійснення українських національних домагань.

Другий маніфест 16 липня, 1917 року в справі угоди з російським Тимчасовим Урядом.

Третій маніфест 20 листопада 1917 року, яким проголошено Україну Народньою Республікою в межах Російської Федеративної Республіки. Україна мала від тепер мати всі свої міністерства, своє військо і свій парлямент. Незабутній той день, коли проголошено українську республіку! Сіре листопадове небо над Києвом бачило, як сунувся хвилями люд, як ішло українське військо й Центральна Рада, як гремів український революційний марш, як урочисто лунали слова маніфесту зпід памятника Богдана Хмельницького, як урочисто піднята вгору булава гетьмана, ніби привіт Українській Республіці! Там, де сотні років мовчали українські уста, тепер лунало двоє нечувано солодких, зворушливих, сльози витискаючих, пісню вириваючих з грудей слів: Українська Республіка! І сині хмари, ніби коні, бігли вгорі знад Києва й несли на собі сурмачів, що сурмили на всій дорогій землі нашій: Республіка! Республіка! Республіка!! Тоді співав поет:

Яка краса відродження країни!
Ще рік, ще день назад тут чувся [плач рабів,
Мовчали десь святі під попелом [руїни
І журно дзвін старий по мертвому [гудів.

Коли відкілясь взялася мисль [шалена,
Як буря, все живе схопила [прийняла,
І ось дивись — в руках замаяли [знамена
І гимн побід співа невільна [сторона.
(Олесь).

Четвертий маніфест 22 січня 1918 року, яким проголошено Україну суверенною самостійною державою. Це найважніший маніфест Центральної Ради. В цьому універсалі находимо такі місця:

„Петроградське правительство Народніх Комісарів, щоб повернути під свою власть вільну Українську Республіку, оповістило війну Україні і насилає на наші землі свої війська — красноґвардейців, большевиків, які грабують хліб наших селян і без всякої платні вивозять його в Росію, не жаліючи навіть зерна, наготовленого на засів, вбивають неповинних людей і сіють скрізь безладдя, злодіяцтво, безчинство.

„Ми, Українська Центральна Рада, зробили все, щоб не допустити цеї братовбивчої війни двох сусідніх народів. Але Петроградське Правительство не пішло нам назустріч і веде далі кріваву боротьбу з нашим народом і Республікою.

„Од нині українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу."

Далі той самий універсал покликує

до влади на місцях ради селян, робітників та вояків, та заповідає, що буде скоро виданий закон про спосіб передачі нетрудових земель селянству.

Хоча Центральна Рада складалася здебільшого з українських соціялістів-революціонерів, але провід у ній мали сливе ввесь час її існування українські соціял-демократи та українські соціялісти-федералісти, що обєднували більшість української інтеліґенції. Пізніше, коли під натиском большевиків Центральна Рада закликала на Україну німців, провід у ній перейняли українські соціялісти-революціонери (кабінет В. Голубовича).

Між німецькою ґенеральною командою й українським урядом повставали безперестанні конфлікти. В наслідку їх 28 квітня 1918 року німці розігнали Центральну Раду.

Дня 29 квітня 1918 року проголошено гетьманом України Павла Скоропадського.

По упадку гетьманщини частина членів Центральної Ради з Михайлом Грушевським на чолі домагалася відновлення Центральної Ради, але Директорія на це не погодилася.

Засідання Центральної Ради відбувалися в будинку Педаґоґічного Музею, при Вел. Володимирській вулиці.

(За Укр. Заг. Енцикльопедією).

З НОВИМ РОКОМ.

ДОБРИЙ ВЕЧІР, ЩЕДРИЙ ВЕЧІР!
БЛАГИМ МИРОМ, РІДНА ХАТО,
ПОКРІПИСЯ, ОСІНИСЯ
НА НОВОГО РОКУ СВЯТО!
БУЛО ЛИХО — ХАЙ ЩЕЗАЄ!
ВСТАНЕ ПЕВНО ДЕНЬ ОБНОВИ,
АЛЕ МИРА ТОБІ ТРЕБА,
СВІТЛА, ТРУДУ І ОБНОВИ!

НАЩАДКИ КОЗАЧІ, ДВИГНІМСЯ ВСІ ВРАЗ,
І ДУХОМ І СЕРЦЕМ КРІПІМСЯ!
ДВИГНІМСЯ, ЯК РІДНІ ЗЕМЛИЦІ СИНИ,
БРАТ З БРАТОМ ЗА РУКИ ВОЗЬМІМСЯ!
І СЕРЦЕ ДО СЕРЦЯ І РУКИ ДО РУК
СПЛЕТІМСЯ ВІНОЧКОМ ПОСПОЛУ,
БО МАМІ-ВДОВИЦІ ДНЕСЬ ТРЕБА ВСІХ НАС,
ПРОГНАВШИ ВСІЛЯКУ НЕЧЕСНУ КРАМОЛУ.
ДО ПРАЦІ — ДВИГНІМСЯ ВСІ ВРАЗ!

ГЕЙ ЩЕДРИЙ, ГЕЙ ДОБРИЙ ВЕЧІР!
ГЕЙ ДАЙ ВАМ БОЖЕ ЛИХА НЕ ЗНАТИ,
ЛИХА НЕ ЗНАТИ, ЩАСТЯ ПРИДБАТИ;
ГЕЙ ЩЕДРИЙ ВЕЧІР, ГЕЙ ДОБРИЙ ВЕЧІР!

В. Масляк.

ЗАПОРОЖЦІ У ВІЙНІ З ТУРКАМИ І ТАТАРАМИ.

1674—1675 РОКУ.

В роках 1648—1687 турецьким султаном був Магомет IV; в роках 1671—1678 кримським ханом був Селим Гирей I; кошовим отаманом у Запорожців в цих часах був Іван Сірко, завзятий ворог татар і турків.

Сама Запорожська Січ була тоді коло устя ріки Чортомлика, правого допливу Дніпра, низче від його порогів. Ця Січ мала назву Чортомлицької або Старої Січи; це була невеличка твердиня, яка мала лише 900 сяжнів навкруги і була обведена земляним валом заввишки 6 сяжнів. Посеред цього валу з західного боку були набиті палі і зроблені бійниці, а зі східного боку були зроблені деревляні коші, насипані землею; з правого боку стояла тут башта, мірою 20 сяжнів навкруги, окрема бійниця коло неї і 8 „фірток" або „пролазів" такої ширини, щоб один чоловік міг вийти по воду на ріку Чортомлик.

В цій Січи була збудована церква імени Покрови Пресвятої Богородиці і навкруги майдану 38 курінів. Куріні ці, це були великі хати, завдовжки коло 11 сяжнів, завширшки коло 9 сяжнів і з такої самої величини сінями; в стіні, яка відгороджувала сіни від куріня, була зроблена груба, цебто кафлева піч; посеред самих січей стояла „кабиця" або вогнище, майже два сяжні завдовшки; над кабицею йшов „сволок", до якого вбивали гаки, щоби вішати на них на ланцюгах великі казани, в яких козаки варили собі страву. В самім куріні на всю його довжину, від порога до протилежньої стіни, стояв стіл, який називався „сирно"; цей стіл складався з одної дошки, майже аршин завширшки, яка була прибита залізними гвіздками до вкопаних у землю стовпів; проти столу з трьох боків коло стін настилали поміст, на якому козаки спали; на цьому помості могло спати до 150 чоловік і більше; на покуті горіла стало лямпадка, і тут стояла також карнавка на гроші; по стінах куріня була розвішена зброя. Недалеко від кожного куріня стояла окремо „скарбниця", де всі козаки певного куріня складали своє добро, яке вважалося майном усього курінного товариства, а не окремих осіб. Крім скарбниці при кожному куріні були ще інші малі колиби, всі збудовані в одному місці; треба думати, що їх прибудували тому, що не всі козаки могли поміститися в головнім куріннім будинку.

На тому місці, де була колись Чортомлицька Січ, стоїть тепер село Капулівка, 18 верстов на захід від містечка Никополя. В 1674 р. турецький султан схотів зруйнувати Запорожську Січ. Ось як розповідає про це український літописець Самійло Величко:

Не наситившися зруйнованням сімнадцяти українських міст з Ладижином і Уманю на чолі і великим ясирем (ясир від арабського слова есир, що значить полонений), турецький султан задумав знищити все запорожське військо і зруйнувати самий кіш (кіш на татарській мові означує взагалі всяке поміщення, а потому стан, табор). Для цього він післав в осени 1674 р. на кораблях з Константинополя до Криму 15,000 дібраних стамбульських яничарів і звелів кримському ханові з цими яничарами і з усією кримською ордою, коли прийде зима, побити всіх

Запорожців, а саму Січ зруйнувати. Хан хотів чути про це наказ від самого султана і його везира і для цього їздив до Стамбула, звідки незабаром повернув до Криму; увесь час після цього він радився зо своїми кримськими султанами, агами і мурзами і вишукував способи, якими можна би було побити військо низове запорожське і знищити його кіш. Після наради рішено виконати лютий наказ туконей, не кажучи нікому, куди саме він поведе їх у похід. Коли скінчилася Пилипівка, тоді сам хан, знявшися з Криму з усім своїм військом, пішов у напрямі Запорожської Січи, тримаючися кілька миль від берегів Дніпра, щоби його не завважили Запорожці, які зимували на дніпровських островах, і щоби таким чином усе військо запорожське низове не довідалося про це.

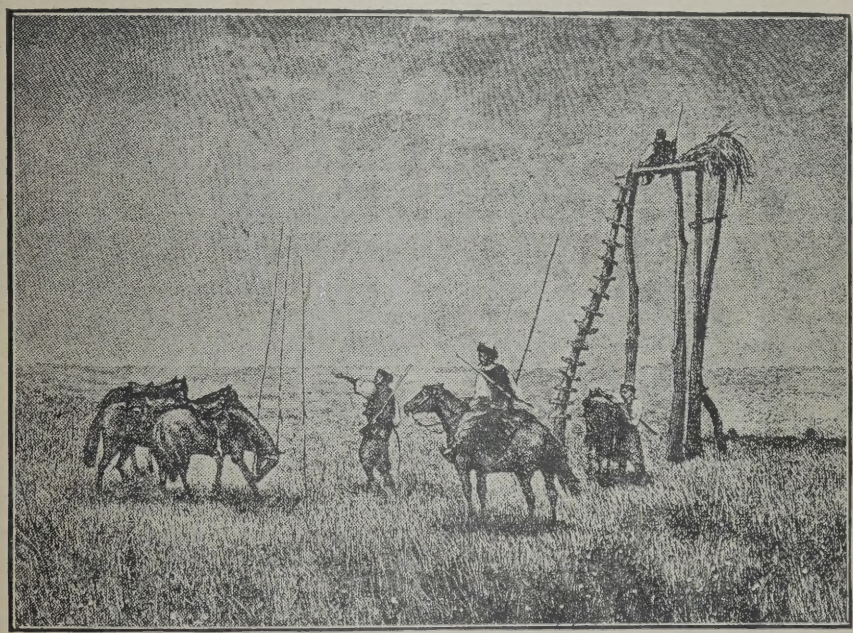

ЗАПОРОЖСЬКА ВАРТА. — Вартовий козак розпалює в горі видне далеко навкруги багаття, щоб повідомити про татарський наскок.

рецької Порти на Різдвяні Свята, коли військо запорожське привикло гуляти і пити.

І от, коли тодішня зима, як каже літописець, „через майстерство міцних морозів своїх", замурувала Дніпро й інші річки твердою кригою і засипала глибоким снігом, тоді кримський хан наказав сорок тисячам кримської орди приготуватися до походу, а пятнадцяти тисячам яничарів наказав дати

На третю або четверту ніч Різдва, у саму північ хан підійшов до Січи і захопив січову сторожу; від цеї сторожі він довідався, що військо пяне і спить по курінях і що іншої сторожі нема ні навколо, ні в самій Січи; хан дуже втішився тим, вибрав одного зо спійманих вартових, приобіцяв йому свободу і велику нагороду, і звелів йому вести піших яничарів до середини Запорожської Січи через фіртку, яка,

як казали вартові, не була тоді замкнена. Отож, виславши своїх яничарів до Січи з названим запорожським вартовим, хан наказав їм, увійшовши до неї „учинити належитий воєнний над пяносплячими Запорожцями промисел”. А сам тимчасом, обїхавши з ордою навкруги Січи і густо обступивши її, стояв на поготові, щоби не випустити навіть духа Запорожців, якби вони схотіли тікати.

Та цим разом над турками і татарами справдилося старе прислівя: „Що чоловік собі обіцює, тоє Бог ніцує”; надія хана вигубити все запорожське військо і зруйнувати самий кіш не здійснилася. Хоч хан і знав, що військо запорожське звикло у свята випивати і безжурно спати, одначе він забув, що багато Запорожців звичайно сходилися на Різдво до Січи з усіх низових дніпрових лугів, бо першого січня нового року вони мали звичай вибирати свою війському старшину, і що більшість цього війська становили тверезі, а не пяні люде.

Та ось прийшов північний час; усе військо, не чуючи про жадну трівогу і не маючи звістки про заміри бісурменів, „зашпунтувавшися” у курінях, безпечно спочивало; в цьому часі яничари, яких привів через відчинену фірт ку спійманий запорожський вартовий, увійшли до Січи і заповнили всі її вулиці і провулки; було так тісно, як це буває в церкві. Одначе, маючи в руках зброю і увійшовши до Січи, вони не подумали про те, що далі робити і яким способом зруйнувати це лицарське гніздо низово-дніпрових козаків, і як їх усіх вибити до ноги; а може начальники яничарів через тісноту не могли зійтися і порадитися між собою, як почати і скінчити свій лихий замисл.

Так чи інакше, одначе, наповнивши собою всю Січ, захопивши всі січові гармати, яничари якийсь час стояли тихо; коли ж минула північ, оповідає літописець Величко, — і Бог Вседержитель благословив додержати в цілости православне і преславне низове запорожське військо, тоді він відігнав сон від козака одного куріня, Шевчика. Цей Шевчик, уставши для своєї потреби і відчинивши кватирку, почав через щілину приглядатися, чи вже рано, і раптом побачив, що вся вулиця повна турків. Шевчик перелякався; одначе він потиху засвітив у курині кілька свічок і розповів, що бачив, пятьом або шістьом своїм товаришам, які ще не лягли спати, а сиділи в кутку куріня і грали в карти.

Товариші, почувши Шевчика і кинувши карти, кинулися потихеньку до всіх вікон свого куріня і, не відчиняючи їх, почали приглядатися крізь щілини і щоби переконатися, чи правда це, що сказав Шевчик. Коли ж побачили, що Січ повна ворогів-турків, вони негайно і по можливости тихо побудили усіх товаришів свого куріня, яких було до півтори сотні, і розповіли їм про біду. Товариші швидко повставали, тихо поодягалися, обережно взяли до рук зброю, а потому, після наради з курінним отаманом, зробили таке: поставили до кожного вікна кілька найкращих стрільців, які мали без перерви стріляти, а інші, стояли позад них, набивали рушниці і подавали їм.

Зробивши все це без великого шуму і помолившися Богу, козаки відразу повідчиняли всі вікна і віконниці і почали густо і безнастанно стріляти до яничарів; тоді інші курині, почувши вистріли і побачивши ворога, теж почали з усіх боків через вікна курінів стріляти до турків, і ніби блискавками освітили темну ніч Січи; вони тяжко

нищили турків, яких від одного вистрілу падало два і три чоловіки. А яничари не мали можливости через тісноту стріляти просто до курінних вікон, вони, як каже літописець, „ніби козли між собою метушилися" і падали на землю забиті.

Коли натовп яничарів почав рідшати по вулицях і перевулках так, що ледви третина лишилася їх живих, тоді Запорожці, бачучи, що стріляючи з курінів до ворогів, вони стріляли вже проти себе, гукнули всі виходити до ручного бою; і так на ту команду всі разом, вискочивши з курінів з мушкетами, луками, списами, шаблями і дубинами, почали докінчувати ручним боєм ще живих турків, нещадно побиваючи їх. Удосвіта вони скінчили з турками, і всю Січ і всі куріні з усіх боків, і всю церкву, і всі гармати зачервонили і осквернили бісурманською кровю, а всі січові вулиці і перевулки ворожим трупом завалили; трупи ці лежали, облиті власною кровю і заморожені сильним морозом, який тоді був. Яке велике було їх число, видно з того, що з пятнадцяти тисячів яничарів ледви півтори тисячі втекло з Січи, і їх вратували татари на конях.

Швидко після цеї крівавої і сумної ночі побачили людські очі похмурий невеселий день. В той день після військової ради, а найбільше з наказу кошового Сірка коло двох тисяч доброго панцирного товариства, сівши на коні й обїхавши всю Січ навкруги, кинулися слідами хана. Та потому, проїхавши від Січи півтретя милі і переконавшися, що хан з переляку дійсно втік до Криму, товариство вернуло назад до Січи і прийшло саме на кінець Служби Божої. По скінченню служби все військо відспівало загальний молебень Пресвятій Діві Богородиці, а опісля почали ховати товари-

Татарська орда йде...

шів, які впали в бою; усіх їх було забитих у нічній завірюсі пятьдесять чоловік, а ранено вісімдесять; забитих товаришів поховали і наказали січовим священикам служити по них сорокоуст, а ранених віддали в опіку січовим цируликам. Після цього козаки розійшлися по своїх курінях і ввесь той день гуляли, стріляли з рушниць і з гармат, густо покроплених бісурманською кровю; трупи яничарів тимчасом лишилися на вулицях і переулках і творили з себе справжні вали і могили.

На другий день, коли почало світати, з наказу кошового, вдарили казани на раду. Зібране військо радило про те, що зробити з трупами яничарів. Тут одні радили витягати трупи з Січи і палити їх бісурманським звичаєм; другі радили відтягнути їх від Січи і лишити звірям і птахам; треті казали, що краще в землю закопати, а четверті — у воду повкидати. З цих рад три перші відкинено: коли палити, багато дров довелосяб витратити; другу, коли в землю закопувати, багато часу доведеться витратити, тай ніхто задурно не схоче робити, копати замерзлу землю; третю, коли віддати звірям, то звірі, розістервившися, також живому війську можуть робити шкоду; отже всі пішли за четвертою радою: витягти з Січи усі трупи забитих яничарів і вкинути їх у Дніпро.

Зараз після цеї ради післано кілька сотень чоловік на Дніпро рубати полонки; іншим наказано розділити трупи, які змерзлися до купи, і приготовити їх до витягування з Січи, а ще іншим наказано приготовити коней і аркани. Коли козаки, що працювали на Дніпрі, дали знати, що вони вже вирубали там пять або шість великих полонок, наказано чепляти на аркани по десять, по двадцять і більше того „плитами і брилами" трупи яничарів, витягати з Січи і тягнути до полонок; а козаки, що були на Дніпрі, мали ті трупи втягати до полонок і пускати під лід. А що того дня всіх трупів з Січи витягти не могли, то ще й другого дня до обіду військо мусіло над цим працювати.

Зо здобичі від забитих яничарів, крім зброї, лишилося дуже мало, бо на мертвих і змерзлих між собою трупах кафтани, контуші, кожухи, штани, шапки, чоботи були перемочені бісурманською кровю і обмерзлі так, що коли хто хотів зняти з них щонебудь, мусів відрубувати один труп від другого, а дорогу одежу відривати шматками; також коли хто хотів витягти з під трупів решту зброї (першу зброю по скінченню битви витягнено з під трупів, поки вони ще не змерзлися), то знову мусів розрубувати трупи, а роги і шабельтаси (шабельтас, по татарськи „шабультас", це шкіряна торба на порох) просто відтинати від них.

Коли нарешті всі трупи кинено в Дніпро, тоді все військо, зібравшися разом, вичистило всі вулиці і заулки Січи і вимело все це зі снігом за Січ, а так само обмито обляті кровю стіни курінів та січові гармати; на третій день, відправивши вранці утреню, а потому Службу Божу, а по Службі Божій відспівавши молебень і посвятивши воду, всі січові священики з усім церковним клиром пішли по вулицях, заулках і курінях, читаючи молитви і кроплячи свяченою водою всі місця. По скінченню цього свячення все військо до самого вечера весело гуляло і випивало, прості козаки по своїх курінях, а старшина у кошового отамана Сірка, але гуляли тихо, без гарматної і мушкетної стрілянини.

На другий день після цього Запо-

рожці встали рано, знову зібралися на раду і поділили жеребками всю зброю, яку знайдено між трупами яничарів, а потому рішили написати до гетьмана Дорошенка „прикрий і досадительний", як висловлюється Величко, лист, обвинувачуючи його, що татари і турки напали на Січ за його намовою. Відіслати лист Дорошенкові мав кошовий Сірко. Сірко післав його з чигиринськими чумаками, які трапилися на той час у Січи. Дорошенко, перечитавши той лист, страшенно розлютився на запорожських козаків, та опісля, схаменувшися і заспокоївшися від гніву, післав їм зо свого боку просторий лист, запевняючи під присягою, що має особливу приязнь до всього запорожського війська. Запорожці, одержавши від гетьмана цей лист, теж помякли і в свою чергу запевняли його листом, що вони крім приязні нічого іншого до гетьмана не мають.

Після страшної і крівавої битви, крім тринадцяти тисяч пятьсот чоловік забитих, в Січи лишилося ще в полоні півтори сотні яничарів та чотири аґи; аґи сховалися в ріжних місцях між січовими будинками. Довідавшися про це хан відразу написав до Сірка і всього війська запорожського листа, в якому дуже просив відпустити невільників до Криму. Сірко і все військо згодилися. Тоді хан прислав по них вози, а з возами також дарунки для низового товариства: дванадцять тисяч кіндяків та шість великих бут доброго кримського вина. Запорожці, принявши дарунок, відпустили півтора сотні невільників-яничарів, давши їм на дорогу хліба, мяса і риби, але чотирьох аґів лишили в себе, бо хотіли одержати за них викуп по дві тисячі левів з кожного. Та коли гроші прийшли, вони відпустили до Криму також аґів. Тимчасом турецький султан, почувши про загибіль своїх яничарів у Запорожській Січи, страшно розлютився на свого везира, який порадив послати на Запорожців яничарів; спочатку він хотів покарати його

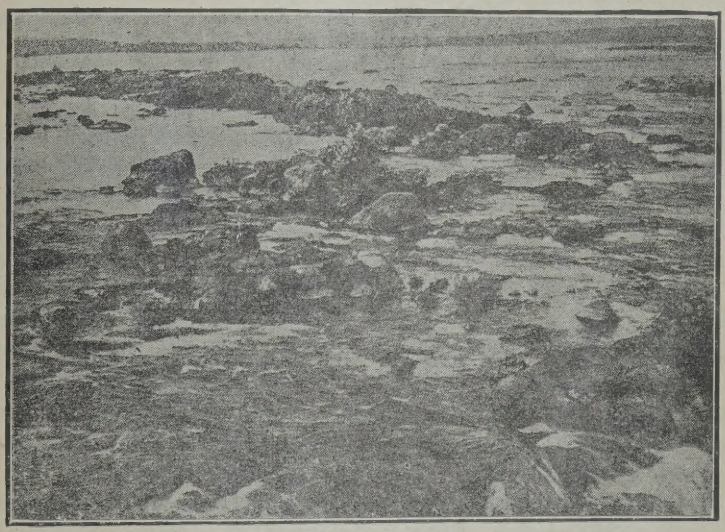

Поріг на Дніпрі, званий „Ненаситець".

на смерть, одначе потому дарував йому життя, але відібрав від нього до свого скарбу ввесь його маєток, а його самого післав на вічне заслання на острів Родос.

Після цього знищення яничарів у Січи турки якийсь час не насмілювалися робити походів проти запорожських козаків і пробувати зруйнувати їх військовий кіш. Навпаки, напад татарів і турків на Січ дав самим Запорожцям нагоду напасти на Крим. Того ж 1675 р., в останніх числах липня кошовий отаман усього низового запорожського війська, Іван Сірко, скликав до Січи запорожське товариство з ближніх і далеких рінок і запропонував йому на головній раді іти на Крим і помститися на кримському ханові за його напад, „за те, що хан прийшов уночі з турецькими яничарами, ввійшов мов злодій, до Запорожської Січи, хотів зруйнувати її, а все низове військо знищити і в полон забрати".

На пропозицію Сірка усе військо охоче згодилося, просячи його вести їх на таке добре діло. Тоді Сірко відпустив усе військо з Січи по річках готуватися в похід на Крим, узяти на три тижні харчів, усякої зброї, і через два тижні зібратися в Січи. Військо радо виконало наказ і зявилося в Січи з усім потрібним. Тоді Сірко вибрав найкращих козаків, числом коло двадцяти тисяч, перейшов Дніпром на кримський бік і рушив з можливим поспіхом у дорогу. Не бажаючи йти просто до Перекопу, він завернув наліво у степ, вистерігаючися зустрінутися з татарами, які блукали у степу. Йому пощастило: татари дійсно не помітили його і не могли післати про нього звістку на Крим. Тимчасом Сірко швидко перейшов з усім своїм військом через степ і ввійшов до кримського царства через Сиваш або Гниле Море в місці, яке добре знав, лишивши Перекоп далеко з правого боку.

Потім, лишивши при собі найкращих козаків три або чотири тисячі і ставши з ними коло переправи через Сиваш, Сірко всю решту війська під проводом доброї старшини, яка добре знала всі кримські оселі, післав у самий Крим, наказавши тій старшині ввесь Крим „нещадно струсити" і на пятий день вернути до сивашської переправи. Тоді військо, сівши на своїх швидких коней і розділившися на кілька частин, засіяло і заповнило весь Крим, нищачи вогнем і мечем такі головні його міста, як Козлів, теперішня Евпаторія), Карасу (теперішній Карасубазар), а навіть столицю ханську, Бахчисарай, і інші міста, учиняючи скрізь страшне лихо і руйнацію. Хан, довідавшися „про таку фурію несподіваних і недишкретних людей", ледви встиг вихопитися з Бахчисараю з усіма своїми султанами, мурзами, і старшинами і втекти в кримські гори; туди ж утекла до хана одна частина татар, яка встигла врятуватися від запорожської зброї; друга частина втекла до міцних міст, третю частину Запорожці побили на кримських полях.

Коли хан від спійманих запорожських язиків довідався, яке то було військо, хто ним проводив, і яким шляхом прийшло воно до кримської держави, пішов з усім своїм військом, якого у нього в горах зібралося до пятидесяти тисяч люда, до тої переправи, через яку ввійшли до Криму запорожські козаки: він не знав, що там стояла друга частина війська. Коло цеї переправи хан мав замір спинитися і чекати повороту всього запорожського війська, яке „ґрасувало" на Кримі.

І дійсно, хан прибув зі своєю ор-

дою саме того дня, коли запорожське військо гадало повернути з Криму до Сірка на переправу. Бачивши коло переправи запорожське військо, хан гадав, що тут зібралося все козацьке військо, і наказав готуватися до бою. А тимчасом до Сірка вертало з Криму з великою здобичю і полоненими те військо, яке гостювало там і лишило по собі велику руїну. Довідавшися від спійманого татарського язика, що хан пішов до Сиваша на переправу, козацьке військо відразу завернуло на бік, лишило з невеликим відділом частину своєї здобичі і гроші, а потому виставило, щоби обдурити татар, татарські прапори, які воно здобуло, і поспішило слідом за ханом.

Хан, бачучи позад себе військо з татарськими прапорами, гадав, що то йдуть йому на поміч розігнані перед тим татари; тому він з цілої сили вдарив на Сірка, але не міг розбити його, а навпаки сам стратив за один раз до чотирьох тисяч орди і мусів відступити. Сірко, побачивши позад хана військо і довідавшися, що то було його власне, почав шикуватися, щоби вдруге битися з ханом; хан у свою чергу, гадаючи, що позад нього йде йому на поміч орда, теж став проти Сірка. Та коли вдруге вдарив на Сірка, він як і першого разу, стрінув таку відсіч, що з великою для своєї орди стратою мусів відступити. Тоді Сірко, сівши з своїм військом швидко на коней, сильно вдарив на орду і почав бити її. Орда, яка була з ханом, побачивши позад себе не татар, а козацьке військо, перелякалася і почала втікати. Тут козаки кілька тисяч з них убили, кілька тисяч забрали в полон і мало що не спіймали самого хана.

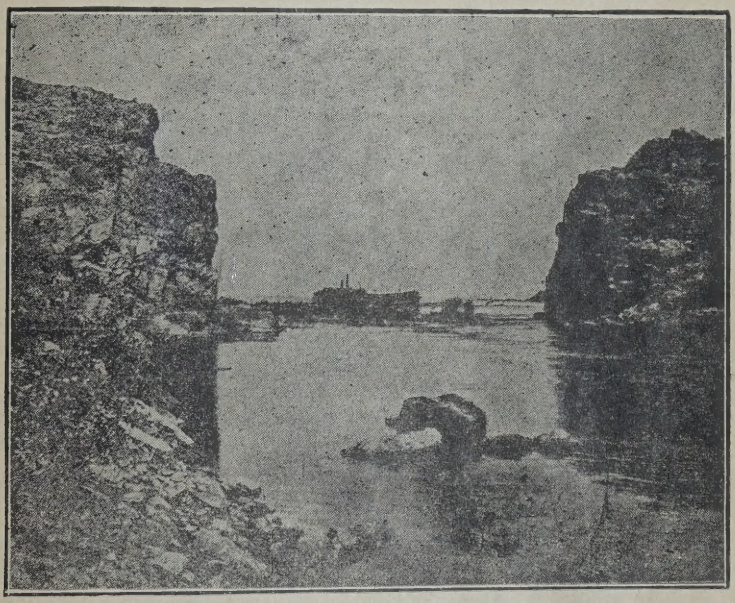

Скали на Дніпрових порогах.

Після такої щасливої і блискучої перемоги над ханом усе козацьке військо, злучившися з Сірком і забравши

здобич, яку лишило на боці, прийшло до сивашської переправи саме коло півдня. Відпочивши тут трохи після битви і попоївши, воно негайно рушило з Криму через Сиваш на другий бік, який іде від Сиваша на Запоріжжа. Перейшовши Сиваш перед заходом сонця і вже не йдучи тим шляхом, яким ішло з Січи на Крим, військо вдалося від переправи до Каланчак, до Чорної Долини і Качкарів, лишивши Перекоп з лівого боку. Струснувши коло Чорної Долини та Качкарів усі поля і кримські пасовища, захопивши багато худоби і великі череди овець разом з їх пастухами, військо запорожське рушило до гори здовж Дніпра до своєї Січи, маючи у себе безліч здобичі і тринадцять тисяч ясиру полонених татар і християн, які були в татарській неволі.

Відійшовши з усім військом і здобичю на кілька миль від Криму і спинившися в відповідному місці попасти, Сірко одним козакам звелів наварити, як найбільше каші, щоб її вистарчило як для війська, так і для полонених, а другим козакам велів розділити ясир — християн окремо, а бісурман окремо. Коли це зроблено, Сірко велів усіх бісурман повязати, а до християн, яких було чоловіків і жінок сім тисяч, сказав таке слово, випробовуючи їх: „Хто хоче, йдіть з нами, а хто не хоче, вертайте в Крим". Християне і роджені від християн у Криму „туми", почувши це слово Сірка, розділилися на дві частині: одні, числом три тисячі, забажали вернути на свою землю на Україну, другі, числом чотири тисячі, воліли вернути до Криму. Сірко наказав усіх їх нагодувати і потому одних лишив при собі, а других відпустив у Крим. Відпускаючи цих, він спитав у них, чому вони хотять вертати до Криму. Ті відповідали, що мають там господарство, і тому там їм буде краще жити, ніж на Україні, де вони нічого не мають. Відпускаючи цих людей, Сірко ще не зовсім вірив, що вони дійсно підуть на Крим, і сподівався, що вони таки вернуть на Україну; тому він вийшов на високу могилу і дивився за ними, аж поки їх не стало видко. Коли ж він переконався, що вони таки пішли у Крим, тоді наказав молодим козакам сісти на коней, дігнати їх і всіх до одного, без жадної пощади, порубати. Одержавши від Сірка такий наказ, козаки наздігнали названих людей і розбили за наказом, не лишивши живою ні одної душі.

Трохи пізніше сам Сірко теж сів на коня і поїхав туди, де виконували його наказ. Приїхавши туди і побачивши, що його волю виконано, він подякував козакам, а до мертвих трупів сказав таке слово: „Простіть нас, братіє, а самі спіть тут до страшного суду Божого замісць того, щоби множитися у Кримі між бісурманами на наші християнські молодечі голови і на свою вічну, без хрещення загибель".

Після цього Сірко вернув до війська і рушив далі; наблизившися до Січи, він розділив між своє військо здобич і худобу. Прибувши на Січ, він насамперед з усім своїм військом відслужив молебень Пресвятій Діві Богородиці. Після цього, наказавши приготовити на всі куріні досить мяса з кримської худоби та овець, яких захоплено до вісімдесяти тисяч, він учинив з усім військом у Січі ґенеральний бенкет. Два дні гуляв Сірко і все військо, стріляючи з гармат та мушкетів. Після цього частина Запорожців розійшлася на свої річки, а виведених з Криму християн полонених з ново-охрещеними в Січі бісурманами, яких було, чоловік і жінок, півтори тисячі,

післано на Україну. З бісурманського ясира Сірко одну частину післав до Москви, другу — до гетьмана Самойловича, а третю — числом чотири тисячі, лишив у Січі. Цим Сірко з отаманами сказав, щоби вони старалися дістати викуп, коли хочуть вернути в Крим; коли ж вони не будуть дбати про викуп, їх усіх незабаром відішлють до Москви у вічну неволю.

Почувши ті слова Сірка, всі татари здрігнулися і почали торгуватися з Сірком і отаманами і давати за себе викуп відповідно до свого маєтку. Так усі вони, від малого до великого, пообіцяли за себе викуп, написали по татарськи реєстр своїх імен і обіцяний викуп, випросили у Сірка трьох татарів і післали ними той реєстр ханові з гарячим проханням як найскорше зібрати викуп і прислати його до Січи. Через цих татар також Сірко з усім товариством написав листа ханові; у цьому листі він писав, чому козаки напали на Крим, що тут винні самі татари, а не запорожські козаки, і тут пригадав ханові про хоробрість і лицарство війська запорожського.

Козаки рибирають кошового отамана.

„Ясновельможний мосці, хане кримський, — писав Сірко, — з багатьома ордами, близький наш сусіде! Не мислили би ми, військо низове Запорож-

ське входити в війну і неприязнь з Вашою Ханською Милістю і з усім кримським ханством, коли б не побачили початку її з вашого боку; Ваша Ханська Милість, послухавши лихої ради божевільного і безумного царгородського везира, а після нього також наказу найяснішого султана свого, почали з нами війну минулої зими. Ви приходили до нас, низового запорожського війська, з султанськими яничарами і багатьма кримськими ордами; підкравшися нічним часом до нашої Січи і знявши нашу сторожу, ви післали в Січ пятнадцять тисяч яничарів, яким наказали (що сором було вам робити) не по кавалєрськи вибити і знищити всіх нас молодців, військо запорожське, сонних, які не сподівалися жадного лиха, а табор наш січовий розкопати і зруйнувати; а самі ви з ордами стали коло Січи, щоби й духа тікаючих молодців не випустити. Та ваш замір і замисел Христос Бог і Наймилосердніший Пан Спаситель повернув на добро нам, а хоробу і лихо на голови турецьких яничарів, про що ваша ханська мость добре знає. Не передбачаючи від нас ніякого лихого замислу й укритого вчинку (бо ви хотіли робити тайно супроти тих людей, які займаються лицарським ділом), ми нігде не чекали вас, не забезпечувалися і не були готові дати вам відсіч. Один Господь Бог Спаситель заховав і оборонив нас від вашої напасти і вашого великого лиха. А що ваш учинок зажурив нас і спричинив нам, війську запорожському, досаду, то ми, за прикладом давніх предків і братів наших, рішили постаратися за кривду і огірчення віддати і помстити вашій ханській мості і всьому ханству рівним за рівне, та не тайно, як ви зробили, а явно по лицарськи. І Бог, який знає серця, за нашу правду допоміг нам краще погостити у вашому кримському панстві, ніж вам у нашій січовій кучці. І коли та „гостина” наша у вашому панстві показалася вам „недишкретною”, то може бути, так воно й є, бо козаки, як не одної матері діти, так і не одного звичаю: одні стріляли направо, другі наліво, а треті просто, та так добре, що всі влучали. Та й самої „недишкреції” тої ми від вас же навчилися, а не самі вигадали, бо, не принявши нас за гостей і добрих кавалєрів, у самім Криму, ваша ханська мость поспішили були зо своїми дужими ордами до Сиваша, до тої самої переправи, через яку ми ввійшли у ваше панство: стоячи тут і чекаючи нашого повороту, ви хотіли нас винищити, не пустити через переправу. Та й тут знову теж Всемогучий Бог не допустив до сповнення вашого заміру, а нам за нашу правду показав свою ласку і дав можність перемогти вас. І коли ми в цій перемозі чим небудь потурбували вашу ханську мость і вам здалося щонебудь з нашого боку „недишкретним”, то вибач нас на тому, ваша ханська мость; не забувай одначе, що за кожну „недишкрецію” платять такою самою „недишкрецією”. Розуміється, вашій ханській мості нічого подібного й не снилося, щоби наше низове запорожське військо в такому малому числі насмілилося наступати війною на славетне і многолюдне кримське панство. Та цьому й не могло би бути (розуміється, не через наш страх, а через приязнь з сусіднім Кримом), коли б з вашого боку не дали нагоди і причини для ворожнечі і війни з нами, запорожським низовим військом. Не дивись, ваша ханська мость, на битву, як на пугало, і на нас, військо запорожське, як на ніщо не варте, а вперед на нас отвертою війною наступай. В противному

разі, коли будеш робити інакше, то й ми взаїмно, зібравшися вже далеко краще і в більшій силі, зявимося з кримське ханство не на сивашську переправу, а просто в самий Перекоп виломавши в ньому і відчинивши для себе браму, на що маємо всі засоби, і доти з нього не вийдемо, доки при всесильній волі і помочі Бога не побачимо кінця свого діла, бо коли вже давніші відважні кавалєри й хоробрі вожди війська запорожського, наші предки і славні антецесори (попередники) здавна воювали Крим і царство турецьке, то нам, їх наслідникам, хтож може заборонити йти тим самим славним шляхом наших предків? Ото ж ми, військо запорожське низове, не бажаємо воювати і бути в сварці з вашою милостю і з усім кримським ханством; одначе коли знову побачимо з вашого боку причину до війни, то взаїмно не побоїмося напасти на кримське ханство. А що до того, що деякі ватаги наших і ваших охочих молодців, гуляючи по широких і диких степах, будуть сходитися і вести між собою боротьбу, того нам і вам не слід ставити за причину великої війни. Не будемо розводитися більше в нашому листі до вашої ханської мості, повідомимо лише, що ваших кримських невільників, старшин і простих, у нас у коші найдете ще чотири тисячі. Ці невільники сами написавши спис своїх імен і означивши за себе викуп, випросили у нас, війська, трьох татар і посилають через них свій спис у руки вашої ханської милости. Коли ти схочеш, ваша ханська милосте, наказати кревним невільників доставити той викуп яко мога швидше і прислати його до нас у кіш з окремим від вашої ханської дишкреції для нас, війська за-

Переяславська Рада.

порожського дарунком, то ми всіх невільників ваших негайно відпустимо в Крим. А коли ж більше півтора місяця того викупу не буде, проголошуємо, що ми відішлемо всіх невільників до пресвітлої його царської величности, доброго і багатого володаря і добродія нашого, який без сумніву винагородить нас зо свого монаршого скарбу за присилку тих татар. Виложивши все це, бажаємо вашій ханській мості доброго здоровля і щасливого життя. Писано в Запорожській Січі, 1675 року, вересня, 23 дня. Вашій вельможній ханській мості доброзичливі приятелі Іван Сірко, отаман кошовий зо всім війська низового запорожського товариством". (Самійло Величко, Літопис. Київ, 1851 р., том II., ст. 372—382).

Одначе ненависть мусульман до запорожських козаків і всього християнського населення України після цеї події так розгорілася, що турки в 1680 році зважилися зробити або принаймні розпустити чутку, що мають зробити похід на Запорожську Січ і зруйнувати її до тла. Існує переказ, що перше, ніж післати військо на Запорожську Січ, турецький султан Магомет IV післав до Запорожців листа з домаганням добровільно покоритися йому, як непереможному лицареві; на цей лист Запорожці, не вяжучися виразами, відповіли султанові листом, в якому відмовляли йому всякої хоробрости і глузували з чванькуватости „непереможного" лицаря. Багато любителів української старовини і досі переховують у себе спис цього, може бути вигаданого, але зовсім згідного з духом запорожських козаків листа турецького султана і глузливої відповіді на нього Запорожців.

Один з таких листів відшукав відомий український історик Микола Костомарів у московському архіві колеґії чужоземних справ і надрукував його в журналі „Русская Старина" (1872 р., кн. 6, ст. 450). Кілька подібних листів має також автор цеї статті; з них він наводить тут лист, який передав йому священик села Вище-Тарасівки, катеринославського повіту, о. Іван Курилин; цей лист він роздобув в 1862 році в архіві катеринославської духовної семинарії.

Султан Магомет IV, пише до запорожських козаків у 1680 р.: „Я султан, син Магомета, брат сонця і місяця, внук і намісник божий, володар царств — Македонського, Вавилонського, Єрусалимського, Великого і Малого Єгипта, цар над царями, володар над володарями, незвичайний лицар, ніким не переможений, невідступний хранитель гробу Ісуса Христа, опікун самого Бога, надія і потіха мусульман, замішання і великий оборонець християн, наказую вам, запорожські козаки, здатися мені добровільно і без усякого опору і мене вашими нападами не турбувати. Султан турецький, Магомет IV."...

А запорожські козаки відписали йому: „Запорожські козаки турецькому султанові. Ти—шайтан турецький, проклятого чорта брат і товариш, і самого Люципера секретар! Який ти в чорта лицар? Чорт викидає, а твоє військо пожирає. Не будеш ти годен синів християнських під собою мати; твого війська ми не боїмось, землею і водою будем битись з тобою. Вавилонський ти кухар, македонський колесник, єрусалимський броварник, олександрійський козолуп, Великого і Малого Єгипту свинар, вірменська свиня, татарський сагайдак, камянецький кат, подільський злодіюка, самого гаспида внук і всього світу і підсвіту блазен, а нашого Бога дурень, свиня-

ча морда, кобиляча с . . . а, різницька собака, нехрещений лоб, хай би взяв тебе чорт! Оттак тобі козаки відказали, плюгавче! Не вгоден єси матері вірних християн. Числа не знаєм, бо календаря не маєм, місяць у небі, год у книзі, а день такий у нас, як і у вас, поцілуй за те ось куди нас! Кошовий отаман Іван Сірко з усім кошем запорожським".

Д. Яворницький.

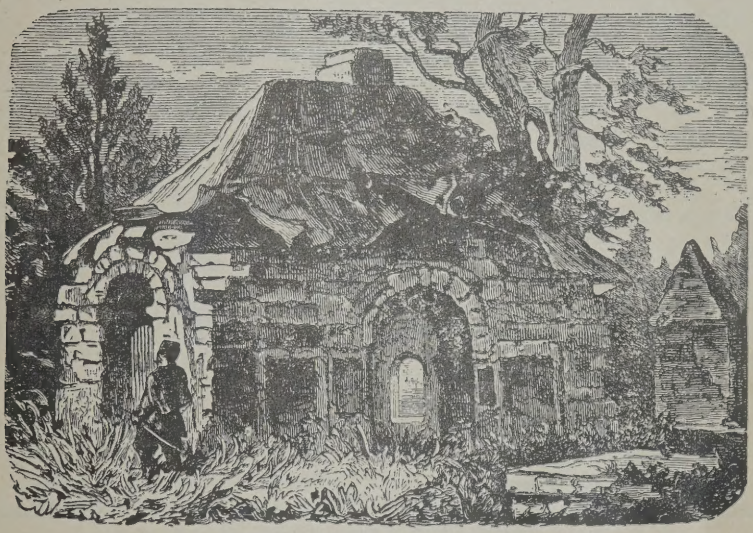

Руїни хати Мазепи в Батурині.

НАЙМЕНШІ ДЕРЖАВИ В ЕВРОПІ.

Ватиканське місто (Чіта ді Ватікано) є найновіщою маленькою державкою в Европі, бо не обіймає більше як один квадратовий кільометер. Хоч простором дуже мала ця держава, одначе своїми звязками і впливами, як і багатими мистецькими й науковими збірками вона перевищує інші розлогі держави.

Монако містить на 21 квадратових кільометрах 23,000 душ в трьох містах — Монако, Монте Карльо і Кіндаміне. Свої публичні видатки покриває Монако з доходів домів гри.

Сан Маріно чваниться, що є найстаршою европейською державою, а простір її виносить 59 квадратових кільометрів з 13,000 мешканців. Оснував цю державку Марінус, який сюди схоронився як християнин перед переслідуванням. Там поставив він хрест з написом „свобода" — і дійсно ця маленька державка лишилась одинокою, що не втратила своєї незалежности.

Ліхтенштайн числить около 10,000 мешканців, має свій парлямент із 15 послів і має пануючого князя.

Республіка Андора лежить у східних Піренеях на границі між Францією й Еспанією. Простір виносить 452 квадратових кільометрів, а населення є 6,000 душ. Головним зарібком її мешканців є пачкарство.

ЗЕРНЯТКА.

Щастя хочеш ти зазнати?
Щастя дурно не дається:
Тільки той його придбає,
Хто за його в бою бється.

У великім нашім бою
За нового дня світання
Тільки й можна мати щастя,
Варте людського бажання.

Говорять люди: не зітхай,
Чого нема, то й так нехай!
І я говорю: не зітхай,
Коли нема, — борись, придбай!

Краще кривду вже терпіти,
Ніж самим її чинити,
А ще краще, пане-брате,
Ні чинить, ні зазнавати:
Сил набравшись і надії,
Не терпівши, скинуть з шиї!

Хвилі не вір ти мінливій:
Вітер де віє, туди вона й бє;
Беріг твердий незрадливий —
Він тільки певний притулок дає.

Слову не вір ти людському —
Хвилі у морі хисткім забуття;
Ділові вір ти міцному,
Ґрунтові зросту, основі життя.

Народ-герой — героїв появляє,
Шануючи, він їх вінцем вінчає:
Високий дух високість признає.
А раб-народ, як є герой у його, —
Він на борця величного свойого
Грязь кидає, його камінням бє.

Ти один, а їх багато?
Ну, так що тобі? Байдуже!!
Більше буде в тебе свято,
Як подужаєш їх, друже.

Де багато — ще не сила,
Дужість міряй не лічбою:
Перевага там, де сміла
Сила духа в правім бою.

Твердо гордий дуб стоїть:
Ані лютії морози,
Ані бурі, ні погрози
Не змогли його звалить.

Як той дуб, ти гордо стій:
Хай ні зради, ні догани,
Ані муки, ні кайдани
Дух зломить не зможуть твій.

Борис Грінченко.

ТОМУ СІМСОТПЯТДЕСЯТЬ РОКІВ.

Україна була споконвіку граничною державою між двома світами, між осілою Европою і кочівною Азією. Зі сходу до неї ведуть гей отворені ворота степом між горами Урал і Каспійським морем. Туди нападали з Азії через цілу історію одна за одною кочівні орди: авари, хозари, мадяри, печеніги, торки, половці, татари, а з півночі нападають поазійщені москвини. Всі вони палили села, нищили городи, забирали людей у неволю.

Проти них від початку нашої держави боролися українські князі, аби захоронити нашу землю для осілого народу, що жив споконвіку в припятево-дніпровському Поліссі. Це є основна ідея історії українського народу, який переміг всі орди і вдержався на багатій землі Подніпровя над Чорним морем.

Сімсотпятдесять років тому за ту ідею виступив у бій з половцями великий київський князь Святослав III. Він покликав до походу всіх українських князів і разом з ними розбив половців над річкою Ореллю 1184 року, захопив їх хана Кобяка в неволю і отворив Европі шлях до торговлі з Азією через Україну.

Даремно змагалися половці відбити цю поразку. Вони рушили весною 1185 р., притягнувши зі собою великі самостріли та хотіли залякати живим вогнем українське військо. Та в бою над Хоролом розгромили українські князі під проводом Святослава половців. За втікаючими з поля битви пустили наємну орду чорних клобуків, які гонили їх, рубаючи аж до їх кочовищ. І пішла слава про Святослава по цілій Европі.

Але два його брати, підвладні йому сіверські князі, Ігор і Всеволод, не брали участи в тих битвах, не підпорядкувалися голові держави, бо не хотіли боронити київської землі, тільки свою Сіверщину. Та позавидували слави Святославові, зібрали своє мале військо з двома молодшими князями Володимиром і Святославом і на власну руку пішли походом на схід на приборканих половців здобувати собі „задню" тобто кінцеву славу, аби зачерпнути шеломом води з Дону.

В пятницю перед провідною неділею їх війська зударилися з передніми половецькими відділами і розбили їх на голову, забравши їх вежі з красними дівчатами та багатою добичю. Але на другий день досвіта збіглися половці з усіх сторін, обступили князів над річкою Каялою, нинішним Сюрлієм і зчинилася велика битва, що тривала через цілий день і ніч. Сила народу полягло, а князя Ігоря ранено в ліву руку. В неділю рано стала втікати з поля битви їх підручна наємна орда ковуїв. Ігор хотів завернути їх, сидючи на коні, — наздігнав їх і зняв шелом. А тоді відрізали його від війська половці і взяли в неволю. Небаром упали його стяги, що їх боронив завзято Всеволод — та всі князі попали в полон. Їх військо окружене з усіх боків полягло на полі битви, або потопилося в азівськім морі, а тільки десяткові недобитків удалося втікти на Україну...

Святослав довідався від збігця про цей погром і утер сльози з тяжким серцем, кажучи: „О любі брати мої, не здержали ви буйної молодости і вітворили ворота на руську землю!" Негайно розіслав поклик до всіх кня-

зів нести Ігореві одсіч. Та князі не спішилися ...

Тимчасом половці двома шляхами під проводом двох ханів Кзи і Кончака вдарили знов на українські землі. Їм заступає дорогу переяславський князь Володимир Глібович і падає ранений на полі битви. На вість про прихід виручки Святослава, Кончак завертається і палить місто Ромен, а Кза — город Путивель, забіраючи людей до неволі ...

За цим другим горем іде третє. Литовці, чуючи про похід орди на сході і півночі, наступають з півночі на українську державу. Їх хоче стримати городенський князь Ізяслав Васильковичі і падає під мечами на полі битви зо своєю дружиною.

Поки зібралися князі визволити Ігоря й товаришів його з половецької неволі, він змовився зо своїм доглядачем Лавором і втік з ним з неволі на Русь.

Через одинацять днів біг степами до ріки Донця, заки добіг до свого города Новгороду серед радости населення. Тоді скочив до Чернигова до брата Ярослава та до Києва, де привітав його опрощенням утішений Святослав. А половці тимчасом оженили його сина Володимира, що остав у неволі, з Кончаківною і вислали молодят з половецькими сватами до Ігоря на весілля.

На цім весіллю співає незвісний нам з імени автор пісню, яка зображує ці події, під імям: „Слово о полку Ігореві". В тій пісні сягнув ґеніяльний творець глибоко в душу народу і змалював нам на тлі рокової тяглітної боротьби з кочівною ордою всі прикмети і норови української нації, які повторяються через цілу історію до нинішнього дня.

Великий мистець ділить свій твір на три части, гей малює триптик трьох образів. У першій частині зображує похід Ігоря і битву на Каялі. Там показується відвага, жадоба слави, хоробрість, пожертвовання і любов до рідної землі з боку князів та їх дружини. Але князі поповнили великий гріх проти Держави, бо замісць іти разом у допомогу великому князеві, підняли похід на власну руку і тут є зародень провини і невдачі їх походу. А причина лежить у незгоді князів, яку засіяв Олег Святославич, званий у пісні Гориславичем. Від його виступу князі сваряться за малі справи, за границі волостей, а велика справа цілої держави пропадає, бо ворожі орди нападають українську землю і замінюють її в руїну.

В другій частині, осереднім образі, малює автор сон великого князя Святослава і його раду з боярами. Замісць описувати Святославові заходи для виручки братів з неволі — він дає глибокий зловіщий сон про майбутність української держави. Князеві сниться, що його, голову держави, покривають чорною паполомою (плащеницею) смерти, сиплять на нього з пустих сагайдаків перли-сльози і ласкають та поять синім вином з отрутою, а над ним у золотоверхому теремі не стало сволока, тільки гайвороння злітається і кряче. Тому на боярській раді, що розгадала той сон, князь нарікає на молодих неслухняних князів, що своїм походом на власну руку отворили ворота до української землі, бо нечесно напали на половців, зриваючи мир. Вони спонукали їх до нового нападу, князь Володимир Глібович поляг на полі в ранах, а в Ромні кричать люди під шаблями. Автор кличе всіх князів під проводом галицького князя Ярослава Осмомисла стати за українську землю, за рани Іго-

ря. А тимчасом литовці з півночі наступають, розбили військо князя Ізяслава Васильковича, який поляг на полі битви. Бо й там на північній границі теж немає згоди між князями, внуками Всеслава, що став вовкулакою, покараний судом божим за заколот у державі. А його внуки наводять хижих поганців на Україну, аби розсудили їх свари, замісць розсудитися самим — приводять край до руїни.

В третій частині автор малює плач жінки Ігоря Ярославича та втечу його з неволі. В Путивлі заставляє княгиню молитися з глибини душі до старих богів давньої поганської віри, тобто до Стрибога, бога вітру, до бога Дніпра, Славутиці та до трисвітлого Дажбога, аби вернули їй князя Ігоря. Бог показує йому дорогу втечі з неволі разом з Овлуром. У рідній землі вітає його річка Донець та радується вся живина і ростина. А Кза з Кончаком, не діставши князя, укладають подружжя його поневоленого сина Володимира з Кончаківною. Ігор вертає до Києва, до Боричева помолитися християнській Богородиці. Вкінці підносить автор чарку на славу на весіллі молодої пари, на славу князям і дружині.

В цім прекраснім образі життя княжої України автор „Слова" заяснів такою любовю до рідної землі, і такою журбою за долю держави, що його пісня остала невміруща до нині. До Шевченка не заговорив ніхто таким могучим словом, а своєрідним складом образів автор „Слова" підносить у світі славу нашого післанництва в історії, бо твір його переложено на всі мови перворядних народів Европи. А українців остерігає він своїм Словом перед руїною ось як: „Перестаньте, князі, батьки народу, сваритися за малі річи для великої справи своєї держави, не підіймайте вчинків на власну руку, які виходять на горе Україні, тільки слухайте великого князя як голови народу, не наводьте ворогів до суду на свої свари, а розсудіться самі між собою — а свої мечі зверніть на ворогів рідного краю!

Д-р Василь Пачовський.

ГЕЙ, ХТО МАЄ МІЦЬ . . .

Гей, хто має міць
Грізних блискавиць, —
Той уміє в бою брати,
В саме серденько влучати
Молодих орлиць!

Гей, хто має дар
Викликать пожар
В душах піснею палкою, —
Той засяє над юрбою
Сонцем зпоза хмар!

Гей, хто вільний світ
Любить з юних літ, —
Той зустріне всюди, всюди,
Де за волю бються люди,
Ласку і привіт!

Гей, кому що-мить
Серденько болить
За народ, за край коханий, —
Той робітник пожаданий,
Знає, що робить!

Микола Вороний.

ЛЮБОВ РІДНОГО КРАЮ.

Любов к отчизні де героїть,
Там сила вража не устоїть,
Там грудь сильніша від гармат.
Іван Котляревський.

1.
У зорях небесних великий закон
Написаний, золотистий,
Закон над закони: свій рідний край
Над все ти повинен любити!
Неруда-Франко.

2.
Свою Україну любіть
Любіть її . . . во время люте,
В останню, тяжкую мінуту
За неї Господа моліть!
Т. Шевченко.

3.
Де общеє добро в упадку,
Забудь отця, забудь і матку,
Лети повинність іспрявлять.
І. Котляревський.

4.
Із душі цілої, з усього серденька,
Люблю тебе рідна Україно-ненько.
Люблю тебе щиро, люблю до загину,
Моя Україно, ненечко єдина.
Марко Кропивницький.

5.
Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата:
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Т. Шевченко.

6.
Коли палко і щиро кохаєш
Ти убогий і рідний свій люд,
То невже ти ще досі не знаєш,
Що любов може гори звернуть?
Борис Грінченко.

7.
Люблю землю українську
Усім серцем, з усіх сил,
А любови цеї вчуся
Від насипаних могил.
Павло Штокалко.

8.
Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину,
А себе довічно бережи без впину,
Та віддай майно і жінку й себе за
[Вкраїну.
Іван Франко.

9.
Краю милійшого, ріднійшого
Як Україна —
В світі нема.
Слова солодшого, звучнійшого
Як „Україна" —
В світі нема.
Служби чеснійшої, вірнійшої
Як для Вкраїни —
В світі нема.
Жертви чистійшої, святійшої
Як для Вкраїни —
В світі нема.
Марійка Підгірянка.

10.
Де в серцях
Для вітчини нема любови,
Каліки вбогі там — не люде,
Нікчемні у своїх ділах,
І слава їх порожня буде.
Т. Шевченко.

11.
Україна.
Вона так гарна, сяє так
Святою чистою красою
І на лиці яріє знак
Любови, щирости, спокою.
Вона так гарна, а проте
Так нещаслива, стільки лиха
Знесла, що квилить лихо те
В її кождіській пісні стиха.
Її пізнавши, чи ж я міг
Не полюбить її сердечно,
Не відректися власних втіх,
Щоб їй віддатись доконечно?
А полюбивши, чи ж би міг
Я божую її подобу
Згубити з серця мимо всіх
Терпінь і горя аж до гробу?
Іван Франко.

12.

У мене є одно кохання,
Котре не зраджу я во вік;
Росло воно не день, не рік,
А і зо мною виростало
І квіткою рясною стало.
Не одцвіте моє кохання,
А буде в серці до сконання.

Вол. Самійленко.

13.

Любітеся, брати мої, Украйну любіте,
І за неї безталанну Господа моліте!

Т. Шевченко.

14.

Чим нещаснійша, тим милійша
Для нас буває вітчина,
Тим кращі нам її луги . . .

Т. Шевченко.

15.

А ви Україну ховайте:
Не дайте матери, не дайте
В руках у ката пропадать!

Т. Шевченко.

16.

Нема на світі правди, — сила є,
Що ти в руці тримаєш, це й твоє.
Тримай же сильно, о, тримай, тримай,
Батьківську хату, землю, рідний край.

Богдан Лепкий.

17.

Пильнувати Україну
Будем гостро вздовж і вшир,
Будем битись до загину
За укохану вітчину —
Не дамо її в ясир!

С. Черкасенко.

18.

Питаєш сумно ти, хто та дівчина,
Якій віддав я серце без вагання,
Розвіяв пал незгаслого кохання . . .
Не криюсь я, о ні! . . . то Україна!!!

С. Черкасенко.

19.

Хай кат жене, а ви любіть
Свою окрадену країну,
За неї силу до загину
І навіть душу положіть!

М. Старицький

20.

Рідний краю,
Умираю!
І в останнюю хвилину
Я не плачу, я не нию,
А за волю,
Кращу долю
По козацьки радо гину, —
Я сміюся, я — радію!

С. Черкасенко.

21.

Святая наша вітчина! !
Інакше як її назвати
Ту землю милу, землю рідну,
Де нас на світ родила мати,
Де над колискою вона
Співала пісню нам погідну?

Т. Шевченко.

22.

Холоне серце, як згадаю,
Що не в Украйні поховають,
Що не в Украйні буду жить,
Людей і Господа любить.

Т. Шевченко.

23.

О, бережіть її, ту чистую любов
До обездоленого люду.
Я задля нього жив і кайдани знайшов,
Його і в небі не забуду.
Любіть же ви його, працюйте, бороніть
Від темряви, що душу вяже.
Довічная любов — то мій вам заповіт,
І та любов нам шлях покаже.

Вол. Самійленко.

24.

Та пісня і ті гори,
І ті широкії поля,
Те невгомонне синє море,
Високе небо і земля
З багацтвом своїм — вони нам рідні,
Так рідні, як і наші злидні,
Ми діти їх; ми частка тої
Землі коханої святої,
Де наші прадіди жили,
Де їх могили дальновидні
Так гордо чола підняли,
І наші очі прикували
Красою бідною й без мови
Про Україну розказали,
Що в ній творилось.

Т. Шевченко.

25.

То Україна, то моя
Кохана, рідна Україна,
Її широкії поля,
Її могили і руїни,
Святая прадідів земля!

Т. Шевченко.

26.

Україно, краю милий,
Вже для тебе постаткую,
Що є серця, що є сили —
Все тобі даю, дарую!

С. Черкасенко.

27.

Над все однак — над ясну днину,
Над сонце, молодість, весну:
Люблю наш люд, люблю Вкраїну,
Над все люблю лиш вітчину!

П. Богуцький.

28.

Люблю тебе я, Україно,
Твої шовковії луги,
Твої зеленії діброви,
Круті Дніпрові береги,
Люблю, люблю вас до загину
Новою силою любови.

Т. Шевченко.

29.

В мені горить другая ще любов:
Любов свята, святе палке завзяття
За братню кров, не змиту й досі кров.

М. Обідний.

30.

Понад все і всюди Вкраїну любім,
Для неї всі труди в дарі приносім.

М. Угрин-Безгрішний.

ГУМОР.

Слава Тобі Господи.

Оленин чоловік звичайно удосвіта вертає до дому. Олена рішила його налякати, щоб відовчився поганої навички. Коли почула його кроки на сходах, вкрилася білим простиралом і станула проти нього.

Чоловік: Хто це?

Олена (зміненим голосом): Дух.

Чоловік: Слава Тобі Господи! Я думав, що це моя жінка.

Доказ.

— Пане, оноді купив я у вас парасолю і показалося, що вона нічого не варта.

— Чому?

— Вчора забув я її в ресторані. Коли нині вернув, вона була на тому самому місці.

Щира.

— Щоб ви сказали, панно Соню, коли б я вас тепер попросив о руку?

— Що я сказала б? Ну, нарешті!

Запит до редакції.

Я сказав щось до своєї жінки, а вона вже пять місяців не говорить до мене. Що робити?

Відповідь редакції: Опатентуйте, те, що ви сказали. Кожному придасться.

Життєпис совітського горожанина.

В понеділок уродився, у вівторок зголосився в бюрі мельдунковім, в середу арештований, в четвер замкнений у вязниці, в пятницю перевезений до ГПУ, в суботу розстріляний, в неділю похоронений.

Передчасна радість.

Чоловік заявив на поліції, що його жінка пропала. За кілька днів приходить до нього поліцай і каже:

— Ми вже знайшли, здається, вашу жінку.

— Невже? А що ж вона каже?

— Та нічого не каже...

— О, то це не моя жінка!

ЗОЛОТІ ВОРОТА.

У центрі міста Києва, на перехресті гомінливих Ворошиловської, Короленківської та Леонтовича вулиць, де ввесь день сновигають трамваї та ллється безперервний потік людського натовпу, розкинувся привабливий садок. Посередині його, на невеличкому піднесенні, яке обгороджене ґратами, стоять напів-зруйновані якісь дві стіни.

Це — Київські Золоті ворота.

Ніщо в цих старовинних руїнах не нагадує вам про минулу пишну красу та силу. Даремно ви силкуєтесь зрозуміти, чому вони називаються „Золоті". І які можуть бути ворота в центрі міста? А тимчасом оці нікчемні рештки — це колишня слава стародавнього Києва, це його гордощі. Про них колись з великим захопленням говорили літописи, про них складалося ріжноманітні леґенди, перекази та байки . . .

Вважається, що будування Золотих воріт відбулося золотого віку існування Києва, доби його розквіту. Ярослав Мудрий, як писав літописець: „заложі град велікій і в нем Златые врата", це було 1037 року. Тих часів Київ займав велику площу, яку було обнесено великими валами та стінами. Золоті ворота були головні, через які пролягала дорога в місто. Крім Золотих воріт у стародавному Києві були ще: Жидівські, пізніш — Львівські (на сучасному Сінному базарі), Київські, або Батиєві (на перехресті сучасної Короленківської та В. Житомирської вул.) і Лядські, або польські (у районі теперішньої Софійської вулиці).

Золоті ворота свою назву набули від золотих бань церкви Благовіщення, яка містилась над самими ворітьми.

Більш як 200 років стояли Золоті ворота на варті стародавнього Києва. Люті та бурхливі хвилі кочовників та ворогуючих між собою князів розбивалися об них, як об неприступні скелі. Літописці підкреслюють, що скільки не було нападів, але ні разу не було взято Києва через Золоті ворота.

Як страшна сарана налетіла татарська орда. Пішли за димом і Москва, і Рязань, і Володимир, і Чернигів, і Київ. Батий узяв Київ через Лядські ворота. Чудове місто, яке викликало незвичайне уславлення закордонних „гостей" та мандрівників, лежало в руїнах. Цей погром припинив дальший пишний розвиток Києва і поховав його золотий вік.

Золоті ворота, Софійський собор, Десятинна церква та інші чудові архітектурні будівлі зруйновано.

Золоті ворота залишалися до 17-го століття в тому стані, як їх зруйновано татарами. Церкви вже не було, бо золото з бань поздирали, а час робив своє, — цей зразок колишнього ярославського Києва руйнувався. В Литовську добу управління Києвом перенесено на Поділ, а старий Київ занепадав. Ярославові вали пообростали деревом, чагарником, тереном та шипшиною.

Але не вважаючи на це, старовинна слава й пишнота Золотих воріт жила та приваблювала до себе.

Підчас козацької революції, визволення українського народу від польської неволі, через Золоті Ворота, під грюкіт гармат та дзвони київських церков, в'їжджає в Київ Богдан Хмельницький.

Після злучення України з Москвою, Ярославові вали та Золоті Ворота ремонтується, і вони знову стають захи-

стом старого Києва. Золоті ворота в цю добу стають сховищем для пороху і через них лише в'їжджають до міста.

Ще не так давно Золоті ворота були межею, де кінчався Старий Київ. 90 років тому перший ректор Києвського університету, відомий вчений М. О. Максимович писав:

„Пройдя через Золотые ворота, выходиш на обширное поле, вдали которого высится величественное здание новостроющегося универстета".

Тільки на початку пятидесятих років почалося будівництво та прокладка нових вулиць, майданів та іншого. Вали розкопували, нищили, і Старий Київ непомітно виростав у велике, бурхливе місто.

В половині 18-го віку Золоті ворота, як писав тодішній ґенерал-ґубернатор Леонтьєв: „пришли во всеконечную негодность, с немаловажным страхом пешие люди ходят, а артилерию перевозить никак невозможно".

Виникає питання про те, що робити з цією старовинною руїною. Почалася довга писанина, в кінці якої визнали за потрібне збудувати поруч Золотих Воріт нову камяну браму. Нову браму збудовано, а старі Золоті ворота засипано „для вящего сохранения и вида древности . . ."

Минуло 80 років і про Золоті ворота цілком забули. Навіть не памятали того місця, де вони раніш стояли. І тільки 1832 року їх „відкрив" Лохвицький — чиновник Києвського ґенерал-ґубернатора.

Що спричинилося до цього винаходу Лохвицького?

Тепер можна з певністю сказати, що малюнок в журналі „Северный Архив" 1822 року з виображенням Золотих воріт, спричинився до цього відкриття. Цей малюнок, належав художникові-голяндцю Абраму Вестерфельду.

Про Вестерфельда треба сказати кілька слів. Підчас війни Хмельницького з Польщею, литовський гетьман Януш Радзівіл 1651 року заволодів Києвом. В його штабі був художник Вестерфельд, який мав увіковічити „великі вчинки та перемоги" Радзівіла. Наслідком цього Вестерфельд зарисував цілий альбом малюнків Києва половини 17-го віку. На одному з цих малюнків виображено Золоті ворота підчас вступу Радзівіла до Києва. На великий жаль, оригінал цього альбому до нас не дійшов, його знищено в маєтку Радзівіла у Несвіжі підчас війни 1812 року. Завзяті донські козаки обпалювали архівними матеріялами замок, а частину їх повикидали в рів. До нашого часу дійшли лише копії рисунків Вестерфельда, які зроблено для польського короля Станіслава Августа 1785 року.

Одкопані Золоті Ворота збереглися до нашого часу випадково: в осени 1832 року в Києві був Микола І. Йому пропоновано обдивитися відкритий памятник старовини. Проходячи повз Золотих воріт, Микола сказав: „Памятник достойный сохранения". З певністю можна зауважити, що тільки завдяки цьому колишнє києвське начальство звернуло увагу на охорону й заховання Золотих Воріт.

Дальше збереження цього дорогоцінного памятника київської минувшини теж було цілком випадкове.

Протягом 95 років з моменту „відкриття" Золотих воріт, багато разів порушувано питання про заховання їх. Всередині минулого віку зроблено контрофорси, чавунова огорожа. Верхів'я Золотих воріт залито цементом

та вкрито бляхою. А навколо руїн розбили гарний садок.

Учені спеціялісти, інжініри, наукові робітники десятки разів оглядали Золоті ворота, робили ріжноманітні виміри, дослідження, розкопини та нічого дійсно раціонального, що до захования цього памятника не зроблено.

А між тим коріння дерев та рослин біля самих мурів Золотих воріт, атмосферичні опади, вивітрювання й т. інш. все більше й більше руйнують памятник сивої старовини.

В сучасний момент перед нами стоїть завдання зберегти цю памятку далекого славного минулого старого Києва.

Золоті ворота повинні стати обєктом наших особливих пеклувань, нашої особливої уваги, як один з нечисленних памятників великокняжої доби на Україні.

Степан Бразуль.

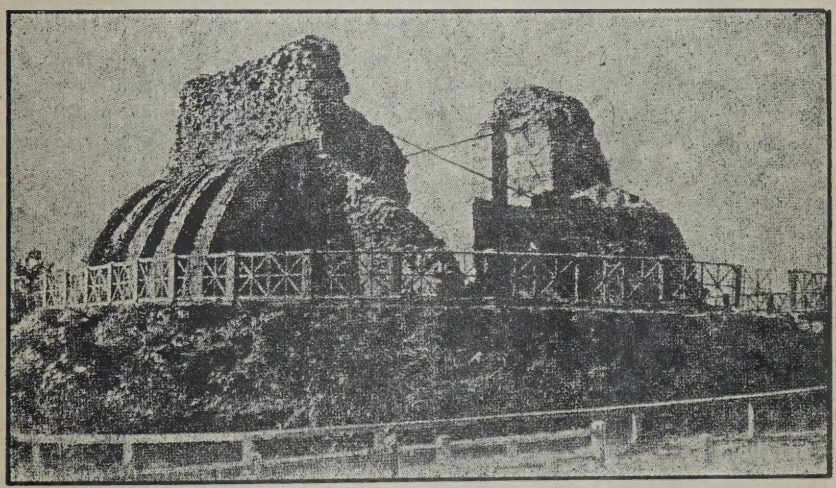

Золоті Ворота в Києві.

НЕМАЄ ДРУГА.

Немає друга понад мудрість,
Ні ворога над глупоту
Так, як нема любови в світі
Над матірню любов святу.

Не ділиш мудрости з братами,
Її злодії не вкрадуть,
Її не згубиш по дорозі,
Вона є вільна серед пут.

Вона маґнет посеред моря,
Найвищий скарб, безцінний дар,
Огнище тепле в студінь горя,
Холодна тінь під страстей сквар.

Без неї все життя пустиня
Так, як пустий без друга шлях,
І як твій дім пустий без сина,
І як пустий дурного страх.

Іван Франко.

БУДЬМО ВІРНІ, БУДЬМО ГОРДІ, БУДЬМО МУЖНІ, БУДЬМО ГОТОВІ!

Земле-Мати, Вкраїно святая! Дніпром Твоїм однічним сивим у Чорне море широке пливуть, пливуть кроваві сльози Твої... Лани безкраї і безмежні степи Твої утовщені тілом козацьким рідних дітей Твоїх, тілом дідів, батьків і братів, борців за Право і Правду святу, за Твою Волю і Долю ясную.

І докором стоїть і мовчазно сумує на просторах незмірних ряд густий безіменних могил.

І Дніпровою сивою хвилею, кроваво-слізною і мовчазним смутком дорогих, рідних гробів промовляєш до нас, кличеш нас, Земле-Мати святая.

І сльози Твої, і муки Твої, і Твої рани нестерпні тугою нам рвуть серця і палять наші душі горем нестихлим.

Сльозам Твоїм, ранам Твоїм, мукам Твоїм і Твоїм терпінням надлюдським, будемо вірні, будемо вірні назавжди.

Будьмо ж, о, будьмо же вірні!

* * *

Київе Великий, Єрусалиме Вкраїни, невгасимая славо князів-русів і козацьких гетьманів — мужів державних! На сторожі Правди і Волі Вітчини, як найбільшая святиня, як найміцнішая твердиня, як найяснішая мрія рідних поколінь непохитно і міцно від віків став Ти, Золотоверхий.

Зі Сходу і Заходу, з Півдня палкого і зі студної похмурої Півночі дикої залізом, вогнем і люттю бризкали і сипали в Тебе ударами вороги Твої.

І стояв і не схитнувсь, і стоїш і не схиляєшся, і сяєш, як велитень могутній непоборний, як герольд вірний Волі і Державности України від віків у серцях вірних синів Її.

Дзвоном св. Софії благословляв Ти старо-руські князівські дружини; дзвоном Софії св. благословляв ти козацькі могутні і славні полки; під тінню Твоїх старовинних мурів промінням світлосяйної величньої державно-престольної слави освячував Ти борців своїх, рідне військо Твоє, що народилось у лоні Твоїм і в боротьбі за славу України і за славу Твою по всіх світах лицарську вояцькую честь несмертельними лаврами вкрило...

І від прадідів до правнуків у нерозривний залізний ланцюг змагань та у золоте коло слави у новій боротьбі за величнє імя Твоє і нас, і нас Доля увязала.

І судилось і нам прадідівськую ясную зброю на гнобителя Вітчини, на дикого ворога з півночи чесно і мужньо піднести.

І ми бо, правнуки, Твої у новочасній борні за гучне, солодке і державне імя Твоє престольного Твого благословіння і проміння Твоєї величньої несмертельної слави у сивих мурах Твоїх побожно і благоговійно черпнули.

І за цей найцінніший дарунок долі нашої, за пролляту на нас славу Твою хай же будемо завжди і завжди вдячні і горді!

Будьмо же, будьмо же горді!

* * *

У кровавих змаганнях на рідній землі, у Києві, стовежатій столиці, о-

святили ми славою і честю бойові прапори свої.

У вогні битв прийняли ми в них великого невміручого Духа Державних Провідників і войовничих Вождів наших — могутніх князів україно-руських і незабутних гетьманів козацьких.

І у Великім Ісході, що нам у боротьбі доля судила, чистими, несплямованими винесли стяги свої на чужину і тут серед нужденности й терпінь найбільшу святиню свою, ці найдорожчі реліквії наші, як символ пречистий боротьби за Волю і Державність Батьківщини чесно заховали.

І в сумну годину передчасної смерти нашого державного і воєнного Вождя Головного Отамана Симона Петлюри ті свої прапори бойові над Його мученицьким тілом схилили й осяяли їх нетлінністю Його величнього Духа і Його заповіт, як незгладимі визвольні гасла, святою кров'ю Його на наші стяги вписали.

І хоронили нас прапори наші бойові, могутні і незборні сторожі і вісники козацької лицарської чести від усіх блудних на чужині шляхів манівцями, у терпіннях наших тут на єдинім простім шляху до України-Вітчини і до Києва-Столиці, правдивими дороговказами ставши.

І вселили вони в нас надію святу і віру незломну; і у серця витривалої непохитної вірности і вояцької мужности нам увілляли.

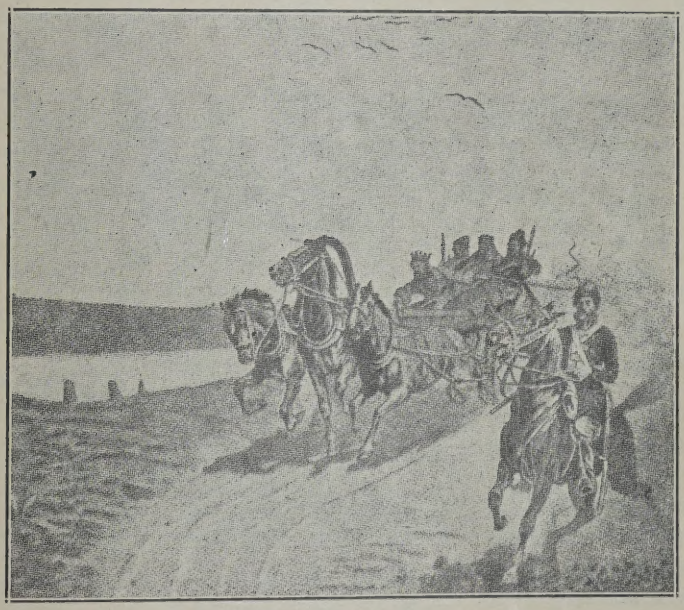

Москалі вивозять гетьмана Кальнишевського на заслання.

І будемо вірні велінням Батьківщини-України; вірні будемо заповітам Києва і пророчим гаслам прапорів своїх, у бурі і вогні битв на рідних ланах та у столиці золотоверхій освячених.

І будемо мужні у недолі своїй і в терпіннях на чужині далекій, віру велику незломну у переможну Правду

нашу святу у серцях і душах своїх мужньо поклавши.

Будьмо же, будьмо же мужні!

* * *

Поки не здобуде Україна Волі і Права свойого, поки Київ не освятить ся, не засяє величчу державностольної слави, поки не стануть бойові наші стяги при олтарі св. Софії, поки не відзвонять дзвони її і не відіграють сурми бойові перемоги нашої Правди — не скінчиться бій, не вщухне боротьба, не поржавіють шаблі і рушниці, не відпочине завзятий дух вірних синів і лицарів Вітчини-Вкраїни.

І буде ж, буде суджено нам ще раз нашого чесного меча на ворога нашої Волі піднести; і буде ще суджено нам наші бойові стяги величні у бурю і вогонь останньої боротьби во імя України-Держави і Києва-Столиці у новій напрузі здвигнути.

І у день, і в ночі, і повсякчас на цей священний чин, на служення велике, на незлічимі тяжкі вояцькі труди маємо бути розумом, чуттям і волею готові.

Будьмо ж, та будьмо ж готові!

„Гуртуймося".

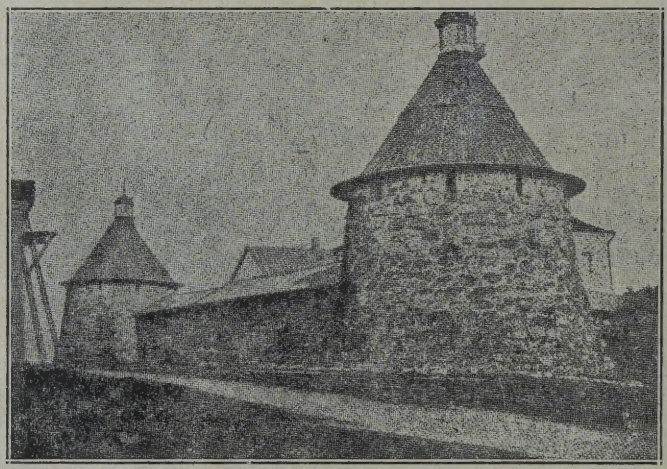

Соловецький монастир, в якім москалі вязнили кошового Запорожської Січі, П. Кальнишевського. Там замурували його в темниці без вікон і дверей, де мучився бідолашний 12 літ.

ВЕСЕЛЕ.

Не люблять багато говорити.

Господар (приймаючи слугу): — Андрію, говорю тобі з гори, що не люблю багато говорити; як тільки кивну пальцем, зараз маєш бути коло мене.

Андрій: — Я також не люблю багато говорити, тому знайте, що як покручу головою, то значить, що не прийду.

Суперечка.

Сперечався українець з поляком, чия мова гарніша:

— Ваша мова — каже поляк — дуже грімка. Як ангел проганяв з раю Адама і Еву, то напевно говорив по українськи.

— Можливо, — каже українець, — але як вуж спокушував Еву, то напевно по польськи.

ГОСТИНА.

Я спізнився до поїзду.

Воно й не могло бути інакше. Незнайома дорога, чужі коні і придуркуватий візник — як же тут заїхати на час?

Пів милі перед двірцем виняв я з кишені годинник і, тримаючи його в руках, підганяв парубка: їдь, Федьку, швидче, бо буде пізно!

— Але де! — перечив він, потрясаючи кудлатою головою, — як я колись тут із панночкою їздив, то сонце було геть-геть — і ми не спізнилися. А нині? Адіть, де сонінько!

І він показав бичівном позад себе так, що мало мені очей не вибрав.

— О! Що йно з полудня ступило.

— А коли ж ти їздив? — питаю.

— Коли? Аво, якось зимою.

— Та зимою, небоже, сонце хутше заходить, як тепер.

— Та що з того?

— Як то що? Значить, не чекай аж зайде сонце, тільки їдь, бо буде пізно.

Ми не могли порозумітися. Мій Федько обставав при своїм, що, мовляв, „колія" відходить тоді, як сонце зайде. Та й вже.

Я підождав якої чверть години і обіцяв йому „корону", як на час заїде, а коли й то не помагало, взяв батіг, і як знав та міг, поганяв коней. Але коні не були скоріші від Федька, і ми як раз приїхали, коли поїзд відїхав.

Двірець стояв посеред поля і в ньому під ту пору, крім чорного, старого пса, не було нікого. Ждальня, зачинена на ключ, бюро також, роби, що хоч!

Сів я на лавку та й жду. Передо мною шини, направо і наліво біжать, як би здоганяли себе.

На закруті зливаються в одну сіру смугу і гинуть.

По обох боках поля! Одні зорані, другі вже засіяні, треті вкриті стернею. Часом птах перелетить над ними, часом заяць шульне стернею і — тихо.

Видно, як вечір спускається на землю . . .

Посидів я, подумав, а далі і почав напрасно добуватися до ждальні.

— А який там дідько розбиває двері! — зверещав жіночий, пискливий голос ізгори. — Поїзд відїхав та й спокій!

— Я хочу підождати до другого, — кажу.

— Другий не йде аж завтра. Тут уночі ніякі поїзди не ходять.

— Дивне диво! — думаю собі. — Такий рух, а поїзди тільки в днину ходять.

Але той самий жіночий голос пояснив мені, що тут, зараз за селом, у темній долині є такий непевний міст, що може кожної хвилі впасти; туди ніччю ніякі поїзди не ходять.

Я хотів далі випитуватися, але вікно над моєю головою зачинилося з лоскотом, і я довідався тільки, що незабаром верне сам пан начальник із села і скаже, що буде треба.

Чекаю я на того начальника. Де які розклади їзди були — поперечитував, де які оголошення висіли, по десять разів оглянув, аж врешті і начальника діждався.

Був то просто старий будник, що повнив на невеличкому двірці службу і урядника і касієра, а як треба було, то і клунки до поїзду подавав. Від нього довідався я, що тут справді збудували такий поганий міст, що вже раз валився; тепер його перед кожним по-

їздом докладно оглядають, і тому туди в ночі ніяка залізниця не ходить.

— А що я тут бідний до завтра буду робити? — питаю пана начальника.

— Га! Робіть, що хочете. Було не спізнятися. Ліпше приїхати годину скорше, як хвилю пізніше, — відповідає з учительською повагою. — Найліпше їдьте до села. Там переночуєте у дворі або на приходстві, а завтра до поїзду.

Це була справді одинока рада.

— А як же те село називається?

— Підберезє.

— Підберезє? То чудово! Тут мій товариш священиком...

— Гей, Федьку! Завертай коні! Їдемо до Підберезя.

За хвилю я знов сидів Федькові за плечима і наглив його, щоб їхав швидче, бо люди полягають спати. Федько знов крутив кудлатою головою і казав, що він там їздив недавно з панотцем і було далеко пізніще, а не спали.

— Коли ж ти їздив? — питаю.

— На празник, — відповідає спокійно Федько.

Приїхали ми до Підберезя в ночі. Допитали до попівства — заїздимо. З комина куриться і в однім вікні світло. — Славити Бога! Видно, що не поснули. Зліз я з того поганого возиська — йду. В городці — дивно. Ніби якісь грядки, ніби квіти, але все те запущене, заросле, як образ намальований і замазаний. Так само в хаті. Видно достаток, видно порядок, нема ладу.

Якоюсь пусткою віє з того дому.

Так буває, коли вернемо з далекої дороги.

Застанемо все вимите, вичищене, відсвіжене, а все ж не таке, як треба.

Розглядаючись по хаті, запримітив я над фортепяном жіночий, гарний портрет і що йно тоді згадав, що мій товариш вдовець.

Він жив з жінкою коротко, і вона вмерла нагло і ненадійно.

Спомин той вразив мене немило, і я почав було жалувати, що заїхав туди, аж двері до гостинної відчинилися і на порозі появився мій колишній товариш. Був великий і жвавий та держався молодо.

Лиш над чолом, між густим, чорним волоссям сріблилися білі нитки. Так „іноді", зараня вдарить мороз і сріблиться на зеленій, здоровій траві.

— Гора з горою не зійдеться! — кричав, вітаючи мене. — От і не вір же тут бабським повіррям! Мене від самого ранку свербіла права долоня — аж оце ти приїхав. Спасибіг! — говорив, трясучи моєю рукою. — Спасибіг, що не забув про мене і поступив до бідного пустинника. А я думав, що ми хіба на другім світі побачимося.

— Там своєю дорогою, а тут своєю, — відповів я, стискаючи його холодну руку.

— Звідкіля ж ти їдеш? Ага! Певне від свояків. Мабуть спізнився до поїзду. Воно у нас лучається дуже часто. Задержуть чоловіка від сніданку до підвечірку, а потім під ніч пускають на волю божу. Та не даром кажуть: нема злого, щоб на добре не вийшло. Як раз завдяки тій своєрідности я нині тебе бачу. Правда?

— Ти вгадав, — і я оповів йому пригоду. Він слухав, дивлячися на мене лагідними, голубими очима, які нагадували мені мої давні літа. Нераз дивились ми отак один на другого щиро і просто, не маючи що перед собою скривати. Тільки нині запримітив я на тих ясних зіницях якусь легку опону з мрії і смутку.

А перше були вони такі ясні та чи-

сті, такі прозорі, як гірська криниця при дорозі.

— Але чекай! Ти певно голодний, а я харчую тебе словами. Марто, Марто! — кликнув, відчиняючи до пекарні в стіні прорубане віконце. — Подайте нам чаю, хліба з маслом та яєць, бо маємо голодного гостя. Тільки скоро!

За підвечірком не могли ми наговоритися. Школа, товариші, учителі, чого ми не переговорили за ту коротку годину!! Показалося, що багато з товаришів померло, і то таких, що думали як найдовше жити. Деякі поженилися.

— А деяким, — замітив мій товариш, — уже й жінки померли.

Я не відповів нічого, тільки завзято взяв гризти суху, як старе лице, поморщену булку. Думаючи над тим, як би відвернути розмову від немилої теми, почув я в сінях важке ступання, як би дві довбні по підлозі били. Потім клямка так жалібно заскрипіла, як би її коваль кліщами відривав, і в їдальню увійшла Марта, велика, груба, відцвітаюча жінка.

Я понурив голову над чарку мутного чаю, але чув на собі, як нарід каже, якісь недобрі очі.

— Єґомосць! А що буде з вечерою? Почтар не привіз мяса.

— Ну, то заріжте курку, — відповів коротко господар, а з його голосу і з рухів видно було, що хотів позбутися її якнайскорше.

Марта ще раз глянула на мене і на нього, обернулася і вийшла, зачиняючи з такою силою двері, як би їх більше ніхто не мав відчиняти.

— Ну, ну! І ми так ненадійно стрінулися. Ще раз дуже тобі дякую, що поступив до мене. Зробив ти мені велику приємність.

Потім узяв мене під руку і водив по кімнаті, розповідаючи про своє життя. Нарікав, що не має доброго сусідства, що нема з ким починати якої небудь народньої роботи, що, одним словом, життя склалося не так, як ждалося.

— І скажи-но ти мені, що дійсність ніколи не може бути така, як мрія. А то ніколи! Погадати собі, ах, коли б то воно так, або сяк. І ось, станеться, як ти гадав. А порівнаєш те, що є, з тим, що ти собі подумав, і вийде не те, Не те, мій товаришу, не те!

На вечерю їли ми курку, що ради моєї гостини понесла смерть. На силу давав я їй раду, така стара була і пересушена.

Запримітив це господар і було йому немило. Він не видержав, і коли Марта принесла на брудному підносі не дуже чистий чай, він сказав, здержуючи насилу свій гнів: „Що у нас нічого ніколи не може бути так, як у людий! І чи то така велика штука спекти дурну курку?"

— Е-ет! — відповіла Марта, — єґомостеві трудно догодити!

Потім пішла до шафи, найшла дві зовсім неподібні до себе чарки, поставила їх перед нас і вийшла.

— О! Бачиш, яка! — сказав з жалем мій товариш, показуючи на кухонні двері. — Слова сказати не можна, бо ображається; пані!

Та при вині ми скоро якось забули і про суху курку і про товсту кухарку та балакали далі, як би хотіли перебалакати все, що сталося в часі нашої розлуки; немов боялися, щоб не поминути чого, якої небудь дрібнички. І здавалося мені, що ми не розставалися зовсім, що мешкаємо собі далі разом, як колись за шкільних часів, і балакаємо.

Не счулися ми, як із стінного різьбленого годинника вискочила малень-

ка зозулька, і як би покривляючися якійсь правдивій зозулі, викувала 11 годину.

— Марто! Стелити! — крикнув до кухонного віконця молодий панотець.

— Де? — спитав знайомий жіночий голос.

— В гостиннім покою. А швидко!

Крізь зачинене вікно бурмотів той сильний голос: „Усе швидко та й швидко, так як би чоловік мав десять рук. Ій!"

— Пошукаємо для тебе свічки, — почав мій товариш, відвертаючи мою увагу від немилого бурмотіння. — А води дати тобі також?

— Дай, коли ласка. Хоч я, кажучи правду, не з гусячого роду.

Була то невеличка вузька кімната з одними тільки дверми і з одним вікном, а вікно вибігало на городець. Під двома сліпими стінами стояли два ліжка з високими заплічниками. Одно було постелене, а друге було неткнуте.

— А ти чому не казав собі другого ліжка постелити? — питаю. — Були б ми далі говорили.

— Того ліжка не стелиться, — відповів коротко.

І справді те ліжко виглядало, як би його від довшого часу не рухано. Над ним, на стіні, висів жіночий, ненакручений годинник, а біля нього стояли маленькі, білим кожушком виложені черевички. Крізь вікно видно було кілька дерев, за ними — паркан, за парканом церква, за церквою знов паркан, а далі цвинтар із громадою деревляних хрестів і з одним камяним, що стояв між ними, як жіноча біла постать із витягненими безрадно руками. Над тим усім осіннє небо з кількома звіздами і місяцем, що борикався з навалою хмар. Від дерев, від церкви і від паркану падали чорні тіні, а від місяця сипалося срібло. Як хмари перемагали його, то й срібло меркло, а як він перемагав хмари, то й срібло мерехтіло ясніше.

Я відчинив віконце і на нас дунуло холодне вогке повітря.

— Ти спиш при відчиненім вікні? — спитав мій товариш, і я уперше запримітив на його лиці дивний неспокій.

Замісць відповіди я спитав: „А ти ні?" і почав розбиратися.

За хвилю лежав я в ліжку, любуючися відпочинком по кількагодинній їзді. Мій товариш сидів у ногах і ми говорили далі, як други, що, стрінувшися по довгій розлуці, не можуть наговоритися доволі. А на моє диво запримітив я, що мій співбесідник забувався; не відповідав на питання, або відповідав не до речі, був розсіяний і невважний. В його лиці, в голосі, в цілій появі малювалися якісь дожидання, непевність, трівога.

Ось вітер рушив занавісою при вікні, і він зблід; ось зашелестів листок, спадаючи з галузки, а йому кров ударила в лице; ось якийсь шелест пішов по сальоні — а він зірвався на рівні ноги. Стояв, вдивляючись у відхилені двері і вслухуючися в нічну тишу.

В тім — якийсь згук. Як би хтось злегка потрутив клявіші.

— Може кіт, — кажу, щоб що небудь сказати.

— Не держу котів.

— То може струна так сама від себе: на зміну повітря.

Хвиля тихо. А потім знову той сам згук — і мій товариш, не попращавшися зо мною, зникає в темряві гостинної кімнати і зачиняє за собою двері.

Свічка гасне. Місяць криється в хмарах, робиться зовсім темно.

— Дивно! — думаю собі. — Звідки та нагла зміна? І що воно має значити?

Перевертаюся з боку на бік і не можу заснути. Часом здається мені, що за стіною хтось грає і так тихо, як би муха над струнами бреніла. Підношуся, слухаю, тихо... Тільки вітер свище, хитаючи дзвонами в недалекій дзвіниці. Лягаю знов і конечне хочу заснути. Вже чую, як повіки звільна опадають на очі і як гадки кануть у якусь бездонну пропасть. В тім... Якісь зітхання в сусідній кімнаті, якісь стогони. Сідаю і насторошую вуха... Ніщо... То скрипить певно відчинена брама на цвинтар.

Врешті починає падати осінний дрібний дощ і його одностайне і безнастанне цяпання по даху дому і по шибах вікна вколисують мене до сну.

* * *

Коли я збудився, був білий день. Не білий, а сірий, бо дощ пустився на добре.

Надо мною стояв мій товариш у новій рясі з молитовником у руці.

— Іду до церкви, — говорив тихо і мов не сміло. — Не гоню тебе, але як хочеш на час заїхати, то збирайся. Бувай здоров!

Попрощався сердечно.

— Ще раз дякую, що поступив. Зробив ти мені велику ласку. За той один вечір я пережив цілу молодість. Дай Боже побачитися вдруге.

Стиснув мене кріпко і вийшов. Від порога вернувся. Був блідий, очі мав мутні, невиспані.

— Вчора — я — не попрощався з тобою. Не гнівайся. Але бачиш, є речі, які не снилися фільософам.

— Вона була у мене. Звідтам, — тут показав на цвинтар. — Приходить часом і грає. Довго... Є речі, які...

Решту заглушили дзвони.

* * *

В залізниці стрінув я священика з сусідства. Перемоловши політику, зійшли ми на людий.

— Дивний чоловік — той ваш товариш, — почав панотець. — Часом нічого. Освічений, мудрий, а часом як би йому щось бракувало. Серед розмови, серед вечері зірветься і їде, не знати чому і пощо. Чи вірите, що він від року не ночував поза домом. Прийде його година, то щоб дощ, щоб темрява, щоб не знати що, збирається і їде. Навіть не пробуйте задержувати. Дивак.

Богдан Лепкий.

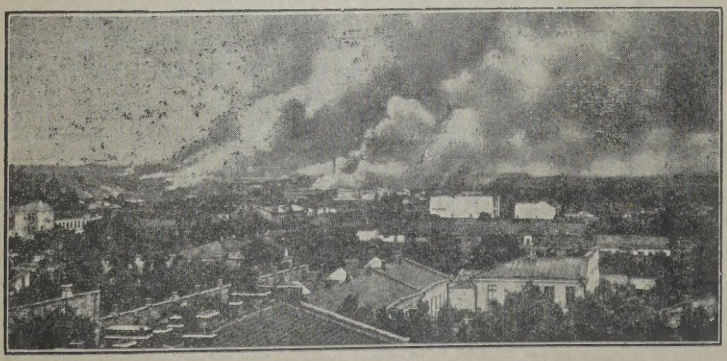

Одеса, українське портове місто.

ДОБРА РАДА.

В канцелярію адвоката д-ра Коростіля ввійшов мужик середніх літ Іван Непорадний. Він пошанував пана християнським словом і станув біля дверий.

— Слава на віки! — обзивається адвокат. — А чого вам, ґаздо, треба?...

— Біда, прошу пана „меціона" — біда на гладкій дорозі, та я прийшов зарадитися...

— Ну, говоріть, бо мені ніколи; зараз йду до суду...

— То така біда. Я мешкав від давен давна з моїм сусідом, ну тай кумом, Семеном Патикою, може пан і знають... він тут також у пана робив право, буде тому... 5 літ акурат тепер на Спаса... пан його не знають?

— Ні, не знаю.

— Ну, а я гадав, що пан знають, бо акурат тепер на Спаса буде пять літ, як він воловодився зо своїм шваґром, то я гадав, що пан знають. Я тоді навіть був за свідка, ая! Присягало нас десятеро люда з нашого села, тобто з Розгірча... та акурат у навечеріє Спаса ми вернули з суду зо Стрия, то я з того памятаю, що тоді мій хлопець Миколка, во рвав яблока до церкви, бо як то є в хлопськім стані, може пан знають, що на Спаса по набоженстві ксьондз світить яблока під церквою...

— Ґаздусю, прошу вас, не оповідайте мені байки, бо я часу не маю...

— О! прошу пана, то не є жадна байка, де ж би я важився такій особі байку казати, я до того кажу, що мій хлопець Миколка — во впав тоді з яблінки і славно потовкся... До Хромця возили кости „рапирувати"... пан знають Хромця?... Він добре помагає людям на зломання, звихнення... файно робить... Господи! яка тоді була метушня в хаті, баба заводить, а я цілком здурів — во!

— До чого ви мені те все розказуєте?

— А во, я до того, що я добре памятаю, як то воно було і коли...

— Та нащо мені це?

— Та я до того Семена Патики кажу...

— Чоловіче добрий, я не маю часу, зараз йду до суду...

— Та воно і я не маю часу, я також йду до суду, може вже і „філізували"...

— То маєте термін нині?

— Та я тому і прийшов сюди, що маю термін, тай прийшов пана просити... заплачу, що пан схочуть... лише щоб мене та напасть минула...

— То так було від разу казати, покажіть сюди позов, чи візвання.

— Та бо я хотів насамперед зробити перед паном „тломачення", аби пан знали... каже Непорадний, порпаючись за пазуху за папером.

— Ну давайте!

Іван приступив до адвоката і подав йому помятий, затовщений і помазаний папір, зложений Бог зна в кількоро...

Адвокат розімняв папір і став читати. Був це позов за нарушення посідання служебности черпання води в керниці, внесений Абрамком Курцбавмом на Івана Непорадного.

— То вас позиває якийсь Абрамко, а не Патика...

— Та то бо й є, прошу пана, і тому то мене так болить, що той паршивець лізе на моє, як безрога, вибачте

за слово — де де Патика... Ми жили з собою як два брати рідні стілько літ і не було між нами ніякої суперечки ані за макове зерно.

— А якже приходить тут Абрумко?...

—Ба, як приходить, через перелаз і хляпається мені при керниці, і то не лише він сам, та ще і його зателепана Сурка і бахорі, шануючи день святий і вашу голову панську... занечищують мені обійстя, та я взяв прута тай

— А тепер Семен Патика бере ще?

— Та де, та то, прошу пана, той Абрамко-злодій тепер сидить на хаті Семена, зліцитував невіра, а Семена викинула комісія, ая, та то мене найбільше болить, що Семен добрий був сусід, ая! Сто раз скажу, не раз...

— Послухайте мене, ґаздо! Чи ви підете на той термін самі, чи зо мною, то програєте... то є провізорка, видите. Попередник Абрамка брав у вас

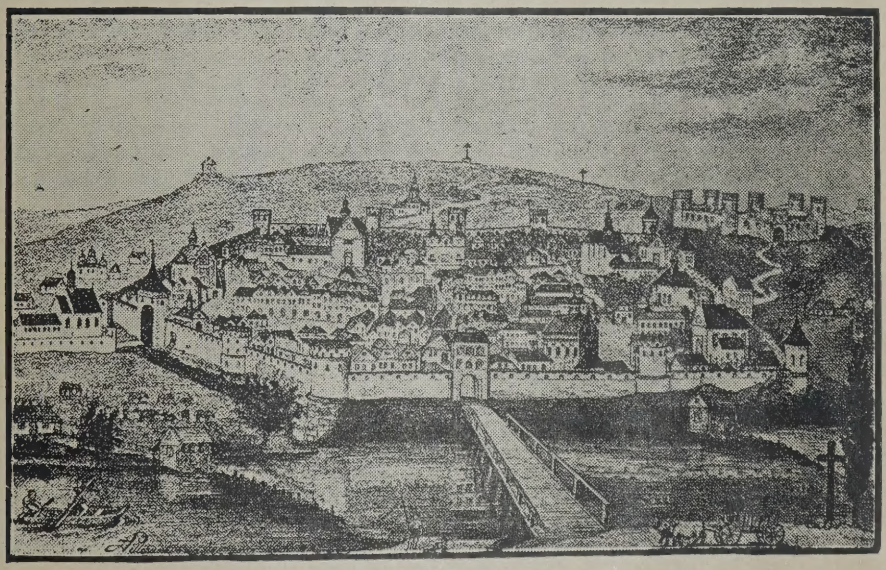

Старий Перемишль, з сучасної ґравюри.

понаганяв. „Йдеш ти, кажу, одно з другим звідсіль? Щоб я тебе тут більше не бачив, бо випарю прутом, аж тобі, кажу, чорт зо свинячими вухами присниться, кажу. — Жиди в лемент, а Абрумко до адуката тай до суду... ая!

— Та скажіть мені; чи він давніше брав з вашої керниці воду?...

— Але во! та де брав, кажу ж, що Семен Патика брав, а більш ніхто... воду, то і коли він на його хаті засів, також вільно брати....

— Ов! то мало би таке право бути?

— А таке право. Моя рада: не тратьтеся на той процес, бо шкода кожного гроша...

— Пане! та я його убю, а не допушу, щоб мені нехристи воду бацькали...

— Не говоріть дурниць! За убиття підете в тюрму, а того і керниця не

варта... На термін ідіть або й ні, то на одно вийде, я не піду, бо нічого вам не поможу... здорові будьте!

Іван узяв від адвоката папір, посіпав себе в потилицю і вийшов з канцелярії. Пішов сам до суду... По розправі вертав Іван лихий з повзятим заміром вбити Абрамка, або кого небудь з його „хліва", як лише поважиться зайти до нього по воду... Процес програв нині, але не потішиться ним Абрамко. Як то може бути, щоб йому жидиська лазили по воду, як він не хоче...

Іван був такий завзятий, що не купив ані соли до хати, хоч йому жінка так наказувала, ані колача свому мізинчикові Андрійкові, якого страшенно любив...

На порозі одної хати, біля якої переходив Іван, стояв якийсь чоловік. Він натягнув на обі ноги патинки зо старих чобіт, на переді мав засмолений фартух, руки до ліктя голі, теж засмолені. Був лисий. Ніс приплесканий, очі скісні, лице жовте з виступаючими вилицями, ріденька чорна борідка і шнурковані вусики. Вчений сказав би, що то покійний фільозоф китайський Конфуцій — а то був швець Гнат Прищіпка.

Він довго приглядався Іванові, відтак гукнув йому до уха:

— Слава Ісусу Христу!

— Ігі! — буркнув наляканий Іван. — Слава на віки, вибачте, не покмітив...

— А куди так пильно? — питає Прищіпка.

— От нещастя, термін мав, та розправу програв...

Прищіпка того дня не мав багато роботи і рад був побалакати.

— А який то процес?

Іван теж рад був виговоритися, бо аж його розсаджувала лють, тож пристанув коло Прищіпки і став розказувати майже слово в слово як перед адвокатом.

Прищіпка гладив свою борідку і слухав не перебиваючи.

— І заплати не хотів і не пішов зо мною на термін, і я програв, а я жида вбю, а не дам собі води паскудити...

— Адвокат мав рацію і суддя мав рацію, бо таке є право, але чоловіче, з такою справою не йдеться до адвоката, лише самому треба мати розум.

Іван видивився на Прищіпку.

— Хіба ж ви порадили б?

— Овва, от зайдіть до хати, таку дам раду, що жаден адвокат вам не порадить так: і процесів не буде, і убивства не буде, і криміналу не буде, а жиди ані понюхають вашої води... А від чого ж я вилисів? Кажуть: того радься...

Іван так був зацікавлений, що не гаячись поступив до хатини Прищіпки.

Прищіпка подав йому стільчик, а самий сів на свій триніжок, заложив оправлені в ріг окуляри і наслідуючи дельфіцьку Питію, говорив так:

— А що мені дасьте, як рада буде добра? Сьогодні нічого за дармо нема, а добра рада то золото...

— Та воно так. А кілько хочете?

— Слухайте! Як рада буде добра, як жиди перестануть у вас брати воду, то дасьте пятку — не багато, от бачите, навіть завдатку у вас не беру, на слово вірю...

— Чуєте, — каже врадуваний Іван, — як так буде, як кажете, то не лише пятку дам, але ще й два кірці вибираної бараболі привезу — так мені Боже допоможи!

— Згода! — каже Прищіпка і подали собі руки...

— Слухайте! чи при вашій керниці є цембриння?

— Ну, а якже? Керниця без цембриння? Навіть небезпечно: дитина може впасти, або і курка чи порося, ну тай вода занечищується...

Тепер Прищіпка нахилився до вуха Непорадного і став щось шептати. Прикладав палець до лисої голови, відтак штуркав його в груди тим самим пальцем і знов оповідав щось...

Прищіпка дивився, яке враження зробить його рада на Івана.

Іван дивився, аж рот роззявив...

Іван лишив коні Миколці, пішов до хати і навіть не звитавшися з жінкою, пішов на город до керниці.

То зацікавило Абрамка. Що він там буде робити... Певно забє керницю, бо несе молоток у руці. Ну-ну. Добре, буде нарушення заказу провізоріяльного, новий процес і нові кошти... Абрамкові усміхнулася доля. За кошти будуть знов кошти, екзекуції і т. д., може прийти до того, що і Непорадного зліцитує так само, як

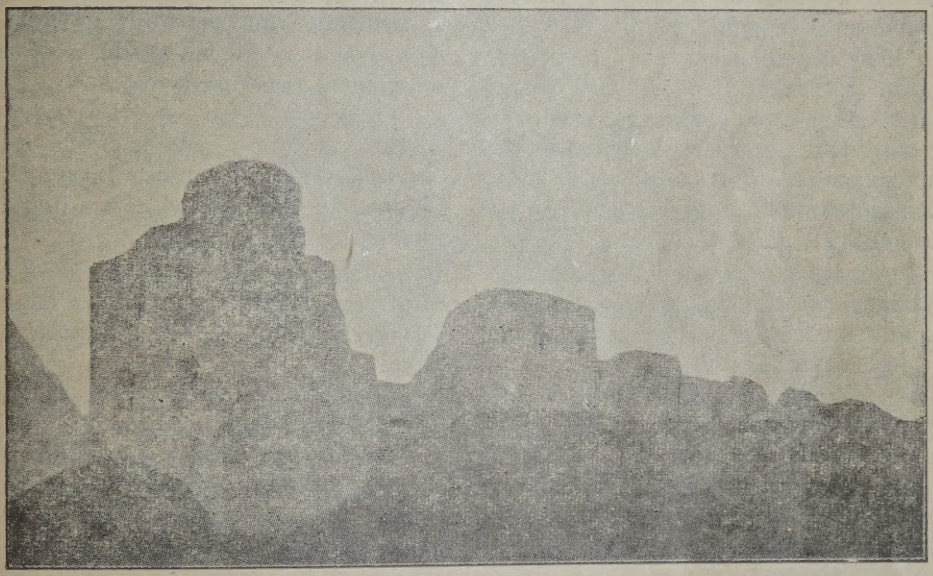

Звалища замку в Галичу.

Йому стало дивно, що сам не прийшов на таке. Він від разу встав і не кажучи ні слова, вибіг прожогом із хати.

Не йшов, але біг на ринок між перекупки, купив щось, завинув у папір, сховав за пазуху оглядаючись, начеб вкрав і побіг до фіри, де чекав на нього син Микола і вйо, сину, до дому, ми виграли процес!

Абрамко вже вернув зо суду і стояв перед хатою з люлькою в зубах. Він дивився згірдливо на Івана і посміхався під вусом.

Патику. Хіба ж таке не бувало?

Тимчасом Іван прийшов до керниці, виймив зза пазухи щось у папери, розвинув і придивився до сонця. Була ціла шкіра з вареної шинки з грубою білою солониною. Він її понюхав і аж його в носі закрутило. Вона сильно воняла. Іван став обіруч мастити цембриння солониною.

— Іване, що ти робиш?! — кричить наляканий Абрамко.

— Хіба не бачиш? Смарую солониною цембрину...

— На що того?

— Хіба ж не знаєш? Хто мастить, той їде... Цембриння гниє від води, то як помастиш, то воно обезпечить.

— Хіба ти не знаєш, що мені солонини не вільно торкати?

— Або ж я це для тебе роблю? Керниця моя, цембриння моє, то й мазати можна...

— Я тебе до суду знов подам за те, що мені не даєш води брати...

— Ого! А хто таке пошлюбує? Я не води бороню, бери, хоч втопися, лише не в керниці. Бери...

І не перебиваючи собі, Іван мазав дальше. Відтак порозрізував шкіру і поприбивав цвяшками до цембриння в тім місці, де дерево потріскало і порозпадалося. Останній кусок привязав до камінця і кинув з розмахом до керниці...

Абрамко мало не сказився. Він кричав, проклинав, просив. На його крик вибігла жінка і діти з хати... счинився кагал...

— Чуєте, Іване, я був би вам і кошти нинішні дарував, на що було таке робити?

— Хіба ж не бачиш, що цембриння розігнило, треба буде нове давати, а так, як помастиш добре, то ще й кілька літ постоїть.

— На що було солониною? Чи не було іншого смаровила?

— Е, вибачай пане Абрамку, ти може б хотів, щоб я гусячим смальцем смарував? Смаруй ти, бо у жида гусячий смалець то цілий гаразд, а для хлопа солонини досить.

Іван такий був рад із того, що зробив, начеб на льотерії виграв, тож не зважаючи дальше на жида, пішов до хати, звитався з жінкою і сказав:

— Давай обідати! Я виграв процес без гадуката. Простий швець таке мені порадив, дай йому Боже здоровля! А то не міг ані адвокат, ані суд оборонити мене від напасти.

— — — — — — — —

По трицятьох днях Іван Непорадний встромив до капшука пятку, наладив два кірці бараболь на віз і поїхав просто до Прищіпки.

— Здорові були, пане майстер! Я дотримав слова і привожу, що обіцяв.

— Ну і що сталося, помогла моя рада?

— Ну, ще й як! Від того часу ані не понюхали жиди моєї води!

Оба раді пішли на могорич.

Над вечером вернув Прищіпка пяний до дому і вибив жінку, а Непорадний повіз Андрійкові колач як колесо.

А. Чайковський.

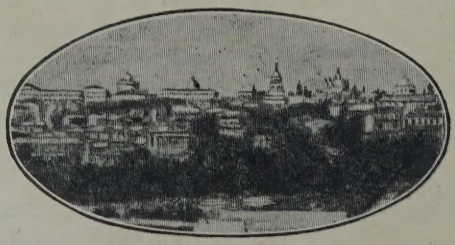

Вид Києва.

НЕДУГА НАД НЕДУГАМИ.

Жив собі один чоловік. Був він не то щоб так багатий, а так собі добрий господар. Гарував, не лінувався, так і мав кусок хліба та гріш на потребу. Тільки дав йому Бог нещастя: був у нього один синок, так хлопець років із двадцять. Гарний був, тихий хлопець. Радувався Семко (так називався той господар), що скоро йому буде підмога. Та ні-ж, — захорів Івась. Що не робили Семко з жінкою, яких тільки ворожбитів не прикликали, якого зілля не давали, — нічого не помагало. Правду кажуть: Коли Бог не дасть, то люди не поможуть. Помучився Івась з тиждень тай помер...

Гірко заплакав Семко та й з того часу почав запиватися. А Матруна, Семкова жінка, з жалю аж била об стіну головою. Коли б добрі люди не притримали, то вона і голову розбила би.

Вона хоч була ще й молода, але не дав їй Бог більше дітий. Не може Матруна навіть плакати, сліз нема, очі висохли. Підійде вона на гріб і сидить там цілісіньку днину та голосить. А Семко все частійше та частійше пересиджує в коршмі. Відомо без господаря та господині почало господарство підупадати.

Погляне Семко на господарку, збере його жаль і ще більше запє.

От раз уже може в саму північ вийшов Семко з коршми. Був він на підпитку. Підійшовши коло дороги до хреста, спотикнувся тай усунувся з рів. У рові води не було, тільки троха болота. Нічка тепла.

- Відітхну, — думає Семко тай поклав голову на траву. А трава мягка, наче подушка. Лежить Семко до гори та глядить кілько зірок на небі. Ось одна зірка покотилася тай потухла. — Може то душечка мойого Івася, — думає Семко.

Тільки він це подумав, бачить, аж Івась, от так, як живий, стоїть біля хреста.

Злякався Семко, а Івась підійшов до нього блище тай каже: „Не бійся тату, це мене Бог післав до тебе, щоби я перестеріг тебе. Ходім, я тобі всьо покажу".

Піднявся Семко та підійшов до сина. Взяв Івась батька за руку тай полетіли вони, аж вихор біля уший свище.

Довго вони летіли, чи коротко, досить що опинилися на горі.

Групнув Івась об камінь і відчинилася печера. Полетіли вони у печеру, наче в колодязь. Долетіли до дна.

Стукнув Івась кулаком об стіну тай відчинилися двері. Увійшли вони туди.

Бачить Семко, аж це велика хата, посередині стоїть як би стіл, зроблений з людських костий, а під стінами — лави. Хотів Семко просити сина, щоби він вивів його із того колодязя, але бачить, що Івась не знати куди дівся. Злякався Семко тай сховався під лавку.

Сидить він у самому куті і не дише від страху. Душа у пяти сховалася, мало з тіла не вискочить. Сидить він. Але ось розступилася земля і вийшли дві якісь нечисті у постаті чоловіка, тільки дуже косматі та з рогами. Поскладали вони у купу людські черепи, повертіли носами наче собаки, чи нема чого непотрібного тай лягли біля купи.

По немалім часі тріснула стіна та наробила такого гуку, що в Семка дух заперло й в очах потемніло.

Очунявся він трохи, бачить, аж дірою вилазить така то страшна нечисть, що неможна й сказати. А чорти всілякого калібру, ведуть тую нечисть під руки, шапкують, услугують, от непорівнуючи наче архиєрея. Догадався Семко, що то мабуть найстарший чорт — Люципер. Хотів перехреститися, але під лавою так тісно, що годі рукою рушити.

Ось Люципер забрався на купу з людських костий, тай розсівся, як би пан на кріслі. Сидить а чорти стоять по боках і зуби скалять. Тріснула ще одна стіна, тай почали вилазити від-

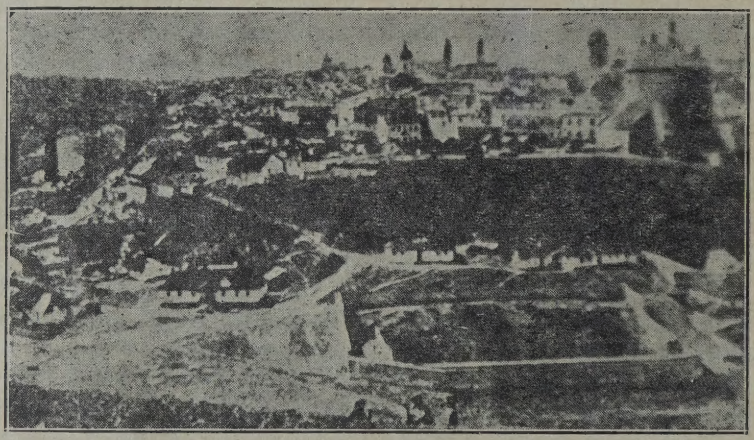

Камянець Подільський.

тіля, — наперед смерть із косою (от цілком як малюють), а за нею всілякі недуги. Налізло тої паскуди повна хата.

— Ну, — каже Люципер, — ти смерте, сідай коло мене, а ви, мої слуги, кажіть, що ви зробили, чи багато людий перевабили з того світа.

Розсілася смерть біля Люципера на купі костей так, що всі ребра її забрящали.

— Ну, — каже Люципер, — підходіть і кажіть, що ви зробили.

І підійшли недуги близше до купи.

Перша надійшла трясця, — зелена, худа, от би тая жидівка, що вонучі збирає. Дріжить, наче осика тай говорить тоненьким, пискливим голосом:

— Кепські настали тепер часи; зілля багато: трясу-трясу, гнету-гнету, нічого не пораджу. Тепер люди кажуть — трясця не хороба.

— Гляди мені! — закричав Люципер — я тебе так научу, що з тебе й дух випре. Забирайся геть!

Зникла трясця. Підходить недуга сухоти.

— Я, — каже, — багато відправляю людей на той світ, багато приготовила. Дякувати пиянству — при тих словах вона поклонилася якійсь бочці, а з тої стерчить тільки облізла голова з синим носом, — дякувати, воно мені багато помагає.

— Добре, добре, — каже Люципер, — зроблю тебе старостою.

Дальше пішли: віспа, холєра, горячка, одра та багато других хоріб. Усі кажуть, що дуже їм помагало пиянство.

Слухав, слухав Люципер, тай питає:

— Якеж — там пиянство, що всі йому дякують? Щож воно само зробило?

Підсунулася бочка, чи там то само пиянство, тай каже:

— Го-го-го! Що я зробило? Я це зробило, що тепер, як би не я, то всі недуги ні одного чоловіка не уморили би; чи не прийшлося б смерті покласти зуби на полицю, чи таки згинути.

— Правда, — каже смерть, — пиянство вірно мені служить: воно робить більше, чим усі недуги разом. А кілько воно ще приготовляє. Після пиянства возьметься і трясця, і пухлина і всіляка хороба. Ні, а от ти попробуй до тверезого приступити! Коли ти сунешся йому в живіт, а він тебе давай варити, крутишся тай чим скорше втікаєш, бо він і камінь зварить.

— Хвалю пиянство! — закричав Люципер, — роблю тебе найстаршим поміж недугами. Тепер усі тебе будуть слухати. Ходи кохане пиянство до мене, сідай біля мене.

Запищали, захропіли всі недуги, стали віншувати пиянству. Підняли такий крик, що долівка розступилася і вони всі полетіли в тую пропасть.

Дріжить Семко під лавою, не сміє відтам вилізти. Але зиркнув, аж Івась стоїть біля нього.

Взяв Івась батька за руку тай вони знов полетіли. Довго летіли вони коло самих зірок, трохи не зачіпилися за місяць, доки не вернулися на те саме місце під хрестом, де Семко лежав у рові.

— Ну, — тату, бачили? — питає Івась.

— Бачив, — каже Семко.

— А коли бачили, то йдіть із Богом домів і роскажіть другим.

Сказав це Івась і зник.

Глядить Семко, аж то він цілу ніч у рові перележав. Студено, зуб на зуб не попаде. Дріжить увесь, як би його трясця трясла. Піднявся якось він, перехрестився тай всунувся до хати наче чорт. Але мабуть із тої пори Семко більше не піде до коршми та не буде пити. Може й так.

А ви як думаєте?

(З білоруського).

Присяга українського війська в Камянці Подільському.

ГЕЙ У ЛУЗІ ЧЕРВОНА КАЛИНА...

(Пісня У.С.С.)

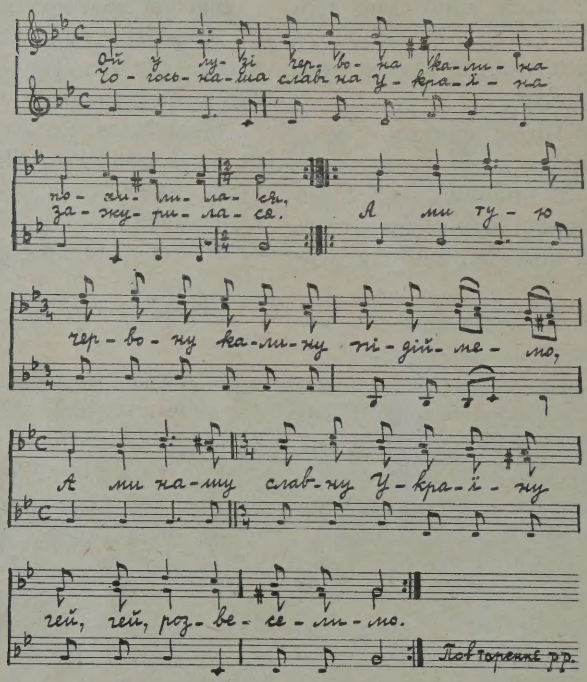

Гей у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася,
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну гей, ґей, розвеселимо.

Машерують Стрільці Січовії у кровавий тан,
Визволяти наших українців з московських кайдан.
А ми наших братів-українців визволимо,
А ми нашу славну Україну гей, гей, розвеселимо.

Гей у полі ярої пшенички золотистий лан,
Розпочали Стрільці Січовії з москалями тан.
А ми тую ярую пшеничку ізберемо,
А ми нашу славну Україну гей, гей, розвеселимо.

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні Січових Стрільців.
А ми тую стрілецькую славу збережемо,
А ми нашу славну Україну гей, гей, розвеселимо.

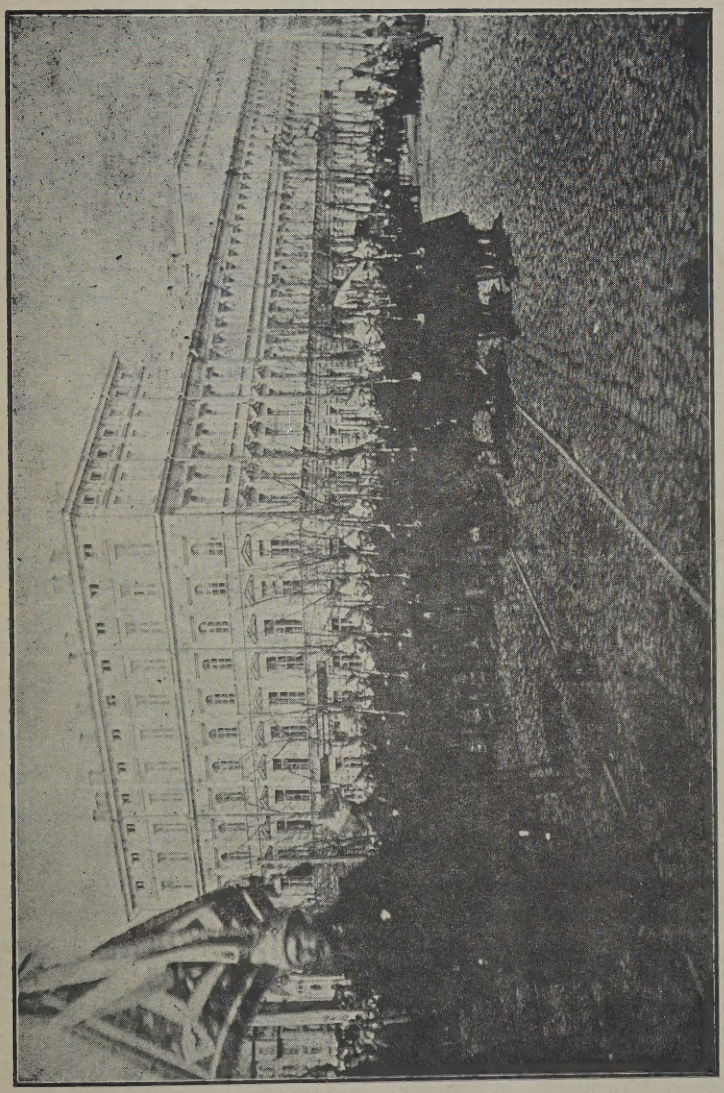

Перше українське військо 1917 р.

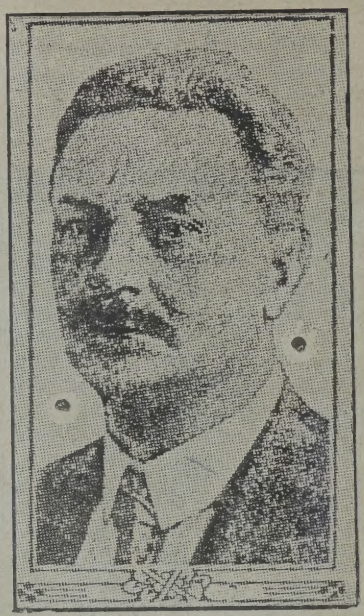

Юліян Бачинський.

Юліян Бачинський, суспільний діяч, уроджений 1870 року, бувший член галицької Української Національної Ради в 1918 р. В 1919 був послом і головою дипльоматичної місії Української Народньої Республіки у Вашинґтоні, Злучені Держави. Автор творів: „Україна ірредента", „Українська еміґрація в Америці" й ін. Головно важний для нас твір про українську еміґрацію в Америці. Обїхавши в 1905—6 рр. Злучені Держави й Канаду та оглянувши всі важніші місцевости, де тільки поселилися українські поселенці, списав свої враження й спостереження та видав їх друком у Львові у двох великих томах. В першім томі описав українську еміґрацію в Злучених Державах, а в другім описав спостереження про українську еміґрацію в Канаді. На жаль з цего другого тому книги не побачило світа більше як 5 примірників, бо як лише скінчили друк і приступили до складання поодиноких секцій в книгу, вибухла світова війна, яка перешкодила докінчити книгу, і так вона й знищилася.

По зліквідуванні місії у Вашинґтоні Ю. Бачинський осівся в Берліні, Німеччина, відтак в Празі. Коли приїхав до Галичини, щоб відвідати свого батька, поляки арештували його й засудили на рік тюрми за написання книжки „Большевицька революція і українці".

Вийшовши з тюрми, покинув Галичину і виїхав на Радянську Україну, де з черги арештувала його в 1935 р. московська Чека підчас нагінки по вбивстві Кірова враз з А. Крушельницьким і вислала на Соловки, як контрреволюціонера, що приїхав повалити совітський уряд.

СОН НА ЧУЖИНІ.

Гори мої високії,
Не так і високі,
Як хороші, хорошії,
Блакитні здалека —
З Переяслава старого,
З Виблої могили, —
Ще старшої, мов ті хмари,
Що за Дніпром сіли.

Іду я тихою ходою,
Дивлюсь, аж он передо мною
Неначе дива виринають:
Із хмари тихо виступають
Обрив високий, гай, байрак;
Хатки біленькі виглядають,
Мов діти в білих сорочках
У піжмурки в яру гуляють;
А долі сивий наш козак —
Дніпро з лугами вигравае;
А он-де, он-де за Дніпром,
На пригорі, ніби капличка, —
Козацька церква невеличка
Стоїть з похиленим хрестом.

Давно стоїть, виглядає
Запорожця з Лугу,
З Дніпром своїм розмовляє,
Розважає тугу;
Оболонками старими,
Мов мертвець очима
Зеленими, позирає
На світ з домовини.
Може чаєш оновлення?
Не жди тії слави!
Твої люди окрадені,
А панам лукавим
На що здалась козацькая
Великая слава?

І Трахтемирів геть горою
Нечепурні свої хатки
Розкидав з долею лихою,
Мов пяний старець торбинки.
А он старе Монастирище, —
Колись козацькеє село.
Чи те воно тоді було?
Та все пішло царям на грище:
І Запорожжя, і село,
І манастир святий, скарбниця —
Все, все неситі рознесли,
А ви, — ви, гори, оддали...

Бодай ніколи не дивиться
На вас, проклятії... Ні, ні!
Не ви прокляті, а гетьмани,
Усобники, ляхи погані...

Простіть, високії, мені,
Високії і голубії,
Найкращі в світі, найсвятії!
Простіть! Я Богу помолюсь...
Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу погублю!

Над Трахтемировом високо
На кручі ніби сирота,
Прийшла топитися в глибокім,
В Дніпрі широкому, — отак
Стоїть одним-одна хатина.
З хатини видно Україну
І всю Гетьманщину кругом.
Під хатою дідусь сивенький
Сидить... А сонечко низенько
Уже спустилось над Дніпром.
Сидить, і дивиться, і дума,
А сльози капають. „Гай-гай!"
Старий промовив: „Недоуми!
Занапастили божий рай!!
Гетьманщина!..."
І думнеє
Чоло похмаріло:
Мабуть, щось тяжке-тяжкеє
Вимовить хотілось,
Та не вимовив...

„Блукав я по світу чимало ,
Носив і свиту і жупан.
На-що вже лихо за Уралом
Отим кірґізам, — отже й там,
Їй-же Богу, лучче жити,
Ніж нам на Украйні!
А, може, тим, що кірґізи
Ще не християни?...
Наробив Ти, Христе, лиха!
А переіначив
Людей божих? Котилися
І наші козачі
Дурні голови за правду,
За віру Христову,
Упивались і чужої,
І своєї крові...

А получчали? Ба, де то!
Ще гіршими стали!
Без ножа і авто-да-фе
Людей закували,
Та й мордують... Ой-ой, пани,
Пани християни!"

Затих мій сивий, битий тугою,
Поник старою буй-головою.
Вечірнє сонце гай золотило,
Дніпро і поле золотом крило;
Собор Мазепин ссяє-біліє,
Батька Богдана могила мріє;
Київським шляхом верби похилі
Требратні давні могили вкрили;
З Трубайлом Альта між осокою
Зійшлись, зєднались,
Мов брат з сестрою —
І все те, все те радує очі
А серце плаче, глянуть не хоче!!

Попрощалось ясне сонце
З чорною землею;
Виступає круглий місяць
З сестрою зорею,
Виступають ізза хмари;
Хмари звеселіли,
А старий мій подивився, —
Сльози покотились.
„Молюсь Тобі, Боже милий,
Господи великий,
Що не дав мені загинуть,
Небесний Владико!
Що дав мені добру силу
Пересилить горе,
І привів мене, старого,
На ці святі гори
Одинокий вік дожити,
Тебе восхвалити,
І Твоєю красотою
Серце веселити,
І поховать побитеє
Гріхами людськими,
На горах оцих високих,
І вітать над ними!"

Утер сльози нехолодні,
Хоч не молодії,
І згадував літа свої,
Давнії, благії:

„Де, як, коли і що робилось?
Було що справді, а що снилось?
Які моря перепливав?
І темний гайок зелененький,
І чорнобривка молоденька,
І місяць з зорями сіяв,
І соловейко на калині
То затихав, то щебетав,
Святого Бога вихваляв.
І все те, все те в Україні!"

І усміхнувся сивий дід:
Бо, може — ніде правди діть —
Було таке, що й женихались,
Та розійшлися, не побрались:
Покинула самого жить,
В хатині віку доживати.
Старий мій знову зажуривсь;
Ходив довгенько коло хати,
А потім Богу помоливсь,
Пішов у хату ночувати,
А місяць хмарою повивсь.

Отакий-то на чужині
Сон мені приснився!
Ніби знову я на волю,
На світ народився.
Дай же, Боже, колинебудь,
Хоч на старість, стати
На тих горах окрадених,
У маленькій хаті;
Хоча серце замучене,
Поточене горем,
Принести і положити
На Дніпрових горах!

Т. Шевченко.

100-ЛІТТЯ „РУСАЛКИ ДНІСТРОВОЇ".

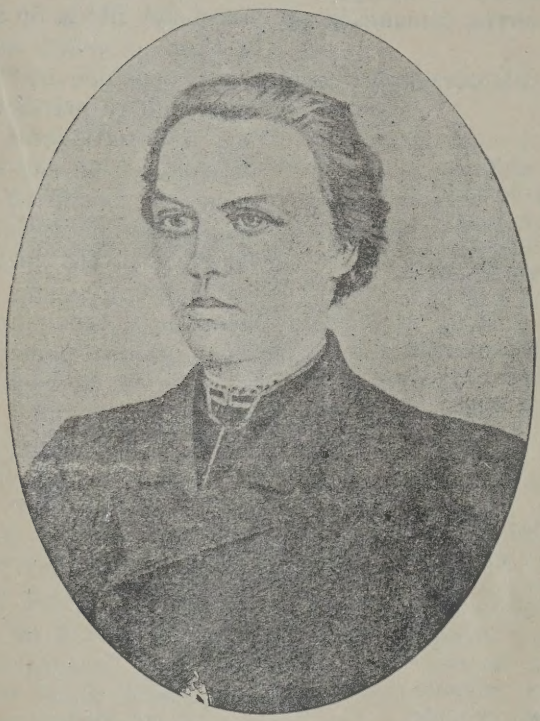

Маркіян Шашкевич.

Цього року минає рівно 100 років від появи „Русалки Дністрової", галицько-українського альманаха, виданого в Будапешті, на Угорщині, 1837 р. заходом так званої „Руської Трійці": Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича та Якова Головацького, замісць недозволеного 1834 р. альманаху „Зоря".

„Русалка Дністрова" містила оригінальні твори укладачів: поезії всіх трьох, оповідання „Олена" Шашкевича, записи народніх пісень Вагилевича з його передмовою та бібліографічні й історичні замітки Головацького. Шашкевич вперше ужив в „Русалці" української народньої мови.

За правопис та народню мову альманах був у Галичині заборонений. З 1000 примірників вдалося ще з Будапешту розіслати 100 примірників, а 900 задержала поліція в Відні і зажадала оцінки львівського цензора. Бідна „Русалка" попала в руки, перед якими втікала: львівський цензор канонік Венедикт Левицький, вихований по польськи аристократ, її осудив.

Пролежала „Русалка" в поліційному арешті до 1848 року — а скільки добра могло б було тих 900 примірників зробити за десять літ! Певно булиб вони перетопили душі і змінили світогляд тодішнього громадянства, та приспішили наш національний визвольний рух.

Обдумана, плянова праця Маркі-

яна Шашкевича і його гуртка промостити шлях рідній мові й традиції, відродити українську літературу, а через неї й ціле життя, скінчилася катастрофою.

Співав тоді Шашкевич у своїй „Веснівці":

Цвітка дрібная
Молила неньку,
Весну раненьку:
„Нене рідная!
Вволи ми волю,
Дай мені долю,
Щоб я зацвила,
Весь луг вкрасила;
Щоби я була
Як сонце ясна,
Як зоря красна,
Щоб я згорнула
Весь світ до себе!"

— Доню, голубко,
Жаль мені тебе,
Гарная любко.
Бо вихор свисне,
Мороз потисне,
Буря загуде;
Краса змарніє,
Личко счорніє,
Головоньку склониш,
Листоньки зрониш,
Жаль серцю буде.

Не думайте, що Маркіян Шашкевич пишучи цей вірш мав може на думці справді якусь дрібненьку цвіткувеснівку! Що ж би йому так дуже залежало на якійсь цвітці, щоб аж писати вірш про неї! Та й самі ж бачите, що та цвітка говорить мов жива, а її мати-весна також наділена мовою, гей би яка жінка. Отже Маркіян мав зовсім що іншого на думці. Він думав про свої перші праці на полі українського письменства, про свій альманах „Русалка Дністрова", що мала всіх українців пригорнути до праці на полі рідної літератури, та не сподівався на разі, щоб її стрінули аж такі перепони — щоб між українцями появилися люди, які віднеслися до неї, мов той вихор і мороз до цвітки. (Така пісня, що в ній щось укритого містить поет, зоветься по грецьки алеґорія).

Одначе живого його слова ні цензура ні поліція не мали сили скувати. Воно „розпалювало в серцях вогонь, який тільки одна могила могла загасити". Через те Маркіяна Шашкевича звемо пробудником українського життя в Галичині.

К.

ЇХАВ СТРІЛЕЦЬ НА ВІЙНОНЬКУ.

(Пісня У.С.С.).

Їхав стрілець на війноньку,
Пращав свою дівчиноньку:
Пращай миленька, чорнобривенька,
Я йду в чужу сторононьку.

Подай дівчино хустину,
Бо як у бою загину,
Накриють очі темної ночі,
Лекше в могилі спочину.

Лихії люди на силу
Взяли нещасную милу,
А серед поля гнеться тополя
Та й на стрілецьку могилу.

ЯКІ ЛЮДИ ЖИВУТЬ НА НАШІЙ ЗЕМЛІ?

(ПРО ЛЮДСЬКІ РАСИ).

Давно-давненько люди, навіть дуже вчені, були переконані, що є тільки пять людських рас на землі, відповідно до пяти частей світа, а саме:

1. **Европейці,** з білою шкірою, буйним волоссям, та правильними шляхотними рисами лиця;

2. **Монголи** з Азії, з жовтою шкірою, косими очима, малим сплощеним носом та з чорним, твердим волоссям і дуже рідким заростом;

3. **Мурини** з Африки, з чорною шкірою, з твердим кучерявим волоссям, широким приплощеним носом і грубими губами;

4. **Маляйці** з околиць Австралії, з бурою шкірою, чорним волоссям, рідким заростом і коротким, плоским носом;

5. **Індіяне** з Америки, з червонавобурою шкірою, високі, з чорним, твердим волоссям, довгим лицем, довгим орлиним носом.

Але тепер вчені переконалися, що на землі є далеко більше ріжних людських рас, та що між тими усіми расами, які звичайно вважається головними, є багато перехідних відмін так, що від одної раси до другої є постепенний і незамітний перехід. Які з тих численних відмін людського роду приняти за віддільні раси, це залежить уже від погляду дотичного вченого, що займається тим питанням. Одні вчені начислюють на цьому світі не більше як 30 рас, інші 50 або й більше, а є й такі, що розріжнюють аж 160 ріжних людських рас!

Та все ж таки вчені згоджуються в цьому, що головних рас не багато на нашому світі, як оце бачимо з цього перегляду:

В Азії розріжнюємо звичайно 8 головних рас а саме:

1. **Індійці:** високі, смагляві, довгоголові, темноволосі і темноокі, заселюють цілу полудневу Азію.

2. **Семіти:** досить високі, смагляві довгоголові, звичайно темного убарвлення волосся й очей, з грубим, пукластим носом і грубими губами. До цеї раси належать жиди й араби, що живуть в Арабії і в Африці над Середземним морем.

3. **Асирійці:** відомі з Біблії, що до сьогодня живуть в Мезопотамії, недалеко Палестини. Вони подібні до семітів, тільки кругло-голові.

4. **Дравіди:** малі, темно убарвлені, довгоголові, мешканці берегів і островів Індійського океану.

5. **Айни:** досить високі, темно убарвлені, рівнож довгоголові, з дуже буйним і густим заростом та широким і грубим лицем і носом. Живуть на островах між Японією і Камчаткою.

6. **Індонези:** тобто-островяне Індійського океану; малі, жовтошкірі, темноубарвлені, довгоголові, з коротким широким лицем і коротким кирпатим носом.

7. **Турко-татари:** середнього росту, білошкірі, убарвлені, сильно круглоголові, з вузьким лицем і рівним носом. Турки живуть в Малій Азії і на Балкані, а татаре над Каспійським морем і дальше в Европі аж до Криму.

8. **Монголи:** малі, жовтошкірі, з чорним твердим волоссям, дуже слабим заростом, круглоголові з широким, коротким лицем, широким і при-

площеним носом. Сюди належать: китайці, японці, манджури і майже всі сибірські народи.

В Африці можемо розріжнити 5 головних рас, а саме:

1. **Мурини** або **неґри:** високі, чорні, з твердим, дуже кучерявим волоссям, довгоголові, з широким, плоским носом і дуже грубими губами. Живуть майже в цілій Африці.

2. **Бушмени** тобто „кущаки", бо живуть в корчеватих степах. До них зачислюють кафрів і готентотів, мешканців полудневої Африки. Вони малі, жовто-бурої шкіри, з чорним кучерявим волоссям і широким, досить сплощеним носом, та довгоголові.

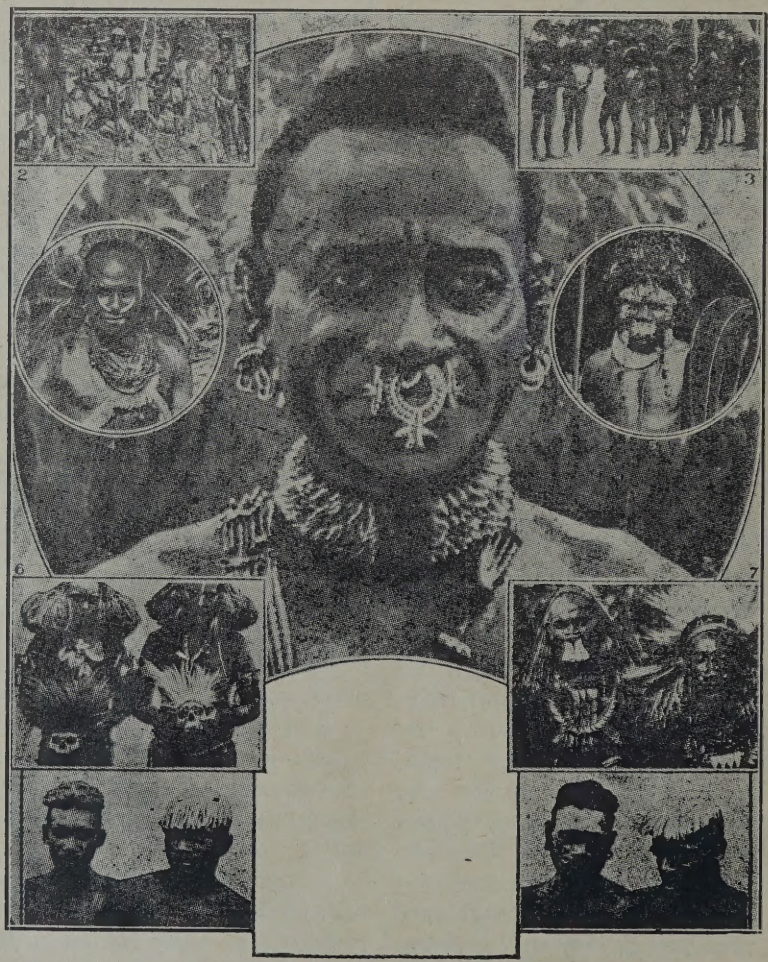

Вигляд і строї людей.

3. **Неґріти** або **піґмеї:** дуже малі, темно-убарвлені, середньоголові, з червоно-бурою шкірою і слабо сплощеним носом. Живуть на островах Індійського океану, між Африкою й Азією.

4. **Етіопи:** високі, темно-убарвлені, довгоголові з кучерявим буйним волоссям, довгим грубим лицем і довгим, вузким носом. Живуть в Абісинії й сусідних краях.

1. **Північні американе** або **індіяне:** високі, червоно бурої барви шкіри, середньоголові, з чорним, твердим волоссям, довгим лицем, довгим орлиним носом.

Типи жінок з середньої Азії.

5. **Гаміти:** подібні до европейців, тільки високі, смагляві, довгоголові, з чорним волоссям, коротким та не дуже широким лицем і тонким носом. Живуть в північній Африці. Сюди належать бербери і єгиптяне.

В Америці розріжнюємо також пять головних рас:

2. **Середні американе:** малі, жовтаво-бурої барви шкіри, сильно круглоголові, з орлиним носом.

3. **Полудневі американе:** також малі, з жовтавою шкірою, темно убарвлені, з подовгуватою головою, коротким лицем і кирпатим носом.

4. **Ескімо:** малі, кремезні, жовтаво-

бурої шкіри, довгоголові, з круглим і плоским монголовидним лицем. Живуть в снігах і ледах підбігунових околиць Північної Америки.

5. **Патаґони:** високі, жовтаво-бурої шкіри, круглоголові, з широким гранчастим лицем і рівним носом. Живуть на кінці Полудневої Америки.

В Австралії виріжняємо 3 головні раси, а саме:

1. **Австралійці:** середнього росту, темно-бурої барви шкіри, довгоголові, з чорним кучерявим волоссям і широким, грубим носом.

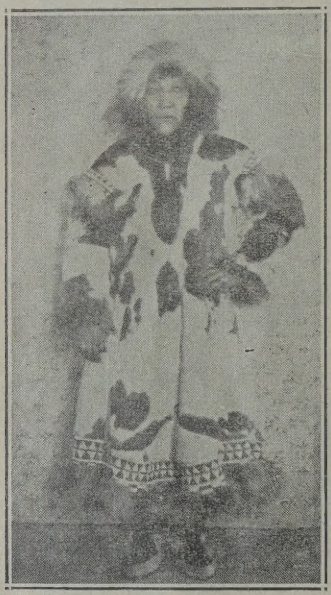

Чукчанка.

2. **Мелянези:** середнього росту, бураво-чорної барви шкіри, довгоголові, подібні дуже до муринів. Живуть на островах коло північної Австралії.

3. **Полінези:** високі, жовтаво-бурої шкіри, з чорним волоссям і темними очима, кругло-голові, з довгим лицем і звичайно випуклим носом, та поза тим подібні до монголів. Живуть на островах Тихого океану.

На жаль тут не можемо займатися докладнішим списом вигляду всіх цих згаданих расових відмін людського роду, їх життя і звичаїв, бо для того треба би написати велику й грубу книгу. Ми приглянемося ще тільки трохи докладніше тим людським расам, що замешкують Европу, бо це для нас справа більшої ваги. Тут бачимо ось такі відносини:

Ціла північно-західна Европа, а саме: Анґлія, Скандинавія, північна Німеччина, Данія і береги Балтійського моря, замешкані населенням переважно високого росту, з ясним волоссям і ясними очима, довго-головим та з довгим лицем і довгим рівним носом. Народи, що замешкують згадані краї, належать переважно до так званих ґерман і для того ми цю породу людей і називаємо **ґерманською,** або північно-европейською расою.

Типи чукчів.

Середуща Европа, головно альпейські краї, а також полуднева Німеччи-

на, середуща Франція і Швайцарія, заселені народом переважно досить низького росту, темно-волосим і темноокимта кругло-головим і з широким лицем, з досить коротким але тонким і рівним носом. Цю породу людей називаємо задля цього **альпейською** або середньо-европейською расою.

Західна й полуднева Франція та північна Італія заселені народом досить високим, з темним волоссям і темними очима, середньо-головим, з довгим лицем та мірним і вузьким носом. Це так звана **атлантійсько-середземноморська** раса.

Полуднева Европа, головно Еспанія, полуднева Італія і Греція, заселені народами низького росту, темного убарвлення волосся й очей, сильно довгоголовими і вузько-лицими, що творять так звану **іберійську** або полудневo-европейську расу.

Фінляндія і інші краї північно-східної Европи заселені переважно народами низького росту, досить ясноволосими й яснооками, більше або менше довгоголовими, з широким і коротким лицем та коротким кирпатим носом. Це так звана **фінська,** або східно-европейська раса. До цеї раси належать також крім фінів естони, карели, лотиші й мадяре, які не мають нічого спільного з монголами.

Вкінці Балканський півостров, тобто Хорватія, Дальмація, Босня і Герцеґовина, Сербія і Чорногора, заселені мешканцями високого росту, темноволосими й темноокими, сильно круглоголовими, з вузьким, довгим лицем та гарним вузьким і рівним носом. Народи цих країв творять останню, так звану **ядранську** або дінарську расу, названу тому так, що вони замешкують береги Ядранського (Адрійського) моря і так звані Дінарські гори. До цеї раси належить також значна частина українців. Крім цього треба ще тямити, що в Европі живуть також народи і монгольської раси, а саме: лопарі або ляпони, з північної Скандинавії й Фінляндії, та кірґізи й калмуки з над Каспійського моря, одначе ці народи напевно зайшли туди з Азії, задля цього не причислюються до европейців.

Ось що виказали нам докладні поміри й досліди вчених антропольоґів, доконаних на населенню цілої Европи. Та якіж висліди з цього?

Перше, переконуємося тут безперечно, що Европа заселена кількома відмінними породами або расами людий, які замітно ріжняться між собою та займають окремі области й країни.

Друге, бачимо, що відповідно до прикмет більшости населення в ріжних країнах Европи, можна розріжнити в Европі шість головних рас: ґерманську, альпейську, атлянтійсько-середземно-морську, іберійську, ядранську і фінську расу.

Третє, приходимо до переконання, що народ і раса це не все одно; бо ось коли північні німці належать до ґерманської раси, то полудневі німці є цілком відмінної, альпейської раси. Так само французи належать до трьох окремих рас: в північній Франції до ґерманської раси, в середущій до альпейської, а в полудневій до атлянтійсько-середземно-морської. І навпаки, буває також, що ріжні народи належать до одної спільної раси, як от приміром анґлійці, північні німці, данці і скандинавці належать всі до одної раси; так само еспанці, полудневі італійці та греки належать до спільної іберійської раси, а мимо того ті всі народи живуть

своїм окремим, самостійним, державним життям.

З цього бачимо, що приналежність до одної спільної раси не дає ніякого права до панування над другим народом, так як це думають деякі наші непрошені та недовчені опікуни.

Ось такі то ріжні раси людей є на нашому світі! Та може неодин подумає собі: звідкіля ж узялися всі ці людські раси, та які відносини між ними? Щож, годі скривати правду, та треба признатися щиро й отверто, що наука до сьогодня ще не розвязала цього питання. Ми знаємо тільки, що найдавніші европейські народи були довгоголові і правдоподібно ясно убарвлені. На тій основі можна би думати, що найстаршою европейською расою є ґерманська раса, а в такому разі кругло-голові й темно убарвлені раси зайшли до Европи пізніше, правдоподібно з Азії або Африки. Про взаїмні відносини позаевропейських

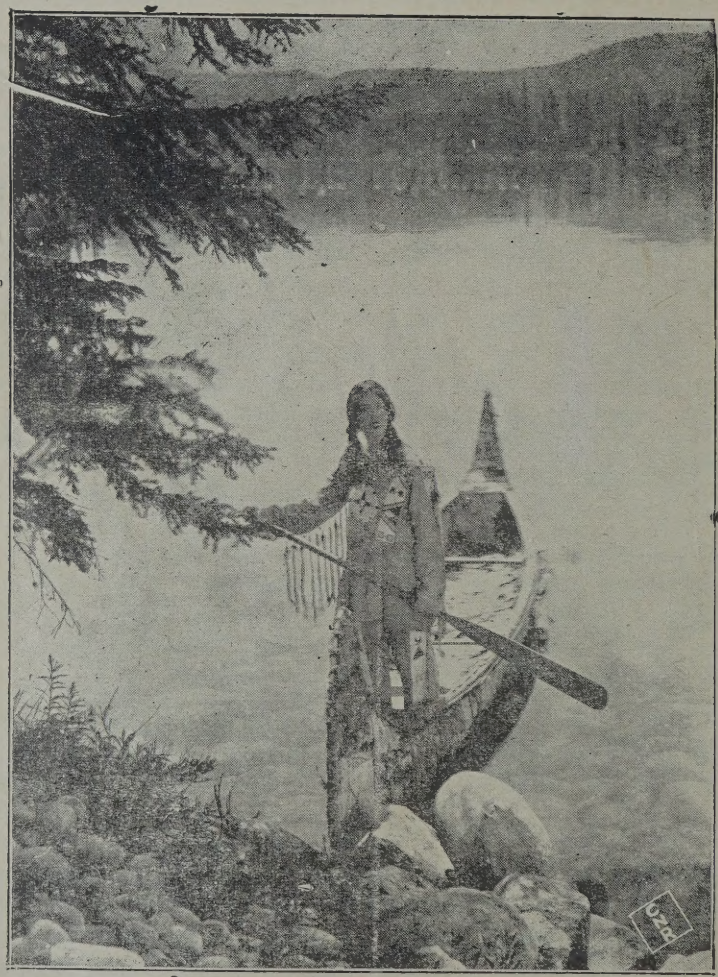

Індіянка.

людських рас ми загалом нічого певного не знаємо. Загально думають, що первісний чоловік, який перший появився на нашій землі, був низький ростом, присадкуватий, мабуть темно убарвлений, з середньо-довгою лобиною, з низьким в зад похиленим чолом, грубим, сильно сплощеним носом та грубими, сильно вистаючими щоками. Із таких первісних людей виродилися всі ті найріжнородніші людські раси, про які ми попередно згадували, одначе з якої причини і яким способом, того ніхто не знає. Одні вчені кажуть, що це сталося наслідком всемогутнього впливу підсоння і способу життя: на півночі люди з часом пояснішали, в гарячих полудневих краях потемнішали, в горах і по лісах люди осталися низькими ростом, на степах і по долах люди стали більшими. Одначе таким способом не можна вияснити повстання всіх згаданих людських рас і тому інші вчені думають, що це сталося наслідком спадковости тих особливих прикмет, які вже появилися у первісних людей. Вже між найпершими людьми мусіли бути одні ясніші, другі темніші, одні високі, другі низькі, одні з коротшою, другі з довшою лобиною. Коли ж такі прикмети наслідком спадковости утрівалилися згодом у поодиноких родинах і цілих племенах, то це могло справді викликати повстання ріжних рас. Та найправдоподібніше, що обі згадані причини: і вплив окружаючих обставин і спадковість припадкових прикмет та певно ще багато інших причин, яких ми не знаємо, спричинили повстання людських рас, що ними мов ріжнородним квітом укрита наша земля. Вчені антропольоґи мають тут ще широке поле для своїх дослідів, та маймо надію, що вони кінець-кінців розвяжуть всі ці таємні загадки й питання.

На кінець ще одно маленьке питання: Чи всі людські раси одновартні та однаково здатні до дальшого розвитку, до поступу, освіти й культури?

Це питання дуже складне, та воно вже давно докладно розяснене й розвязане. Ми не маємо часу й спромоги застановлятися довше над цею справою, скажемо тільки коротко, що справді під цим зглядом не всі людські раси одновартні! Дравіди, австралійці, айни і полудневі американе цілком не здатні до ніякої освіти й культури. Та багато є народів таких, які з природи дуже талановиті, одначе наслідком несприятливих обставин життя осталися на дуже низькому ступні культури, як ось приміром ескімо, що живуть в підбігунових снігах і ледах, монголи північної Сибірі, мурини, що живуть по пустинях, та полінезійці, що живуть по маленьких недоступних островах. Багато знов є й таких народів, що дійшли до дуже високого ступня культури, одначе ця їхня культура цілком відмінна від нашої і через те для нас незрозуміла, задля чого й несправедливо вважають їх нераз некультурними. Такими високо культурними народами є з давна: деякі монголи, особливо китайці й японці, асирійці й семіти, себто жиди й араби, гаміцькі єгиптяне та середньо-американські народи. Одначе всі народи Европи одновартні й однаково здатні до освіти й культури, тільки треба дати їм свободу й волю!

Наш український народ належить до найбільше спосібних до культури народів Европи! Український народ все стремів до освіти й культури, наші українські вчені були й є окрасами чужих університетів, нашу народню музику й штуку здавна подивляють всі культурні чужинці. І це все мимо того, що наш народ від віків стогнав у

тяжкому ярмі угнітаний москалями, ляхами й мадярами. Одначе тепер, коли кожний народ бореться за те, щоб бути господарем на своїй землі, і наш український нарід здобуде собі повну свободу, розвине свій хист і талан до освіти й культури і певно швидко стане одним з найбільше культурних народів Европи.

Др. І. Раковський.

ЯКА ДЕ ГОДИНА?

Коли в Вінніпеґу 11 година перед полуднем, тоді:

В Гонолюлю (Гаваї) 6.30 год. рано — ріжниця 4 і пів години.

У Венкувері і Сен Френсиско 9 година рано — ріжниця 2 годині.

В Шікаґо 11 година перед полуднем (як у Вінніпеґу).

В Гавані (Куба) 11.30 година перед полуднем — ріжниця пів години.

В Торонто, Оттаві, Ню Йорку і Вашинґтоні 12 година в полудне — ріжниця 1 година.

В Галіфаксі (Канада) 1 година пополудні — ріжниця 2 годині.

В Ріо де Жанейро (Бразилія) 2 година пополудні — ріжниця 3 годині.

В Лісбоні (Портуґалія) 4.30 пополудні — ріжниця 5 і пів години.

В Лондоні, Ліверпулі і в Мадриді 5 година пополудні — ріжниця 6 год.

В Парижі (Франція) 5.17 год. пополудні — ріжниця 6 годин і 17 мінут.

В Гамбурґу, Берліні, Відні і в Римі 6 година пополудні — ріжниця 7 год.

У Львові 6.30 година вечером — ріжниця 7 і пів години.

У Києві (Україна) 7 година вечером — ріжниця 8 годин.

В Москві (Росія) 7.30 година вечером — ріжниця 8 і пів години.

В Бомбею (Індії) 10 година вечером — ріжниця 11 годин.

В Гонконґу (Китай) 1 година по півночі (слідуючий день) — ріжниця 14 годин.

В Сидней (Австралія) 3 година по півночі (слідуючий день) — ріжниця 16 годин.

KIEWEL'S
White Seal
BEER

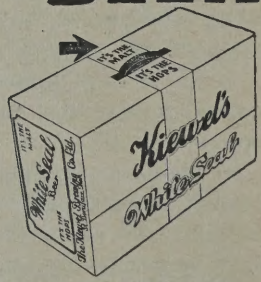

ЦЕ Є СОЛОД!
ЦЕ Є ХМІЛЬ!
ТОМУ ТО ВИБАГЛИВІ ЛЮДИ ВИБИРАЮТЬ KIEWEL'S.
ТАКОЖ — GRAIN BELT BEER
— DUBLIN STOUT
Телєфонуйте 96 361

КАНАДА

ПОЛОЖЕННЯ.

Домінія Канада займає цілу північну половину суходолу Північної Америки, крім Аласки, яка належить до Злучених Держав, і побережжя Лабрадору, що належить до Нової Фунландії.

На сході Канада граничить з Атлантійським океаном, заливом Св. Лаврентія, територією побережжя Лабрадору і проливом Дейвіса; на заході граничить з Тихим океаном і Аласкою; на півдні границя між Канадою і Злученими Державами йде по лінії 49 рівнобіжника, Великими Озерами, рікою Св. Лаврентія і додатковими кордонами, означеними Договором Ашбортона, підписаними 9 серпня, 1842 року; на півночі до Канади належуть всі ті землі, що знаходяться на просторі між 60—141 полуденниками аж ген до північного бігуна.

ПРОСТІР.

Ціла площа Канади має 3,694,863 квадратових миль простору. Канада майже така велика, як ціла Европа, яка має 3,776,700 квадратових миль простору. Вона майже 30 разів більша від Британських Островів, що мають 121,633 квадратових миль простору. Вона займає понад 27% простору цілої Британської Імперії. (Ціла Британська Імперія займає 13,318,000 квадратових миль простору).

НАСЕЛЕННЯ.

Урядовий перепис населення в 1931 році, перепроваджений Домініяльним Статистичним Бюром, Бюлетень XXII, 1933, виказує, що в Канаді є 10,376,786 мешканців. В це число входять такі народности:

Британські народи:

Анґлійців	2,741,419
Скотляндців	1,346,350
Ірляндців	1,230,808
Інших	62,494

Европейські народи:

Французів	2,927,990
Німців	473,544
Скандинавців	228,049
Українців	225,113
Жидів	156,726
Голяндців	148,962
Поляків	145,503
Італійців	98,173
Росіянів	88,148
Австрійців	48,639
Фінляндців	43,885
Угрів	40,582
Чехів і словаків	30,401
Румунів	29,056
Бельґійців	27,585
Інших	40,886

Азійські народи:

Китайців і японців	69,861
Інших	14,687
Індіянів і ескімосів	128,890
Неопреділені	29,035

СТОЛИЦЯ.

Столичним містом Канади є Оттава в провінції Онтеріо (126,872 меш.). Тут засідає уряд і парлямент цілої Домінії.

ПРОВІНЦІЇ.

Канада поділена на 11 провінцій. Вони йдуть в такім порядку, рахуючи від сходу на захід: 1. Остров Князя Едварда, 2. Нова Скошія, 3. Ню Бронсвик, 4. Квебек, 5. Онтеріо, 6. Манітоба, 7. Саскачеван, 8. Алберта, 9. Брітіш Коломбія, 10. Юкон, 11. Північно-Західні Території.

1. Остров Князя Едварда.

Провінція Остров Князя Едварда прилучена до конфедерації 1873 р.

Поверхня 2,184 квадратових миль.

Число населення 88,038.

Найвища ґеоґрафічна височина: Фредеріктон 306 стіп.

Головна ріка: Гилсборов.

Довжина залізної дороги 276 миль.

Столичне місто: Шарлоттавн, 14,-101 мешканців.

Друге головне місто Сомерсайд, 3,759 мешканців.

Головна продукція: рільництво і риболовля.

2. Нова Скошія.

Провінція Нова Скошія прилучена до конфедерації 1867 року.

Поверхня 21,068 квадратових миль.

Число населення: 512,027.

Найвища ґеоґрафічна височина Норт Кейп 1,500 стіп.

Головна ріка Шубінакаді.

Довжина залізної дороги 1420 миль.

Столичне місто Галіфакс (59,275 мешканців).

Друге головне місто Сидні (23,-089 мешканців).

Головна продукція: рільництво, риболовля, фабричне виробництво і земні копалини.

3. Ню Бронсвик.

Провінція Ню Бронсвик прилучена до конфедерації 1867 року.

Поверхня 27,985 квадратових миль.

Число населення 408,219.

Найвища ґеоґрафічна височина Мавнт Карлтон 2,630 стіп.

Головна ріка Ст. Джан.

Довжина залізної дороги 1934 миль.

Столичне місто Фредеріктон (8,-830 мешканців).

Друге головне місто Ст. Джан (47,514 мешканців).

Головна продукція: рільництво, деревна, рибальство.

4. Квебек.

Провінція Квебек прилучена до конфедерації 1867 року.

Поверхня: 594,534 квадратових миль.

Число населення 2,874,255.

Найвища ґеоґрафічна височина Тейбл Топ Мавнтейн 4,000 стіп.

Головна ріка Ст. Лавренс.

Довжина залізної дороги 4,891 миль.

Столичне місто Квебек (130,594 мешканців).

Друге головне місто Монтреал (818,577 мешк.).

Головна продукція: рільництво, земні копалини, деревна і загально фабрична.

5. Онтеріо.

Провінція Онтеріо прилучена до конфедерації 1867 року.

Поверхня: 412,582 квадратових миль.

Число населення: 3,431,683.

Найвища ґеоґрафічна височина Тип Топ Гил 2,120 стіп.

Головна ріка: Рейні Ривер.

Довжина залізної дороги 10,872 миль.

Столичне місто Торонто (631,207 мешканців).

Друге головне місто Гемилтон (155,547 мешканців).

Головна продукція: рільництво, земні копалини, деревна і загально фабрична.

6. Манітоба.

Провінція Манітоба прилучена до конфедерації 1870 року.

Поверхня 246,512 квадратових миль.

Число населення 700,139.

Найвища ґеоґрафічна височина Дак Мавнтейн (на північний захід від озера Давфин) 2,727 стіп.

Головна ріка: Ред Ривер.

Довжина залізної дороги 4,294 миль.

Столичне місто Вінніпеґ (218,785 мешканців).

Друге головне місто Брендон (17,-082 мешканців).

Головна продукція: рільництво, є головною індустрією, а її головними галузями є плекання збіжжя і мішане господарство; в останніх часах почали добувати цінні земні копалини у значній скількости.

7. Саскачеван.

Провінція Саскачеван прилучена до конфедерації 1905 року.

Поверхня: 251,700 квадратових миль.

Число населення: 921,785.

Найвища ґеоґрафічна височина Ді Соммит 4,500 стіп.

Головна ріка: Саскачеван.

Довжина залізної дороги 7,761 миль.

Столичне місто Ріджайна, 53,209 мешканців.

Друге головне місто Саскатун 43,-291 мешканців.

Головна продукція: рільництво, є головною індустрією; ця провінція займає той простір, що достарчає найбільше збіжжя в Канаді; загально поширене мішане господарство.

8. Алберта.

Провінція Алберта прилучена до конфедерації 1905 року.

Поверхня: 255,285 квадратових миль.

Число населення: 731, 605.

Найвища ґеоґрафічна височина Мавнт Коломбія 12,294 стіп.

Головна ріка: Піс.

Довжина залізної дороги 5,543 миль.

Столичне місто: Едмонтон, 79,197 мешканців.

Друге головне місто Келґарі, 83,-761 мешканців.

Головна продукція: рільництво, є головною індустрією, плекання збіжжя та мішане господарство є тут спеціяльністю. В провінції є теж багаті копальні вугілля.

9. Брітіш Коломбія.

Провінція Брітіш Коломбія прилучена до конфедерації 1871 року.

Поверхня: 355,855 квадратових миль.

Число населення: 694,263.

Найвища ґеоґрафічна височина Мавнт Фейрведер 15,500 стіп.

Головна ріка: Фрейзер.

Довжина залізної дороги: 4,024 миль.

Столичне місто Вікторія, 39,082 мешканців.

Друге головне місто Венкувер, 246,593 мешканців.

Головна продукція: рільництво, овочеві сади, деревна, риболовля і цінні земні копалини.

10. Юкон.

Провінція Юкон прилучена до конфедерації 1898 року.

Поверхня: 207,076 квадратових миль.

Число населення: 4,230.

Найвища ґеоґрафічна височина Мавнт Лоґан 19,539 стіп.

Довжина залізної дороги: 58 миль.

Столичне місто Давсон, 817 мешк.

Головна продукція: цінні земні копалини, головно золото.

11. Північно-Західні Території.

Північно-Західні Території прилучені до конфедерації 1920 року.

Поверхня: 1,309,682 квадратових миль.

Число населення: 9,723.

Найвища ґеоґрафічна височина Тайґоненквейн 7,000 стіп.

Головна ріка: Мекензі.

ЧИСЛО УКРАЇНЦІВ В КОЖНІЙ ПРОВІНЦІЇ:

Манітоба	73,606
Саскачеван	63,400
Алберта	55,872
Онтеріо	24,426
Квебек	4,340
Брітіш Коломбія	2,583
Нова Скошія	871
Ню Бронсвик	12
Юкон	2
Півн. Зах. Території	1
Остров Князя Едварда	0

Ми додумуємося, що українців в Канаді є около 350,000, отже ще понад сто тисяч українців не пізнали себе і залізли між чужих. Сподіємось, що при слідуючім переписі вони занишуться українцями.

МІНЕРАЛЬНА ПРОДУКЦІЯ КАНАДИ.

Вартість Мінеральної Продукції Поодиноких Провінцій — 1933 р.

Онтеріо	$110,205,021
Брітіш Коломбія	30,794,504
Квебек	28,141,482
Алберта	19,702,953
Нова Скошія	16,966,183
Манітоба	9,026,951
Саскачеван	2,477,425
Ню Бронсвик	2,107,682
Юкон і Півн. Зах. Тер.	2,073,052

Головні Мінеральні Продукти — 1933 р.

Золото	$84,350,237
Вугілля	35,923,962
Мідь	21,634,853
Нікел	20,130,480
Природний ґаз	8,712,234
Цинк	6,393,132
Олово	6,372,998
Срібло	5,746,027
Асбест	5,211,177
Цемент	4,536,935

ЗОЛОТО В МОРСЬКІЙ ВОДІ.

В однім тоні морської води є однапята відсотків золота. Це рівнається одній унції золота в 20,000 тонах води.

Океан, який має 320,000,000 кубічних миль, буде мати 4,000,000,000 тонів води на кожну кубічну милю.

З цього обчислення золото в морській воді рівналося б 64,000,000,000,000 унціям, які вартували б 2,240,000,000,000,000 доларів.

Shea's

Select

Пиво

Моргнути так само добре, як кивнути!

ТАКОЖ — XXX STOCK ALE
— INDIA PALE ALE

Для скорої Домашньої Достави Тел. 96 361

ПОЧАТКИ В КАНАДІ.

Я приїхала до Канади 9-літньою дівчинкою з родичами 1897 року з села Михалькова, борщівського повіту, Галичина. А треба знати, що в ті часи було не те, що тепер. Тепер як приїде іміґрант, то він тут чується як дома. Скрізь знайде своїх людей, вчує рідну мову. А тоді треба було довго блукати, поки здиблеш свого чоловіка. А то, куди оком глянеш, всюди степ, як море широкий, на якому дикі звірі заводили та з місця на місце кочували червоношкірі індіяне. Аж після нас почалася масова іміґрація українців до Канади.

Приїхали ми до Йорктону. Теперішніх провінцій Саскачевану й Алберти тоді ще не було і Йорктон був в дістрікті Ассінібоя в Північно-Західних Територіях. Дістрікт Саскачеван був дальше на північ. В Йорктоні були тоді один чи два склепи і млин. З Йорктону батько найняли якусь фіру і ми поїхали дальше на північ. Комарі присіли нас, прямо очі виїдають. Так приїхали ми до одного нашого знакомого, що, здається, роком скорше від нас приїхав до Канади.

Ну, заїхали щасливо на місце і здавалося, що вже все гаразд. Та де там! Наша гризота й клопоти тільки що починалися. Хатина маленька, а нас всіх разом щось аж вісімнадцять душ. І дійся, де хочеш. Але що ж робити...

Мої батько ще привезли трохи грошей з собою і за ті гроші купили одну корову, а пізніше коняку. Розуміється, ту корову я мусіла пасти.

Раз пасучи корову, зайшла я зо дві милі від хати. Аж тут дивлюсь, стоїть якесь шатро, перед шатром горить вогонь, а коло нього крутиться громадка страшних, чорних людий (індіянів). Одні з них здіймають з якихсь звіряток шкірки, а чорна жінка настромлює те мясо на патик і пече на вогні. Як я побачила те страховище, так і задеревіла на місці. Хотіла тікати, та ноги відмовили мені послуху тимбільше, що я побачила, що ті страшні люди вже мене запримітили, дарма, що мені з трави лише голову було видно. Тимчасом, на моє велике здивовання, та жінка йде від шатра до мене і несе мені шматок тої печені, якої запах так і скобоче в носі. Дала мені ту печеню, щось зашварґотіла, поклепала мене по плечах і пішла назад до своїх. Ох, з яким апетитом заїдала я ту печеню, гей би не знати які ласощі. А то був, як я опісля довідалась, печений суслик.

Та на тім не скінчилось. Оглядаюсь сюди-туди, а за коровою і слід пропав. Вертаю плачучи до дому. Стежка вела попри ріку. Дивлюсь, а нашій корові тільки роги з води видно. Я тоді ще гірше в плач. Прибігаю до хати: „Ґвалт! ходіть скоро, бо наша корова втопилася!" Всі як стій біжимо на місце нещастя, дивимось, а корова вилізла за той час з води і скубає понад беріг зелену травичку. Побачивши нас, вона аж замукала з радости: „Бачите дурненькі, як я вас налякала?"

Довший час потім всі домашні строїли собі жарти та дотепи з цеї моєї пригоди.

Тимчасом зближалася зима. А що зимувати всім разом було ніяк неможливо, то батько викопали в березі над рікою яму, зверха накрили дернюками і вже покій готовий. О, які ми тоді чулися щасливі. Ми були б тої підзем-

ної нори не міняли і за королівські палати.

Прийшла зима. Корова перестала доїтися. В хаті опріч хліба нема більше нічого. Хоч зуби затни в стіну. Раз дивлюся, а мама щось сьорбають з маленького горщика, а сльози так і котяться з їх очей. Ми, діти, і собі в плач: „Мамо, чого ви плачете? Дайте і нам того, що ви їсьте!" Мама розділили між нас ту юшку, при тім хотіли щось сказати, та лиш вимовили: „Діти мо..." Дальші слова так і завмерли їм на устах, тільки болючий стогін вирвався з їх грудей. Пізніше виявилось, що мама пізною осінню пішли на город наших бувших хазяїв і там при стараннім перегортанню граблями (бараболі вже були викопані), знайшли кілька барабольок-горішків; пізніше зварили з них таку тирбу, що тільки було чути бараболями, і оце були ті присмаки, які ми з плачем заїдали. І хто знає, як би то дальше було, та на щастя батько привезли з краю рушницю, почали ходити на лови і так ми живились дичиною цілу зиму.

Під весну батько почали шукати фарми. Знайшли фарму яких 15 миль на захід і почали ставити хату. З весною ми перебрались вже на свою фарму. Тимчасом всі засоби до життя вичерпались.

Батько пішли сотки миль пішки шукати роботи, лишаючи нас на ласку і неласку судьби, без кусника хліба. Мама скопали грядку землі і засіяли пшеницю, яку привезли в вузлику з Рідного Краю, поливаючи щодня ту пшеничку своїми сльозами. Та марнувати часу не було коли. Кожна хвилина була дорога. Ми з мамою взялися до корчовання. Решта дітий були ще малі. А тому, що і я не була ще сильна до будь якої роботи, то брала корч за пруття і тягнула, а мама зі споду підрубували коріння сокирою. Потім почали копати рискалями. Та який з мене був копальник? Запхаю рискаль у святу землю до половини, а далі ані руш. Та це не звільнило мене від копання. Де було твердо, там мама поправляли за мною, і так ми обі викорчували й скопали около чотири акри землі, а живились тим, що раз їли солодке молоко з квасним, а другий раз квасне з солодким, і так на переміну. Ми ходили мов живі мерці.

Одну милю від нас жив сусід румун, який зробив собі маленькі жорна. В осени, як та пшениця доспіла, мама її дбайливо до одного колосочка зібрали, стерли, вичистили (було її з вісім фунтів), зсипали в мішочок і виправили мене на ті жорна. Приходжу там (перший раз), увійшла до сіней і бачу: стоять приміщені в куті ті нещасні жорна. І знов мені новий клопіт, бо не знаю, як до тої роботи взятися і показати нема кому. Сіла тай плачу. По довшім очікуванню, приходить та жінка, щось говорить до мене по румунськи, а я ще гірше в плач. Мені здавалось, що вона сварить мене за те, що я сама залізла в її хату. Врешті я насмілилась і показую їй ту торбинку з пшеницею. Вона зрозуміла, чого я хочу, вказала на жорна, а сама лишивши двері на розтвір, пішла в хату, сіла коло стола, взяла шматок чорного, як свята земля хліба, почала мачати в сіль і їсти. Бачучи те мені жаль здавив горло. Я хотіла кинутись їй до ніг, щоб дала мені хоч раз того хліба вкусити. Та я перемогла себе і не зробила того, а вона сама не здогадалася. Можливо, що то був послідний кусок, який вона мала. Це був найстрашніший удар в мойому життю і його в силі зрозуміти тільки той,

хто пережив щось подібне у своїм життю.

Так ковтаючи слину я скінчила молоти пшеницю. Несу ту жменю муки до дому, та з радости, що й ми вже будемо мати хліб, біжу, що й землі не чую під собою. Та моя радість розвіялася, як дим. Мама, подумавши хвильку, сказали: „Спечи двоє-троє бохонят хліба, то піде вся мука і ні наївся, ні надивився. А так буду вам варити кулешу, то на довше буде. Так ми й тою кулешою дурили себе якийсь час.

Врешті батько, вертаючи з роботи аж зза Брендону, поступили по дорозі до Йорктону, купили пів мішка (50 фунтів) муки і на плечах принесли (28 миль) до дому. Ми як побачили батька з мукою, то і сміялись і плакали з радости, то знов скакали мов божевільні, а все те задля куска хліба. Грошей батько тоді мало заробили, бо багато часу стратили, поки знайшли ту нещасну роботу, а потім упали зо стіжка на ґралі і через те довший час хорували. Заробили були щось 20 доларів і вже було бодай на муку на деякий час.

Прийшла зима і нова біда. Взутися раз нема в що. Треба було якось радити. Мама привезли з краю пару вовняних веріт. З тих веріт пошили нам такі шлапаки і в них ми ходили цілу зиму.

Тої зими згинула нам коняка, лишився однорічний лошак, однак ростом він виглядав на два роки. Батько зробили з якогось мотуззя упряж і санки та й почали його приучувати.

Десь у великий піст не стало в нас муки. Хоч деякий цент ще заваджався, та до Йорктону годі було добитись, бо була велика заметіль. Раз у вечір батько рішили піти до одного сусіда, також румуна, і позичити в него муки, поки собі роздобудуть. Пішли і нема. Ми чекали десь до півноночі і не могли дочекатись. Так ми й позасипляли з тою думкою, що вони забалакавшись (той румун знав трохи по українськи) там і заночували. Рано батько ледво живі прийшли до дому. Мама, не прочуваючи нічого злого, запитали: „І ти мусів там ночувати, чи ж то так далеко до дому?" А батько почали розказувати: „Що я тої ночі перебув, того не бажав би і найтящому ворогові. Як я прийшов до того чоловіка, то посидів там може годину. Попросив того, за чим прийшов, він вділив мені пів мішка муки і я пустився до дому. Та через заверюху я збився зо стежки і пішов, сам не знаю куди. З тою мукою ходив я цілу ніч. Кілька разів з тяжкої втоми мені дуже хотілось сісти й відпочити, та я ще на стільки мав памяти, що погано буде, як упаду, бо встати вже певно не зможу. Отже я добував усіх сил і ходив дальше. Почало розвиднюватись. Розглядаюся сюди-туди і ніяк не можу спамятатися, де я є. Аж побачив недалеко якусь хату. Змучений до краю, майже рачки лізу до тої хати. Приходжу близше, хата мені цілком не знакома. Я тої хати ще ніколи не бачив. Ну, думаю, мабуть я хто знає де заблукав за цілу ніч. Але нема ради, стукаю до дверий. Виходить чоловік, а побачивши мене такого нещасного, аж за голову взявся: „Ой, вайльо! То ти, пане Олійник, не ночував дома? Ох, сарака ти, сарака" (значить: бідний ти, бідний). Аж тоді, кажуть батько, я опамятався. Я пізнав, що це є той чоловік, від якого я вечером з хати вийшов. Він взяв мене до хати, там мене трохи відогріли і я оповів їм свою нещасну пригоду. Опісля той чоловік одягнувся, взяв ту оплакану муку на плечі,

Члени Заряду Українського Православного Братства в Монтреалі від 1926 до 1936 року.

привів мене отут недалеко хати і вернувся до дому. Ось вам ціла історія. А ви, кажуть батько до нас, як хочете більше про правдивість моїх слів переконатись, то ідіть за моїм слідом, там побачите, в яких перинах я ночував.

Ми положили батька на ліжко і пішли на вказане місце та ось що побачили: якої чверть милі від хати згаданого сусіда була велика долина. Батько, взявши собі один напрям, ходили довкола тої долини цілу ніч. А що заверюха десь по півночі була перестала, то вони до ранку втоптали стежку, хоч галку качай.

Та пригода тяжко відбилася на батьковім здоровлю. Мусіли більше як місяць пролежати в ліжку, понадморожували пальці, шкіра з ніг цілком обсунулась. Мало бракувало, щоб нас не оставили сиротами, або самі осталися калікою на ціле життя.

Дальше, через листи з краю ми довідалися, що з сусідного села вибирається знов кілька родин до Канади, як пп. Стратійчуки і інші. Батько написали листа до дідуся в Краю (свого батька), щоб передали нам зубки до борони і плуг (саме залізо).

На весні батько роздобули десь трохи пшениці, засіяли той кусник поля і пішли знов шукати роботи. Ми дома знов взялись до роботи, корчували, копали, мама сіно косою косили, а ми, діти, громадили, носили на плечах до дому і складали в стирту. Зносили також дрова на зиму до дому.

Тимчасом вище згадані люди приїхали з краю. Вже нам було багато веселіше.

В осени ми почали жнива. Жали пшеницю серпами. Помагали нам жати також пані Д. Ф Стратійчуки і пані П. Денис. Я жала також. Ті жнива я ніколи не забуду, бо серпом підтяла собі палець, та так, що лиш трошка на шкірці тримався. Та мама якось то стулили до купи і він зрісся, хоч близна і до сьогодня є. З тої пшениці ми поклали кілька гарних стіжків.

Тої осени батькові пощастило заробити троха більше грошей. Купили ще одну корову і докупили до бичка пару. Ну, і вже купили мені черевики, і полотна на спідницю. А черевики були не будь які. Хто цікавий, хай перечитає собі „Абу-Каземові капці" І. Франка, де він гей би змалював ті мої капці-кайдани. Величиною рівнялись вони середнім санчатам. Зроблені були з твердої мов бляха шкіри, до шнурування мали по шість мов коровячі очі дір, так що й серед ночі можна було півтора цаля грубим шнурком їх зашнурувати. А пекли й давили, що аж сльози на очі виступали. Щодо трівкости, то досить сказати, що по черзі, як котра з нас на бік (заміж) відходила, то лишала їх в спадщині для молодшої і так чотири нас ходило в них по кілька літ. І хто знає, кілько ще ті капчиська поколінь були б пережили, як би були мамі не остогидли так, що одного дня кинули їх в кухню і спалили. А щодо спідниці, то був шовк першорядний, той що то з нього „оверголі" шиють. То ж можна собі уявити, як я в тім чудеснім костюмі виглядала. Та я, бідна, і тим тішилася.

В зимі батько брали собі декого з сусідів до помочі і молотили пшеницю ціпами. По молоченню зробили на бички ярмо, зладили борону, плуг, так що на весну усе було готове.

На весні ми почали орати стерню. Батько тримали за чепиги, а я поганяла. Опісля почали сіяти. Мені запрягли коня до борони і „на, волочи".

Не встигла я обійти кілька разів, як той варіят вирвався від мене і пішов, аж зашуміло за ним. Доти вганяв по полю кругом, поки борону не розніс на тріски, тоді став. Ну, дістав від батька за ту борону. Та дістала і я, зате, що не тримала добре. Я терпеливо перенесла свою кару з тою вірою, що і батька не мине щось подібного, бо я добре знала натуру цего коня.

Того літа батько скорше вернули з роботи, як звичайно, бо при надходячих жнивах їх поміч була конечна. Пшеницю ми дальше жали серпами, а овес тато косили косою з грабками.

В між часі Яків Данильчук (батько теперішнього поета Івана Данильчука), будучи майстром, зробив жорна, але великі з корбою. Ну, натягнулася я тими жорнами. Запряжу ту коняку до якоїсь тарадайки, викинуть мені на ту тарадайку кілька мішків пшениці і як поїду там, то жорню кілька днів підряд, поки не скінчу, аж тоді вертаю домів.

По жнивах, як вже свою стерню виорали, ходили з плугом поміж сусідів. Оремо бувало, поки не замерзне.

Тут знов пригадалась мені, мов би вчера це діялось, одна кумедна пригода, а заразом і прикра пригода. Пять миль від нас почало будуватись місточко Канора. Ну, а звісно ж, що де тільки яке місточко почне будуватися, там жид перший з своїм крамом розташовується. Та в ті часи наші люди і тому були раді. Одно, що далека дорога до Йорктону аж надто була кожному вілась в печінки, а друге, що з „клаптюхом” легко можна було розмовитись по свойому. Бо хто тоді знав говорити по анґлійськи? От хіба на міґи.

Та верну до річи. Мама були зложили кільканадцять тузінів яєць, батько запрягли того „варіята”, сіли, набундючившись, мов ґраф на ту нещасну бричку і їдуть до Канори. Відїхали може пів милі. Нараз чуємо крик, торохкіт, мов би світ валився. Біжимо що духу. Поки добігли, торохкіт утих, а перед нами представився такий вид: батько вилетівши з брички на камінь, тримаються за крижі, охкають і кленуть, з яєць тільки шкаралупа по долині біліється, бричка рознесена на кавалки, а сам „окаянний” наробивши тілько пакости, прибіг коло батька, здіймив з них зубами капелюх, махає головою і димає тим капелюхом, гей би казав: „Чекай, я є причиною твого болю, я його охолоджу”. Багато часу взяло потім, поки батько прийшли до себе.

Такого лиха він нераз накоїв тому, що був добре виплеканий. Та мав він одну добру прикмету — ніколи не утікав далеко. Бігає довкола, поки чує що щось за ним тягнеться. Відтак стане, або біжить просто до рук.

Рік за роком виробленої землі все потроха прибільшувалось так, що серпом вже годі було дати раду і батько мусіли купити байндер. Рік чи два косили ми волами, та гірка була година. Де було середне збіжжа, то ще пів біди, а де було буйне, а ще до того полягле, там треба скорше підігнати; а бик биком, хоч і вогонь клади під ним, він собі нога поза ногу. Не було іншої ради, мусіли до того коня докупити пару і вже косили кіньми.

В міжчасі зимовими вечорами я учила молодших дітей читати по українськи. При тім навчила одну чужу дівчину і одного старшого чоловіка. Школи в той час ніде не було. Діти росли як ті дикуни. Аж геть пізніше заходом кількох наших свідоміших

Співацько-драматичний гурток при Товаристві „Запорожська Січ" в Монтреалі.

одиниць побудовано школу, в якій, першим анґлійсько-українським учителем був небіщик Йосип Бачинський.

Церкви, чи українського священика і зо свічкою тоді був би не знайшов. Деколи заблукав якийсь, як його називали, індіянський, та ні він нас, ані ми його не розуміли. Наші бідні поселенці почали радити, щоб всім разом сходитися кожної неділі і відспівати бодай те, що до дяка належить. А що в нас була досить обширна хата, то врадили сходитись у нас. От прийде неділя і кожне раненько спішить так, як до церкви. Покійний Федір Стратійчук, батько теперішнього священика Д. Стратійчука, був знаменитим дяком. Ще й нині мов чую його голос. В. Ґабора і мій батько вторували, а всі інші і собі за ними співали. Оттак бодай вчасти заспокоювалось те, за чим квиліла душа.

З часом буковинці побудували собі церкву, до якої почав доїздити якийсь російський батюшка. Часто і нас запрошували, та ми там не розуміли нічого, бо вся відправа була по румунськи.

Де далі появились незалежні священики, т. зв. серафимці. В нашу околицю почав заїздити покійний свящ. Йосип Чернявський. Ми зраділи тим більше, коли побачили, що це є чоловік з крови й кости українець. Він багато людям отворив очі на те, що то є католицизм, до чого він провадить і т. д. А своїми жартами та дотепами умів розвеселити людину і в найприкрішім положенню, дарма, що і сам подібне переживав. Приміром на фармі В. Овчара побудували йому хатину. Хатина була оттак прихапцем обліплена глиною. Туди спровадив він свою родину з Алберти. Він при нагоді зайшов до нас і просить батька: „Пустіть свою Марусю, нехай мені сяк-так побілить ту кучку, бо як засвічу каганець, то снуємось як тіни по хаті, мало що видно, а як добре піде, то одно другого і в чоло тарахнемо. Може, як троха побілимо, то видніше буде". А батько: „Не годен я цего зробити, бо тепер робота, що нема коли і в голову пошкробатись". А він: „Пане Олійник, воліло б сто хрунів спаршивіти, ніж ви мали б мені це відмовити!" Тай батько, щиро засміявшись, мусіли вволити його проханню. Одним словом, це був такий чоловік, що хоч пізніше всі решта пішли на услуги чужим, він один був би не захитався.

Дальше, такий люксус на тодішні часи, як фарба чи вапно до білення, нікому і не снився. От, найбільше по мочарах траплялась під поверхнею землі як попіл сіра глина, її копали, збивали в такі пляцки, сушили, а відтак, коли було треба розмочували й білили.

Гіркі, незавидні були наші початки, та при щирій праці і божій помочі ми помаленько дороблялись. Ось трохи подальше від нас, чуємо, вже кількох у спілці купили машину до молочення. Батько рішили, що вже і в нас буде молотити машина.

Тут знов мені сталася пригода, в якій мало що не втратила свого життя. До машини треба було возити воду тенкою, а що тенки Бог мав, то мусілося возити бочками. Запрягла я коні до воза і поїхала яких дві милі до одного чоловіка позичити ще пару бочок. Було це вечером, місяць так гарно світив. Приїхала я, той чоловік повисаджував мені ті бочки на віз і вертаю до дому. Тільки що відїхала трохи від хати, кониська сполошилися якогось лиха, як пірвуть, гонять, мов вихор. Я віжками стягаю що

сили, аж голови їм назад позавертала. Та де там! Бочки на возі гудуть, а коні ще дуще в ґальоп. Я кричу не своїм голосом. Сусіди, що мешкали при дорозі, почувши крик, повибігали, пробують спинити. Дарма! Коні гей би показились. Віз товче мною на всі боки, мало душа не вискочить, а вони як вихор женуть. Прибігли коло нашої фарми, перегнали через дротяну огорожу і далі. Та дома завчасу, чуючи мій розпучливий крик, вже приготовились. Повибігали з хати з ве-

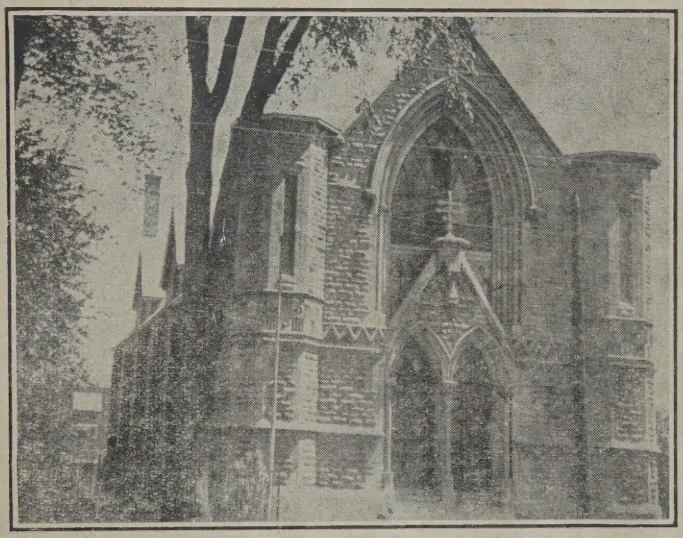

Українська Православна Церква св. Софії в Монтреалі.

ретами, стали на перебіги з наміром, що як тільки коні надбіжуть, закинуть їм верету на голову. На превелике щастя ця штука вповні удалася так, що коні з великого розгону аж дуба стали. Але стали. А то хто знає, куди були б забігли проти ночі. А що я не вилетіла з воза, то завдяки тому, що на возі була подвійна скриня. Як би не те, то смерть була неминуча.

1908 року батько, проміняв ши з одним анґлійцем фарму, вибираються з родиною 30 миль дальше на північ в теперішню околицю Гаєс.

От такі гаразди переживав наш нарід в початках на іміґрації. Ходили наші люди сотками миль пішки, бо залізниці ще не було. Корчували ліси, тягали каміння, обертали глухі непроходимі дебри в родючі поля в голоді й холоді. Багато з наших піонірів, котрі приїхали тут в самім розцвіті життя, нині вже нема на світі, а ті, що ще остали при життю, старі, похилі старці — завтра відійдуть від нас на вічний спочинок. І чи це все має піти в забуття? Ні. Тяжкі незавидні переживання наших перших поселенців повинні бути записані в історії для наших будучих поколінь.

Дальше, щодо наших часописів. В тодішніх часах не було майже ніяких. Один лемко, здається покійний О. Вархолік, передплачував американську „Свободу". Батько часто позичали від нього, бо самим годі було стати на передплату. Помимо того, що я

тільки півтора року ходила до школи в Старім Краю, я мала велике замилування до читання. Нераз, як батько підуть за тою ґазетою, я виглядаю аж плачу, чому вже скорше не несуть. Памятаю, перший раз я прочитала вірш, в якім між іншим було:

Дивлюсь, дивлюсь, що за диво?
То Ортинський їде живо
На бабусі „Свободі"
І бє кнутом по заді.

Десь від 1903 року почав виходити „Канадійський Фармер". Почавши від „Канадійського Фармера", батько з останнього тягнулись і передплачували всі інші часописи, які опісля виходили, як „Ранок", „Канадійський Русин", „Робочий Народ" і інші.

Та хотяй згадані часописи друкувалися українською мовою, то читаючи їх не відчувалося повного задоволення. Якимсь чужим для нас духом віяло від них. Під їх кількалітнім впливом наш нарід в Канаді не зробив найменшого поступу вперед.

Та надійшла так довго ожидана переломова хвиля нашого духового життя в заморській країні. Надійшов памятний 1910 рік. А памятний він тому, що в нім появився ясний світоч на українськім овиді — „Український Голос". Прочитавши його перше число я побачила між ним і його попередниками велику ріжницю. Бо взяти на увагу тільки те, як гарно звучало в нім слово „Український". Те слово від першого разу глибоко запало в мою душу. Я полюбила „Український Голос" від самого початку і постановила не розлучатись з ним ніколи. Та яке було моє розчарування, коли по появі кількох чисел вийшов „Український Голос" в чорних рамцях, а там: „Український Голос" над могилою". Мені мороз пішов по тілі. Вістка про утрату „Українського Голосу" була для мене такою болючою, як утрата найблищого члена родини. Я так бажала помочи йому, та була безсильна. Та, як каже приповідка: Де біда найгірша, там поміч Божа найблища.

Кількох щирих, свідомих одиниць, які започаткували те велике діло, не упали на дусі, підклали ще раз свої і так вже знесилені плечі і втримали „Український Голос" дальше при життю. Сильна віра і завзяття поставили „Український Голос" на ноги. Серед таких невідрадних обставин цей часопис розпочав свою щиру працю. Він взяв собі за обовязок лупати скалу темноти, сіяти просвіту між українським народом тут на чужині. Через 26 літ він що тижня бє в дзвін тривоги, стукає до наших сердець, кличе: Народе мій безталанний, пробудися! Годі тобі дальше дрімати під опікою твоїх ворогів. Скинь вже раз з себе ті віковічні ворожі кайдани, пора тобі зажити своїм вільним життям.

І, як бачимо, його праця увінчалася успіхом. Він своїм промінням просвіти створив многотисячну верству свідомих українців. За його ініціятивою повстали всюди Народні Доми, Українські Інститути, ріжні відділи, відродилася Українська Православна Церква. Одним словом „Український Голос" вірно і чесно виповняє свій обовязок супроти нас. А чи ми виповнили свій обовязок супроти него? Подумаймо!

Запамятаймо собі це: Не будь „Українського Голосу", не булоб і нас українців, а була б собі от така темна, заскорузла маса, яка русинами й ґаліціянами булаб загинула, що й сліду по ній не осталоб.

Марія Адамовська.

ОКОЛИЦІ І ШКОЛИ НАЗВАНІ УКРАЇНСЬКИМИ ІМЕНАМИ В КАНАДІ.

Приїхав український іміґрант з родиною до Канади, зайшов до земельного уряду і взяв наділ землі в лісі чи в дикому степу. На тому наділі найперше прочистив місце і зіпняв тимчасову буду з осикових кругляків. Відтак замісили обоє з жінкою болота з сухим сіном і поліпили стіни. Де ще були люки і шпари, позатикали мохом і вже мали захист від дощу і бурі, від стужі і спеки. Скінчивши хату, починав на такий самий лад будувати стайню для худібки. Наостанку викопав керницю, щоб мати відповідну воду для хатнього ужитку.

Жалко йому було продавати батьківську нивку й хатину з городцем, покидати рідне село і їхати в далекий, незнаний світ за очі. Цілу дорогу туга давила його душу за всім рідним та милим, що лишив за собою. Однак в думці потішав себе тим, що як в Канаді набуде великий лан землі, а як би ще й було трохи ліса, якого був дуже жадний у Старім Краю, то з часом забуде свою тугу і привикне до нових обставин.

Та коли він вже осівся на своїм гомстеді в Канаді, розглянувся кругом себе й побачив, що крім жінки та діточок нема більше нікого на віддаль кільканадцять, або й кількадесять миль, то аж лячно йому стало. Він не навчений жити самотою на відлюддю. В селі він розмовляв з сусідами через пліт, або навіть з хатного порога, бо хати там побудовані близько одна коло другої; день в день по вулицях і городах чути було розмови людий і ріжні голоси звірят; в ночі весело когути піють; що неділі звук церковного дзвона скликав людий до церкви на молитву... Чоловік відчував на кожному кроці, що він не одинокий, бо жиє гуртом, громадою. А тут не досить що чужина, ще й до того приходиться жити одинцем на дикій пустині. Нема ніде свого чоловіка, щоб з ним зійтися, поговорити, порадитися, помочі попросити. Лише в ночі замісць когутів, каюти жалібно виють. Як би не дай Боже — аж лячно подумати! — чоловік тяжко занедужав, то не булоб кому висповідати, похоронити по християнськи... Нема ні священика, ні церкви, ні школи, ні учителя — нічого... Та й не буде їх так довго, поки він самий буде тут жити. Аж тепер він вповні зрозумів, який то чоловік безсильний, коли йому доведеться жити самотою без сусідства й помочі других людий. Він відчув, що чоловік самий собі не вистарчає. Йому призначено жити гуртом і багато необхідних життєвих середників може здобути лише громадою.

І він почав думати так: От як би нас тут було більше таких як я, то булоб нам відрадніше. Тоді я почував би себе сильнішим і безпечнішим.

Так роздумуючи, він пригадав собі, що як виїздив з села, то брат Микола просив його, щоб написав, як йому буде йти життя в Канаді. Як що побачить, що в Канаді можна лекше жити, ніж в Старім Краю, нехай напише, Микола також приїде сюди з родиною. І стрий Михайло теж просив, щоб написати, і шваґер Антін, і сусід Мирон...

Жіноче Товариство „Доньки України", відділ Союза Українок Канади в Монтреалі.

В найблищу неділю сів він і написав до них спільного листа: Їдьте, тут землі доволі і ліса теж не бракує, та й камінь свій можна мати на будову. Аби лише сила й охота до праці, тут є на чім робити.

Лист зробив своє. З весною прибуло чотири родини свояків і сусідів з його села та й поселилися на наділах в сусідстві коло нього.

Ті відтак написали до своїх свояків і на слідуючий рік знов прибуло кілька нових родин зо Старого Краю та й осіли поблизу них в тій самій околиці.

Так повстала невеличка кольонія свояків-односельчан. І вже було їм відрадніше, бо було до кого звернутися за помічю у прикрій хвилині. І хоч згодом кругом них осіли ще й інші поселенці, що приїхали з сусідних чи дальших сел, то ті перші вже мали в околиці верх тому, що скорше завели господарство та ще й тому, що проявляли більшу солідарність у своїх життєвих справах. Посвоячення й спільне життя в рідному селі від уродження звязало їх так, що хоч тепер судьба кинула їх у далекий новий світ, то й тут вони не порвали звязків між собою.

Коли ж відтак в їх кольонію покладено залізну дорогу, заведено пошту й побудовано школу, то оці поселенці-свояки вважали собі за честь назвати свою стацію, пошту чи школу своїм родинним назвиском, прим. пошта Кінащук і школа Кінащук в провінції Саскачеван названі так тому, що в околиці жиє кілька українських родин Кінащуків, а один з них тримав пошту.

Село на Україні.

Інші поселенці з любови до свого рідного села в Старім Краю назвали свою нову оселю в Канаді тою самою назвою. Такі назви стацій, пошт, чи шкіл, як Сеньків, Залісся в Манітобі; Красне, Витків в Саскачевані; Іспас, Шипинці в Алберті — це все назви українських сел в східній Галичині, чи на Буковині.

Коли ж околицю заселили україн-

ці, що хоч і були з ріжних сел, але всі належали до одного повіту, то й свою місцевість в Канаді назвали так, як називалося їх повітове місточко в Старім Краю. Такі назви, як Збараж, Ярослав в Манітобі; Тернопіль, Сокаль в Саскачевані; Снятин, Стрий в Алберті — це все назви повітових місточок на західних українських землях.

Де в околиці між поселенцями були свідоміші люди, то назвали точту чи школу іменами українських письменників: Куліш, Франко, Шевченко, — то знов такими українськими історичними назвами, як Січ, Монастир, Замок, Могила... або українськими ґеоґрафічними назвами: Україна, Запорожжя, Буковина, Дністер, Прут, Карпати...

Часто ці назви вказують, з яких сторін української землі походять поселенці даної місцевости.

Є також місцевости чи школи, названі іменами визначніших українців в Канаді: Ферлей, Купченко, Шандро...

Є теж принагідні українські назви, оттак як кому на думку прийшли: Зоря, Згода, Правда, Осінь, Зазуля, Орел, Мирнам і інші.

В цікавий спосіб повстала назва місцевости Кридор в Саскачевані. Мій знакомий, який знає ту околицю, оповів мені таке: В тій місцевости жило перших двох українських поселенців, один називався Крисак, а другий Сидор. Коли прийшло питання, як треба назвати їх оселю, то щоб вдоволити обох цих поселенців, зробили так: з першого імени взяли перший склад „Кри-", а з другого імени взяли другий склад „-дор", і так повстала назва української околиці — Кридор, — яка для того, хто не знає її походження, виглядає на нісенітницю.

Тому, що українці поселилися на фармах більшими громадами, головно в трьох степових провінціях — Манітобі, Саскачевані й Алберті — то й назви околиць українськими іменами подибуються лише в цих трьох провінціях. Я зібрав ці назви, скільки було можливо зібрати, і подаю їх число в кожній провінції зокрема. Мабуть вони ще не всі тут зібрані. Хто при читанню пригадає собі ще яку місцевість з українською назвою, що тут не записана, нехай буде ласка подати її на адресу „Українського Голосу" у Вінніпеґу.

I. Манітоба.

Назва стації або пошти:

Богдан (Бодган)
Галич
Город (коло Елфінстон)
Зелена
Зоря
Заліся
Згода
Збараж
Куліш
Комарно
Медика
Ольга
Озерна
Петлюра
Правда
Рутенія
Січ
Сеньків
Україна
Хортиця
Янів
Ярослав

Назва школи:

Боян
Берло
Гарович
Ґонта
Дністер
Зелена
Зоря
Згода
Запорожа
Збруч (коло Комарно)
Комарно
Косів
Карпати
Купченко
Могила
Ольга
Правда
Піць
Рутенія
Руська Рава
Сеньків
Січ
Славна
Теребовля
Ферлей
Франко (коло Згода)
Франко (коло Росборн)
Хмельницький
Шевченко
Янів

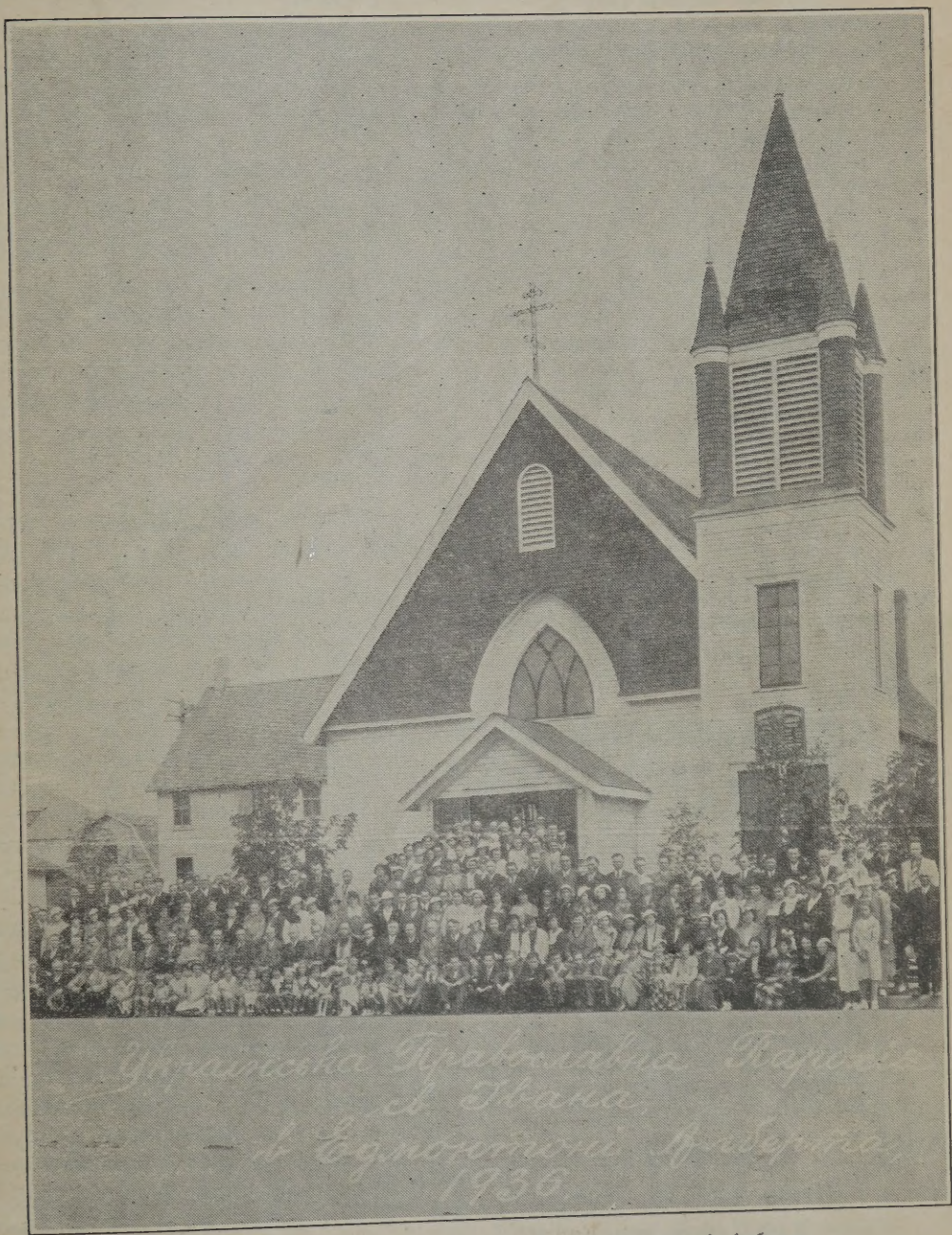

Українська Православна Парохія св. Івана в Едмонтоні, Алберта.

II. Саскечеван.

Назва стації або пошти:

Буковина
Витків
Дробот
Калина
Клечковський
Кінащук
Красне
Кридор
Одеса
Сокаль
Тернопіль
Ярослав

Назва школи:

Адамівка
Борщів
Бобулинці
Буковина
Брідок
Володимир
Вест Скалат
Воля
Виславці
Весна
Гоголь
Григорів
Галич
Ґорліц
Драгоманів
Доброновець
Дністер
Доброводи
Замок
Заліщики
Згода
Зазуля
Збараж
Запорожа
Іст Скалат
Київ
Коломия
Калина
Кіцмань
Кридор
Ланівці
Лисенко (коло Інсінґер)
Мазепа
Могила
Монастир
Наука
Озеренко
Осінь
Олеськів
Олексинці
Орел
Олеша
Ольга
Подоля
Полтава
Радимно
Рак
Русь (2 школи)
Свидова
Свобода
Січ
Січинський
Скала
Снятин
Слава
Сокаль
Ставчани
Стрий
Тарас
Тернопіль
Троян
Тязів
Україна
Угринів
Фостій
Франко
Харків
Ярослав
Мазепа
Мирнам
Новий Київ
Пакан
Слава
Снятин
Стрий
Стубно
Федора
Шалька
Шандро
Шипинці

Назва школи:

Буковина
Діло
Згода
Завалє
Коломия
Київ
Кіцмань
Мирославна
Мазепа
Параскевія
Прут
Рутенія
Радимно
Станиславів
Січ
Снятин
Стрий
Топорівці
Угринь
Україна
Федора
Шандро
Ярослав.

III. Алберта.

Назва стації або пошти:

Боян
Василь
Восток
Завалє
Іспас
Красногора
Лужани
Ланюк

Разом у трьох провінціях є 54 назви стацій, або пошт, і 120 назв шкіл, які є названі українськими іменами. Мабуть цей спис ще неповний. Думаю, що таких місцевостей і шкіл, які мають українські назви і тут не є записані, знайшлося б ще бодай 10.

Пів сотні літ добігає, від часу, як приїхали перші українські поселенці до Канади. Їх було трьох і всі три приїхали з Галичини. (Про цих перших українців читайте на іншому місці цього Календаря в статті „Хто був перший").

За ними що року прибували другі українці й осідали в непролазних лісах, на степовій цілині, не руханій людською рукою ні плугом, на пустарях з великими каменюками й ріняками, де не було ні доріг, ні стежок. Працюючи в поті чола прочищували землю пядь за пядею, щоб здобути кусок власного хліба і щоб нам сьогодні було вигідніше жити.

За той час багато дечого змінилося в Канаді. Де колись шумів буйний ліс, хащі, де було каміння чи дика прерія, там сьогодні хвилює колоси-

ста пшениця й інше збіжжя, всюди є багато вигідних битих гостинців і бічних доріг, всюди можна побачити великі купи стягненого каміння, як німі свідки тяжкої мозольної праці наших попередників.

З любови до рідної землі, яку з ріжних причин мусіли покидати, назвали українськими іменами місцевости тут у прибраній вітчині, де лише осіли більшими гуртами, щоб в цей спосіб оставити по собі незатерті сліди, де вони, українські піоніри-поселенці приймали участь в праці для розвою Канади.

Росте в гору третє українське покоління в Канаді і для нього ці назви місцевостей українськими іменами — це вже частина історії канадійських українців, яка тісно вяже нас зо старою Батьківщиною і сплела нас в один нерозривний ланцюг загальної історії Канади.

Нехай же теперішнє і дальші українські покоління не порвуть тих звязків, якими звязали нас батьки й діди наші — перші українські поселенці в Канаді.

Михайло Кумка.

ВЕСЕЛЕ.

Барометер.

Фармер купив собі барометер. І так сталося, що зараз після цього почав падати дощ. Коли вже дощу було забагато, фармер телеґрафує до фірми, в якої купив барометер:

— Негайно відтелеґрафуйте, як наставити барометер, щоб дощ перестав падати.

Не пізнає.

— Пане докторе, коли ви так докладно оглянули мою жінку, то може за одним замахом заглянете і до стайні, бо чогось корова постогнує і не їсть.

— Чоловіче, але ж я не ветеринар!

— Ой-йой, десь ви такі!... Гадаєте, що корова пізнає?...

Дивна недуга.

— Що тобі, Грицю, сказав лікар? Яка недуга?

— Якась будівельна.

— Я ще про таку не чував.

— І я не чував, але лікар виразно сказав, що я маю пісок в нирках і вапно в жилах.

ДЕРЖІТЬ

DREWRYS

STANDARD LAGER
OLD CABIN ALE
OLD STOCK ALE or
DREWRYS RICE BREW

на руках через цілий рік.

Ви будете любити приємний, приваблюючий смак, який найдете у всіх ДРУРІС СЛАВНИХ НАПИТКАХ.

Для Скорої Достави **Телефонуйте 96361**

„ЧУДЕСНІ ДОЩІ".

Перше повідомлення про „чудесний" дощ сягає десь аж року 1500 до нашої ери. Сталося це „чудо" в Єгипті, по всій території якого випав дощ зафарбований червоно. Крім того, три дні „тьма єгипетська" від якогось пороху в атмосфері стояла над цілою країною.

Від тоді, принаймні що-віку, трапляється це метеорологічне „чудо". Одне з останніх мало собі місце кілька років тому близько Львова: випав дощ з самого пороху, в якому було багато фосфору й калійних солей; діставши прекрасне угноєння, все „так і полізло" з землі.

Для Европи головне джерело такого роду „порохових" дощів — Сагара. Наприклад, науково доведено, що звідти перенесено порох, який з 9 по 11 березня 1901 року „падав дощем" над цілою Італією, північною Німеччиною та частиною сучасної Австрії. Цікаво, що за більш-менш точними підрахунками перенесено за ці дні з Африки до Европи близько 1,800,000 тон пороху!

Вульканічний порох (точніше попіл) може триматися в горішніх шарах атмосфери цілими роками. Поволі переносять його, як загальне правило — на великій височині несильні течії, чимраз далі від вулькану, аж поки сильна течія не потягне ці порохові хмари до земної по поверхні або не спустяться вони туди самі, корячись законові тяжіння. Отакого вульканічного походження, на думку львівських учених, був і пороховий дощ, що про нього щойно говорилося.

Пороховий дощ буває не тільки кривавого кольору, трапляється й „чорнильні" дощі, зафарбовані чорним вульканічним порохом та ін.

„Сірчаний" дощ — це вже орґанічного походження, рослинного. Буває він весною та влітку, коли цвите всяке дерево, й там, де рослинність пишна та віють великі вітри, знимаються цілі „сірчані" хмари з цвіту (з жовто-зеленого пилку його), що потім „дощем падають".

„Манна небесна", що рятувала колись жидів у пустині, на погляд сучасних учених, — особливий їстивний мох, який росте в північній Африці, Палестині та Персії. Трапляється підчас великих вітрів „манна" й сортом вища. Та ось, 1804 року в Андалюзії випав „зерновий" дощ. Це зерно захопило бурею на якімсь току в Танжері. Були випадки й „овочевого" дощу.

В Ольденбурзі 1806 року був „крабовий" дощ, а в Анґлії не раз траплялися „оселедчані" дощі: вихвачену бурею з рік живність переносилось на далекі місця. Року 1898, 30 червня в передмісті Бірмінґгему Мозелеї випав „жабячий" дощ . . . В якомусь ставку смерч захопив укупі з водою й населення її, в тім числі й жаб. От і сталося „чудо Бірмінґгемське".

Вимивало зливою не раз з нор мишей, гадюк, усяких дрібних звірят, а бурею підхоплювалося, переносилося їх на інші місця, й там вони дощем падали. Буває, що підчас великої посухи, дрібні звірята цілими стайками йдуть шукати води. Але раптова злива з бурею захопить їх і пустить „чудесним" дощем.

ХТО БУВ ПЕРШИЙ...

Перші українські іміґранти з Галичини до Канади були:

Іван Пилипівський (тут для вигоди звався Пилипів) з села Небилова, повіт Калуш. До Канади приїхав 7-го вересня, 1891 року, отже 46 літ тому. Зразу став був до роботи в німців-менонітів в полудневій Манітобі, а по кількох місяцях вернувся до Старого Краю, щоб там продати своє поле та взяти родину до Канади. Звичайна річ, в Краю він хвалив Канаду і за „намовлювання людей до еміґрації" був арештований та засуджений на пів року тюрми. Відсидівши кару він таки забрав свою родину і виїхав знов до Канади. Цим разом поїхав вже просто до Алберти та поселився на гомстеді в околиці Стар. Умер в траґічний спосіб 10 жовтня, 1936 року. Підчас весільної забави в свояка та односельчанина сів в отворенім вікні на поверху, перехилився задалеко, упав на двір і погиб на місці. Прожив 84 роки.

Василь Ілиняк, односельчанин і товариш Пилипівського, прибув до Канади разом з ним 7-го вересня 1891. Зразу теж працював в менонітів в полудневій Манітобі, відтак переїхав до Алберти і взяв гомстед доло Чіпмен, де й досі господарить.

Юрко Паніщак, також з Небилова, пов. Калуш, до Канади прибув 1893 року. Зразу жив у Вінніпеґу, відтак вибрався до Алберти на гомстед. Цей гомстед по кількох літах продав і вернув назад до Вінніпеґу. Опісля знов вибрався був на фарму коло Тиндал в Манітобі. Умер у Вінніпеґу 11 квітня, 1936 року, проживши 73 роки.

Перший українець в Канаді, що скінчив фільозофічний факультет в манітобськім університеті і 16 травня 1913 року одержав степень В.А., є п. Орест Жеребко. Уродився в місточку Городенка, Галичина. До Канади прибув 1903 року 13-літнім хлопцем і крім брата немав тут нікого. Зрозумівши відразу найбільшу заповідь цього краю „Гелп юр селф", він пішов на пробій здобувати хліб самий для

Орест Жеребко, Б. А.

себе. Скоро зумів присвоїти анґлійську мову і дістав місце учителя між українськими поселенцями в околиці Стюартборн, Манітоба. Отже був теж одним з найперших українських учителів в Канаді. Початкова платня в школі виносила всего 30 доларів, однак ощадністю він зумів зложити собі пару сот доларів і пізніше отворив спілкову крамницю в Сифтоні. Підчас учителювання й торгування не по-

кидав книжки й поширював своє знання самоосвітою. Продавши крамницю він вступив до Ст. Джан Каледж у Вінніпеґу, а скінчивши там курс матрикуляційний, перейшов до Манітоба Каледж і тут скінчив фільозофічний факультет. За весь час своїх університетських студій учителював підчас вакацій в провінції Саскачеван. Перебуваючи у Вінніпеґу був учасником всякої народньої роботи. Він був також одним з перших оснувателів „Українського Голосу", був його редактором через один рік (1917), піддержував його працею і грошевими жертвами. Він також, як свідомий і ідейний українець, завзято відбивав напади на українську мову чужих і своїх мамелюків. Осеню 1913 року виїхав був до Старого Краю, щоб доповнити свої студії. Там його захопила велика европейська війна, в часі якої пережив немало горя й страхіття.

Перший український правник в Канаді є п. Ярослав В. Арсенич. В травні 1917 року скінчив правничий факультет, а кілька тижнів пізніше був заприсяжений як Attorney & Solicitor of the Court of King's Bench. В січні 1935 року одержав відзначення К. С. (Королівський Радник).

Пан Арсенич уродився в 1887 році в селі Нижнім Березові, коломийського повіту в Галичині. По скінченню сільської школи пішов до ґімназії в Коломиї, де скінчив чотири кляси. В 1904 році виїхав разом з іншими товаришами до Канади. Тут не мав свояків і мусів самий собою заопікуватись. Зараз слідуючого 1905 року вступив до учительського семинаря (Рутеніен Трейнінґ Скул), а з початком 1907 року дістав спеціяльну учительську диплому і пішов учителювати в околиці Давфин, Ман. Тут в школі Косів учителюючи через два роки брав участь у громадській праці, заснував читальню для старших людий і придбав для них гарну бібліотеку. Гром. Арсенич належить теж до перших українських учителів в Канаді. Він був одним з орґанізаторів першої учительської конвенції, на якій переведено орґанізацію українських учителів в Канаді.

По дволітнім учительованні вертає

Я. В. Арсенич, К. С.

назад до школи і в 1910 р. кінчить матрикуляційний курс та записується на фільозофічний курс в манітобськім університеті. Однак по одному році університетських студій ізза браку грошей мусить виїздити знова на кольонію учителювати. Цим разом учителює в школі Сокаль, в околиці Вакав, Саск., де люди й по нинішній день згадують його, як взірцевого учителя та щирого народнього робітника.

З кінцем 1912 року він лишає учительство і вертає до Вінніпеґу на дальші студії. В 1913 році записується на права і стає на практику в адвокатській канцелярії Ф. Гіпа. — Гром. Арсенич є одним з оснувателів „Українського Голосу", він стояв і дальше стоїть в перших рядах у народній праці і всяке добре діло піддержує морально і матеріяльно.

Перший український дентист в Канаді є д-р М. Мігайчук. Він уродився 1894 року в Брідку над Дністром, повіт Заставна, Буковина. До Канади приїхав 1900 року з родичами, які осіли на фармі в околиці Вайта, Ман. Там він скінчив публичну школу. В 1909 році вступив до учительського семинаря в Брендоні, де по трилітній науці одержав учительський цертифікат. В околицях, де він учителював, знали його як щирого й працьовитого учителя, був секретарем Учительської Орґанізації в Манітобі, інтересувався конвенціями, дбав про рідну мову в школах. Однакож він не вдоволявся дотеперішніми здобутками. В 1912 році йде на матрикуляцію, яку скінчив 1914 року, а відтак записався на манітобський університет. А що його родичі не були багаті, то молодому студентові доводилося кожного року, по скінченню курсу виїздити на фарми учителювати, щоб заробити дещо дрібних на власне удержання в місті. В часі студій брав живу участь в українських товариствах і кружках, виступав в дискусіях, давав відчити, чим здобув собі широку популярність. По скінченню манітобського університету він вступив на університет в Торонто, на відділ дентистики. В 1922 році скінчив в Торонті університетські студії і практику в клініці „Роял Каледж оф Сорджeнс" і дістав титул Доктора Дентистики (D. D. S. — Doctor of Dental Surgery), побіч давнійшого університетського степеня В. А.

Перший український аптикар в Канаді є п. Михайло Лазечко. В 1922 році перейшов послідний іспит фармацевтики на манітобськім університеті і одержав титул Хеміка Аптикаря. Гром. Мих. Лазечко уродився 1891 р. в селі Кобиловолоках, пов. Теребовля, Галичина. До Канади прибув в 1912 році і зараз у слідуючім, 1913 році вступив на науку до учительського семинаря в Брендоні. Живучи там, він брав активну участь у студентськім і ширшім громадськім життю. Головно орґанізував співацькі гурти, з якими виступав як діріґент перед українською громадою в Брендоні. Скінчивши семинар, пішов учителювати в Саскачевані, відтак здав матуру і в 1918 році записався в манітобськім університеті на фармацевтику.

Перший український аґроном в Канаді є Корній Софронович Продан. — Він уродився 23-го вересня 1888 року в козацько-селянській сімї в селі Гуляйполі, катеринославської губернії, на Україні.

Початкову науку побирав в родиннім селі. В школі все був відзначаючим учеником. По закінченню сільської школи батьки віддали його до гнидівської технічної школи в селі Олександрівці, з котрої по чотирьох роках він вийшов як слюсар-коваль. Брав участь в революційних розрухах 1905—1906 рр.

В 1907 році він, 18-літній юнак покидає рідню і рідний край та виїздить до Злучених Держав. Того самого року переїздить до Канади, починаю-

чи тут нове життя. З початку працює як звичайний робітник, а в 1908 році вступає до брендонського семинаря, де студіює через два роки. Пізніше переходить до манітобської колеґії з наміром укінчити матрикуляцію, але завдяки інтервенції тодішнього міністра просвіти, Корній вертає назад до брендонського семинаря, котрий укінчив 1910 р. відзначаючо, бо зпоміж 1200 екзамінованих студентів він був

К. С. Продан, B.S.A.

другим в Манітобі. — В осени 1910 р. скінчив у Вінніпеґу нормальний курс.

Ставши народнім учителем Корній працює в школі з дітьми, а поза школою не марнує вільного часу, лише працює над самоосвітою. Бере також участь в народній праці.

Від 1911 до 1916 року він учителює в околиці Сифтон, Манітоба. В міжчасі (1910-12) був секретарем Союза Українських Шкільних Тростів. Працюючи в школі на фармах, приглядається фармерству і спостерігає, що нашому фармерові треба науки з области рільництва, щоб осягнути засоби і бути на рівні з фармерами других народів. Тому пише на господарські теми в українських часописах, а щоб набути фахового знання вступає в 1916 році на аґрономічний курс в манітобській аґрономічній колеґії. В школі виявив надзвичайну здібність, бо при кінці першого року студій аґрономії здав іспит як перший щодо поступу в клясі. На другім році студій одержує медаль від ґенерал-ґубернатора Канади. На третім році студій забирає всі нагороди, які були призначені (три), а на четвертім році студій одержує нагороду 100 доларів і похвалу, як найпильніший студент.

Підчас вакацій працює як Рільничий Репрезентант Дистрікту між українцями. Скликує фармерів на мітинґи й виголошує відчити на всякі господарські й культурно-освітні теми.

В школі між товаришами студентами звертає на себе увагу і в студентській орґанізації вибирають його секретарем Літературного Відділу в 1918 році. Пізніше був вибраний президентом Наукового Клюбу Манітобської Рільничої Колеґії, а також одним з директорів Кооперативного Склепу, де займав місце через три роки. При виборі студентської екзекутиви, Продан, одинокий українець між великим числом анґлійців був вибраний касієром Студентської Орґанізації.

В травні 1921 року здав послідний іспит і одержав степень B. S. A. (Бечелор оф Сайтифик Аґрікулчур) в манітобськім університеті.

К. С. Продан — це перший піонір-аґроном між українськими поселенцями в цілій Північній Америці. Він і

тепер постійно працює влаштовуючи відчити на господарські теми між українськими фармерами й обговорює господарські справи на сторінках українських часописів і журналів.

Перший український лікар в Канаді є д-р Григорій Новак. Уродився 18 січня 1888 року в селянській родині в селі Мацьковичах, перемиського повіту, в Галичині.

Др. Г. Новак, M. D., C. M.

Початки шкільного образування набув в українській ґімназії в Перемишлі, та по скінченню трьох кляс, в 1905 році виїхав з батьками до Канади. Родина осіла на фармі в околиці Фовм Лейк в Саскачевані, а молодому студентові прийшлося рішати свою долю і вибирати між долею робітника, або фармера. Молодий Новак не вибрав ні одного ні другого. Він бажав йти до школи, та грошей не було. Батько з родиною взявся до обрібки землі, а молодому студентові прийшлося заробляти тяжкою працею й продовжувати науку.

Він був одним з громадки українських студентів, що радше силою інстинкту перші вступили на університет в Манітобі і помимо матеріяльних недостатків перлися вперед.

Поконавши перші трудности й підучившись анґлійської мови, Г. Новак заробляв на своє образування учителюючи по українських оселях в Саскачевані й Алберті і так продовжував свої студії рік за роком: зразу в манітобськім університеті, опісля в албертійськім, а послідних три роки свого медичного курсу кінчив в МекҐіл університеті в Монтреалі, в однім з найвизначніших світових медичних заведень. Тут він дістав докторат медицини і хірурґії, а також скінчив свою клінічну практику в 1919 році.

Д-р Г. Новак здобув собі лікарське становище власними зусиллями й витревалістю і може послужити гарним приміром до наслідування нашому молодому поколінню.

Зібрав **М. Кумка.**

ІНТЕРЕСНІ ФАКТИ ПРО ЗОЛОТО.

Горячість, в якій золото топиться, є около 1945 степенів Фаренгайта.

Одна кубічна стопа золота важить 1201 фунтів.

В порівнанню з міддю: 556 фунтів.

В порівнанню зі сталлю: 450 ф.

В порівнанню з оловом: 710 ф.

В порівнанню з цинком: 440 ф.

Коли за одну „трой" унцію золота платиться 35 доларів, то тон золота коштує 1,020,810 доларів.

Пересічний чоловік, щоби вартувати свою вагу в золоті, мусів би мати 80,000 доларів і скількість золота за ці гроші була б так мала, що вмістиласяб в скринку, в якій він носить свій обід.

ЯК МОЖНА ПОКИНУТИ КУРЕННЯ.

Коли ви покинете раптом курити тютюн, безперечно, це не відібється на вашому здоровлю шкідливо, — від цього буде лише користь. Питання лише, як покинути. Річ у тому, що орґанізм курця призвичаївся до роздратовання тютюном, отже вся задача, щоб перебороти це роздратовання й зовсім від нього відвикнути. Для цього часто курцям радять їсти цукорки, щоб скерувати роздратовання в інший бік (навичка ж до тютюну потрохи перекидаючись на цукорки, зменшується), дають смоктати ріжні, без нікотини, люльки й сиґарети. Але ці засоби не для всіх приступні й не завжди дають наслідки. Є ще один засіб, який залежить від самого курця. Раз орґанізм призвичаївся до певного роздратовання, то слід його від цього роздратовання поступовно відлучати. Відомо, що дехто зовсім покинув курити тютюн в такий спосіб: Курив по 20—30 цигареток на день, але вирішив зменшити цю порцію до 15—25 і ніяк більше. Протягом певного часу орґанізм призвичаївся до цієї „норми", хоч на початку було надзвичайно важко. Далі цей курець зменшив цю портію до 10—20. Знову на початку важко, а потім увійшло у звичку. Настав такий час, коли чоловік викурював 1—3 циґаретки на день і відчував, що це є „норма". Далі вже легко було відмовитися й від цеї норми. Орґанізм призвичаївся обходитись зовсім без роздратовання тютюном. Все полягало в твердому додержуванні раз поставленої „норми". В цьому величезну ролю відограє ваша воля.

Однак найліпше є зірвати з куренням відразу, цілковито, рішучо й без поворотно. Треба лише собі сильно постановити й постанову виконати аж до цілковитої перемоги. Ця перемога, крім користи для здоровля дасть вам теж велике душевне вдоволення; це буде доказ, що є ще у вас настільки моральної сили, щоб додержати „слово чести" перед самим собою і звести боротьбу з поганою навичкою. В цьому випадку найбільшу ролю відограє ваша власна воля. Найбільший потяг до курення треває перших 3—4 дні, відтак скоро гасне.

Один американський журнал пише, що відсоток успішности залежить від того, як ви ставитеся до справи, і дає характерну „драбину успішности" (ліворуч — оскільки ви успієте в роботі, наскільки ви виконаєте її в відсотках; праворуч — як ви поставилися до справи):

100% — я зробив
90% — я хочу
80% — я можу
70% — я гадаю, що зможу
60% — я попробую
50% — я гадаю зробити
40% — що це таке?
30% — я б це зробив
20% — я не знаю
10% — я не можу
0% — я не хочу.

Спробуйте цю табличку прикласти й до справи покинути курити тютюн: раз ви хочете покинути (тільки треба добре хотіти!) і 100% за те, що тютюну курити не будете.

Пересада.

— Я бачу, що ти пєш горівку наче воду.

— Но, но, без пересади. Стільки води я не випив би.

УКРАЇНСЬКА РОДИНА В АЛБЕРТІ ЗРОБИЛА РЕКОРД З ШІСТЬМА УНІВЕРСИТЕТСЬКИМИ СТЕПЕНЯМИ.

Українські батьки перевели шість синів через університет.

Кожний любить зробити рекорд і то добрий рекорд. Пані і пан Федір Костащуки, українські фармері з дистрікту Веґревил, зробили один на Алберту, а може й на цілу Канаду. І це позавидування гідний рекорд. Рекорд, яким вони можуть справедливо гордитися.

Вони є батьками шістьох синів, кожний з укінченим університетом. Пять синів одержали свої університетські відзначення на університеті Алберти, нове признання для провінції, а один осягнув свій степень в Маркет університеті, Мілвокі, Зл. Держави. Всі, опріч найстаршого, уроджені в Алберті.

Здібні до науки.

Хоч пан і пані Костащуки самі ніколи не учащали на університет, зате постановили, щоб їх сини використали цю нагоду. І ту ціль їм вповні вдалося осягнути. Їх одинока донечка, тепер пані Гелина Фодчук, пересякла тим самим духом бажання вищого знання, є матірю розумної дівчини 20-літньої Марії Фодчук, що з почестями перейшла математику у веґревилській вищій школі і якраз тепер скінчила перший рік вільних штук на тутешнім університеті.

То було в 1900 році, коли то пан і пані Костащуки приїхали до Канади з села Тулова, снятинського повіту в Західній Україні, а шість літ пізніше осіли на гомстеді у веґревилськім окрузі. Недавно пан Костащук, готовий на вповні заслужений відпочинок, відійшов від активної господарки, однак він дальше мешкає на фармі.

Батьки добре очитані.

Обоє молодо виглядають, є добре очитані, поступових поглядів і зовсім здібні встояти зо своїми високо-освіченими синами в розмовах на всякі теми.

Для панства Костащуків, що самі гей би покінчили університет на віддаль, підставовими науками є штука, торговля й наука, і в цих трьох галузях наук їх талановиті потомки осягнули свої університетські степені.

Найстарший син, Грицько А., уродився в Старім Краю 1899 року, а покінчив штуки на університеті Алберти в 22 році життя. Тепер він є шкільним інспектором в дистрікті Атабаска і одинокий з синів, що є одружений.

Ілля Л., має 35 літ, ходив на албертійський університет один рік, в 1921 році, а відтак перейшов до Маркет університету в Мілвокі, Зл. Держави, де здобув степень бакалявра наук в електричній інжинерії в 1927 р. Та маючи сильний потяг і замилування до ріллі він через останніх пять літ фармерує поблизу місточка Веґревил, застосовуючи свій науковий досвід до ріллі, тракторів і до своїх модерних фармерських знарядів.

Іван Ф., уроджений 1903 року, вибрав собі копальняну інженерію, до чого мав велике замилування і покінчив університет в 1933 році, дістав ши степень Маґістра Знання. Тепер він займає важне місце в заряді Норенда Ґолд Майнс, Норенда, Квебек.

Вілліям Е., четвертий син, уроджений в 1906 році, щоб було трошка

для відміни, вступив на торговельний курс, який скінчив в 1931 році, одержавши степень Б. Ком. Він є тепер директором Гейрі Гил школи. А чи вгадаєте, хто є помічником директора? А вже ж не хто інший, як шестий виставових змаганнях в Едмонтоні минулого року.

Експерт хемії.

Пятий син, Маршал, уродився в 1909 році, спеціялізувався в хемії,

ШІСТЬ СИНІВ З УНІВЕРСИТЕТСЬКИМИ СТЕПЕНЯМИ.

Це є родина пані і пана Федора Костащука, українського піоніра-фармера у веґревилськім дистрікті, яка зробила рекорд в Алберті. Всі шість синів здобули університетські степені, пять з них покінчили університет Алберти. Оглядаючи їх на образку зліва на право, горішній ряд: Маршал, B.Sc.; пані Гелина Фодчук, дочка, матір Марії Фодчук, студентки першого року штук на університеті Алберти; Вілліям, B. Com.; середній ряд: пан і пані Костащук; долішний ряд, з ліва на право: Володимир, B.A.; Ілля, B.Sc., Маркет; Іван M.Sc. і Гринько, B.A.

син, Володимир Л., що має 25 літ. Він здобув аж два наукові степені: бакалявра штук і школи педаґоґії в 1934 році. Він є теж „ковчом" дівочої дружини при Гейрі Гил школі, яка грає бескетбал; це знаменито дібрані і звинні грачі, що виграли на річних скінчив університет в 1935 р., осягнувши степень бакалявра наук, і є тепер занятий при праці в величезній робітні Інтернаціональної Ніклевої Компанії в місточку Капер Клиф, Онтеріо.

Світлий і незвичайний рекорд цеї української родини в Алберті не ді-

стався їй в легкий спосіб. Як і при всяких інших вартісних досягненнях, тут була посвята і тяжка праця та вирозуміння як зо сторони батьків так і синів.

На наше прохання листом з дня 18 серпня, 1936 до гром. Петра Зварича у Веґревил, ми одержали від нього деякі додаткові інформації про родину Костащуків. П. Зварич між іншим пише:

„В справі Костащуків доношу Вам, що я є вуйком цих визначних братів. Їх мама, це моя рідна сестра, а про це вже не треба й згадувати, що всі вони пішли до університету за моїм впливом, бо так само й моїх двох синів і донька покінчили університет, а один син починає.

„Оскільки собі пригадую в цій хвилі, то вже буде около 20 хлопців і дівчат з родини бл. п. Івана Зварича, що покінчили висші школи, а то 10 університет, а з 10 нормальні, технічні і бизнесові школи.

„Історія Костащуків, це тільки одна сторінка історії великої — щодо чисельности і образування — родини Зваричів, що в послідних роках розсипалася по цілій Канаді від Гемилтону до Венкувера.

„Федор Костащук, син заможного війта Грицька Костащука, є одним з сімох синів, з котрих один був учителем ґімназіяльним перед війною в Галичині, а по війні на Україні. Від кількох літ нема жадної вістки від нього, ані про нього. Федор також ходив трохи до ґімназії в Коломиї і був при війську фірером.

„Кожний з синів в своїм фаху знаменитий. Крім Грицька, шкільного інспектора, всі самітні.

„ЯК ЗБРУЧ РІЧКУ ПРОХОДИЛИ".

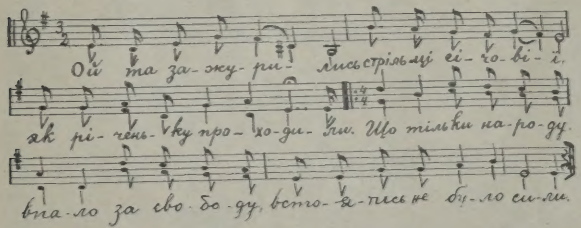

Ой та зажурились Стрільці Січовії,
Як Збруч річку проходили,
Що тільки народу впало за свободу,
Встоятись не було сили.

Ой та зажурились Стрільці Січовії,
Стали дрібні сльози лити,
Буде ворог лютий батьками орати,
Матерями волочити.

Ой не тішся ляше, що до Збруча ваше,
Ще живе стрілецька слава,
Вернуться ще тії Стрільці Січовії,
Задрожить тоді Варшава.

Недільна Школа при Українській Православній Церкві св. Софії в Монтреалі. В середині з ліва на право сидять: д-ка Л. Слюзар, о. В. Слюзар, С. Д. Маґаляс і М. Юрійчук, учителі Недільної Школи.

КАНАДІЙСЬКІ ГОРОЖАНСЬКІ ПРАВА.

Загал горожан Канади складається з двох катеґорій: уроженців і натуралізованих. Набуття горожанства через уродження, це справа припадкова, незалежна від волі такого уроженця. Коли родився на канадійській землі а не втратив горожанства, то йому прислугують всі права і привілеї.

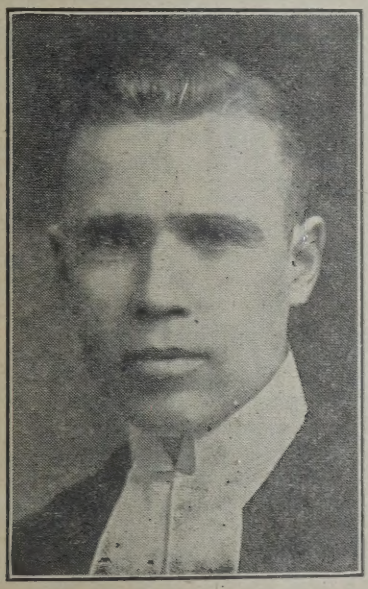

Теодор Гуменюк, адвокат в Торонто.

Набуття горожанства через натуралізацію, це вже не припадок, а виявлення волі та заміру дорослої особи. І не тільки самої особи, але й держави — мусить бути згода обидвох сторін, подібно, як справа мається з женячкою.

Всі прибувші з поза границь Канади натуралізуються на основі Натуралізаційного Закона (домініяльного) з 1914 року з додатком з року 1931. Є в тому Акті виложені вимоги й услівя, на яких дана особа може набути горожанство. Про це була вже мова в календарі „Українського Голосу" з 1931 року, але не зашкодить дещо повторити. І так:

1. Аплікант мусить бути замешкалий в Канаді або інших британських домініях щонайменше 5 літ в послідних 8 літах перед внесенням аплікації. Протягом послідного року мусить жити тут безперервно.

2. Мусить бути доброго характеру.

3. Має достаточно знати анґлійську або французьку мову та бути письменним.

4. Мусить заявити, що має замір, коли дістане горожанство, замешкувати в Канаді.

Вичислені вимоги найважніші, про інші, менше важні, не згадуємо. Зголошення подається на руки повітового клерка („клерк оф ді піс") в кожному повітовому місті. В його канцелярії лежить аплікація через три місяці, щоби можна зробити закид (коли є до того підстава) чи то зі сторони публики, чи кінної поліції. По упливі того часу покликають кандидата перед окружного чи повітового суддю, а той випробовує між іншим знання анґлійської (чи французької) мови апліканта, входить в його родинні справи і т. п.

Горожанами є й такі жінки та діти, що їх імена є вписані в горожанських паперах їх мужів чи батьків. Жінки могли в такий спосіб натуралізуватися тільки до 15 січня, 1932.

Багато клопоту мають нераз ті, що справу набуття горожанства через довгі роки занедбували, мови не

вчилися та ще може й підписатися не вміють. Приходиться подаватися за пенсією або вимагають паперів в роботі, справа буває нагла, а в суді не все є симпатія по стороні такого апліканта. Коли аплікацію суддя завісить на 6 місяців, або й довше (поки аплікант не підучиться мови або т. п.), то ще пів біди, але гірше представляється справа для тих, що їх аплікації зістануть цілком відкинені.

Від 15 січня, 1932 року, жінки натуралізованих чоловіків вже в відмінному положенню. Додаток до Натуралізаційного Закона ухвалений в 1931 році між іншим застерігає:

Жінка британського підданого уважається британською підданою, а жінка чужинця остає чужинкою за виїмком таких випадків:

1. Британська горожанка, що вийде замуж за чужинця, не перестає **бути британською** горожанкою хіба що вона силою свойого одружіння **набула чужинецьке** горожанство свого чоловіка.

2. Так само жінка чоловіка, що втратив британське горожанство підчас подружого життя не перестає бути британською горожанкою, хіба що вона набула тим самим інше горожанство.

3. Навіть у повищих випадках, може жінка, що втратила в цей спосіб горожанство, до 6 місяців — (або й пізніше, коли дістане на те позволен-

Церковний хор при Українській Православній Парохії св. Івана в Едмонтоні, Алберта.

ня) внести заяву на руки державного секретаря в Оттаві, що вона бажає задержати британське горожанство.

4. Жінка чужинця, натуралізованого вже від 15 січня, 1932 року не рахується британською горожанкою, хіба що до 6 місяців від дати натуралізації її чоловіка (або й пізніше за дозволом державного секретаря) внесе до Оттави заяву, що вона бажає стати британською горожанкою. В такому разі видають її (за невеликою оплатою) окреме натуралізаційне свідоцтво.

Горожанства через натуралізацію не може набути особа понище 21 літ життя (хіба дитина, що її імя вписане в свідоцтві її батька), люнатик, ідіот

Я. В. АРСЕНИЧ

Королівський Радник
Адвокат, Повновласник, Нотар ітд.

Справи: карні, цивільні, старокраєві.— Позички на звичайний процент на оброблені фарми і міські реальности.

HEAP, ARSENYCH & MURCHISON
712 McIntyre Block
Телефон 94 122
WINNIPEG, MAN.

HARVIE & YANDA

Адвокати і Нотарі в Едмонтоні.

202 Bank of Toronto Bldg.
Phone 22115

Полагоджуємо всякі судові справи: кримінальні, цивільні, тестаментальні, інкорпораційні, а також старокраєві. Можете розмовитися або писати до нас у рідній мові.

М. Н. ГРИГОРЧУК

Адвокат, Повновласник ітд.

Перепроваджує судові справи, карні, цивільні і тестаментальні

Адреса:

M. N. HRYHORCHUK, B.A., LL.B.
Box 81, Ethelbert, Man.

ТЕОДОР ГУМЕНЮК

АДВОКАТ і НОТАР

Заступає в справах цивільних і карних. Полагоджує справи маєткові, розводові, старокраєві. Вносить подання о горожанство. Веде канцелярію під числом:

414 BAY STREET
(305 Manning Chambers)
Phone: ADelaide 0630 TORONTO 2, Ont.

LAMONT, LAYTON and SWYSTUN

Адвокати, Нотарі ітд.

Перепроваджуємо справи карні і цивільні, розводові, спадкові, інкорпораційні та старокраєві.
Пишіть по українськи на адресу:
607-608 McArthur Bldg.
Winnipeg, Man.
Телефон 97 754
Резиденція п. В. Свистуна:
1701 Arlington Street,
Телефон 56 097

А. Т. ВАВРИНЮК

Адвокат, Повновласник, Нотар ітд.

Перепроваджує всякі судові справи — карні, цивільні, спадкові і розводові. Також справи старокраєві.
Адреса:
A. T. WARNOCK, LL.B.,
Barrister & Solicitor.
Ramsay Block, Telephone 63
DAUPHIN, MAN.

або замужна жінка (коли її чоловік ще не є натуралізований або британським горожанином).

Британське горожанство можна втратити в таких випадках:

1. Коли британський горожанин натуралізується в другій державі.

2. Коли його (чи її) натуралізаційне свідоцтво сканцелюють.

3. Коли жінка віддалася перед 15 січнем, 1932 року, за чужинця.

4. Або коли жінка одружена з таким, що хоч був британським горожанином, коли вони побиралися, то перестав ним бути ще до 15 січня, 1932 року.

5. Або коли жінка віддалася на 15 січня, 1932, або пізніше за чужинця і тим способом набула чужинецьке горожанство і до 6 місяців чи пізніше не зробила до Оттави заяви, що хоче задержати британське горожанство (як вже згадано повище).

Як канадійське так і польське право не терплять подвійного горожанства. Польські горожане натуралізовані в Канаді, або деінде, тратять тим самим польське горожанство. Інформації з достовірного джерела вказують, що польські власти канцелюють (відбирають) польське горожанство особам, що їх імена являються в списі натуралізованих в Канаді, доставленім час від часу канадійським правительством.

Британський горожанин, що був попередно польським підданим, замешкалий в Канаді, може і дальше держати (бути власником) землю, що знаходиться в Польщі. Це відноситься до землі набутої перед натуралізацією даної особи.

Британський підданий, що був попередно польським підданим, може набути і держати землю в Польщі тільки за дозволом міністра внутрішних справ в Варшаві. Це відноситься також до всіх чужинців в Польщі.

Попередний польський підданий натуралізований в Канаді мусить, коли хоче вернути на сталий побут до Польщі, мати спеціяльне позволення на те від польських властей.

Подібні перешкоди шодо набування й держання землі в краю мають також українці з Буковини (під Румунією), коли натуралізовані в Канаді.

На закінчення одна заввага: коли українці в Канаді не занимають в політиці чи деінде місця, яке їм належиться, то величезна заслуга в тому легковаження та недоцінювання прав горожанства зо сторони теперішнього нашого покоління. Є багато округів, федеральних, провінціональних та міських, які повинні бути зарепрезентовані українцями, але не є. Це один з прикладів, що тільки ті жиють і мають, що хотять жити та мати.

Теодор Гуменюк.

На хорах.

Дяк (до Матвія, що задовго тягнув „Господи помилуй"): Чому ви, Матвію, з нами не кінчите?

Матвій: Або я з вами зачинав?

Неймовірна річ.

— Бачиш, цей папугай має 100 літ.

— Та невже ж? І ще зелений?!

При війську.

— Стрілець Бомба, коли ти народився?

— 31 грудня.

— Ей, Бомба, як бачу то ти все мусиш бути останній!

ҐЕНЕРАЛ-ҐУБЕРНАТОР КАНАДИ МІЖ УКРАЇНЦЯМИ.

Ґенеральний ґубернатор Канади лорд Твідсмюр був першим з представників короля, що спеціяльно відвідав українських поселенців, приняв їх привіт в українській мові і в відповіді на привіт ужив також української мови. Гостина лорда Твідсмюра була в місцевости Фрейзервуд в Манітобі, 12 миль на захід від Ґімлі, в понеділок 21-го вересня, 1936.

Почесна сторожа в козацьких строях, на конях, зложена з українських поселенців в Фрейзервуд, Ман., супроводжає лорда Твідсмюра.

„Один з найвеличавіших привітів в цілій його канадійській поїздці справлено Його Ексцеленції лордові Твідсмюрові в Фрейзервуд" — оповідає вінніпеґський щоденник „Фрі Прес", „коли почесна сторожа українських поселенців на конях, убрана в яскраво-барвисті костюми рідної України, а коні весело удекоровані жовтоблакитними лентами, стрінула партію віцекороля при спеціяльно побудованій привітній брамі миля від міста і ескортувала його до подвірря публичної школи, де виголошено привітні промови. Там була найбільша громада того дня, аби його привитати. Звиж 1,500 українців від дітей на руках до старенських патріярхів стовпилися коло плятформи і вислухали, як посол Н. В. Бачинський з Фішер відчитав в рідній мові привітну промову, а Йосиф Вавриків, посол з Ґімлі, переклав її на анґлійську мову".

Привітна промова, яку посол Бачинський відчитав, була гарно написана на перґаміні і вручена ґенеральному ґубернаторові на спомин. Ось її текст:

„Ваша Ексцеленціє!

„Ми, канадійці українського походження,

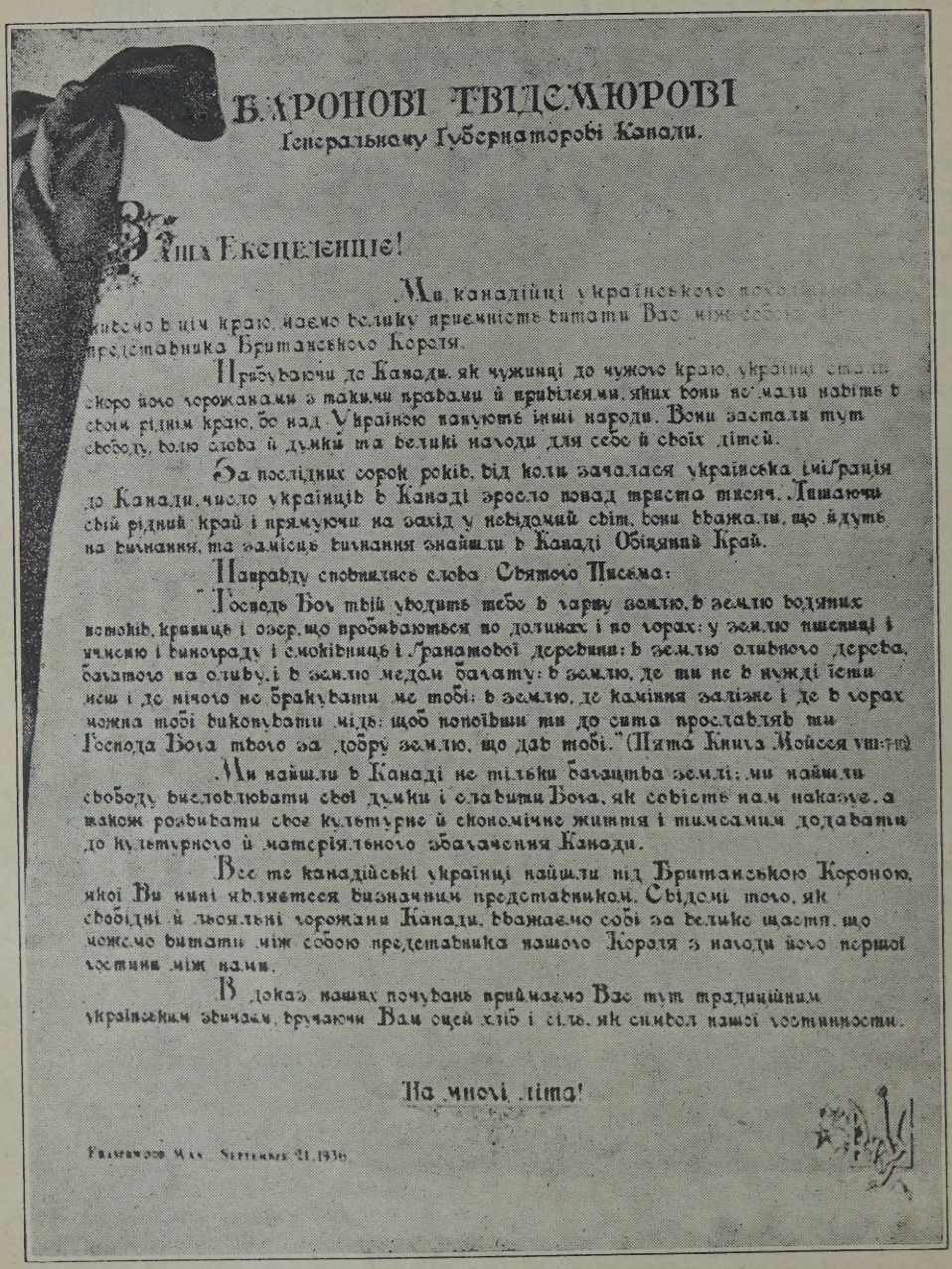

БАРОНОВІ ТВІДСМЮРОВІ

Генеральному Губернаторові Канади.

Ваша Ексцеленціє!

Ми, канадійці українського походження, живемо в цім краю, маємо велику приємність витати Вас між собою як представника Британського Короля.

Прибуваючи до Канади, як чужинці до чужого краю, українці стали скоро його горожанами з такими правами й привілеями, яких вони не мали навіть в своїм рідним краю, бо над Україною панують інші народи. Вони застали тут свободу, волю слова й думки та великі народи для себе й своїх дітей.

За послідних сорок років, від коли зачалася українська іміґрація до Канади, число українців в Канаді зросло понад триста тисяч. Лишаючи свій рідний край і прямуючи на захід у невідомий світ, вони вважали, що йдуть на вимання, та замісць вимання знайшли в Канаді Обіцяний Край.

Направду сповнилися слова Святого Писма:

"Господь Бог твій уводить тебе в гарну землю, в землю водяних потоків, криниць і озер, що пробиваються по долинах і по горах: у землю пшениці і ячменю і винограду і смоківниць і ґранатової деревини: в землю оливного дерева, багатого на оливу, і в землю медом багату: в землю, де ти не в нужді їсти меш і де нічого не бракувати ме тобі: в землю, де каміння залізне і де в горах можна тобі викопувати мідь: щоб напоївши ти до сита прославляв ти Господа Бога твого за добру землю, що дав тобі." (Пята Книга Мойсея VIII:7-10)

Ми найшли в Канаді не тільки багацтва землі: ми найшли свободу висловлювати свої думки і славити Бога, як совість нам наказує, а також розвивати своє культурне й економічне життя і тимсамим додавати до культурного й матеріяльного збагачення Канади.

Все те канадійські українці найшли під Британською Короною, якої Ви нині являєтеся визначним представником. Свідомі того, як свобідні й льояльні горожани Канади, вважаємо собі за велике щастя, що можемо витати між собою представника нашого Короля з нагоди його першої гостини між нами.

В доказ наших почувань приймаємо Вас тут традиційним українським звичаєм, вручаючи Вам оцей хліб і сіль, як символ нашої гостинности.

На многі літа!

Ґрімвуд, Ман. Вересня 21, 1936

Фотографічна знимка привітної промови, врученої лордові Твідсмюрові.

що живемо в цім краю, маємо велику приємність витати Вас між собою, як представника Британського Короля.

„Прибуваючи до Канади, як чужинці до чужого краю, українці стали скоро його горожанами з такими правами й привілеями, яких вони не мали навіть в своїм Ріднім Краю, бо над Україною панують другі народи. Вони застали тут свободу, волю слова й думки та великі нагоди для себе й своїх дітей.

„За послідних сорок років, від коли зачалася українська іміграція до Канади, число українців в Канаді зросло понад триста тисяч. Лишаючи свій Рідний Край і прямуючи на захід у невідомий світ, вони вважали, що йдуть на вигнання, та замісць вигнання знайшли в Канаді обіцяний Край.

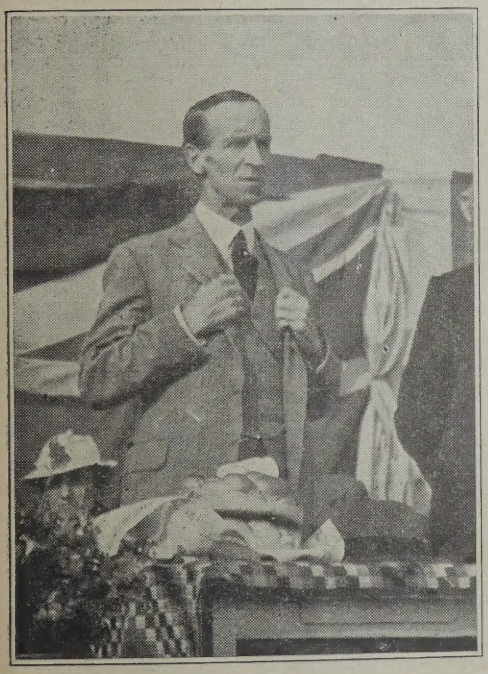

Лорд Твідсмюр відповідає на привіт.

„Направду, сповнились слова Святого Письма:

„Господь Бог твій уводить тебе в гарну землю, в землю водяних потоків, криниць і озер, що пробиваються по долинах і по горах; у землю пшениці, ячменю і винограду і смоківниць і гранатової деревини; в землю оливного дерева, багатого на оливу і в землю медом багату, в землю де ти не в нужді їсти меш і де нічого не бракувати ме тобі; в землю, де каміння залізне і де в горах можна тобі викопувати мідь, щоб попоївши ти до сита, прославляв Господа Бога свого за добру землю, що дав тобі". (Пята Книга Мойсея VIII: 7—10).

„Ми найшли в Канаді не тільки багацтва землі, ми найшли свободу висловлювати свої думки й славити Бога, як совість нам диктує, а також розвивати своє культурне й економічне життя і тимсамим додавати до культурного й матеріяльного збагачення Канади.

„Все те канадійські українці найшли під британською короною, якої Ви нині являєтеся визначним представником. Свідомі того, як свобідні й льояльні горожани Канади, вважаємо собі за велике щастя, що можемо витати між собою представника нашого Короля з нагоди його першої гостини між нами.

„В доказ наших почувань, приймаємо Вас тут традиційним звичаєм, вручуючи Вам оцей хліб і сіль, як символ нашої гостинности.

„На многі літа!"

Церемонія вручення хліба й соли ґенеральному ґубернаторові зробила велике враження на достойного гостя та його товариство. Зворушений, він відповів:

„Mr. Bachynski, Mr. Wawryko and citizens:

„I thank you most warmly for the way you have received me today. I do not thing that anywhere I have gone in Canada I have been welcomed with a more beautiful ceremony; your escort, your old national ceremony of presenting me with bread and salt and if I may be allowed to say so the beautiful and well chosen words of your address. I realize that my welcome is due to the fact that I represent your King and it will be my pleasure to convey to the King the cordial greetings of the Ukrainian People in Canada.

I am very happy to be among you today. I am among people who have behind them a long historical tradition for it was your race wich for centuries held the south-eastern gate of Europe against the attacks from the East. I can well imagine that this country is home to you for these wide prairies are very like the great plains of south-eastern Europe from which you came. During my tour of the prairies I have come across many of your people and I am glad to see that in a short time you have come to be a vital element in the Canadian nation. You played your part in the Great War. Today I find your sons in the permanent and non-permanent militia. Wherever I go I hear high praise of your industry and hardihood and enterprise even under the most difficult conditions. You have become good Canadians.

Every Briton and especially every Scotsman must believe that the strongest nations are those that are made up of different racial elements. The Ukrainian element is a very valuable contribution to our new Canada. I wish to say one thing to you. You have accepted the duties and loyalties as you have acquired the privileges of Canadian citizens

but I want you also to remember your old Ukrainian traditions—your beautiful handicrafts, your folk songs and dances and your folk legends. I do not believe that any people can be strong unless they remember and keep in touch with all their past. Your traditions are all valuable contributions towards our Canadian culture which cannot be a copy of any one old thing—must be a new thing created by the contributions of all the elements that make up the nation.

We Scots are supposed to be good citizens of new countries, that is largely because while we mix well with others and gladly ac-

Посол Н. В. Бачинський читає від українців привіт ґенерал-ґубернаторові.

cept new loyalties we never forget our ancient Scots ways but always remember the little country from which we sprang. That is true of every race with a strong tradition behind it and it must be so with a people with such a strong tradition such as yours. You will all be better Canadians for being also good Ukrainians.

„Я бажаю вам всім щастя і здоровля".

(Це останнє речення своєї промови сказав лорд Твідсмюр таки в українській мові).

В українськім перекладі, промова лорда Твідсмюра звучить:

„Пане Бачинський, пане Вавриків і громадяни!

„Дякую вам найтепліше за спосіб, в який ви мене нині приняли. Я не думаю, що де-небудь, де я лише був в Канаді, приймали мене з кращою церемонією, як ваша ескорта, ваша стара національна церемонія вручення мені хліба й соли, і коли позволите мені сказати, такі гарні і дібрані слова вашої привітної промови. Я здаю собі з того справу, що своє приняття завдячую фактові, що представляю вашого короля і це зробить мені приємність, коли передам королеві щирий привіт українського народу в Канаді.

„Я дуже рад бути нині між вами. Я є між людьми, що мають за собою довгу історичну традицію, бо ваш нарід через сотки літ держав полудневo-східну браму Европи перед нападами зо сходу. Я можу добре уявити собі, що ця країна є домом для вас, бо ці широкі степи є так дуже подібні до великих рівнин полудневo-східної Европи, з якої ви прибули. Підчас своєї поїздки по преріях я стрічав багато ваших людей і я рад бачити, що в такім короткім часі ви стали життєвим елементом канадійської нації. Ви відограли свою ролю у Великій Війні. Нині я находжу ваших синів в постійній і не-постійній міліції. Де пійду, я чую високі похвали вашої промисловости, витревалости і підприємчивости навіть серед найтрудніших обставин. Ви стали добрими канадійцями.

„Кожний британець, а головно кожний скотляндець мусить вірити, що найсильніші народи є ті, що повстали з ріжних расових елементів. Український елемент є дуже цінним причинком до нашої нової Канади. Я бажаю сказати вам одно. Ви приняли обовязки і льояльности з тим, як набули привілеї канадійських громадян, однак і я хотів би, щоби ви також памятали свої старі українські традиції — свої гарні ручні роботи, свої народні пісні і танці і свої народні леґенди. Я не вірю, що якийсь нарід може бути сильним, як він не памятає і не удержує стичности з усею своєю минувшиною. Ваші традиції є всі вартісними причинками до нашої канадійської культури, що не може бути відбиткою лише якоїсь одної старої річи — вона мусить бути новою річчю, створеною працею всіх елементів, що складаються на націю.

„Ми, скотляндці, вважаємося за добрих горожан нових країв, а це тому, що хоч ми мішаємося добре з іншими і радо приймаємо нову льояльність, то ніколи не забуваємо своїх старих скотляндських способів і завжди памятаємо свій маленький край, з котрого походимо. Це є правда про кожний нарід, що має за собою сильну традицію і так мусить бути з народом з такою сильною традицією, як ваша. Ви всі будете ліпшими канадійцями, як будете також добрими українцями.

„Я бажаю вам всім щастя і здоровля".

На знак пошани для його Ексцеленції дві малі українські дівчині, убрані в українські строї, відтанцювали кілька скотляндських танців. Згромаджені були українські діти з цілої околиці, з 24 шкіл, деякі з віддалі 40 миль. Багато з них були в українських строях і в жовто-блакитних шапочках, з канадійськими прапорчиками в руках. Під проводом п. Неґрича з школи Фрейзервуд вони відспівали кілька пісень по анґлійськи та українськи

Побачивши ґрупку старих жінок з одного боку плятформи, ґенерал-ґубернатор з характеристичною простотою і теплою ласкавістю, що характеризувала кожну хвилю його відвідин, підійшов до них з власної волі, аби стиснути їм руки. Лиця жінок, притінені хустками, ясніли з радости ізза цеї несподіваної, але безсумнівної почести.

Жіноче Товариство при Українській Православній Церкві в Едмонтоні, Алберта — 1936.

МОВИШ: „ДЕ НАМ ВЗЯТЬ БОГДАНА?".

Мовиш: „де нам взять Богдана?"
Тільки ти придатний будь
На святе, велике діло!
Загартуй думки і грудь!

До високого літання
Ненастанно пробуй крил,
А Богдан прийде як сума
Ваших змагань, ваших сил.

До великого моменту
Будь готовий кожний з вас, —
Кожний може стать Богданом,
Як настане слушний час.
Мовиш: „нині інші війни".
Ну, то іншу зброю куй,
Ум гостри, насталюй волю,
Лиш воюй, а не тоскуй!
Лиш борися, не мирися,
Радше впадь, а сил не трать,
Гордо стій і не корися,
Хоч пропадь, але не зрадь!

Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.

Кожний думай: тут, в тім місці,
Де стою я у вогні,
Важиться тепер вся доля
Величезної війни.
Як подамся, не достою,
Захитаюся мов тінь, —
Пропаде крівава праця
Многих, многих поколінь.
У таких думках держися
І дітей своїх ховай!
Коб лиш чистая пшениця, —
Буде паска й коровай.
„Чи побіди довго ждати?
Ждати довго!" То й не жди ж!
Нині вчися побіджати,
Завтра певно побідиш.
Та ж не даром пробудився
Український жвавий рід.
Та ж не даром іскри грають
У очах тих молодих!!
Чей нові мечі засяють
У правицях у твердих.
Довго нас недоля жерла,
Досі нас наруга жре,
Та ми крикнім: „Ще не вмерла,
Ще не вмерла і не вмре!"

Іван Франко.

КОЗАЦЬКІ КСЬОНДЗИ.

Раз Хмельницький заявив
По військові свому,
Що хто пана приведе —
Дасть по золотому.

А хто ксьондза — тому три
Обіцявся дати...
Пішли наші козаки,
Давай мудрувати.

Тільки пана де діпнуть,
Виголять чуприну,
Та і кажуть: „Памятай!
Гляди, бісів сину.

Як часами тебе наш
Спитає Хмельницький,
То ти, шельмо, говори,
Що ксьондз католицький".

То бувало приведуть...
„А хто ти?" — питає.
— Я ксьондз! — каже. Тай козак
Плату забирає.

І такого ж тих ксьондзів
За тиждень прибуло,
Що і в Римі стільки їх
Мабути не було.

С. Руданський.

ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ.

(УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ПЕТРА МОГИЛИ)

Коли в будуччині який історик буде записувати працю української іміґрації в Канаді, то мусітиме не переочити праці українських виховавчих інститутів, а передовсім роботи Інституту ім. П. Могили в Саскатуні. Бо з роботою цего Інституту так багато вяжеться, що без неї неможливо уявити собі всего того зросту громадського життя в Канаді, що впадає в очі всюда, де лише українське життя проявляється. Тому позволю собі коротко розказати про орґанізовання і працю Інституту ім. П. Могили в Саскатуні.

Літом 1916 року відбувся перший зїзд, скликаний передовими фармерами, учителями, робітниками та професіоналістами, який поставив основи до заснования цеї виховавчої інституції. Учасники того зїзду представили собі велику потребу свідомих учителів, потребу рідного знання і обовязок супроти доростаючої молоді, котра до тої пори не мала місця для українського виховання. Інкорпорація Інституту перейшла 5-го березня, 1917 року, в котрій було зазначено в загальних рисах напрям цеї орґанізації. Враз з тим почався рух між свідомішим громадянством. Воно купувало шери і зложувало жертви навіть в більших сумах, щоб уможливити отворення місця на науку й виховання доростаючих молодих студентів. Того самого року був винаймлений, просторий на той час, будинок при 716 Ленсдавн авеню в Саскатуні, в котрім під наглядом настоятеля, п. В. Свистуна, було гарне число молоді, хлопців і дівчат, які тут прийшли, щоб набути більше знання і рідного виховання. Робота першого року була дуже успішна, так що на слідуючий рік потрібно було винаймити ще два будинки для приміщення зростаючого числа питомців Інституту.

На третій рік дирекція Інституту побачила, що треба зробити старання, щоб дістати в посідання власний будинок. Після довшого шукання рішено купити великий три-поверховий будинок на розі вулиць Вікторія і Мейн за ціну 32,000 доларів. Будинок треба було переробляти та відновлювати в часі, коли ціни за роботу і матеріяли були високі. Таким способом кошт цілого будинку з поправою виносив поверх 63,000 доларів. На руках не було такої великої суми під ту пору і треба було багато зусиль зо сторони тодішньої управи та широкого загалу людей, щоб бодай частинно сплачувати великий довг, що почав тяжіти на орґанізації. Та за пару літ, підчас управи п. Ю. Стечишина, жертволюбиві громадяне позичили або зложили таку суму, що нею сплачено морґеч, який висів, як меч Дамокля над Інститутом.

Багато вже пережилося від тої пори. Були роки трудні і прикрі як на гроші, так на студенти, що через неврожай, або низькі ціни не могли прибути. Але Інститут не підупадав. Він ступнево розвивався та ріс. Робота його та впливи поширялись на великі розміри.

Може хтось спитає про причину названня Інституту іменем релігійно-наукового патрона. Треба замітити, що основники Інституту назвали його

іменем славного київського митрополита Петра Могили, котрий жив в роках 1596—1647, тому що цей муж дбав про школи, друкарні, літературу та просвіту. Він посилав здібних хлопців на науку в дальші сторони світа.

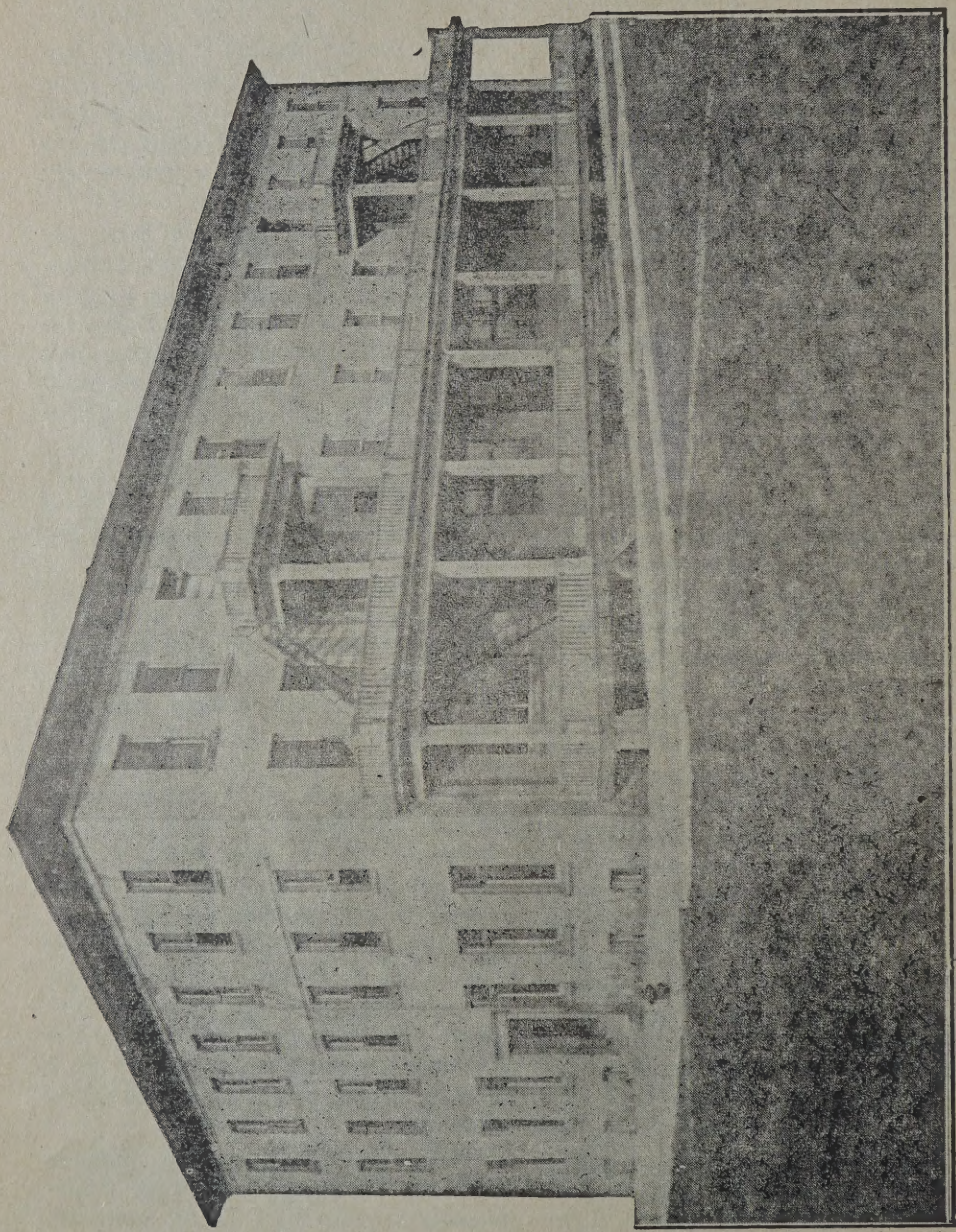

Інститут ім. Петра Могили в Саскатуні.

Ці самі молоді люди вертались пізніше на Україну та ставали щирими працівниками і вели перед в кожнім добрім ділі.

Коли тепер загостите до Інституту, побачите будинок просторий і вигідний. На долині міститься канцелярія, велика бібліотека, кляси для науки, їдальня, кухня і саля для вправ. По стінах розміщені головно великі фотоґрафії бувших питомців Інституту. На другім і третім поверху містяться кімнати, в яких мешкають студенти. Треба ще зазначити, що будинок є розділений на дві части, так що в однім крилі будинку мешкають лише дівчата.

У клясах Інституту відбуваються виклади української мови, історії, літератури, горожанства та музики. Тут також є місце для вправ студентів у шкільній роботі. В бібліотеці є великий засіб книжок з кожної ґалузи українського знання. Тут також є багато дуже цінних та рідких на книжковім ринку видань. Міститься тут окремо шафа з важними підручниками для шкільної науки, так, що студент чи студентка не потребують йти до міста, чи до школи позичати книжку-підручник для науки, але можуть використовувати знання згромаджене у власній бібліотеці Інституту. Салю для вправ вживає велика частина молодих хлопців. Тут також, під проводом та наглядом вчаться ріжних фізичних вправ та сценічних рухів.

Студенти мають свою орґанізацію-кружок „Каменярі". Цей кружок має свої активности і досить інтензивно працює. Він відбуває тижневі сходини, на котрих дає нагоду своїм членам пробувати сил в дебатуванню, промовах, концертових та других виступах. Цей сам кружок рік річно уладжує змагання в дебатах з другими кружками. Він також видає студентський журнал „Каменярі", в котрім все є місце на літературні спроби.

Кінчаючи ці скромні нотатки про Інститут треба признати, що Інститут ім. П. Могили (і також Інститут ім. М. Грушевського в Едмонтоні) являється найбільшою виховною силою в розвою канадійських українців після війни. З цего Інституту, в першій мірі, вийшли учителі, які були свідомі свого народнього „я"; вони в кожнім закутку провінції, або і далі, показались багато свідомішими та активнішими, як ті, котрі виховувалися під чужим впливом і мали лише науку, а не мали виховання та характеру. З цего Інституту вийшло поверх 1500 питомців. Багато з них тепер є визначними професіоналістами, котрі мають багато значіння у даванню напряму українському громадянству в нашім горожанськім життю Канади. Багато з них є учителями та торговцями. Певна частина, що має другі заняття, визначається добрим розумінням наших справ. Бувші вихованки Інституту є тепер порозкидані по всіх закутках Канади та Злучених Держав. Всі вони чуються як частина одної великої родини, які себе розуміють і спільно відчувають громадські потреби.

Нехай цих кілька слів йде в рекорд історії канадійських українців, щоб „несонним снилось", що Інститут ім. П. Могили в Саскатуні зробив і дальше робить свою велику частину культурно-виховної праці для будови здорового громадянського життя в новій, прибраній країні. А ця праця спрямована так, щоб ми були також помічними справам рідної землі.

Ів. Данильчук.

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. П. МОГИЛИ
САСКАТУН

НАЦІОНАЛЬНІ КОНҐРЕСИ У РІЖНИХ НАРОДІВ.

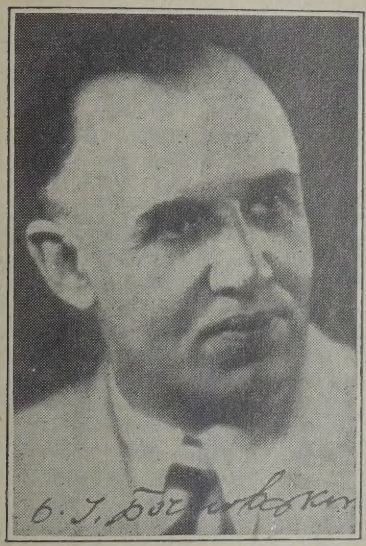

ПРОФ. О. І. БОЧКОВСЬКИЙ,

відпоручник Української Господарської Академії в Подебрадах. З Европи до Канади прибув 11 червня 1936 року до порту Квебеку. Переїхав цілу Канаду від сходу на захід аж до Венкувера й Вікторії. Відвідав кругло 100 місцевостей, де живуть українці, і виголосив 102 виклади на різні наукові теми, головно в звязку з українським питанням. З Канади виїхав 1 листопада 1936 до Злучених Держав, там відвідав деякі важні місцевости і 18 листопада відплив з Ню Йорку до Европи великим англійським кораблем Квін Мері.

Від двох років в українському громадянстві та пресі живо дебатується справа всеукраїнського національного конґресу. Учасників цієї дебати, звичайно, цікавить питання — чи в інших народів такі всенаціональні конґреси відбувалися та яку ролю відограли вони в їхніх визвольних змаганнях і рухах?

Цей коротенький та загальний мій нарис має дати відповідь на згори поставлене питання.

Можна наперед зазначити, що думка всенаціонального обєднання у тій чи іншій формі, скорше чи пізніше, виринає конкретно в життю кожного поневоленого народу. Це природно, бо вона є безпосереднім висловом творчої та живої ідеї національної соборности. Залежно від політичних обставин, в яких живе даний нарід, ця думка національної консолідації виявляється назовні у такій або іншій конкретній формі. Всенаціональний конґрес — є найприроднішим її виявом, але не завжди з політичних причин можливим до здійснення.

Поневоленим народам нераз — (в деяких фазах їх визвольної боротьби) — доводиться маскувати свою тактику: отже говорити езопівською мовою, зрозумілою тільки для своїх та „мімікрувати" перед ворогом свої визвольні змагання. Прикладом такої національної мімікрії можуть бути, напр., співочі фестівалі балтійських народів (естонців, лотишів, фінів), що відограли велику ролю в національному відродженню та самоозначенню згаданих народів, а фактично були замаскованими їхніми національними конґресами, на яких, під захистом співочих урочистостей, обговорювалися програма й тактика національної праці на найблищий час.

Сіоністичні Конґреси.

У деяких народів національні конґреси відбувалися у своїй чистій і незамаскованій формі. Наприклад, у жидів національної протиасимілянтської орієнтації. Є загально відома роля та значіння світових сіоністичних конґресів і не має отже потреби довше тут на них зупинятися. Можемо обмежитися твердженням, що во-

ни мали найбільший вплив на формування жидівської національної ідеології та що творча й конструктивна робота жидів у Палєстині — це передовсім і взагалі діло сіоністичних конґресів.

Індуські конґреси.

Або візьмемо інший приклад: всеіндуські національні конґреси, які від 1885 р. відбуваються реґулярно та періодично. Тяжко собі уявити питання з націологічного боку складніще за індуське. Не має мабудь на світі більш пошматованого (й то під кожним оглядом) народу, ніж індуський. Індія це країна безчисленних антаґонізмів і безприкладної внутрішньої атомізації. Поняття індуської нації в розумінню навіть сутовнутрішньої соборности — може видаватися для стороннього обсерватора або парадоксом, або просто абсурдом. А проте, під впливом всеіндуських конґресів, що фактично є індуським національним парляментом, — перед нашими очима, на протязі останніх кількох десятиліть, — твориться модерна індуська нація, ведеться успішна протианґлійська боротьба та чим далі стає більше актуальною й етапами здійснюється справа повстання індуської держави, лише домініяльно звязаної з Анґлією.

Проф. О. І. Бочковський між членами Союзу Бувших Українських Вояків в Монтреалі.

Катальонці.

Іншим, не менш цікавим прикладом, під цим оглядом, можуть бути всекатальонські т. зв. муніципальні конґреси. Каталонці — це нарід під кожним оглядом сутопрактичний; нарід, що методою мінімальних домагань пляново й послідовно здійснює свої максимальні досягнення. Катальонці вміло використали дуже обмежені можливости комунальної самоуправи за часів еспанської монархії для внутрішньої орґанізації свого народу. В 1892 р. вони скликали свій історичний конґрес у Манресі, де ухвалена була відома їхня „манреська проґрама", що в головних рисах накреслила всебічний плян каталонської національно-визвольної акції, яка відтак здійснювалася виключно муніципальним шляхом. На дальших кількох конґресах ця програма була виправлена, поглиблена й доповнена. Протягом сорока років каталонці систематично працювали над її здійсненням. Сьогоднішня каталонська автономна держава, зразково орґанізована, — є вислідом цієї праці. На іншому місці я докладно змалював цей бік каталонського питання; через це обмежуся тут попереду сказаним і додам лише, що на передодні повстання каталонської держави — її теперішній голова, полковник Масіа, скликав у Гавані (1928 р.) всекаталонську провізорну конституанту, що ухвалила проєкт каталонської конституції, який фактично був використаний у Барсельоні на весну 1930 р., після революції.

Чехи.

Не має поневоленого народу, в історії визвольної боротьби якого ми не зустрілися б з фактом національного конґресу, здійсненого в тій або іншій формі. Розміри цього загально-інформаційного нарису не дозволяють мені наводити тут дальші цікаві приклади для ілюстрації цього твердження. Закінчу тому ці уваги двома фактами з життя чеського народу, визвольна боротьба якого під багатьома оглядами має всі познаки клясицизму.

Звичайно, що ідея національного обєднання найболючіще відчувається підчас всенаціональної загрози чи катастрофи. Чехи, як і всі поневолені народи Европи, особливо дошкульно відчували потребу всенаціональної консолідації підчас світової війни. На цю отже добу припадають дві найцікавіші маніфестації чеського національного соборництва.

Маю на увазі т. зв. „Декларацію 6 січня 1918 р." й особливо „національну присягу" 17 квітня тогож самого року — дві події справді епохального значіння в історії самостійницької боротьби чеського народу проти Австрії. Фактично обидві вони були виявом національної волі у формі всенаціональних конґресів, скликаних ad hoc.

Перша з них „Deklarace trikralova" — це власне конґрес у Празі 6 січня 1918 всіх парляментських та соймових чеських послів зо всіх історичних чеських країн. Ці сходини були свого роду всенаціональним плебисцитом політичних мандатантів народу за чеську самостійність та волю, словом, за повне самоозначення чеського народу. В цій історичній заяві було рішучо зазначено, що чехи в ніякім разі не могли б пристати на такий мир, який не забезпечував би їм „справедливости й волі". Для них це не був би мир, але тільки початок нової стихійної боротьби за державну самостійність, для якої „наш нарід напружив би до крайньої межі всі свої ду-

ховні та матеріяльні сили, щоб вести цю безоглядну боротьбу аж до щасливого довершення".

Актом не менш історичного значіння є славетна чеська „національна присяга" з 17 квітня 1918 року. Ініціятором і автором її був відомий чеський письменник — Ал. Ірасек. Взагалі ж цей квітневий маніфест був закликом чеських літераторів і працьовників пера до народу. Закликом до непримиримої боротьби за волю й самостійність. Відчитав його на згаданих урочистих зборах у Празі Ал. Ірасек. Всі присутні склали відтак національну присягу на вірність своєму народові в його боротьбі за самостійність.

Ніщо краще не характеризує цей історичний акт, як далі наведений кінцевий уступ з цієї чеської національної присяги.

„В певній та непохитній вірі в остаточну перемогу найсвятіщих своїх прав, вірючи в остаточну перемогу права над насильством, волі над неволею, демократії над привилеями, правди над брехнею, — ми в цей переломовий мент світової історії підносимо наші руки для присяги; згадуючи память наших дорогих попередників і перед очима воскресшого народу та перед могилами загинувших, ми, в щирому обєднанню наших душ присягаємо нині й на будуче: ми непохитно лишимося там, де стоїмо! Вірні в праці, вірні в боротьбі, вірні в недолі, вірні аж до могили! Ми

ЗНИЖЕНІ ЦІНИ — ВЕЛИКА ВИПРОДАЖ:

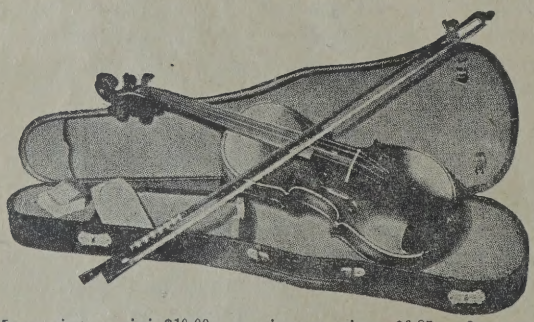

10% знижки — хто пришле з замовленням на інструменти цей купон.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР: Ґрамофонових рекордів, Музичних інструментів, Старокрайових ниток „D.МїС.", — Канви та взорів до вишивання.

Мандоліна в ціні $10.00; спеціяльна ціна $6 85
Мандоліна в ціні 14.50; спеціяльна ціна 10.00
Футерало для мандоліни з замком — ціна 3.00
Гітара в ціні .... 10.00; спеціяльна ціна 6.85
Гітара в ціні .... 14.25; спеціяльна ціна 10.00
Скрипка в ціні .. 7.50; спеціяльна ціна 4.95
Скрипка в ціні .. 13.50; спеціяльна ціна 9.50
Футерало на пів футроване з гарним замком $3.00, тепер $2.50

Футерало з імітованої шкіри, гарно викінчене $7.50, тепер $5.75
Смик з бразилійського дерева в ціні $1.25, тепер $1.00
Смик з червоного дерева, гарно викінчений в ціні $2.45, тепер $1.50
(Скрипки, футерала та смики для дітий ¾ величини в самій ціні).

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ В САСКАТУНІ МАЄ НА СКЛАДІ: Найновіші театральні книжки та прибори до характеризації, ноти для хорів, оповідання, повісти, романи та всі видання діточої бібліотеки „СВІТ ДИТИНИ", і шкільні книжки.

На бажання висилаємо наш новий катальоґ даром Всякі замовлення адресуйте до:

Ukrainian Book Store

BARRY HOTEL, SASKATOON, SASK.

витримаємо, аж доки не переможемо! Витримаємо, аж доки не зможемо привитати самостійність свого народу!..."

В цій чеській національній присязі яскраво підкреслена найвища мета всенаціонального обєднання поневоленого народу. В життю кожного народу буває такий історичний зворотний мент, коли такою національною присягою має бути урочисто заманіфестована його непохитна воля до самостійности та віра у непереможність визвольних змагань. Національний конґрес — це найкраща метода до виховання поневоленого народу в такім дусі. Це неминучий вишкіл на його шляхові до самостійности. Нарід, що цього не розуміє, чи не вміє обєднатися практично й реально для цієї мети, — дає доказ своєї національної та політичної незрілости й виставляється на небезпеку, що історія знехтує й перейде до денного порядку над його визвольними домаганнями, як що в рішучий мент він не зможе захистити їх заздалегідь зорґанізованим всенаціональним фронтом...

Проф. О. І. Бочковський.

РІДНИЙ КРАЙ.

Дома все тебе дратує,
Порошинка дошкуля;
Хто що скаже, пожартує, —
Втік би зараз відціля.

В самотині сидіть нудно,
Сум росте що-далі більш;
Вийдеш з хати, глянеш — людно,
Та журба гнітить ще гірш.

А не вспієш край свій кинуть,
Туга зараз забере;
Спогадання роєм линуть,
Забувається все зле.

Тепле літо, ясні зорі —
Все тихесенько сплива;
Блимне слізка в твоїм зорі,
Жаль потроху ожива.

Все, що гудив, все те нині
Якимсь чаром віддає,
Рідна мова на чужині
Ще милішою стає.

Рідна хата, мов та квітка,
Що скрашає ввесь квітник.
З рідним краєм якась нитка
Тебе звязує навік.

Її хочеш розірвати,
А вона усе міцніш;
Подаєшся мандрувати,
Але там іще смутніш.

Ти шукаєш собі волі,
Переходиш всі світи,
Але там немає долі,
Там нема тобі мети.

Під яким би небом ясним
Врешті ти не опинивсь, —
Ні, не буде воно красним,
Як було своє колись.

Час підійде — ми вміраєм,
Бо на все своя пора;
Тільки жаль за рідним краєм
Серед люду не вміра.

Павло Грабовський.

Українські жінки, учасниці 20-го ювілейного народнього зїзду в Саскатуні, 1936 року.

ДЕРЕВА КРУГОМ ХАТИ.

Плеканням цвітів і дерев я перенявся від 1922 року, то є від часу, коли я, подорожуючи по ріжних краях західної Европи, приглянувся доволі, як культурні народи уміють використовувати дари природи і прикрашу-

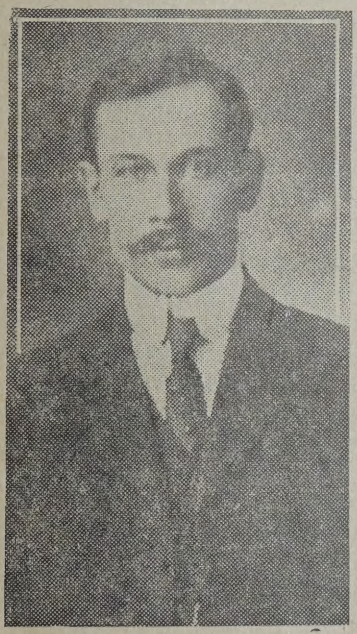

Петро Зварич.

ють свої доми, віллі і публичні будівлі ароматичними цвітами, кущами, деревами, тинами, садами і травниками та парками. Мені аж жаль робилося на серці, коли я мимоволі мусів порівнувати ці артистичні картини, які я бачив, з монотонністю і наготою наших хуторів фармерських в західній Канаді, або міст і місточок, де хіба кілька осик, або смерек можна на самоті побачити. Або знов в нашій нещасливій Галичині, де то по більшій части повно кривих верб, бзини, лопухів, репяхів, кропиви і то на подвірях, на толоці, на цвинтарях, коло церков, а навіть коло ґімназій, коло староств і в парках.

Мене справді зібрала досада і я торжественно прирік посвятити решту свого життя для плекання і розмножування цвітів, кущів і дерев для прикраси домів і міст в новій вітчині. Моє бажання скоро сповнилося, бо кріза виперла мене з бизнесу і тепер огородництво стало моїм улюбленим заняттям. За 10 літ я набрав стільки досвіду, що можу писати, говорити і наводити приміри інших досвідчених огородників, що й в західній Канаді в степових провінціях можна мати майже половину тих цвітів, дерев і овочів, що ростуть в східній Канаді, або в Брітіш Коломбії.

За цих 10 літ я заповнив свій два акровий город сотками родів цвітів, ріжних цвитучих кущів, дерев і всячини, що тільки можна подибати в ріжних катальоґах насіння. За той час цей городець видав на кілька тисяч доларів вартости (беручи ціну після катальоґів) безнастанно ростучих (перенніелс) цвітів, корчів і дерев для членів огородничого товариства, яке я зорґанізував в 1927 році і яке мало звиж 110 членів. Нині наше місточко Веґревил пишається, мов в килимі, бо майже всі мешканці в перегони прикрашують зовні свої помешкання і публичні інституції. А за їх приміром ідуть фармері. Цвітів, кущів і листових та шпилькових дерев є всюди подостатком, а тепер черга на овочеві дерева іде дуже скорими скоками. Суниць, малинів, веприн (порічки), аґресту і вишень є вже подостатком, і хто хоче, може їх легко

і дешево дістати від сусіда, або за пів ціни з моєї шкілки. Послідними роками ідуть в перегони на сади яблінок, слив, грушок і оріхів.

Щоб не виглядало на самохвальбу, я себе і свій город лишу тепер на боці, а перейду по черзі головніші городи українських фармерів в околиці Веґревил.

Найстаршим (12-літнім) і найкращим є город Василя Саламандика (С. 16, Т 53, Р. 15, З. 4 М.), про котрий свого часу писалося багато в анґлійських журналах і який послідними роками відвідали тисячі цікавих гостей з близьких і далеких сторін. Около 15 літ тому назад стояла тут над балтою-багном маленька самітна хатинка з піддашем, окружена ланами золотистої пшениці. За яких 5 літ балта висохла, а її серединою проведено і висипано простісеньку дорогу, розділяючи величезний чотирокутник на дві части. Північна часть, це фармерське обійстя і город для ярини, а полуднева часть занимає помешкання, травники, цвітники, сад, шкілку і пасіку. Чотирокутник цей займає около 16 акрів і поділений на шість секцій розмежованих від себе мов хінським муром великими 25 стіп російськими тополями, що збитими фалянґами стримують північні і західні вітри і дають захист зимою і літом. Звертаючи з дороги на захід через залізні ворота, очам нашим представляється величавий вигляд майдану, порослого зеленою, коротенькою травицею, рівна гладка доріжка до мурованої хати, з півночі тин з караґани попри лісок, а з полудня ряди соснів, дальше яблінок, груш, слив, порічок, аґресту, малин і всякого добра, що аж очі зриває.

Військовим людям представляється немов би це була площа для військових вправ і ціла бриґада війська зібралася на ній на параду і готова до дефіляди перед своїм командантом. Нічого надзвичайного побачити тут майже кождої неділі серед літа від 10—15 авт і кількадесять гостей з ріжних сторін, що прибули оглядати красу і налюбуватись нею, а сердега Саламандик стрічає їх, водить всюди, показує, пояснює, дає дещо покушати, а дещо беруть самі, як він не бачить, і так день минає, як одна година.

Багато приїздять, щоб побачити все те, дещо довідатися, навчитися і скористати та й собі зачинати такеж діло, але більшість глядачів, то тільки так собі з цікавости, подивитись, мати добрий час тай тільки всего. Шкода лише, що хазяїнові час гаять.

Модерної мурованої хати не берусь описувати в детайлях, бо це не є предметом заголовка, хіба тільки скажу, що вона дуже підхожа до окруження, а окруження до неї. Обширний ґанок від сходу, оброслий диким листатим виноградом незвичайно імпонує глядачеві. Пнучийся по стінах виноград (Вірджінія кріпер) не тільки прикрашує будинок, але також стримує горячі проміння сонця зо сходу і від полудня і тому в кімнатах дуже приємно і холодно літом. (По містах знов стримує порохи з вулиці).

Щодо овочевих дерев, то найбільше має так званих райських яблок (креб еплс). Є їх кілька родів величини кводра і великого мідяка (капера). Є також і звичайні яблінки середньої величини та ці ще молоді і не родять так обильно, як райські. Попит на ці яблока великий, бо з них кращий і смачніший „джелі", як з купованих яблок. Слив є також кількадесять ріжних родів і назв — є білі, червоні і чорні, малої і середньої величини і смачні їсти їх сирі, а ще

смачніші варені на презерви, або повила. Щодо дрібних кущевих овочів, то про це вже й воробці добре знають, що вони найсмачніші і їх найбільше в кожнім порядним саді.

Честь, слава і щира дяка панству Саламандикам за їх трудолюбивість, тяжку працю і гарний примір до наслідування дбайливих, поступових українських фармерів.

Другим з черги є город п. Касіяна Скакуна з околиці Прут, коло Вилінґдон. Своїм розміром є він на половину менший, а віком два роки молодший від Саламандикового. Щодо порядку, розкладу і чистоти, то майже нема між ними ріжниці. У пана Скакуна город також пляново поділений на 3 секції високими і широкими та густими тинами з караґани і дерев. Першорядний захист для ярини, овочевих дерев, цвітів і пасіки, яка видала для нього цего року досить поважний дохід з меду. Він більше спеціялізується в плеканню молоднику, ще й доброї якости ярини. Сливи його цего року дуже гарно зародили, бо було в його околиці подостатком дощу. Користаючи з частих відвідин гостей він придумав спосіб гідний прав-

Недільна Школа при Українській Православній Парохії св. Івана в Едмонтоні, Алта., 1936

дивого, щирого і жертвенного патріота. Найперше веде вас до маленької, може 6—7 літньої сливи, яка має яких 20 гилячок на ярд довгих і більшість з них лежать на землі на сіні обладовані тягаром сливок, званих „Том Том Чері" і так каже: „Даю на 15 дол. вартости щепів з своєї шкілки тому, хто найблизше вгадає, кілько є слив на цій деревині. Я їх точно порахував, записав і в запечатаній коверті доручив касієрові нашої Української Православної Церкви. Вгадуйте не менше, як 1000, а не більше як 3000. Оден вгад коштує 10 ц., а дохід на церкву". Зміркувавши, що на кождій галузці є около 100 сливок, а є понад 20 галузок, я подав свій здогад на 2550, а мій син на 2350 і він сказав, що один з нас вгадав досить близько до дійсного числа.

На жаль треба згадати, що між його сливами появилася якась заразаплісність, чого я не бачив в інших садах і що є новиною для мене. Та це, здається, з причини надміру вогкости з землі і повітря і він рад, що з університету стараються йому на це найти відповідну пораду.

Щирість, прихильність і порада з власного досвіду зі сторони п. Касіяна є дуже великим чинником в тій околиці і є велика надія, що його початки в найблизших роках поширяться в найдальші сторони української кольонії понад і поза ріку Саскачеван, де є подостатком відповідної землі для всякого рода овочевих дерев.

На трету нагороду заслугує „вишневий садок коло хати" бувшого українського посла п. Вас. Федуна, в околиці Кракова, який свого часу так ентузіястично писав про „сенд черіс" в „Українськім Голосі". Під цю пору його сад-шкілка не є аж надто претенсійний, хоч має кілька сот черешень, кількадесять слив і з 10 яблінок та будучність покаже, чи він не випередить своїх контестантів під деякими зглядами, бо він взявся до розмножування і щеплення на велику скалю для збуту серед загалу. Цих 10 яблінок він викохав з насіння старокраєвих яблок. Мав з початку коло 100 деревець і вони так мучилися і вимерзали протягом 10 літ, що осталось тільки десять, які так загартувалися, що минулорічна зима, хоч яка була остра, цілком їх не ушкодила, а цего року так гарно зародили, аж мило дивитися на них. Яблока величини срібного півдолара, а деякі доходять до величини долара і коли не буде цеї осени у вересні морозу, то достигнуть. Одні з них білі, як папір, другі червоні, інші жовті, або зелені, а всі тверді — зимові.

Плекає також морелі, та ці поки що ще не родять.

На четверте місце ставлю город своєї тітки Анни Порайко, яка так, як і я, дуже залюбилася в цвітах і спроваджує їх з ріжних сторін Канади та пильно насаджує і плекає їх для прикраси хати та подвіря і обширного города. В цім городі, я думаю, вона більше зібрала огірків цего року (безморозного), як Оканаґан Велий видала. Вона любить також всякого рода листові дерева, цвітучі кущі та всякі новости, які тільки оголошують фахові огородники і склади насіння. Дивно, як то старша і слабовита людина побивається над такими змаганнями, а тут тисячі безробітних тиняються по Канаді, де є тільки урожайної землі і нагоди зробити капітал з нічого. Тільки брак відваги, доброї волі, завзяття і витревалости.

Плекання і управа дерев не є надзвичайно трудні, бодай не більше, як плекання ярини. Деякі дерева ростуть

з насіння, а деякі з прутиків-однолітків саджениць. Насіння має висохнути; його садиться в осени, на весні зійде і треба його старанно від бурянів обсапувати, а в часі посухи поливати. Коли деревина чи корч росте і деякі з них випускають літорости (пасенки) з коріння, то ці треба стинати, щоб головний пень ліпше розвивався і скорше дозрівав та цвив.

Для доброго успіху головні вимоги є такі: 1) добра урожайна земля, то є пісковатий чорнозем, а жовта глина під ним; 2) відповідний захист від вітрів, скотини і заяців, близька вода і відповідні огородничі знаряди до управи землі, до викопування дерев, обтинання галузок і щеплення.

Хто хоче близько хати посадити пнучийся на стіни виноград, боз, ясмін, гонейсокл або устроїти цвітник і засіяти траву, а нема доброї землі, то не є дуже тяжка і коштовна робота зорати довкола хати тверду глину з пивниці, забрати її скрипою чи возом на подвіря, десь в долинку, а на її місце навезти доброї, управної землі з іншого місця фарми і на одну стопу насипати і зі старим гноєм добре вимішати. На захист (віндбрейк) можна спровадити за дармо саджениці російських тополь, клені (мейпл), ясені (ґрін еш), шпилькові дерева з домініяльних шкілок з Індіян Гед, або з Сатерленд, Саск., або можна їх самому виплекати з насіння, якого можна легко дістати на фармах.

Клені, ясені, берези, берести і грабина (ограб, мавнтейн еш), ростуть досить скоро, є довголітні і доставляють твердого матеріялу до всяких виробів на фармі. Чатинні або шпилькові дерева дають добрий захист зимою і літом від вітрів і своєю зеленю надають окруженню і обійстю живий мальовничий образець і свідчать про дбайливість властителя. Добре булоб понасаджувати дерева кругом фарми попри огорожу, а коли виростуть, уживати їх замісць стовпців і до них прибивати дріт, а крім того вони стримувалиб вітри, що здувають урожайний чорнозем і пустошать землю.

Щоби дерева скоро і буйно росли, їх конечно треба сапати кілька разів протягом літа, щоб буряни, а передовсім перій не заростали і не забирали вогкости з землі. Майже по кожнім дощи, коли земля зверху трохи присохне, повиннося поверхню заскородити бороною чи ручним або кінним ралом, а тоді убивається буряни, коли вони ще маленькі і через зрушення землі на поверхні затримується вогкість під сподом, бо зрушена земля не висихає так скоро, як тверда.

НАСІННЯ ДЛЯ ГОРОДА

Насіння для города високої якости... плекане експертами і урядово тестоване.

Плекайте всего подостатком, аби їсти свіжим і дешево заховати на зиму.

Наше насіння родить багато, а коштує так мало. Ви можете дістати вибір **10 великих пачок доброї ярини за так малу ціну, як 25 центів з пересилкою.** Чому не спробувати?

Все насіння від 3 до 4 ц. за велику пачку насіння високої якости.

Ми маємо задоволених покупців по цілій Канаді, і ми певні, що ви також будете задоволені. — СПРОБУЙТЕ!

Піддержуйте українську фірму... а цим піддержите український промисл.

Пишіть за нашим безплатним катальоґом насіння на 1937 рік.

FARMERS' SEED HOUSE
HAMTON, SASK.

Я міг би ще багато говорити про розмножування і плекання цвітів для прикраси домів, але цю тему відкладаю до слідуючого календаря на 1938 рік. Коротко скажу, що шкільні трости повинні домагатися від своїх учителів, щоб вони закладали шкілки на шкільних площах і практично демонстрували дітям і старшим про все, що можна плекати в городі. На це є відповідна література, книжки, маґазини, цінники насінь і хто як не учитель, чи священик повинні бути першими взятися до цеї благородної праці. Також заряди Народних Домів і церковні брацтва повинні подбати, щоб площі коло цих інституцій були обсаджені деревами, кущами і цвітами, бо це ознака висшої культури. Я студіював і переконався, що люди, що люблять це заняття, плекають цвіти і дерева, є дуже лагідної, щирої вдачі, твердого характеру, зичливі, балакучі і благородні.

На закінчення статті подаю до відома читачів, що я рік-річно збираю багато насіння цвітів зимових, що з коріння ростуть кожного року і їх дуже дешево розпродую, бо около 30 родів за $1.00. Думаю вислати около 50 колекцій для нових передплатників „Українського Голосу" на премію. Отже хто зєднає передплатника, дістане нагороду, якою буде до смерти вдоволений.

Хто зараз готов братися до роботи, то таким раджу написати до українського фахового садівника на адресу Sadok-Nursery, Selkirk Road, R. R. 1, Winnipeg, бо він дешево і добру садовину продає.

Коли б хто хотів якої поради, насіння деревець від мене, повинен прислати бодай 25 центів за лист чи окази, інакше відповіди не буде. Я переконався, що коли хтось дістає щось за дармо, то не цінить його, марнує і не користає, а заплативши має більше задоволення, доцінює краще і користає з нього.

Петро Зварич.

ГУМОР.

Оправдався.

— Пане, ви на зборах робили якісь натяки і все говорили „осел". Кого ви мали на думці?

— Но, но! Будьте спокійні. Таж є більше ослів крім вас!...

Пяниця.

Прохожого зачіпає підпитий панок:

— Пе-пе-перепрошую, котра те-те-тепер година?

— Пята.

— Чи-чи-чи пята ше ни-нині, чи пята вже за-за-завтра?

Відтявся.

Фармер приїзджає до міста і бачить на вулиці збіговище людей. Питається одного прохожого:

— Прошу пана, що там сталося?

— Що? Корова знесла яйце...

— Ага! — відповідає фармер, — з нього певно буде таке теля, як ви пане.

Побожний.

Хвалиться сусідка сусідці: О, мій чоловік дуже побожний. Не трапилося ще ніколи, щоб мене в неділю бив.

ПРО СТАЙНІ.

Стайні будується на довший протяг часу. Тому при будові стайні треба уважно вирішити її положення. Коли стайня є побудована після доброго обдумання, вона додає багато прикраси до всього обійстя. Це справляє приємність не тільки господареві та його родині, але й всім іншим фармерам, що мешкають у тій околиці, ба навіть подорожним.

Найважніші вимоги, над якими треба застановитися при будові стайні, є: 1) Вигода. 2) Дешевість. 3) Санітарність. Обговоримо коротко кожну з тих трьох умов.

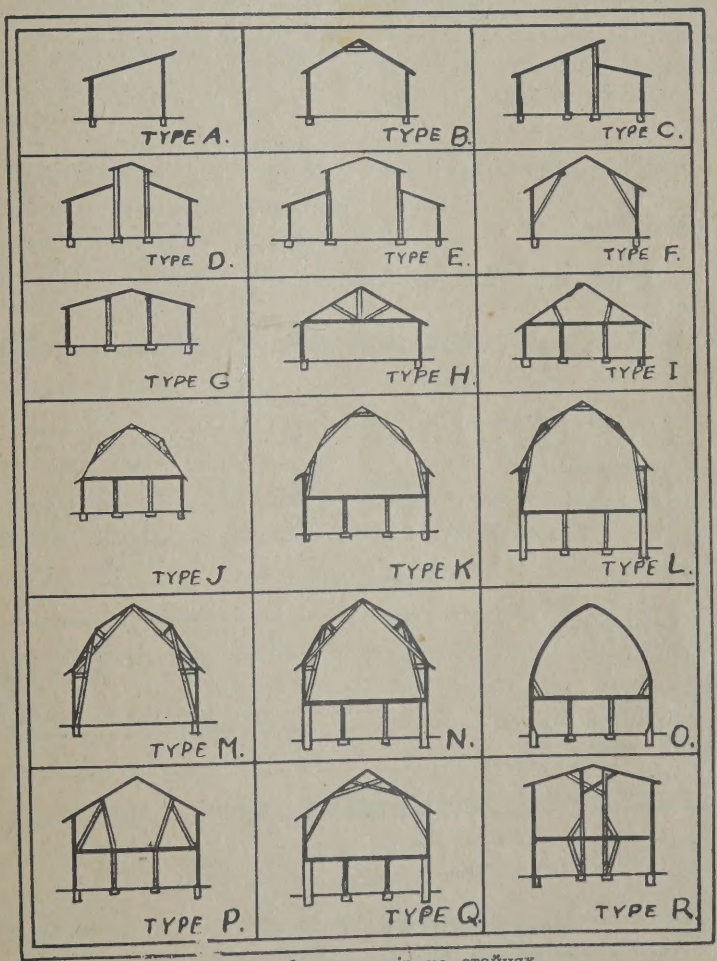

Обр. 1. Форми дахів на стайнях.

1. Вигода.

Тут треба вважати на те, щоб положення стайні було не тільки прикрасою обійстя, але й щоб було не далеко від дому. До стайні треба що

дня по кілька разів навідуватися. Коли вона є недалеко від мешкання, то менше кроків і часу треба зуживати на ходження до стайні. У протягу цілого року час і енерґія, які зуживається на приступ і відступ зо стайні, будуть досить поважні, коли стайня є задалеко від мешкання. Те саме відноситься до керниці, з якої вживається воду у стайні. Носити воду до стайні — це велика й тяжка праця, коли керниця є задалеко. Коли ж води не носиться, лише гониться худобу до води, то й з цего є шкода, бо на холоді, чи морозах, худоба не пє досить води і на цім тратить господар.

При внутрішнім поділі стайні треба вирішити, куди худоба має стояти. Коли худоба стоїть до середини головами, то треба мати два проходи попри стіни. Це займає більше місця і, розуміється, кошт буде більший. У такій стайні лекше удержувати вентиляцію, бо кубічний простір на число худоби лекше осягнути. Звичайно худобу ставиться головами до стін з проходом по середині. Така стайня дешевше коштує та й чищення її забирає менше часу.

Прохід, чи коридор, повинен бути не вузший як 4 стопі, а 7 стіп ширини буде вигідніший. Для зменшення кошту і вигоди стайні будують так, щоб на поді мати місце на сіно і засіки на дерть. Коли стайня в цей спосіб уряджена, то добре мати відділено окремий засік, або й кімнату, куди скидалосяб сіно з поду та бралося б зерно чи дерть з засіку. Це є порадним для того, щоб у стайні лекше удержати чистоту і зменшити порохи.

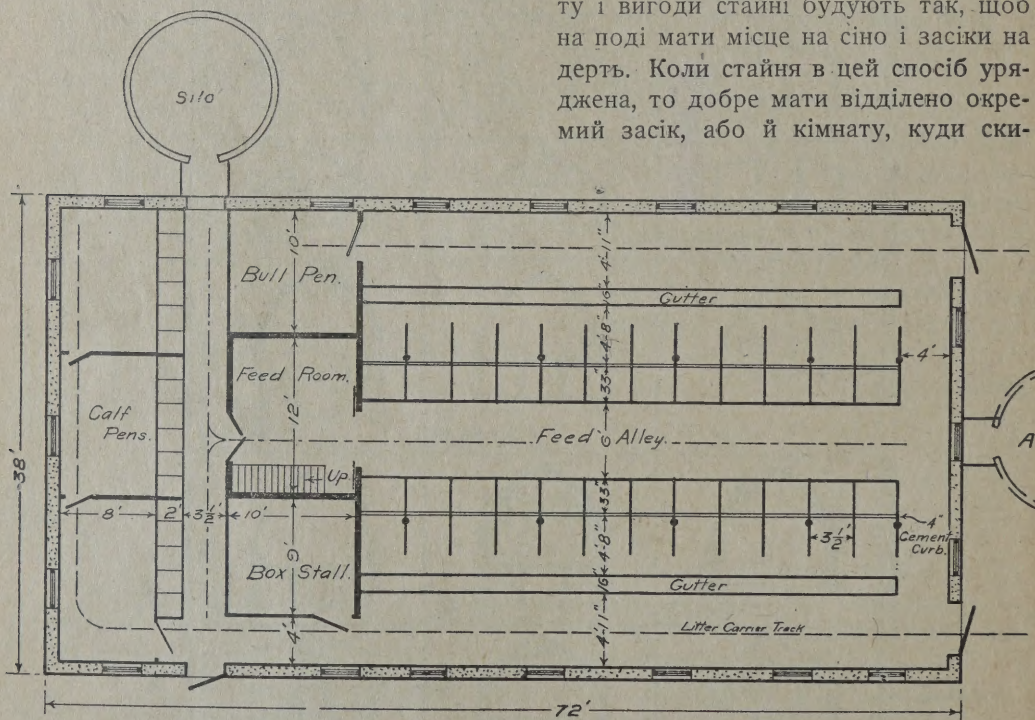

Обр. 2. Плян стайні для дійних коров.

Положення та величина стійлів, корит, жолобів та каналів представлені на образку ч. 6. Стійла порадно переділювати так, щоб більші штуки

стояли у більших, а менші у менших. Це значить, що довжина стійлів може бути від 5 до 6 стіп. Коли ж це невигідно робити, то для коров роблять стійла 5 стіп довгі, а для коней 7 стіп. Ясла є від 1½ до 2 стіп ширини. Корита або канали роблять для худоби 5—6 цалів глибокі а 10—12 цалів широкі. Для коней канали є лише один або два цалі глибокі, а ширину роблять таку, щоб канал сходився з проходом незамітно. Для коров такі канали не є відповідні, бо їх кал є липкий і корови все будуть занечищені. Глибокі канали для коней є шкідливі. Вартість коня є в його ногах, особливо задніх. Коли канал є глибокий, ноги коня часом раптово зсунуться у рів чи канал. Це може пошкодити суставам або й цілій нозі. Спад між передом стійла, а задом його, звичайно один або півтора цаля, вистарчає.

Драбину на гору звичайно ставлять у відділі, чи стійлі, де скидають сіно з гори. Це не спричинить протягів у стайні, тай вона не буде на заваді.

Дуже порадно мати окрему кімнату на упряж, замісць вішати її на кілках позад коней. В окремій кімнаті упряж не підлягає великим і наглим змінам температури та вогкости, тому довше може послужити. Та й чистою вона буде, бо не буде скинена з кілків і топтана у гною.

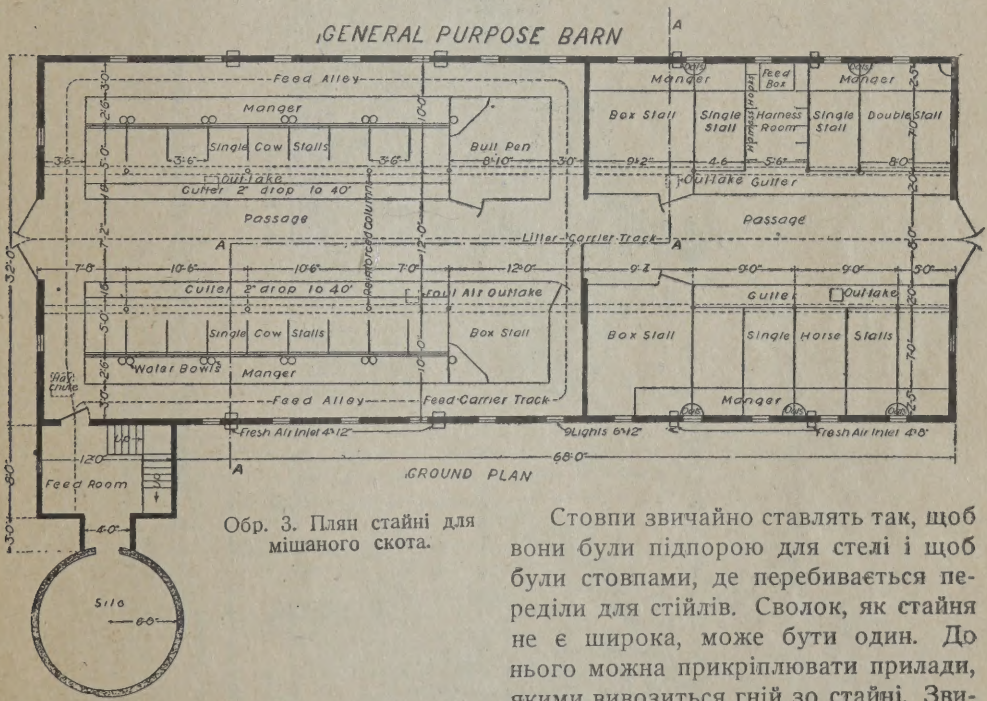

Обр. 3. Плян стайні для мішаного скота.

Стовпи звичайно ставлять так, щоб вони були підпорою для стелі і щоб були стовпами, де перебивається переділи для стійлів. Сволок, як стайня не є широка, може бути один. До нього можна прикріплювати прилади, якими вивозиться гній зо стайні. Звичайно ставлять два сволоки. Вони звичайно є там, де є стовпи, що підпирають їх і враз з тим піддержують стелю.

2. Дешевість.

При будові стайні форма, після якої стайню будується, впливає дуже багато на кошт. Стіни та дах найбільше коштують при будові стайні. Простий дах, як на „шанді", є найде-

шевший. Він не дає ніякого місця на склад сіна й іншої паші у піддашу. Дах, спадистий на два боки, є дорожчий, але має трохи місця на склад сіна. Дах ломаний є ще дорожчий, бо потребує майстра, який має знати, як його робити, та й матеріялу потребує більше. Під таким дахом є стільки ж місця, або й більше, як у стайні. На образку ч. 1. представлено, які є дахи на стайнях. Коли на поді, то є під дахом, є склад на поживу, то треба подбати, щоб стеля у стайні була щільно вибита, аби не було шпар, крізь які сопух міг би діставатися до поживи й робити її непринадною для худоби.

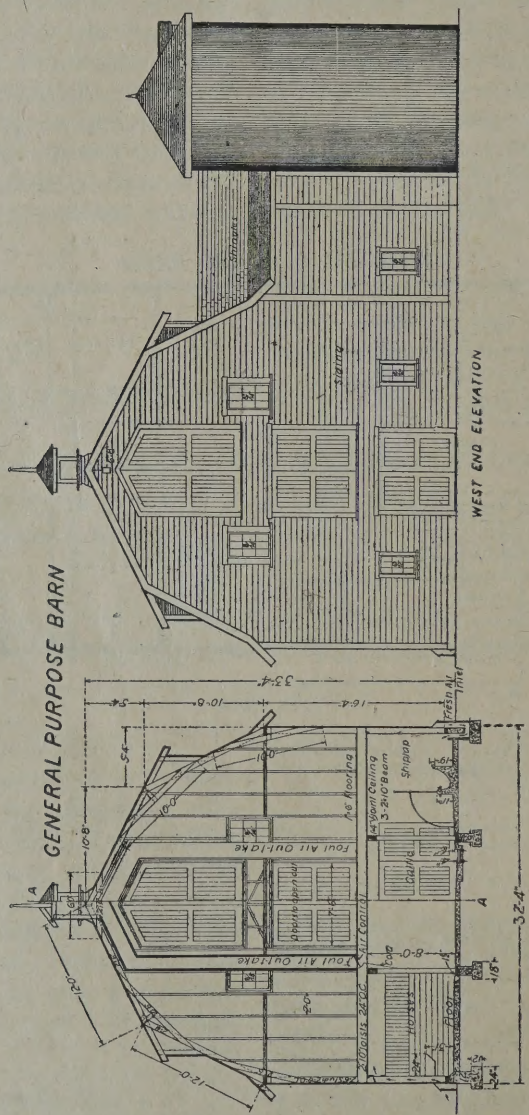

Обр. 4. Перед і розріз стайні для мішаного скота.

Стіни стайні щоб не були зависокі. Це звичайно осягається тим, що обчислюється кілько кубічного простору потрібно мати у стайні. На кожну дорослу худобину числять від 520 до 575 кубічних стіп, а на кожного коня від 600 до 650 кубічних стіп простору. Підлоги звичайно рахують до 50 квадратових стіп на кожну дорослу штуку худоби. Вище подані розміри дають початок, яку стайню будувати, як знається скільки худоби в ній має стояти. Тоді коридорі та проходи можна виміряти точніше, щоб при будові зуживалося як найменше матеріялу.

Форма стайні також має вплив на кошт. Круглий будинок (бо стайні будують і круглі) потребує менше матеріялу, ніж подовгастий. Хоч при будові круглого будинку може бути більше обрізків, яких не можливо буде ніде притулити. Це може піднести кошт такої стайні. Будинок квадратової форми теж потребує менше матеріялу, ніж подовгастий, або у формі кута. При будові такої стайні є нагода купувати такий матеріял, з якого не було б обрізків. Тут вже треба руководитися тим, якої форми будинок був би найвигідніший. А ті форми стайнів є ще у виді букви Т і латинської L. Тут вже вирішують місцеві вимоги, які є на даній фармі чи господарстві.

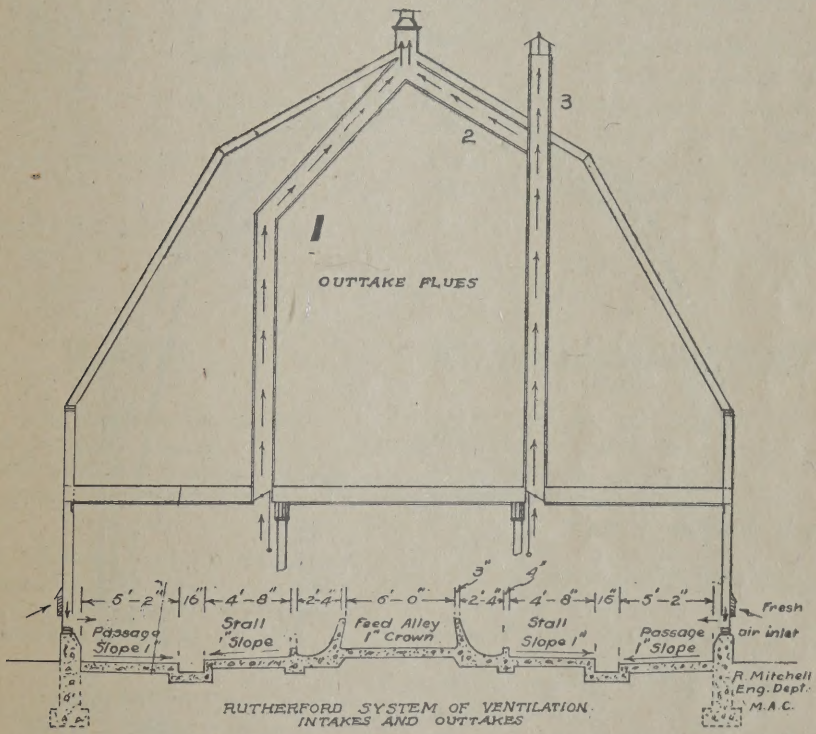

Обр. 5. Вентиляція Рутерфорда.

3. Санітарність.

До санітарности можна б зачислити і розміри, бо вони також впливають

на здоровля худоби. Але тому, що про них вже згадувалось вище, то й нема потреби їх повторювати. Згадаємо про світло, вентиляцію та білення.

Тому, що соняшне світло є найдешевший дезінфектант, стайня повинна мати достаточну скількість вікон, крізь які входило б багато світла. У темніших підсоннях вставляють вікон до 7 квадратових стіп на кожну штуку худоби. У підсонню, яке є в західній Канаді, 3½ до 4 квадратові стопі шкла вистарчає на кожну штуку худоби в стайні. Вікна у стайні порадно ставити якнайвище, щоб більше світла діставалось до середини, тай щоб худоба їх зчаста не вибивала. Це значить, що вікна повинні бути від 4 до 5 стіп від підлоги і верхом досягати майже до стелі. Подвійні вікна помо-

жуть вдержати в стайні тепло зимою і охоронять худобу від протягів. Коли у стайні є протяги чи шпари, в ній тяжко вдержати вентиляцію.

Відповідна вентиляція є необхідною для здоровля худоби. Корова приміром потребує два рази більше свіжого воздуху, ніж води й поживи. Обчислено, що кінь потребує 4924 кубічних стіп воздуху на годину, корова 3953, свиня 1510, вівця 929, а курка 37. Свіжий воздух до стайні пускається при помочі вентиляції. Це є отвори на вхід свіжого воздуху. Отвори на вхід воздуху мають бути такі, щоб на кожну штуку припадало около 8 квадратових цалів їх обєму. Отвори відхідні мають бути такі, щоб на кожну штуку припадало около 15 квадратових цалів. Розуміється, ті отвори

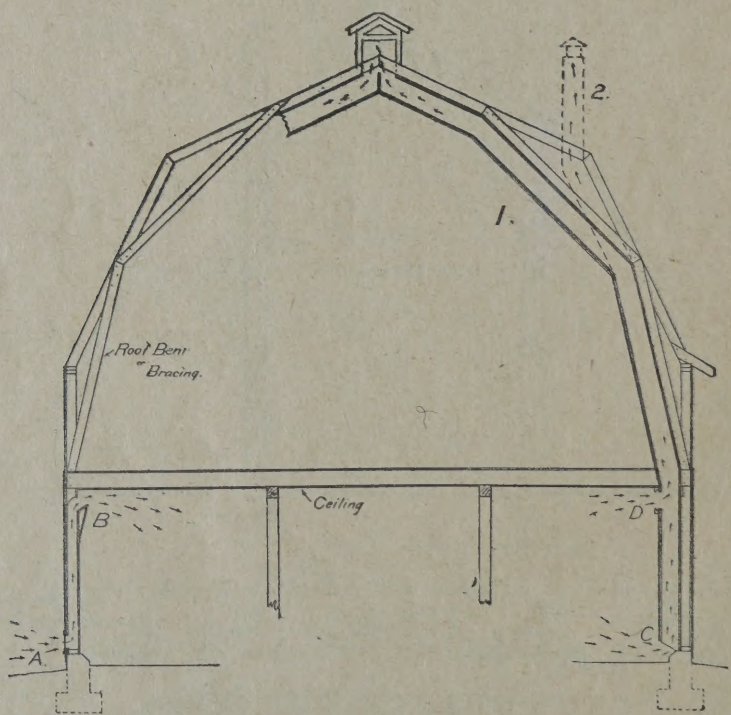

Обр. 6. Вентиляція Кінґа з розмірами проходів, стійлів, ясел та каналів.

належиться поділити й розмістити так, щоб всюди у стайні було свіже повітря.

На цім континенті вживається найбільше двох систем вентиляції. Це є система Кінґа і система Рутерфорда. Вони представлені на образках 6 і 5. Останніми часами повстало більше систем. Одна з них є досить проста, у формі комина десь при боці у стайні. Цей комин не досягає до підлоги около одної стопи і піднімається геть вище даха. Простір такого комина є звичайно дві стопі у квадраті.

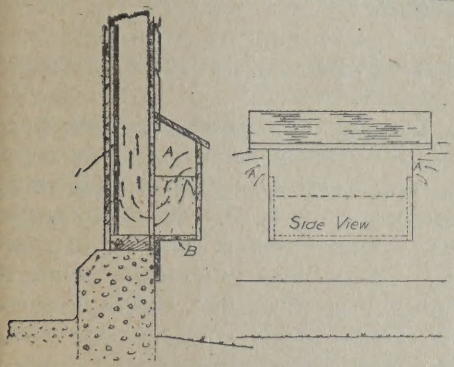

Обр. 7. Як будувати вентилятори.

При будові вентиляцій треба зважати, щоб вони були добре забудовані. Це значить, щоб у них не було ніяких шпар та дір. Це є найважніша вимога, коли бажається, щоб вентилятори були задоволяючими.

К. С. Продан.

Я ЧУЮ . . .

Я чую: неначе вітри зашуміли, —
То волі дихання усюди:
Скидають кайдани здавен занімілі,
Неволею гнічені люди.

Де сила і примус топтали ногами
Усяке живе поривання, —
Там поле широке рясніє борцями.
„До бою!" — лунає гукання.

Усе це я здалеку бачу і чую,
Навкруг же, у Рідному Краю,
Я, мучучись, тільки покору німую,
Невольницький стогін стріваю.

Вже інші дійшли до свого визвоління,
А ми, як колись, так і нині,
Гартуємо мовчки безмірне терпіння,
І тихо і глухо в країні . . .

До інших дійшла вже їх черга бажана:
Неволя у їх уже гине;
А ти . . . ти в кайданах і досі, кохана,
Безщасна країно-рабине!

Борис Грінченко.

ЖИДІВСЬКИЙ БАРОМЕТЕР.

Стоїть коршма при дорозі,
При коршмі дубочок,
До гілляки на дубочку
Вчеплений шнурочок.

„Що це, Мошку, за шнур висить?"
Хтось жида питає.
— Ну, це є мій барометер, —
Жид відповідає.

Як він сухий — то погода,
Мокрий — дощ падає,
А як вогкий — тоді мряка
На світ налягає.

Коли ж шнурок гойдається —
Тоді вітер дує,
А як штивний, то знак тому,
Що мороз лютує.

Як не віє ані вітер,
Ні ніяке лихо,
Тоді шнурок на дубочку
Сидить собі тихо.

Він на дворі всяку зміну
Точно реґіструє . . .
Нема шнурка — барометер
Тоді не існує.

М. Кумка.

ЯК МОЖНА МАТИ СВІЖЕ МЯСО ЛІТОМ НА ФАРМАХ.

Майже кожна українська господиня старається, щоб придбати на літо соленого або презервованого мяса. Звичайно, приготовлене мясо одним з вище згаданих способів скоро проїдається. Воно також не дуже надається до приготовлювання на стіл. Лише свіже мясо можна відповідно приготовляти і воно є смачніше.

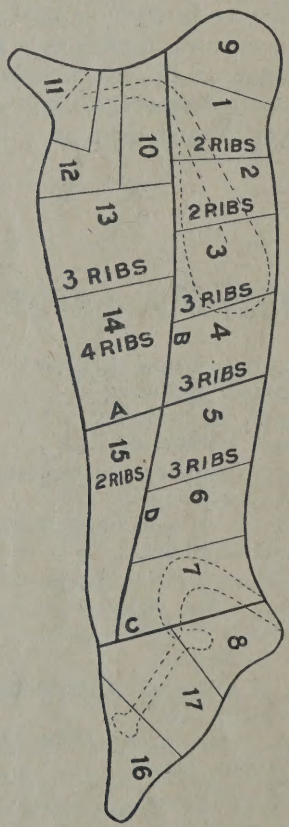

Обр. 1. Як рубати мясо і як ділити на кусні.

Де господарі мешкають недалеко один від другого і плекають худобу чи вівці, там можна заснувати „товариство свіжого мяса".

Товариство господарів дбає про те, щоб кожний член мав свіже мясо що тижня через ціле літо. Для того, щоб завести таку орґанізацію, треба мати кооперативний змисл, щоб кожний член сповняв свою чергу точно й совісно. Число членів у такім товаристві залежить від того, скільки тижнів члени бажають одержувати свіже мясо. Коли в товаристві є 12 членів, то вони будуть діставати свіже мясо на протягу 12 тижнів. Коли ж є 16 членів, то діставатимуть мясо через 16 тижнів. Це тому, що кожний член призначує на ту ціль одну штуку, бичка, чи вівцю, і ріже самий, або доставляє до різника того тижня, коли на нього припадає черга. Різник, зарізавши штуку, рубає мясо відповідно на кусні приблизно однакової ваги і члени розбирають їх умовленого дня в тижні. Кожний член бере такий кусень або кусні мяса, які припадають йому в даний тиждень.

Для успішного розвитку „товариства свіжого мяса" треба вирішити:

1. Ціну за фунт мяса.

2. Ведення точних рахунків про доручене мясо.

3. Дні в тижні, коли члени мають доставляти скотину до різника і коли мають розбирати мясо.

4. Тижні достави мяса для кожного члена.

5. Згодити різника і рішити платню за його труд.

6. Ухвалити статут і правильник товариства.

7. Дістати відповідні інформації щодо приписів, що відносяться до різнів.

Ціни конче треба вирішити, щоб можна обчислити точні суми, які одержав кожний член що тижня, відтак при кінці року все якнайточніше вирівняти.

Точні записки й рахунки є необхідні в такій орґанізації. Члени одержують що тижня ріжні кусні мяса і неоднакової ваги. То ж є конечна потреба це все записувати, щоб при кінці умовленого часу знати, як полагодити всіх.

День в тижні і пору дня, коли ріжеться, треба знати всім членам, щоб прибули на час і розібрали мясо. Хто і котрого дня має доставляти худобину на заріз, вирішується при помочі тягнення жеребу (льосовання).

Тому, що різання й оброблювання скоту вимагає вправи й досвіду, порадно мати згодженого різника. Різником може бути й член. Звичайно за різання, оброблення й рубання платить властитель зарізаної штуки. Видаток оплатиться, бо цю роботу треба виконати уміло.

Як для всякої орґанізації, так і для цеї, потрібний статут і правильник для успішньої діяльности. І статут і правильник не мусять бути дуже довгі. Для влекшення подаю начерк, який члени можуть пристосувати до своїх обставин.

Відносно різень на фармах існує закон, після якого заряд здоровля застосовується. Тому різник має засягнути про це всіх інформацій і дістати дозвіл на ведення різні. Відділ Здоровля і Громадського добробуту подає інформації в цій справі дуже радо.

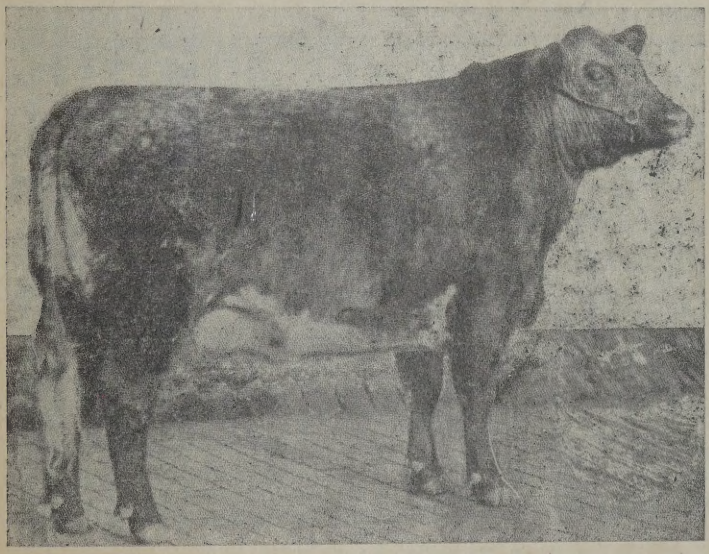

Обр. 2. Відповідний тип ялівки на заріз.

Статут.

Статут „товариства свіжого мяса" може мати слідуючі точки:

1. Товариство має назву . . . (яку члени виберуть) і має мати . . . (16)

членів, які мають доставляти по черзі тижнево мясо для кожного члена.

2. Мешканці даної околиці можуть бути членами цего товариства, коли зложуть . . . суму, як членську вкладку, і підчиняться статутові й правильникові цього товариства.

3. Членів заряду вибирається що року.

4. Заряд товариства складається з голови, секретаря й касієра. До помочі зарядові вибирається комітет з трьох членів для полагоди ріжниць між членами, заряджень щодо різні, різника ітд.

5. Заряд може скликати загальні збори, коли уважає за відповідне, або на домагання пятьох членів товариства.

6. Присутність і участь сімох членів робить збори і їх ухвали правосильними.

7. Річні загальні збори відбуваються раз на рік у призначений зарядом час.

Правильник.

1. Кожний член має доставити одну штуку худоби (вівцю, бичка, ялівку) на заріз, яка не повинна бути старшою, ніж . . . місяців (років) і яка важила б не менше як . . . фунтів і не більше як . . . фунтів живою.

2. Черга, коли, чи котрого тижня член має доставити свою штуку худоби на заріз, вирішується жеребами (льосованням), які члени тягнуть на річних зборах товариства.

3. Кожний член має доставити свою худобину (вівцю) в . . . годині (рано чи пополудні) у пятницю (або в четвер) до різні того тижня, коли припадає його черга.

Обр. 3. Відповідний тип бичка на заріз.

4. Власник худобини (вівці) крім своїх призначених куснів мяса має взяти собі ще й здір, серце, печінку і голову, які є з доставленої штуки.

Товариство може згодити одного зі своїх членів, або іншу відповідну особу за різника, який має худобину зарізати, оправити і порубати на відповідні кусні. За таку роботу вла-

ститель худобини (вівці) має платити йому суму . . ..

6. Різник має вирішувати, чи худобина є відповідна на заріз, чи ні. В разі незгоди справу вирішує помагаючий зарядові комітет.

7. Різник має зважити кожну худобину (вівцю) коли зарізана і оправлена та порубати на відповідні кусні, як також тримати точні записки з цего. Він має дати кожному членові що тижня точний кредит за отримане мясо. При кінці року вирівнання рахунків між членами робиться після записок різника.

8. Різник продає і вовну, а одержані гроші доручує касієрові товариства.

9. Гроші, які одержав касієр з продажі шкір, вовни ітд., мають бути в касі товариства на покриття біжучих видатків та вирівнання ріжниць, як що вони були б, між членами при кінці року.

10. Член не може зрікатися своїх зобовязань, поки його рахунки не є вирівнані і коли всі члени не заявили своєї згоди.

11. Вище подані правила можуть бути змінені або поправлені двома третинами голосів членів, коли було подане відповідне повідомлення, що мається робити зміну.

Як рубати мясо.

Звичайно різник знає, як рубати мясо. Длятого, щоб товариство могло певніше удержатися і щоб члени розуміли справу, подаю більше інформацій. Образок ч. 1 показує, на які кусні рубається мясо. Мясо рубається на такі кусні тоді, коли воно остудилось, то є рано.

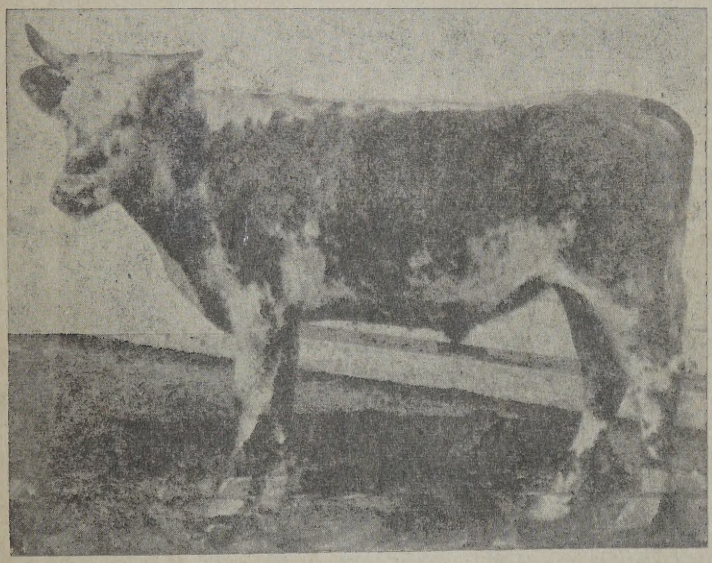

Обр. 4. Невідповідний тип бичка на заріз.

Щоб зарізана штука скорше охолонула і щоб лекше було коло мяса робити, всю туловину розрубується здовж по полам. Одну половину, прим. праву, вішається, а другу — ліву — кладеться на відповіднім столі і рубається здовж лінії А — обр.

ч. 1. Цим відокремлюється передню чвертку від задньої. Передню чвертку потім рубається здовж по лінії B — обр. 1. Задню чвертку, знов, рубається по лінії C — обр. 1., а потім по лінії D — обр. 1.

По цім рубається мясо на стільки куснів, додаючи один або два більше, скільки є членів. Тут подається, що у товаристві є 16 членів. То ж обі половини рубається на 17 куснів. Сімнадцятий кусень кроїться на 17 листків до смаження на ринці (біфстейк). Кожний член дістає один кусочок цего мяса. Решту розділюється першого тижня так:

З одної половини.

Член		Число куснів Обр. ч. 1.	Кусень біфстейку
1	дістає	1 і 10	1
2	"	2 і 13	1
3	"	3 і 14	1
4	"	4 і 16	1
5	"	5 і 12	1
6	"	6 і 15	1
7	"	7 і 11	1
8	"	8 і 9	1

З другої половини.

9	"	1 і 10	1
10	"	2 і 13	1
11	"	3 і 14	1
12	"	4 і 16	1
13	"	5 і 12	1
14	"	6 і 15	1
15	"	7 і 11	1
16	"	8 і 9	1

На слідуючий тиждень член число 8 забирає місце члена число 1 а решта від першого посуваються далі. Так, що поділ куснів мяса на слідуючий тиждень буде:

З першої половини.

Член		Число куснів Обр. ч. 1.	Кусень біфстейку
8	дістає	1 і 10	1
1	"	2 і 13	1
2	"	3 і 14	1
3	"	4 і 16	1
4	"	5 і 12	1
5	"	6 і 15	1
6	"	7 і 11	1
7	"	8 і 9	1

З другої половини.

16	дістає	1 і 10	1
9	"	2 і 13	1
10	"	3 і 14	1
11	"	4 і 16	1
12	"	5 і 12	1
13	"	6 і 15	1
14	"	7 і 11	1
15	"	8 і 9	1

На третий тиждень член число 7 і 15 забирають місця 1-го і 9-го з пер-

ПІДДЕРЖУЙТЕ
ЗАРОБІТКИ
В МАНІТОБІ!

Замовляйте . . .

Pelissier's

Дістати можна в склепах
Лікерової Комісії,
і в парлорах по готелях.

Для
Домашньої
Достави —

Телефонуйте
96 361

шого тижня, або як числити після другого тижня, то місця 8-го і 16-го членів. Так робиться що тижня для того, щоб кожен член дістав кусні мяса з цілої штуки у протягу всього сезону.

При роздаванню мяса кожний кусень муситься зважити і записати, хто й коли його дістав. Цього буде потрібно на кінці року при замкненню рахунків.

Яку штуку вибирати.

Як вже було згадано, члени мають вирішити, в якім віці штуки звірят мають бути, коли їх доставляється до різника. Як цю постанову всі точно виконають, то різникові остається вирішити, чи штука є відповідно витучена, чи ні. Звичайно 2-річна худобина, що важить 700—800 фунтів живої ваги, буде відповідною. По зарізанню такої штуки буде від 350 до 400 фунтів мяса. Поділивши це на 17 частей, кожний член дістане від 20 до 24 фунти мяса що тижня.

При виборі штуки на заріз треба руководитись тим, якої вона будови. На образках ч. 2, 3 і 5 представлені ялівка і бичок, що є відповідні на заріз. Їх будова й форма тіла є низька, крижиста і має гарні поклади мяса. Такої будови худоба видасть більше мяса, чим половина її живої ваги, тай мясо буде смачне. Різники такої худоби потребують і радо ріжуть її.

Образок число 4 це бичок, якого різники не радо приймають. Такого бичка різник може не приняти від члена, що йому доставить. Будова такого бичка є висока. Він є тонкий та й виглядає, що поклади мяса на нім є тонкі й ликаві. Це є непожаданий тип худобини на мясо.

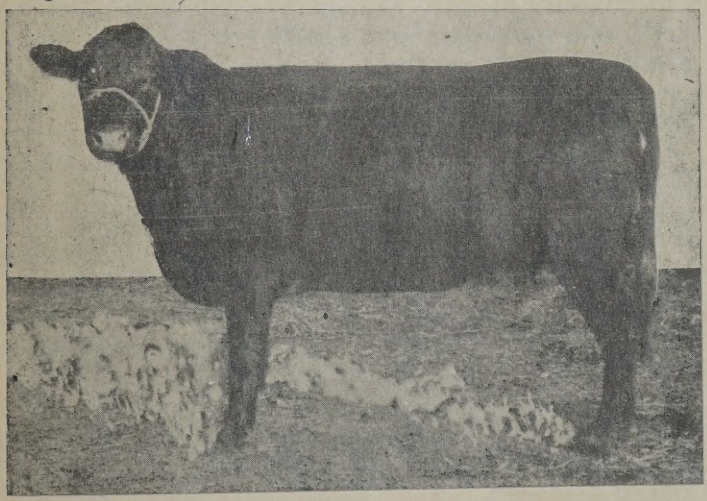

Обр. 5. Ялівка Шортгорн, відповідна на заріз.

Розуміється, коли всі члени доставлятимуть таких бичків, як цей, що на образку ч. 4, то їстимуть те, що виплекали. В такім випадку дуже можливо, що в деяких господарствах родина не зможе спожити цего мяса і... викине собакам. Тоді, можливо, члени переконаються, чи ринок платить досить за таку худобу, чи замало.

У деяких околицях такі товариства

гарно обслугують своїх членів. Вони облекшують працю господиням, а від доброї відживи літом працюючі особи стають здоровшими і працю можуть краще виконувати. Взагалі родини живуть там більше задоволеним життям.

К. С. Продан.

ГУМОР.

Пани й селяни.

Йде селянин дорогою, а пан їде шістьма кіньми й питає:

— Ти звідки?

— З того світу.

— А що ж там наші батьки роблять?

— А що ж, вельможний пане. Панам всюди добре: в кітлах сидять, люльки пакають, а бідний селянин дрова рубає і під ними палить.

Неграмотність.

Неграмотний кум обернув ґазету догори ногами і вдає, що читає. Другий кум дивиться на ілюстрацію і каже:

— Ото, куме, мабуть така була буря на морі, що кораблі до гори дном повивертало.

Досвідчений.

— Я чув, що ти заручився.

— Так. Моя наречена з околиць Давфину.

— О! Зірви з нею! Моя жінка теж з тих околиць.

Він що іншого.

Двох жидів прийшло над річку купатися. Роздягнулися і сидять на березі.

— Фе, Мойше, який ти брудний!

— Але ти, Іцик, ще брудніший.

— Но, але я від тебе кілька літ старший.

Мале непорозуміння.

Безробітний стрижій вештається по парку. Біля одного панка, що сидить на лавці, замічує песика. В надії, що може якраз трапиться щось заробити, підходить блище.

— Може, прошу пана, цього песика остригти?

— Як вважаєте.

— Так з гривою, як льва?

— Можете...

— З пензликом на хвостику?

— Хай буде.

— З „помпониками" на ногах?

— Як хочете.

Стрижій взявся стригти. За хвилину з песика зробив чисте чудо.

— І не гарно, прошу пана? Правда, як лев?

— Еге ж.

— Зате мені належиться тільки один долар.

— Та я вам не дам.

— Чому?

— Бо це не мій пес.

Теж свобода.

В часі революції в Росії їхали в ваґоні третьої кляси українці. В куті сидів москаль в дуже нехлюйному кожусі.

— Але ж бо пахне від цього кацапа — сказав один із українців.

— Ну, што тєбє! — відзивається москаль. — Тепєр свабода. Свабодна мнє даже вонять...

ЧАСОПИСИ ДЛЯ ДІТЕЙ.

Діточий часопис і книжка — це важні допомогові середники в науці й вихованні. Вони виповнюють ту прогалину в навчанню, якої дім і школа з ріжних причин не можуть виповнити.

В діточім часописі звичайно містять свої праці люди фахові, що пишуть цікаво й займаючо, бо знають душу дітей, знають що діти люблять, і знають як для них треба писати. А треба знати, що лише тоді читання є корисне для дитини, коли вона розуміє й розбере те, що читає. З незрозумілого читання нема ніякої користи. Таке читання лише знеохотить дитину до науки і відтак її тяжко буде до книжки привернути.

Дитячі часописи звичайно є ілюстровані гарними образками, а це підсичує у дітей цікавість і охоту до читання. От побачить дитина гарний образок, огляне його, покмітує над ним, а відтак ще й приходить охота відчитати написане пояснення до образка. Так вона добровільно, без примусу вчиться читати й поширює своє знання. А це і є той головний критерій, до якого прямують всі виховники, то є самодіяльність в науці, бо лише тоді можна думати про доцільне й корисне навчання.

Дуже мало українських дітей в Канаді ходять до Рідної Школи, де набувають початкове знання рідної мови, читання й писання. Де ж нема Рідної Школи, там свідоміші батьки вчуть своїх дітей української грамоти дома як можуть і вміють. А величезна більшість українських дітей в Канаді виростає без найменшого знання української грамоти.

Дитячий часопис конче потрібний для тих дітий, що ходять до Рідної Школи, бо він буде для них доповняючою наукою дома. Він ще більше потрібний для тих дітей, що їх батьки вчуть читати й писати дома, бо він служитиме знаменитим підручником до науки і заострить охоту в дитини до самостійного читання. Буває, що мама вчить дитину читати з молитовника, що не все є написаний поправною мовою, з чого виходить для дитини велика шкода. Часопис потрібний теж і для тих дітей, що не вміють читати по українськи, бо при огляданню образків у многих збудиться охота до відчитування змісту під образком. А як проявиться така охота у дитини і вона до цього признається, тоді вже лише трошка доброї волі й зрозуміння зо сторони батька чи матері і дитину можна легко навчити початків письма й вратувати від неграмотности в рідній мові. Зате дитина буде мати більшу пошану до батьків, що дали її помічну руку в науці, та й батьки матимуть моральне вдоволення з того, що їх дитина не виросла без знання матірньої мови.

Дитячий часопис повинен бути в кожній хаті, де є українські діти. Він повинен бути мостом духової злуки між українськими дітьми на іміґрації і українськими дітьми в Українськім Ріднім Краю. При помочі часопису діти можуть з собою переписуватися, з собою розмовляти, до себе зблизитися і себе пізнати.

Батьки, що дійсно люблять своїх дітей і бажають їм добра, ніколи не пожалують пару центів на те, щоб передплатити для них їх власний часопис, бо знають, що це річ потріб-

на, яка принесе їх дітям велику користь.

Подаю адреси часописів для дітей, які тепер виходять на західних українських землях.

1) „Світ Дитини", ілюстрований журнал для дітей, виходить раз у місяць від 1919 року, в обємі 32 сторін друку. Редаґує Михайло Таранько, бувший народній учитель. Передплата для Злучених Держав і Канади 1 долар на рік. Адреса: "Swit Dytyny", ul. Zimorowicza 3. Lwiw.

Це видавництво видає також цікаві книжечки для дітей, які можна набути в книгарні „Українського Голосу" в Вінніпеґу.

2) „Наш Приятель", ілюстрований часопис для шкільних дітей, виходить що місяця від 1921 року в обємі 16 сторін друку. Видає Марійське Товариство Молоді у Львові. Відповідальний редактор о. Ір. Назарко. Передплата для Злучених Держав і Канади 60 центів річно. Адреса: "Nasz Pryjatel", Lwiw, skryt. pacztowa 108.

3) „Дзвіночок", ілюстрований місячник для селянських дітей, виходить шестий рік у Львові в обємі 16 сторін друку. Редаґує Юра Шкрумеляк. Передплата для Злучених Держав і Канади 50 центів річно. Адреса: "Dzwinoczok", Lwiw, Ruska 18.

4) „Українська Ластівка", ілюстрований місячник для дітей, виходить від січня 1933 року в обємі 16 сторін друку. Видає Товариство „Українська Школа" в Чернівцях на Буковині. Редаґує Колеґія. Передплата для Злучених Держав і Канади 1 долар на рік. Адреса: „Українська Ластівка", Cernauti, str. Petrovici No. 2. Roumania, Europe.

На зміст усіх цих часописів складаються вірші, байки, казки, оповідання, научні статейки, сценічні вистави, пісоньки і ноти, забави і гри та цікава всячина.

Дитячий часопис — це підходячий засіб виховання молодого покоління, це незаступний помічник у виховній праці дому і школи, це милий та всебічний товариш дитини. Тому не повинно бути ні одної української дитини в Канаді, яка не передплачувала б і читала бодай один з вищезгаданих часописів.

Михайло Кумка.

ЗАГАЛЬНИЙ КАТАЛЬОҐ

Книжок і Музичних інструментів висилаємо даром всім, які напишуть до нас по нього.

ЗМІСТ КАТАЛЬОҐА: Книжки для Школи і Самообразовання, граматика, ґеоґрафія, історія і література, природознавство, педаґоґіка, шкільні прибори, підручники і словарці листівники словарці в інших мовах, Дитяча література, історії, повісти, оповідання, романи, новелі, гумоpески, леґенди, байки, казки поезії природництво, медицина, гігієна, торговля, господарство, пасічництво, огородництво. Найновіший вибір драматичних книжок, Драматичні твори і комедійки для дитячого театру. Збір театральних книжок, котрі надаються на вечерки сміху, як також на Рождество Христове і св. Николая, партитури до українських драматичних творів все для характеризації, молитвенники, біблії, церковні книги, проповіди, книжки релігійного змісту, українська музична бібліотека, пісні на мішані хори, пісні на мужеські хори, пісні на жіночі хори, сольоспіви, фортепян, скрипка, скрипка з фортепяном, співаники без нот, самоуки, школи і співаники до науки співу і музики, переписні картки на кожний час, листівки, народні образи і образи святих, взори до вишивання, листя і папір до цвітів, машинки до писання, старокрайові нитки до вишивання, радія, ґрамофони, рекорди до ґрамофонів, орхестрові і концертові скрипки, скрипки для дітей до науки, смички до скрипки, закрутки до скрипки, футерала до скрипки і ґітари і до мандоліни, каляфонія, підставки до скрипки, ґітари і до мандоліни, камертонові трубки до скрипки, ґітари і до мандоліни. Великий вибір новомодних мандолін, і ґітар як рівнож всі складові частинки до них, великий вибір струн до скрипки, ґітари і мандоліни. Бритви німецького виробу, паски до остреня бритви, машинки і ножички до стриження волося, прибори друкарські, стериоскопи і образці до стериоскопів, коси і всі прибори до кіс стінні і книжкові календарі.

Адреса:

UKRAINIAN BOOK STORE,
10348—101st Street — Edmonton, Alta.

ЗАГЛЯНЬМО В НАШЕ МИНУЛЕ.

(Виписки з річників часопису „Український Голос").

25 ЛІТ ТОМУ. —

15-го лютого, 1912 р., у Веґревил, Алберта, відбулася конвенція українських шкільних тростів і делеґатів з Алберти. Присутних було 95 тростів з 52 шкіл і 66 делеґатів та велике число поблизьких фармерів. Головою конвенції був Андрій Шандро, секретарем Петро Зварич. На конвенції був присутний, як гість, з Вінніпеґу, Т. Д. Ферлей і говорив про початок, стан і користь з українсько-анґлійських семинарій в Манітобі і Саскачевані. По нім промовляв гром. П. Зварич про заходи над заложенням українсько-анґлійського семинаря в Едмонтоні, Алта. — На цій конвенції було ухвалено ряд резолюцій з домаганням до міністерства просвіти пров. Алберти про такі справи: щоб міністерство просвіти постаралося за видання шкільного уставу в українській мові; щоб назначило українського шкільного орґанізатора для орґанізування публичних шкіл між українцями в Алберті; про заложення українсько-анґлійського учительського семинаря, щоб ученики по скінченню курсів були вповні кваліфіковані учити в публичних школах по українських кольоніях; щоб міністерство призначило одного рекомендованого через центральний комітет до помочі в науці анґлійської і української мови; щоб міністерство до часу, поки не буде своїх українсько-анґлійських учителів в Алберті, давало дозвіл учити в публичних школах також учителям, що приходять з Манітоби і Саскачевану і можуть виказатися вдоволяючим порученням від своїх попередних інспекторів, або тростів; щоб міністерство дозволило уживати й апробувало ті шкільні підручники української мови, які вже є переведені з анґлійського примірника і видані. — На цій конвенції зорґанізовано Шкільний Союз, на чолі якого став центральний шкільний комітет. До центрального комітету вибрано 7 членів: А. Шандро — голова. Д. Березюк — заступник. П. Зварич — секретар. П. Кольматицький — касієр. П. Багрій, Я. Юзьків і п. Засійбіда — виділові.

В понеділок 13 травня, 1912 року, приїхало до Вінніпеґу около 500 українських іміґрантів зо Старого Краю. Родин було не багато; було більше хлопців і дівчат. Багато з них виїхало в ріжні місця на захід, а решта остали в Вінніпеґу, щоб тут шукати праці. Такими великими ґрупами приїздили українці до Канади від 1904 до 1914 року, себто до вибуху Світової Війни.

В четвер 19 грудня, 1912 року, прибув до Вінніпеґу перший епископ канадійських українців греко-католиків — Никита Будка. Зараз слідуючої неділі 22 грудня епископ відправив своє перше богослуження в церкві Св. Отця Миколая. Народу було зібралося дуже багато, бо кождий рад був побачити й послухати свого епископа. Тиждень пізніше, то є в неділю 29 грудня, епископ відправив друге богослуження в церкві Св. Володимира і Ольги, яку відтак обрав собі за прокатедральну церкву.

20 ЛІТ ТОМУ.

20 січня, 1917 року, відбулося віче українських фармерів Алберти в Народнім Домі у Веґревил, Алта. На вічу було присутних около 50 фармерів і стільки ж місцевих торговців, учителів і студентів. Віче отворив промовою голова комітету Панько Засійбіда пояснюючи, що пілею цього першого фармерського зїзду є зорґанізуватися у велику й сильну унію та забезпечити фармерів від визиску ріжних бизнесменів. На вічу промовляли: М. Тимчук, Т. Ґошко, Лукаш, о. Божик і інші. В дебатах забирали слово: Р. Кремар, М. Залізняк і Василь Чумер. Всі промовці доказували, в який спосіб кожний визискує фармерів як на товарах, які вони купують, так і на продуктах, які вони продають. Відтак прочитано й затверджено статут орґанізації, яку названо Союз Українських Фармерів в Алберті. Ціль Союза була: орґанізувати кооперативи, ширити просвіту аґрономічну, закладати щадниці, заводити расову худобу, помагати собі взаїмно, жити в дружбі, не сваритися і не позиватися. Відтак вибрано заряд орґанізації, якої головою став П. Засійбіда, секретарем і орґанізатором Д. Присташ.

---

15 ЛІТ ТОМУ.

16 лютого, 1922 року, визначніші українці міста Вінніпеґу, числом 30 осіб, влаштували в готели Роял Александра вечеру в честь д-ра Гонтера, перекладчика Шевченкового „Кобзаря" на анґлійську мову. Підчас вечері присутні виголошували відповідні промови в українській і анґлійській мовах. Доктор Гонтер (анґлієць) також сказав промову в українській мові. П. Й. Дима був предсідником підчас вечері.

11 квітня, 1922 року, українська делеґація від Українського Національного Союза в Східній Канаді була у премієра міністрів в Оттаві, п. Мекензі Кінґа, з домаганням незалежности для Східної Галичини, яку насильно загарбала Польща. В делеґації було трьох українських громадян: А. Т. Кібзей, о. В. Ґіґейчук і п. Любинський. Делеґація обговорила з премієром положення Галичини і предложила петицію. Делеґати домагалися передовсім, щоб правительство завізвало канадійських делеґатів на конференції в Ґенуї, щоб вони там настали на право до свободи, незалежности й самовизначення цілої української території так у бувшій Австро-Угорщині як і в Росії та щоб від тепер ніяка військова сила ані нація чи ґрупа націй не сміли рішати про долю народів, над якими не мають права панувати. Премієр Кінґ, вислухавши петицію, обіцяв звернути увагу канадійським делеґатам в Ґенуї на поставлені домагання.

В суботу 22 квітня, 1922 року, українці Вінніпеґу влаштували величаву демонстрацію проти польських злочинів над українським населенням у Східній Галичині. Десять тисяч людей, чоловіків, жінок і дітей брало участь в поході, що перейшов вулицями Боровс, Мейн, Портедж, Едмонтон, Асінібойн і знов по Мейн до найбільшої салі в місті, конвенційної салі Промислового Бюра, де відбулося неменше величаве віче, на якому ухвалено відповідну резолюцію.

Зворушаючий вид представляв похід, що довгим вужем тягнувся головними вулицями міста. На переді походу українські ветерани Світової Війни несли канадійський, український і британський прапори. За ними йшли

члени комітету, що занявся впорядкуванням маніфестації. Усі відтінки й ґрупи українського громадянства в Вінніпеґу були зарепрезентовані в тім комітеті. За комітетовими йшла банда воєнних ветеранів, що на дутих інструментах грала анґлійські й українські марші. За бандою слідували тисячі дітей під проводом учителів та священиків. Відтак слідували українські дівчата й жінки. Потім їхала ще одна банда, а за нею слідували численні ряди молодих та старших чоловіків. Усі йшли згідно побіч себе, як діти одної матері України. Поміж демонстрантами було розміщених около 30 транспарентів з великими написами, що вияснювали кривди українського народу та його домагання. На вулиці Едмонтон переходили демонстранти попри польський конзулят, та грімко співали „Не пора" і „Ми гайдамаки".

По скінченню походу учасники здебільша помістилися у великій салі Промислового Бюра, де відбулося масове віче для точнішого вияснення цілей маніфестації. Головою віча був найбільший канадійський письменник д-р Ч. В. Ґордон, загально звісний під псевдонімом Ралф Коннор. Отвираючи віче він сказав: „Канада є свобідна країна, де кожний, хто має якусь скаргу, має право бути вислуханим". За ним сказав коротку промову д-р Гонтер, перекладчик Шевченкового „Кобзаря" на анґлійську мову. Він між іншим сказав: „Коли майже пів мільйона канадійських горожан відчуває біль з причини кривд, які переносять їх браття в Галичині, то це стає справою, яка повинна інтересувати цілу Канаду". Слідуючим промовцем був о. М. Оленчук, який в українській мові обговорив інсторію України і порівняв боротьбу українців за волю з боротьбою, яку провадили ірляндці. — Цінні уваги поробив відтак українцям Р. Дж. Шейвер, промовляючи в анґлійській мові. „Я ґратулюю вам за нинішню демонстрацію, але чому ви чогось подібного давніше не робили? Ваша слабість є в тім, що ви досі не предложили своєї справи ясно перед світом, підчас коли ваші вороги не лишають ніякої нагоди, щоб позискати для себе публичну опінію, яка є найбільшою силою демократії. Нехай вам Бог помагає у витяганню правди перед очи других людей". — Відтак виступив з горячою промовою проф. І. Боберський. Коли підчас промови

ПОЛІСИ ПО НИЗЬКІЙ ЦІНІ,

що дають обезпечення високої ціни

Плян похоронних користей родинної ґрупи.

ІДЕАЛЬНИЙ РОДИННИЙ ПЛЯН, ЗА ЯКИМ ТИСЯЧІ ПИТАЛИ.

Ніхто не знає, хто з родини помре перший, тому конечним є, щоби кожна особа в родині була забезпечена. Апліканти між роками 3 до 60 є забезпечені цим пляном кожне на $400.00. Кошт покриття на $2000.00 для пересічної родини з пятьох є $1.88 місячно. Деякі пляни дають звичайне обезпечення інші дають вартість в готівці і виплачені поліси.

Аплікації від одиниць також приймається.

$1000.00 і $2000.00 ПЛЯН АСЕСОВОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ.

Асесовання робиться відповідно до віку; молодий чоловік не платить за обезпечення старшого чоловіка. Приближний кошт річно в віці 40 літ за $2000.00 плян є $18.00. Додаткова вплата в сумі $2.00 річно додасть $12.00 ТИЖНЕВОЇ КОРИСТИ за цілковиту нездібність спричинену слабістю або нещасливим випадком, коли зробиться аплікацію в злуці з пляном асесовання.

20 АБО 30 ЛІТНІЙ ПЛЯН ОБЕЗПЕЧЕННЯ є ідеальні для молодих людей, що роблять початки в життю і не є в силі платити високої премії. Вони дають йому повне обезпечення і можуть бути пізніше змінені на інший плян, коли цего бажають. Річна премія в віці 25 літ на 20-літний плян є $7.50

Слідуючі є додаткові пляни, які дає Товариство, подаючи скалю річної премії при віці 35 літ.

Обезпечення до 60 $10.80; обезпечення до 70. $13.85; звичайне життєве $18.50; на 20 літ $24.30, на 30 літ $20.35; 30 літне ендоумент $24 99; ендоумент при 60, $30.16 і т. п.

Пишіть за формулярами, або дальшими інформаціями, подаючи свій вік. Коли ви мешкаєте поза Манітобою, питайте за купоном, який дає вам право на знижку на 40 процент від першої правильної вплати.

THE MUTUAL SUPPORTING SOCIETY OF AMERICA INC.

325 Main St., Board Bldg., Winnipeg, Man.

спитав, хто приєднується до клича „Проч з Польщею!", то цілий ліс рук присутної публики піднявся вгору. А коли проф. Боберський закінчив свою промову окликом:„В нашій рідній земли панувати не дамо нікому!" то нагородою для нього була правдива овація зо сторони слухачів. — За проф. Боберським говорив по анґлійськи капітан Вилтон, який взивав українців, щоб не закидали боротьби. „Боріться, виженіть наїздників, а пізніші покоління скажуть вам, що ви чесно виконали свій обовязок!" — Відтак виступив п. Я. В. Арсенич, якого цілею було предложити зібраним до ухвалення резолюцію. Узасаднюючи резолюцію, він в анґлійській мові переповів історію польських знущань і насильств над українським населенням Галичини після повалення Західно-Української Републіки. Прочитану п. Арсеничом резолюцію піддержав короткою промовою В. Р. Вуд, секретар Злучених Фармерів Манітоби. Відтак предсідник д-р Ґордон додатково ще від себе сказав кілька горячих слів з закликом до голосовання за резолюцією. „Я — сказав він, — стидався б свого імени, як би не піддержав ваших домагань!"

На зазив Т. Д. Ферлея відбулася при кінці грошева збірка на покриття видатків. Збірка принесла $171.76. — На віче прислав привітну телеґраму з Торонта епископ Никита Будка такого змісту:

„Нам не вільно ніколи згодитися на кривду, заподіяну нашому народові на його рідній землі. Честь всім, що проти неї виступають. Я з вами. Еп. Будка".

На цьому вічу була ухвалена довша резолюція, яка кінчилася так:

„...ми канадійські горожане, зібрані на громадських зборах в Конвенційній Галі міста Вінніпеґу, дня 22 квітня 1922 р., постановляємо оцим жадати від Домініяльного Правління і Імперіяльного Британського Правління 1. Спричинити основні доходження обставин, які існують у Східній Галичині і доглянути, щоб сталася справедливість; 2. Доглянути, щоб вирішено остаточно домагання українського народу щодо самостійної держави в етноґрафічних границях і щодо політичного уставу Східної Галичини, і щоб вислано примірники цеї резолюції до Домініяльного Правління з домаганням, щоб воно вислало їх до Імперіяльного Правління і до Делеґації Британської Імперії на Економічній Конференції в Ґенуї.

Н. В. Ґордон предсідник, Я. В. Арсенич і В. Р. ВУД внескодавці."

В пятницю 23 червня, 1922 року, Український Центральний Комітет з головним осідком у Вінніпеґу вислав був депутацію до премієра Канади, п. Мекензі Кінґа в Оттаві. — Склад делеґації був слідуючий: від Алберти і Брітіш Коломбії — Петро Зварич, фармер і торговець будівельним матеріялом у Веґревил, Алта.; від Манітоби і Саскачевану — Мир. Стечишин, редактор з Вінніпеґу; від Онтеріо — о. А. Сарматюк, парох з Торонто; від Квебеку і Надморських Провінцій — д-р А. Т. Кібзей з Монтреалу; від українського духовенства — о. В. Н. Ґіґейчук, парох з Оттави; від української преси — Мир. Стечишин, редактор „Українського Голосу", Вінніпеґ. — Депутація вручила премієрові меморіял, в якому представлено канадійському правительству тодішнє положення Галичини, пригадано недавні демонстрації канадійських українців проти насильств і безправств, що їх допускалися польські урядники над українським населенням в Галичині, і повторено просьбу, щоб канадійський уряд постарався о перепровадження слідства над відносинами в Галичині та взагалі приложив свою руку до справедливого поладнання про дальшу будучність Галичини. — В додатку депутація внесла протест проти того, що канадійський державний департамент досі вимагає, щоб східно-галиць-

кі українці, які подаються за канадійськими горожанськими паперами, подавали свою державну приналежність як польську. Депутація запропонувала, щоб тимчасово державну приналежність жителів та уроженців Східної Галичини записувати „неозначеною", а національність українською. — Премієр Кінґ вислухав домагання депутації з великою увагою і відповів слідуючими словами: „Я вдячний депутації за ясне і ядерне предложення справи. Вважаю, що домагання українців є зовсім оправдані і як голова уряду вже можу впевнити, що оскільки це буде в наших силах, вони будуть виконані. Ми є ліберали і вважаємо за свій обовязок, щоб діялася справедливість і була пошанована воля народа. — В справі горожанських паперів для українців можу сказати, що сьогодні державний секретар зголосив у парляменті проєкт змін натуралізаційного закона, які, сподіюся, будуть якраз відповідати вашим домаганням". — При кінці послухання вручив п. Мир. Стечишин премієрові начерк про стан справи Східної Галичини виданий заходом галицького уряду, печатаний в Лондоні, під заголовком: The Case for Independence of Eastern Galicia.

В суботу 2 вересня, 1922 року, прибув з Европи до Вінніпеґу відпоручник галицького уряду, д-р Осип Назарук, в справі Позички Національної Оборони. На двірці витали його: другий відпоручник галицького уряду проф. І. Боберський і представники українських орґанізацій в Вінніпеґу.

В неділю 24 вересня 1922 року, відбулося перше в Канаді українське віче в справі Позички Національної Оборони. Віче відбулося в найбільшій салі Вінніпеґу, зв. Борд оф Трейд, в 3 годині пополудні, на якому було присутних звиж 3000 людей. Віче отворив короткою промовою предсідник д-р М. Мігайчук. Вступне слово сказав проф. І. Боберський, яке закінчив словами: „Нехай живе свобода! Нехай живе український нарід! Ще не вмерла Україна!" На ці слова вся зібрана публика встала і відспівала національний гимн „Ще не вмерла Україна". Відтак вийшов на плятформу д-р О. Назарук і в довшій промові передав привіт від Рідного Краю, від уряду, від війська; оповів про боротьбу українського народу за свою волю; оповів про нужду й насильства, які переживає український нарід під польською окупацією; відчитав відозву галицького уряду в справі позички в Канаді і представив плян публич-

---

ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ

ІВАНА ЗАВІДОВСЬКОГО

ДАЄ НАЙКРАЩУ ОБСЛУГУ ПО УМІРКОВАНИХ ЦІНАХ.

Маємо на складі нагробні хрести і памятники.

В потребах пишіть або приходіть до

JOHN ZAWIDOWSKI,
561 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.
Телефон 51 500

ної контролі над позичкою. Відтак виступили на плятформу з короткими промовами від канадійських українців слідуючі громадяни: д. Демчук, о. П. Божик, В. Свистун і панна М. Корецька. — Це віче зробило гарний початок, складаючи в готівці 934 долари на бонди Національної Оборони та деклярувючи 2,175 доларів, разом 3,109 доларів. — Після збірки ухвалено відповідні резолюції і постановлено вислати телеґрами до премієра Мекензі Кінґа в Оттаві, до Лойда Джорджа в Лондоні і до голови Ліґи Націй в Женеві.

Резолюції віча:

„Всенародне віче українців, відбуте дня 24 вересня у великій салі Індустріял Бюро (Борд оф Трейд) у Вінніпеґу в числі 4 тисячі учасників, вислухавши реферату представника Галицького Уряду, приймає ОДНОГОЛОСНО до відома Позичку Національної Оборони, оповіщену Галицьким Урядом розпорядком з дня 16-го серпня 1922 р. ч. 386 і взиває всіх українців в Канаді як найенерґічніше підперти акцію за позичкою. Це віче так само як опінія в Старім Краю висказує своє довіря Галицькому Урядові під президентурою д-ра Е. Петрушевича за дотеперішню політичну акцію в справі державної самостійности Західної України (Галичина).

10 ЛІТ ТОМУ.

В суботу, 30 квітня, 1927 року, — у найбільшій салі Вінніпеґу, Амфітеатрі, відбувся публичний попис учеників школи українських національних танків Василя Авраменка. Всіх учеників балєтмайстра Авраменка з Вінніпеґу та Брукленду виступало около 275. Це було дійсно зворушаюче видовище, коли ученики двома довгими „гусаками" виходили перед публику. Дуже мальовничо виглядало, коли велика громада танцюристів, чоловіків і жінок, парубків, дівчат і дітей обох полів, убраних в цвітисті українські народні строї, уставилася до танків. В строях були зарепрезентовані всі части України і танці лучше, чим що інше, давали образ соборности України. Танцюристи насамперед виконали танкову руханку, постави і кроки, відтак відтанцювали 12 танків. Сам балєтмайстер Авраменко відтанцював надпрограмово „Чумака".

В листопаді 1927 року — Товариство Український Народний Дім в Торонто, Онт., купило на власність великий 3-поверховий дім на розі вулиць Олстер і Липинкат. Будинок мурований, положений в середині міста і містить в собі концертову салю на 500 місць, склеп і мешкальні кімнати.

КЛЕЙРС НЮ ГЕКЛА ФОРНЕС

Щадить Один Тон Вугля на Сімох.

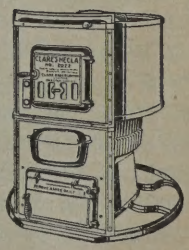

Коли вставляєте форнес, ви хочете знати не тільки початковий кошт, але що важнійше, також ОСТАТОЧНИЙ кошт.

ОСТАТОЧНИЙ кошт є початком з доданням операційного кошту. Іншими словами — ЗУЖИТТЯ ВУГЛЯ. І, судячи після цего мірила новий Клейр Форнес є найдешевший, який ви можете купити.

Ваш найблищий аґент Гекла радо подасть вам повні інформації відносно НЮ ГЕКЛА. Або коли маєте яку трудність дістати їх, пишіть до

CLARE BROTHERS WESTERN LIMITED
DISTRIBUTORS

THE WINNIPEG PAINT & GLASS CO — 179 Notre Dame East — Winnipeg.

ПЕРША ПОМІЧ В НАГЛИХ ВИПАДКАХ.

Що день в життю трапляються ріжні випадки з необережности, упадку, удару, затроєння, тяжкого скалічення, в яких грозить людині смерть або каліцтво, коли не буде негайної помочі. На фармі, а навіть і в місті, далеко від лікаря, може бути поміч запізна, поки лікар наспіє. Тому кожний чоловік повинен знати головні основи першої помочі, а до цього не треба великого лікарського знання. При добрій волі, трохи розуму і знання головних основ першої помочі, можна багато хорому помогти, а нераз спасти його життя або охоронити від каліцтва.

Кожний чоловік потребує що день таких необхідних річей, як голка, ґузик, нитка, щоб зашити, коли розідреться одіж, чи пришити ґудзик. Так само необхідними річами в кожній хаті повинні бути: лікарський термометер, калікотова опаска, крайка, чиста вата, ґаза, лізоль, йодова тинктура, рициновий олій, сода, галун, маґнезія, васеліна. Ці річи не дорогі, а як є під руками, можуть у ріжних випадках бути дуже помічні. Кожне українське товариство повинно бодай раз у рік уладити в своїм окрузі кількагодинний курс першої помочі в наглих випадках, на якім досвідний лікар міг би наглядно пояснити головні основи першої помочі. Це була б дуже корисна і вдячна культурна робота, бо в кожній місцевости що року трапляються різні нещасливі випадки, де без розумної негайної помочі люди стратили життя, або лишилися каліками на ціле життя.

Подаємо короткі поучення й способи, як в разі наглого захоріння чи нещасних випадків давати першу поміч хорим, поки наспіє фахова лікарська поміч.

Судороги (конвульсії, дрогавки).

Судороги, це дуже часта поява у малих дітей. Причина судорогів (конвульсій) є ріжна, але не місце тут це пояснювати. Ходить про те, що на разі робити в випадку судорогів. Перша річ — уважати, щоб хора дитина не розбила собі голови, або не скалічила зубами язика. Треба її вигідно положити, під голову підложити щось мягке, одежину порозпинати, щоб ніщо її не утискало. Між зуби вложити держалко деревляної ложки, щоб дитина не покусала собі язика, а коли в ямі уст є яка їда, треба все те виняти з рота. Коли лице зачервонене, треба прикласти до голови зимні оклади. Коли під рукою є амоняк, давати його дитині нюхати, але не пити. Можна давати лєвативу з румянку, або теплої води, з додатком дрібки соли, або кільканадцятьох крапель оцту. Коли судороги повторяються часто і довго тревають, треба порадитися лікаря, щоб розслідив їх причину і дав раду, як лічити і усунути причину хороби.

Др. В. Ф. БАЧИНСЬКИЙ
M.D., L.M.C.C.
ЛІКАР, ОПЕРАТОР і АКУШЕР
802 McARTHUR Bldg.
211 Portage Ave.
Офіс при резиденції під ч.
512 Mountain Ave., Winnipeg.
Тел. офісу: 95 075 Рез. 52 502.

Чужі тіла в людськім тілі.

В ОЦІ. — Чуже тіло, яке впало до ока, треба якнайскорше добути. Заки засягнеться лікарської поради, треба в першій хвилі отворити повіку і сполокати літньою водою. Коли тіло попало під долішню повіку, то можна витягнути його кінчиком чистої хустинки (звогчити). Коли під горішню, то треба його стягнути під долішню, а тоді вже легко його усунути. Ока не терти. Коли не вдасться тіла усунути з ока, приложити кусник вати, обвязати і звернутися до лікаря.

В НОСІ. — Дуже часто діти з пустоти впихають фасолю, горох, коралі, ґудзики, кістки з овочів до носа. Треба старатися якнайскорше добути їх, бо полишені там можуть спричинити ропнення в носі. Коли такий випадок трапився комусь, треба пробувати притиснути ніс з гори долів і старатися витиснути з нього чуже тіло. Можна пробувати посипати табаку або мілкий перець до носа і через те спричинити сильне пчихання. Тоді може фасоля чи горох з носа вилетіти. Коли ж ці всі способи не помагають, то самому не порадно пробувати добування щипцями, бо можна поранити ніс, або ще дальше запхати предмет, лиш найскорше звернутися до лікаря.

В УХУ. — Як до носа, так само часто з пустоти запихають діти горох, фасольку, пацьорку, зерна збіжжа, риж до уха. В цім випадку не порадно самому **добувати предмет з уха,** бо це не легка річ. Чужі тіла, полишені в уху, дразнять і спричиняють ропне запалення, тому треба якнайскорше звернутися до лікаря, який через виполокання може легко видобути запхані річи до уха.

В ГОРЛІ, ПРОЛИКУ І ГОРТАНЦІ. — Буває, що при скорій їді, а ще до того як хто звик при їді голосно говорити, може залетіти кусник мяса, хліба, або кусок кісточки, які там заваджають і дусять. У випадку задавлення треба скоро вложити чистий палець глибоко до горла і добути предмет, або старатися, щоб хліб чи мясо пішли через пролик до жолудка; тому треба попивати воду або молоко. Кісточку треба добути, а коли самому не вдасться, звернутися до лікаря.

В ЖОЛУДКУ. — Часто через неувагу або випадок дитина проликне шпильку, металеву монету, ґудзик... Що тоді робити? Треба зараз дати їй їсти кашу, душену бараболю, і то через кілька днів, багато, та попивати молоком, а відтак прочищуючий лік або лєвативу. По кількох днях

Др. М. ПОТОЦЬКИЙ
M.D., L.M.C.C.
ЛІКАР, ОПЕРАТОР і АКУШЕР
Пересвітлення лучами Рентґена (X-RAY)
DR. M. POTOSKI
Franklin Block
DAUPHIN, MAN.
Тел. 416, — Box 656

Др. П. ГУЦУЛЯК
ДЕНТИСТ
веде свою канцелярію під числом:
407 SELKIRK AVE.
WINNIPEG, — MANITOBA.
Телефон: 55 298

проликнені предмети виходять з калом. Коли дитина проликнула мідяний або залізний предмет, як гріш, то треба так робити, як вище сказано, але не давати нічого квасного, бо кваси оксидують металі і через те можуть дразнити кишки.

ПІД ШКІРОЮ АБО В МЯСНЯХ. — Часто трапляється тим, що ходять босо, або працюють руками, що їм залізе кусник тонкої трісочки, голка, або цвяшок в ногу, або руку. Трісочку треба якнайскорше добути самому, коли кавалок вистирчує, вимити рану і обвязати. Коли добування тріски не йде, найліпше вчасно звернутися до лікаря, щоб її добув, бо трісочка, звичайно не чиста, полишена в тілі, може спричинити тяжке захорування, або й закаження. Коли заржавіла голка залізла в тіло, тоді нема що чекати, лише скоро звернутися до лікаря за помічю, бо заржавіла голка, кусник дрота чи цвях може спричинити затроєння крови, каліцтво, а навіть смерть.

Отруйний корч (пойзон айві).

Загально відома в Канаді отруйна рослина, що називають її „пойзон айві", не одній людині спричинила багато терпінь. Чим горячіша погода, тим більше отруйної оливи появляється на листках цього корча і тоді скорше можна затроїти собі шкіру на руках, ногах, або на лиці. Зразу можна змити діткнені части тіла сильним милом і мягкою теплою водою. Коли вже шкіра почне свербіти і появляться прищі, то не треба чіхати, щоб не перенести отруї на здорові части шкіри. Затроєні місця (міхурці) змивати навкола йодиною і прикладати компреси змочені в 2 проц. розчині елюмініюм еситейт, в розчині алькоголю (50—70 проц.) і сюґар оф лид, або в якім іншім злагіднюючім розчині, як бейкінґ сода і боровий квас. — На самім початку затроєння, як ще не появляться прищі, найбільше уживаним і найлучшим ліком є потасіюм перманґанейт. В три процентовім розчині замочувати вату і раз попри раз притулювати на затроєні місця. Плями, що остануть після цего змочування, за якийсь час зникають.

Укушення комах.

Пчоли, оси, чмелі можуть бути також небезпечні, коли їх багато покусає лице, горло, шию, груди, уста чоловіка. Укушення можуть бути навіть смертельні, коли цілий рій пчіл кинеться на чоловіка. На рани, пухлину по укушенню, треба давати оклади з амонякової води (2 ложечки амоняку на склянку води). Коли амоняку

Др. І. ВЕРХОМИН
ЛІКАР і ХІРУРҐ.
Пересвітлення лучами Рентґена (X-RAY)
DR. J. VERCHOMIN
423 Tegler, Edmonton.
Тел. офісу: 24543 — Рез. 73158

Др. П. ЗАКУС
ДЕНТИСТ
веде свою канцелярію під числом:
594 SELKIRK AVE.
WINNIPEG, — MANITOBA.
Телефон офісу 55 043

нема під рукою, давати оклади з квасної гулярдової води, або прикладати сам лід. У випадках укушення в язик, або уста, треба робити що кілька хвилин полокання розчином амоняку (40 крапель на склянку води) і тримати кусники леду в роті. У випадках покусання цілого тіла, пожадана тепла купіль з додатком ½—1 кільоґрама соди. Часом трапляються сильні покусання від комарів і мурашків; у випадках сильного запалення шкіри від них, треба те саме робити, що при покусанню від пчіл.

Пораження громом.

Часто трапляється у людей, що працюють на полі, та на випадок громів і бурі ховаються під дерева, удар від грому. Раженого громом треба положити на землю, порозпинати одіж і зливати лице, карк і груди зимною водою, а опісля натирати ціле тіло на сухо і робити як найскорше штучне віддихання. Коли поражений дає знаки життя, давати йому пити теплі напої й огрівати його. Місця попарені треба мастити товщами і робити оклади з квасної води.

ПІДРУЧНА АПТИКА.

Прилади.

Потрібні лікарські інструменти вичистимо докладно, коли будемо їх варити в кипячій воді протягом 5 мінут.

Щипчики — до витягання чужого тіла із шкіри, ґази і т. д.

Лікарські ножиці.

Щітка і мило — до миття рук.

Лікарський тепломір.

Перевязки, — пояс, флянельова опаска, калікотова опаска (бандаж), 8—14 цм. широкий, 5—10 м. довгий.

Вата — ½ кґ. Ліпше кілька менших пакуночків.

Ґаза (hydrophil). Мусить бути все чиста.

Воскове полотно — на мокрі оклади.

Лєвкопляст — 5 м. довгий.

Ліки.

Оцет — чистий ½ літри, при утраті притомности, при затроєнню лугом, при валку з вати, який вкладаємо до носа, коли кров тече.

Спірт — чистий 100 ґр., як і етер до окладів.

Коняк — для покріплення.

Амоняк — для промиття рани по укушенню овадом.

Миляний луг (Spir. sapokalinus) 200 ґр. для дезінфекції рук і знаряддя.

Йодоформ або одорит, — дезінфекційний засіб; до літра води даємо одну ложечку.

Сода чиста (natrium bicarbonicum) при недугах живота.

Олій льняний — при попареннях, або попеченнях.

Олій рициновий.

Йодова тинктура на відкриті рани.

Галун, маґнезія, васеліна, рижова мука — на засипи.

КЕНЕДІЄН ЛАЙВСТОК
КО-ОПЕРЕЙТИВ (Вестерн)
ЛИМИТЕД

Услуги цеї добре знаної орґанізації є отворені для всіх продуцентів живого товару в Західній Канаді, чи вони є членами, чи ні.

ДОСВІДЧЕНІ І ТЯМУЩІ ПРОДАВЦІ.

Чемні і спритні книговодці.

Приязна Кооператива.

Привіт чекає вас в

Canadian Livestock
CO-OPERATIVE (Western)
Limited

Union Stock Yards, St. Boniface.

Орґанізація, яка є власністю і під контролею продуцентів.

ПОМЯННИК.

ІЗИДОР НОВОСАД, —
поважаний український громадянин в місточку Мічам, Саскечеван, умер 10 грудня, 1935 року, в 78 році життя. Покійний не щадив рук до праці, доробився гарного маєтку, вмів запрацьоване задержати, щоб відтак мав чим поділити своїх дітей і до школи післати. Був щедрий і наче князь жертвував на українські народні й церковні ціли, бо високо цінив освіту. Був жертводавцем і фундатором Інституту ім. Петра Могили в Саскатуні, на який зложив велику жертву поверх 700 доларів. — Походив з села Бобятин, сокальського повіту. До Канади прибув 1903 року в околицю Ростерн, Саск. По трьох роках забрав свою родину в околицю Мічам на фарму, де взявся пильно до праці і згодом вибився на поважного господаря в своїй околиці.

ПЕТРО ТАНЧАК, —
умер 13 грудня 1935 року, в 55 році життя. Походив з села Сенькова, повіт Заліщики, в Галичині. До Канади прибув 19-літнім хлопцем з родичами 1899 року і поселився в околиці Сеньків, в Манітобі. Тут зорґанізував церковну громаду і цвинтар, на котрім його і поховано. В 1910 році перебрався в околицю Роза, Ман., і тут був фундатором і основателем Українського Народного Дому і греко-католицької церкви. Перший в цій околиці запровадив телефон, будував дороги, держав пошту і крамницю через 27 літ. Коли заснувалася українська православна церква в Канаді, він покидає греко-католицьку церкву і помагає орґанізувати українську православну громаду. Був діяльним членом тої орґанізації аж до смерти. Покійний був провідником в своїй околиці. Був почесним членом Українського Товариства Взаїмна Поміч. Був членом і директором Інститута ім. Петра Могили. Багато помагав місцевому Жіночому Товариству. Високо цінив освіту.

ЮРКО ПАНІЩАК, —
піонір-поселенець, умер у Вінніпеґу в суботу, 11 квітня, 1936 року. Юрко Паніщак був одним з перших українців, що прибули до Канади з Небилова, Галичина. Він приїхав до Канади ще в 1893 році, тобто 44 роки тому. Умер, маючи 73 роки. — Покійний був в давніших часах одною з найвидніших особистостей в Вінніпеґу. Хоч неграмотний, він належав до товариств і вважався за провідника, бо дуже здорово думав і кожного разу, коли обізвався, мав щось розумного сказати. Перед війною вибрався з Вінніпеґу до Алберти, де був взяв гомстед. Цей гомстед він перед закінченням війни продав і вернув до Вінніпеґу, де був властителем двох, або більше хатів. Опісля знов набув фарму коло Тиндал в Манітобі, де перебував частину року підчас обрібки землі і збору збіжжа. Похорон відбувся в четвер 16 квітня, 1936 з родинного дому, 733 Каледж аве.

АННА ЙОНКЕР, —
одна з найбільше відомих українок у Вінніпеґу тай в Канаді, умерла 6 травня, 1936 року в 45 році життя. Покійна була відома не тільки з того, що дуже цікавилася всякою проявою українського життя, але й з того, що давала щедрі, прямо княжі жертви на

народні цілі. — Свого часу вона пожертвувала тисячу доларів на Інститут ім. Петра Могили в Саскатуні. Десь в тім самім часі жертвувала також тисячу доларів на Український Червоний Хрест. Щиро жертвувала на українські визвольні цілі, на інвалідів, на політичних вязнів, на сиріт і на видавництва тутешні і старо-краєві. Коли тільки прийшла потреба дати на якусь народну ціль, вона ніколи не відмовляла і не лишалася позаду других. Була також діяльною і на области орґанізаційного життя. Через ряд літ була головою орґанізованого нею самою Товариства Українсько-Канадійського Жіноцтва і як така ще зовсім недавно займалася скликанням жіночого мітинґу в Вінніпеґу для запротестовання проти переслідування українського народу в Польщі. Вона була відома і в Европі, куди їздила на міжнародній жіночий зїзд у Відні і при цій нагоді гостила в Галичині. — Покійна походила з Калуша, Галичина, і була з родини Гуменіловичів. До Канади приїхала молодою дівчиною і зразу тяжко бідувала, як і другі іміґранти. Опісля вийшла замуж за лікаря, д-ра Генрі Йонкера, американця голяндського походження, який через неї так зжився з українцями, що українці майже призвичаїлися вважати його за українця. — Похорон відбувся в суботу 9 травня. Около півтори тисячки людей, переважно українців, було зібралося біля її дому, велика признака пошани, яку для неї мали, і відпровадили її на вічний спочинок на кладовищі Елмвуд.

ПАВЛО РУДИК, —

один з найбільше відомих українських громадян в Едмонтоні, Алберта, умер 1 липня 1936. Похорон відбувся 6 липня. Підпавши з молодих літ під вплив протестантів-презбитеріян, він до кінця життя держався протестантизму, однакож враз з тим ніколи не зривав звязків з українством. Був одним з більших уділовців „Українського Голосу", був членом і майже постійним урядником Українського Інституту ім. Михайла Грушевського в Едмонтоні. Хоч образування мав невелике, мав велику підприємчивість і в історії Едмонтону зазначився тим, що при 96-ій вулиці вибудував готель, що має тепер назву Інтернаціонального, а в 1912 році побудував при головній вулиці Едмонтону, Джеспер аве., будинок (блок), що й називається Рудик Блок. Пробував щастя й в політиці і в 1913 р. кандидував, як ліберал, в окрузі Гвитфорд. До Канади приїхав в 1898 р. з Галичини, з брідського повіту. Перші два роки фармерував коло Мондер, а відтак перенісся до Едмонтону.

ДМИТРО ОЛІЙНИК, —

один з перших українських піонірів-поселенців, умер 29 серпня 1936. Походив з села Михалькова, борщівського повіту в Галичині. Уродився 1865 року. До Канади приїхав 1897 року. В околиці Канора, Саск., жив на фармі 11 років. Опісля перебрався з родиною в околицю Гаєс, Саск., де жив до смерти. Покійний мав, як то кажуть, здоровий хлопський розум, постійно передплачував кілька українських часописів, одначе найліпшим його дорадником і приятелем був „Український Голос", якого передплачував і читав від початку його заснування й не покидав до послідної хвилі свого життя.

ІВАН ПИЛИПІВСЬКИЙ, —

один з перших двох українців, що приїхали з Галичини до Канади, умер

10 жовтня, 1936. Покійний Пилипівський походив з села Небилова, повіт Калуш, Галичина. 46 літ тому, 7 вересня 1891 р., він приїхав до Канади зо своїм товаришем з того самого села, Василем Ілиняком, і поселився на гомстеді в околиці Стар, Алберта, де жив аж до смерти. Пок. Пилипівський відомий також під скороченим іменем Пилипів, прожив 84 роки. Його похорон відбувся 14 жовтня, 1936. В похороні взяли участь сотки людей з близьких і дальших сторін провінції Алберти.

ДЕЩО З УКАЇНСЬКОЇ СТАТИСТИКИ.

(З Українських Статистичних Річників за 1934—5 рр.).

УКРАЇНСЬКА ТЕРИТОРІЯ.

Територія, що її українці заселюють в поодиноких державах, обіймає:

	Кв. кільометрів
В Совітах	773.400
В Польщі	132,200
В Румунії	17,600
В Чехословаччині	14,900
Разом	938,000

На тих теренах творять українці пересічно 74% всього населення. Дальше від пограничча творять українці 80%, а напр. на Чернигівщині, Полтавщині і Київщині — навіть 90% населення.

СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В ЦІЛОМУ СВІТІ (1934 р.).

УСРР.	386
Українські землі в Польщі	120
Українські землі в Чехосл.	12
Українські землі в Румунії	7
Суцільна укр. територія	525
Еміґрація в Америці й Азії	36
Еміґрація в Европі	48
Разом на еміґрації	84
Загалом	609

УКРАЇНЦІ В ЦІЛОМУ СВІТІ (1932 р.)

В Совітах	35,026.000
В Польщі	6,257,000
В Румунії	1,100,000
В Чехословаччині	569,000
В Злучених Державах	700,000
В Канаді	270,000
В інших краях	370,000
Разом	44,292,000

ЦІКАВІ ЧИСЛА.

$1 \times 8 + 1 = 9$
$12 \times 8 + 2 = 98$
$123 \times 8 + 3 = 987$
$1234 \times 8 + 4 = 9876$
$12345 \times 8 + 5 = 98765$
$123456 \times 8 + 6 = 987654$
$1234567 \times 8 + 7 = 9876543$
$12345678 \times 8 + 8 = 98765432$
$123456789 \times 8 + 9 = 987654321$

MYRNAM HOTEL
ДАЄ СМАЧНІ ОБІДИ.
Винаймає гарні і теплі кімнати по дешевій ціні.
МИТРО ЧАПЕЛЬСЬКИЙ, властитель.
MYRNAM, ALTA.

B37645

ЗМІСТ:

Стор.

Астрономічний календар 3
Здогадний календар 3
Церковний календар 4
Календарій і Історичні пригадки на кожній місяць ..... 6—29
В 20 роковини Української Центральної Ради 30
В. Масляк: З Новим Роком (вірш) 33
Д. Яворницький: Запорожці у війні з татарами й турками 34
Найменші держави в Европі .. 47
Б. Грінченко: Зернятка 48
Др. В. Пачовський: Тому сімсотпятдесять років 49
М. Вороний: Гей, хто має міць.. (вірш) 51
Любов рідного краю 52
Ст. Бразуль: Золоті Ворота ... 55
І. Франко: Немає друга (вірш) 57
Будьмо вірні, будьмо горді, будьмо мужні, будьмо готові! 58
Б. Лепкий: Гостина 61
А. Чайковський: Добра рада .. 66
Недуга над недугами 71
Гей у лузі червона калина (пісня УСС.) 74
Юліян Бачинський (короткий життєпис) 76
Т. Шевченко: Сон на чужині .. 77
К.: 100-ліття „Русалки Дністрової 79
Їхав стрілець на війноньку (пісня УСС) 80
Др. І. Раковський: Які люди живуть на нашій землі? 81
Яка де година? 88
Канада (коротка ґеоґрафія) .. 89
Марія Адамовська: Початки в Канаді 93
М. Кумка: Околиці і школи названі українськими іменами в Канаді 103
Чудесні дощі .....
М. Кумка: Хто був перший...
Як можна покинути курення
Українська родина в Алберті зр
била рекорд з шістьма у
верситетськими степенями
„Як Збруч річку проходили"
(пісня з нотами) .....
Т. Гуменюк: Канадійські гор
жанські права .....
Ґенерал-ґубернатор Канади м
українцями .....
І. Франко: Мовиш: „Де нам взя
Богдана?" (вірш) .....
С. Руданський: Козацькі ксьо
дзи (вірш) .....
І. Данильчук: Осередок укра
ської освіти в Канаді .....
Проф. О. І. Бочковський: Наці
нальні конґреси у ріжних н
родів .....
П. Грабовський: Рідний край
(вірш) .....
П. Зварич: Дерева кругом хат
К. С. Продан: Про стайні ....
Б. Грінченко: Я чую... (вірш)
М. Кумка: Жидівський баром
тер (вірш) .....
К. С. Продан: Як можна мат
свіже мясо літом на фармах
Часописи для дітей .....
Загляньмо в наше минуле ....
Перша поміч в наглих випадках
Помянник .....
З української статистики .....
Всячина — Жарти 54, 60, 92, 10
124, 146, 160.
В Календарі є 63 ілюстрацій.